

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

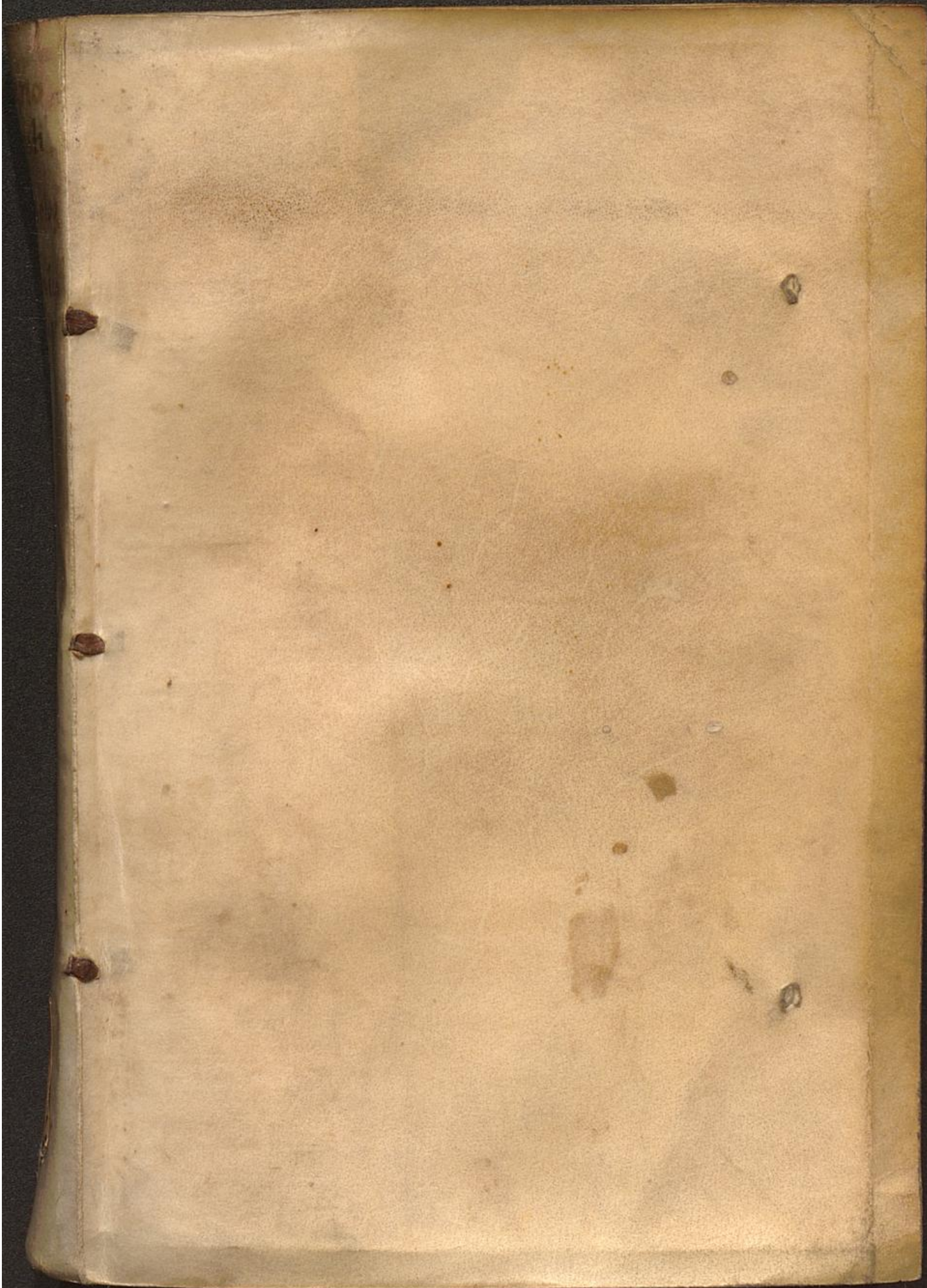
Universitätsbibliothek Paderborn

**Liber De Regno Dei, De Qvo Christvs Loqvvtvs Per Dies
quadraginta**

Flavin, Melchior de

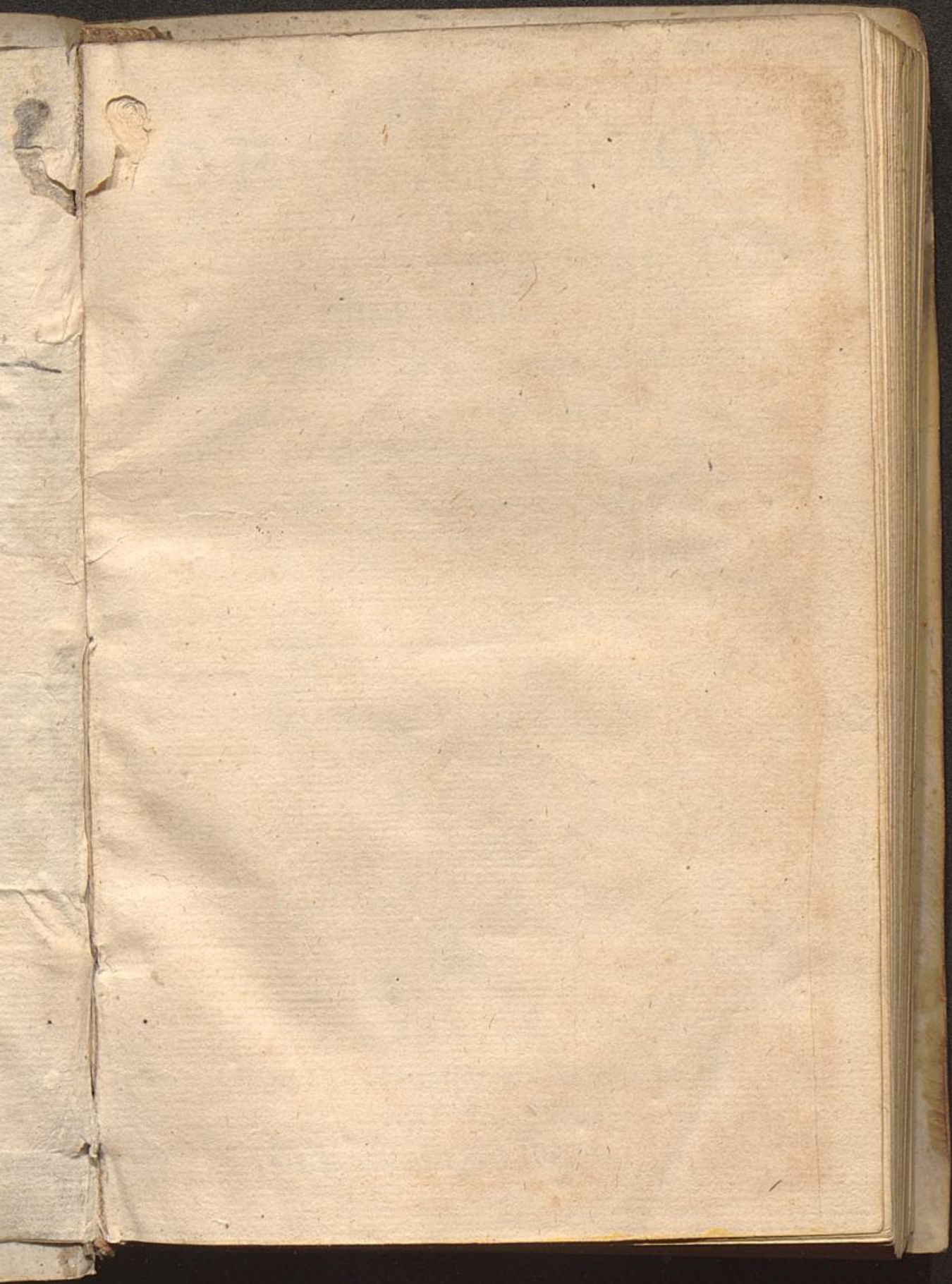
Parisiis, 1566

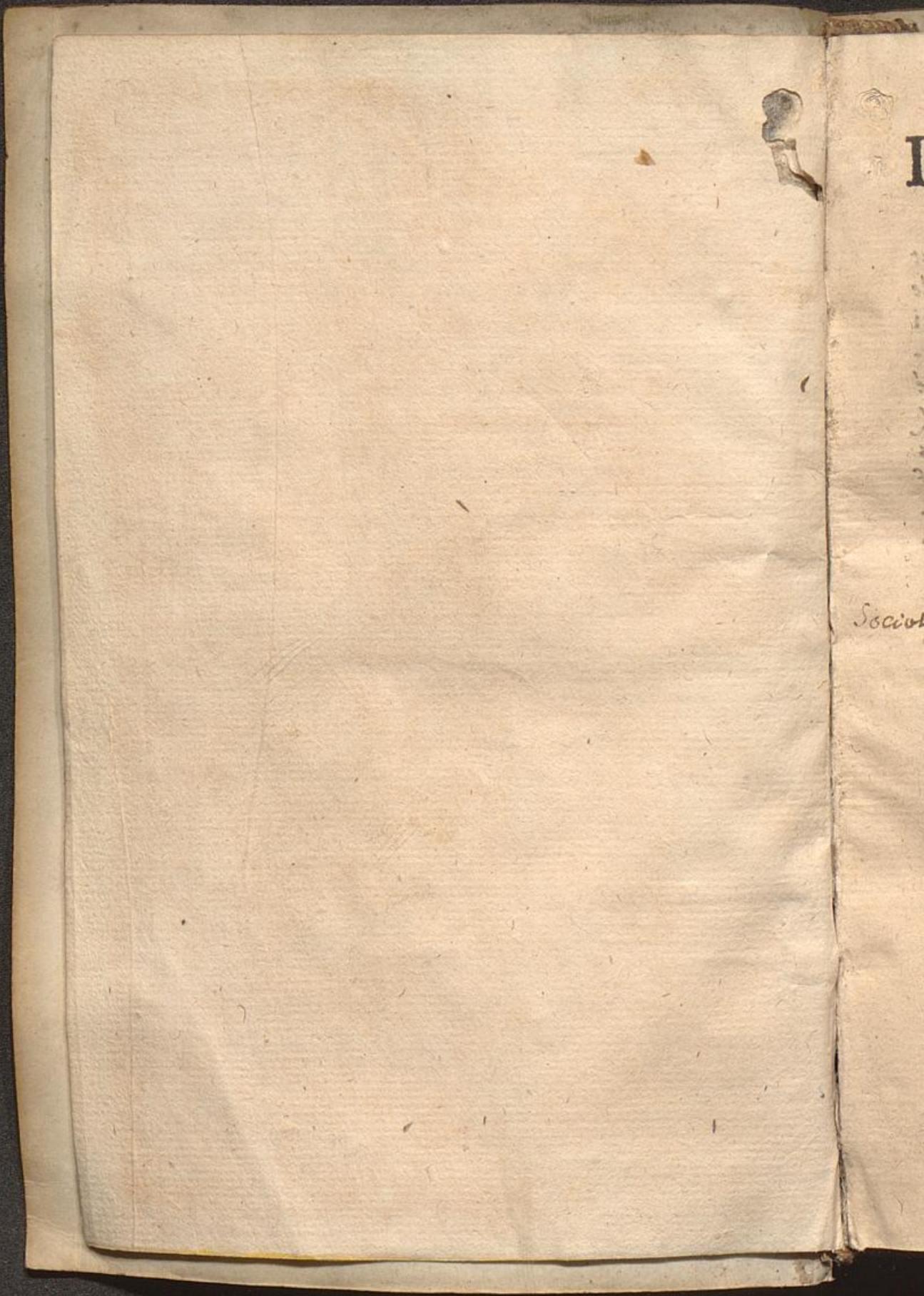
urn:nbn:de:hbz:466:1-29986

N. I
53.

17. 4926.

Societ

LIBR
DE REGNO
DE DEO CHRISTVS

Extraict du Priuilege.

LE Roy a permis à Pierre l'Huillier, Libraire (ayant transport de Nicolas Chesneau aussi Libraire) de faire imprimer le liure De Regno Domini nostri Iesu Christi. per Fr. Melchiorum Flauium Minoritam. visité par trois Docteurs Regés en la Faculté de Theologie, comme il appert par leurs signets, attachez au priuilege du contrescel dudict seigneur. Et defend à tous autres quelsconques de l'imprimer iusques à neuf ans, finis & accomplis, à commencer du iour de l'acheuement de l'impression, sur peine de confiscation de ce qui s'en trouueroit imprimé, & d'amende arbitraire: comme plus à plein est contenu és lettres de priuilege, signé par le Roy en son Conseil, de Vabres, & scellé du grand scel, en simple queue, de cire iauue.

PARIS
Olivier l'Huillier via Jacobus
1766
Cum priuilegio Regis.

CHRISTIANISSIMO

ac potētissimo gallorum Regi, Carolo
Valesio, nominis huius nono, Fr. Mel-
chior flavius, theologus, ac sacri Euan-
gelij ecclesiastes.

S. P. D.

*N*tibi de regno Christi libet-
lum Carole regū Christianif-
sime, spes & vnicum decus or-
bis Christiani, quem annis su-
perioribus cum primū ad sa-
cra Francorū lilia diuino nu-
mine aduenisses, pusillo quodā opusculo sacræ
tue maiestati dicato, fueram pollicitus, de illo
inquam regno: quo Christus ipse a mortuis su-
scitatus, cōmuni mundi hoste peccato simul &
morte deuictus, à patre donatus est, qui diebus
quadraginta nobiscum agens, coram apostolis
de eo regno concionatus est, patris cunctipoten-
tis vates verax, gloriam prædicans. Qui prius
pœnitentiam agendam, mensibus quadraginta
edocuerat, qua mortales illius regni participes
efficiantur. Atqui pluribus ductus ego ratio-
nibus. Tibi Rex Christianissime librum hunc
dicandum duxi, Maxime autem cum sub sole
Rex vnus sis & Christianissimus & regni

ã ij

EPISTOLA.

Christi reges strenuus. Etenim cui de Christi regno liber melius dicari posset quã tibi regi Christianissimo, quem visus est Deus Israelitis regibus sufficere, & sanctissimi spiritus sui character. præ omnibus ornare? Quo accepto ipso Deo opt. max. per te operante, egros sanos reddis sola manuũ (sicuti apostoli) impositione. Licet vbiuis gentium (iuxta quod sancti vaticinati sunt) sine mundi huius imminente miracula cessent, & ab ecclesia reuocentur, illa inquam characteris spiritus virtute, longè plures & celebriores triumphos, galli reges Israelitis ipsis regibus, duxerunt. Illi namque solũ suis bellis exhaustis Palestinae regnum longitudinis Adam ad Bersabe miliarium sexaginta supra centum: Latitudinis vero sex & quadraginta sibi acquisierunt, At certe maiores tui & qui post receptam in gallia fidem catholicam in solio quo tu nunc, assiderunt de Gracia, Syria & Aegypto triumpharunt, de ipsa etiã Aethiopia, in qua restituerunt illud potentissimum imperium cui præest admodũ Christianus David Imperator, quem nostrates præto. Gyan. i. potentem vocant, qui nostris temporibus oecumenico Christi vicario Romano pontifici seipsum cum toto suo imperio subiecit. Quis enim præter galliæ reges idololatriam & ferinos mores

Hieronymus
ad Dardanum.

EPISTOLA.

ex germania exegit, nisi reges galli? Qui etiã-
 num ex Hispania deturbarunt reges Mauros,
 captiuatis postmodum lybicus regibus. Enim-
 vero ob tot insignes victorias & triumphos so-
 lum nomen Fracorum apud orientales celebra-
 tur & suspicitur, quo nomine omnes Europeos
 vocitant, reges Persarum missis legatis & do-
 nis amplissimis cum Carolo magno amicitia
 & fœdere iungi conati sunt. Haud secus po-
 tentissimus ille Tartarorũ imperator diui Lu-
 douici cuius suasu lauacro regenerationis Chri-
 sto credens tinctus est. At qui cultores macho-
 meti ingenue fatentur opera vnius Regis galli
 illorum legem breui ruiturã. Magna sane &
 admiranda sunt quæ præmissimus sed vnum est
 quod *dis ois ois* antecellit ista omnia, fides
 videlicet constans & inuiolata omnium re-
 gum gallorum. Sacris enim literis proditum est,
 vnum David Israelitarũ Regem, cũ Exechia
 & Iosia regibus integræ & pudicæ religionis
 extitisse. Ex Gallia autem regibus, nullus vn-
 quam descinit a fide catholica, & fidelis eccle-
 siæ dogmatibus. Illi siquidem ecclesie, iubet nos
 dominus obedire haud secus quam sibi ipsi. In
 qua habitat, loquitur & operatur. Qui tangit
 illum tangit pupillam oculi sui. Ex omnibus il-
 lis quos dixi Gallia regibus nullus fuit vnquã

Ecclesi. 49.
 ô felicem
 galliam si
 perseueret.

EPISTOLA.

cui sese, non dicam prebuerit, sed opposuerit occasio potior à sincera & vera religione excidendi quàm tibi regi christianissimo, in quo re-
 lucet, Religio inter tot cercopum cætus & ilia-
 des hæreticorū, quibus scatent nostre cisalpinæ
 partes, habent siquidem lutheranorum sectas
 20. Anabaptistarum sex. & sacramentariorū
 octo, præter Turlupinos waldenses, libertinos
 cymbalistas & recutitos, sub nomine christia-
 no iudaismum sectantes. Quorum hæreses hæc-
 nus obductas retexit. Verpus ille Michael ser-
 uetus, Serpunt & passim suenk. feldiani &
 antinomi & noui manichei. Inter autem iam
 dictas sectas, alius que radices in gallia egerit,
 fuit nulla quam ipsa quæ nunc viget Calvinica
 ex lacunis Berengarij & Zuinglij. A cuius
 cultoribus infandum adeo & triste tale. O Rex
 gallia accepit exitium, quale olim vel à gottis
 & wandalis vel etiam. Suis ipsis & macho-
 metanis inflictum fuit nūquam. Ad rauim ta-
 men hodie vsque veritatem crepitant velut
 postliminio reuersam & ab eis reductam, quæ
 non veritatem sed potius hæreses rancidas Al-
 bigensium & valdensium reduxerint, ex um-
 bra in solem, quas tui progenitores Ludouicus
 8. & eius filius diuus Ludouicus, haud ita
 dudum regno extruserunt cum ultore gladio

Hæresum di-
 uisio seu cō-
 versio.

EPISTOLA.

tum etiam doctrina & concionibus diuorum
 Bernardi Dominici & Anthonij paduani.
 Onugarum fucata Religionis nomine concin-
 natores qui cum laruis luctantes armis & pu-
 gnis, non Euangelio vel eius sanctissimis pre-
 ceptis, oblectantur, qui non Euangelium qua-
 runt sed se in Euangelio, quos satius est offen-
 disse quam demeruisse. Tu vero Rex Christia-
 nissime inter sentes vna cum nobilissimis fra-
 tribus Aureliae & Andeganens. ducibus, flo-
 ruisti. Et dum in spe tantum cum eis pax fuit
 nihil te authore à vera & antiqua Religione,
 detractum est. Pacasti tandem, duce communi
 patre omnium deo, Regnum vix tum vndique
 obturbatum & prope exanimatum, plurima
 committens deo, qui vindictam sumpturus est
 de his qui patrum tuorum fidem prorsus era-
 dicare moliti sunt. De quibus cum Regio psal-
 mista dicere potes. Sepe expugnauerunt me à
 iuuentute mea etenim non potuerunt mihi, fi-
 des quippe. Regnum & rex stabūt, Tu inquam
 qui ab ipso Deo delectus es vt opprimas eos qui
 diuinis legibus & tuis obnixe non paruerunt,
 Repurgesque ceu augie stabulum ab his porten-
 tosis erroribus nō tantum galliam quinimo to-
 tam Europam, qui vnus habes triumphare de
 omnibus regibus & imperatoribus hierosoly-

EPISTOLA.

Singulare
vaticinium
Telesphori
heremita de
K. Rege gal
lorum.

mam vsque, nisi de te false vaticinatus est Telesphorus eremita & vates, qui manu propria in libro vaticiniorum suorum depinxit te, Carolum nonum futurum in ruinam & exitium totius false religionis Machometanae, neruum aliarum heresum, Heu qui victuri sunt quando ista per te faciet Dominus. Tua equidem pietas, sanctimonia & iustitia quid nobis aliud portendunt & pollicentur nisi quod de te olim vaticinati sunt, Sybilla, Methodius, Cyrillus & Telesphorus. Adseruet te diutissime Christus opt. max. suae afflictae ecclesiae, Tuisque heroicis coeptis dextra aspirent numina. Et vale foelicissime Tholosa 6. Idus Octobr. Anno Domini 1566.

I
TRACTATUS DE RE-
GNO DOMINI NOSTRI
IESV CHRISTI.

De duplici
patris regno
quo donatus
est filius.

CAPVT

I^{TER} encomia, quæ
diuinus sermo tribuit
summo Deo, est regia
dignitas, Psalm. 21. Do-
mini est regnum: Ipse
enim est rex magnus su-
per omnes Deos, qui dicit rex magnus
ego sum, per quem cæteri reges regnant.
Prouerb. 8. ceu ministri huius regis re-
gū. Rom. 13. & 1. Pet. 2. Ea enim dignitas
regia in Deo promit nobis illum omniū
authorem, qui suo nutu omnia creauit,
Gen. 1. Ioā. 1. Heb. 1. & 3. Act. 17. & Apoc.
4. & 10. Hanc omnium creationem fassi
sunt omnes, quicumque habiti sunt sapiē-
tiores. Inter Ethnicos quicquid obgan-
niant suis futilibus argumētis Arist. eiuf-
que Alex. Aphrod. cum grege Epicuri.
diuini poetæ hoc decātant, mundum vi-
delicet, ab vno principio suum accepisse
initium, quod est α, & ω, de quo fusissimè
Hesiodus, Orpheus, Plato, Hermes in suo
Pymádro, Pythagoras cum suo interpre-

I.

Psal. 94.

Prouerb. 8.

Mal. 1.

Rom. 13.

1. Pet. 2.

Genes. 1.

Ioan. 1.

Heb. 1. & 3.

Act. 17.

Apoc. 4. &

10.

A

te hierocle, Thales, Alcinous Platonico, aliique innumeri, quos citant Iosephus, Aristoboles, Tertulianus, Eusebius, &c. Miracula siquidem Moyfi confirmant eius doctrinam de creatione mundi, & aliis reconditis, quæ nobis exposuit. Enimvero vsus est signis pro argumentis, & portetis pro rationibus, de quibus plurimi Gētiliū scripserunt, vt Berofus Caldæus, Mainetus Ægyptius, Hieronymus, Fenix. Vaticinia etiamnum probant hanc Moyfi doctrinam: Nam ex Ptolomæo solo numine diuino afflati, prædicunt particularia. Cum de futuris contingētibus nō sit determinata veritas, Vnde Esa. 41. Annunciate quæ ventura sunt in futurū, & sciemus quia dij estis vos. Omnes prophetæ, Christus, Apostoli, quinimo impius Machometus cum suis subscripserunt doctrinæ Moyfi. Cernimus perspicuè quæ omnia recognoscant Deum regem, eique obediant. Omnia, inquit, Psalm. seruiunt tibi. Psal. 118. Idem Psalm. 103. & 147. Ad inuocationem siquidē nominis Dei obedit. sol Ios. 10. & 4. Reg. 20. Item Cæli, 3. Reg. 18. Item mare Exod. 14. & Psal. 114. Quid est, inquit, mare quod fugisti, & tu

Psal. 118.

Psal. 103.

Ps. 147.

Iosue 10.

4. Reg. 20.

3. Reg. 18.

Exod. 14.

Psal. 114.

3. Reg. 18.

4. Reg. 1.

Iordanis quia conuersus es retrorsum? Itē ignis, 3. Reg. 18. & 4. Reg. 1. Defecerit mihi tempus si recensuero mortem, vitam, infirmitates, cælum, terram, inferos, aues, pisces &c. id genus creaturarum, quæ audito Dei nomine nedū obediūt Deo, sed etiam famulis Dei: Cum dicimus etiam Deum regē, fatemur eum omnia regere & moderari: vt κοσμοκράτωρ κ̄ κοσμίτωρ omnium habere prouidētiam, quam fatētur Christicolę, primo articulo sui Symboli, quam fusissimè asserūt aduersus Epicurū David Psal. 103. 144. & 146. Et Christus doctor noster: Math. 6. & 10. & Luc. 12. Siquidem curam habet & capillorum nostrorū, quos dinumerauit, vt nec minimus cadat in terram, sine patre nostro. Tu, inquit Sapiens, pater omnia gubernas prouidētia, quam notat ייָוָה apud hæbræos & θεος apud Græcos: per quem intelligūt vnum supremum numen, cuius imperio & potestate omnia administrantur: & cui nihil deest. Deus enim dat rebus essentiam, eas producēs, sed per prouidētiam ordinat eas in finem. Vnde est ordinis bonum: ratio enim ordinans in finem, est prouidentia in mente diuina,

Psalm. 103.

144. 146.

Math. 6.

et 10.

Luc. 12.

Sap. 14.

DE REGNO

& ratio in summo omnium principe, quę cuncta disponit: habet enim rationem & cognitionem agendorum, & præcipit illa dirigi in finem. Ideo est operatio, & intellectus, & voluntatis diuinę. Atqui executio ordinis dicitur gubernatio, quę temporaria est. Sed prouidētia dispositio est æterna. Sap. 8. Attingens à fine vsque in finem disponens omnia. Rom. 13. Quę à Deo sunt, ordinata sunt &c. Finis rerum est bonitas Dei, post quam præcipuum bonum rerum est perfectio vniuersi. Vtitur interim Dominus in ipsa orbis gubernatione, opera suarum secundarum causarum, Angelis præcipuè, à quibus mouentur orbis, disponuntur elementa, demandantur executioni Dei iudicia. Gen. 3. & 19. Per eos extrusus Adam, Subuersa Sodoma, percussi Ægyptij. Exod. 12. & tandem submersi & obruti. Exod. 14. Fusus Sennacherib, 4. Reg. 20. & alias sæpe per angelos, siquidē stationarios ac statiuos dirigit homines & tuetur. Omnes, inquit. Paul. Hebr. 1. sunt administratorij spiritus, in ministerium missi, propter eos qui hæreditatem capiunt salutis. Non secus Christus, Matth. 18. & Psal. 33. & 90. Sunt

Rom. 13.
Sapient. 8.

Genes. 3.
& 19.

Exod. 12.
& 14.

4. Reg. 20.

Hebr. 1.

Matth. 8.
Psalms. 33.
& 90.

etiamnum rectores & prouinciarum & regnorum. Dan. 10. & 12. Vnde Dominus vt ostēdat se regem regum & Dominum dominantium, transfert regna de gente in gentem. Eccl. 10. & Dan. 2. Expende quęso quę regna dederit regi Babylonis. Hieremię 27. & Ezech. 26. 27. 28. 29. Et Cyro regi Persarum. Esa. 44. Hęc dicit Dominus Christo meo Cyro, cuius apprehendi dexteram vt subijciam ante faciem eius gētes, & dorsum regum vertā. Ego (inquit) ante te ibo, & gloriosos terrę humiliabo. Ego Dominus & non est amplius, extra me non est Deus. Vnde idem Cyrus, 1. Esdr. 1. Omnia regna terrę dedit mihi Dominus Deus cęli. Ex August. enim 5. Ciuit. Deus subiecerat Imperium orbis Romanis ob iustitiam quā colebant, aliāsque virtutes morales, quas tēporalibus voluit remunerare vt Abraham, dedit Ismaeli, & filiis concubinarum munera, sed soli Isaac hęreditatem, Gen. 25. & Galat. 4. Enimuerō regna huius sæculi largitur. De^o piis & impiis Mat. 22. reddite Cæsari quę sunt Cæsaris, &c. Dedit Constantino Imperium Romanū & idem dedit Iuliano, sed cęleste regnū

Dan. 10. & 12. Eccl. 10. Dan. 2. Hierem. 27. Exec. 26. 27. 28. 29. Esa. 44. 1. Esdr. 1. Augustinus lib. 5. de Ciuitate. Gen. 25. Galat. 4. Matth. 22.

Augustinus
de ciuitate
lib. 4. cap. 33
lib. 5. ca. 21.
Ozeæ. 13.
Iob. 34.

Iosephus.

folis impartitur piis ex August. 5. Ciuitat. cap. 21. & 4. cap. 33. Constituit aliquando reges, & largitur regna ad puniendos populos. Ozeæ 13. Dabo eis regem in furore meo. & Iob 34. Regnare facit hypocritam, propter peccata populi, sed maxime vt per eos animaduertat in tyrannos, vnde dedit Alexandro Monarchiam orbis, vt esset Dei flagellum aduersus regulos, quos ob illorum tyrannidem deiecit. Siquidem cum adhuc esset in Macedonia apprensus, illi Dominus in visione promisit de Oriëte victoriam, vnde cum summus sacerdos Hebræorum Iadus, obuiasset ei extra Hierusalem: in habitu sacerdotali: descendens de equo Alexander, adorauit eum, dicens: Deum in tali forma apparuisse ei, cum polliceretur victoriam, de Perfide & Oriëte. Vnde pro eo diuisit mare Hysficum, vt olim mare rubrum. Ad preces eius coniunxit montes Caspios. Cum 34. milibus peditum & 5. milibus equitum & 80. nauibus, penetravit victor vsque ad regionem Synarum, & arbore solis, à mari Illirico, subacta tota Asia, & parte Europæ, pro qua victoria habuit, robur corporis animo-

sitatem, largitatem, & armorum indu-
 striam, ingenio & longo usu, septem
 annis nactus est suum imperium. Vi-
 ctoriam eius de Dario Persarum rege *Daniel.8.*
 longe antè prædixerat Dan.8. quam con- *i.Macha.1.*
 secutus est ad fluuiũ grãnicum. Demum
 subuersis Thebis, siluit terra coram eo.
i.Macha.1. Vnde cum rediisset Babylo-
 nem, victor ex Oriente, cõcesserunt ad eũ
 legati ex toto Oriente, Cartagine, & tota
 Africa, ex Hyspania, Gallia Cicilia, & aliis
 insulis. Tamen quia dono dei abusus est,
 permisit dominus, vt Antipater suborna-
 ret filium suum Cassandrum, qui cum fra-
 tribus suis Philippo & Iolla ministrabãt
 ei, qui propinauit illi, ex vngue equi, toxi-
 cum, cõscio suo medico Thessalo, vnde *Mors Ale-*
 sexta die concessit fatis, anno suæ ætatis *xandri.*
 33. & vno mense: monarchiæ 5. & mace-
 donum regni 12. Diuisa monarchia 12.
 aulicis suis, inter quos orta innumera dis-
 fidia, hoc latè patet ex lib. Mach. Augusti
 no, Euseb. & Orosio. Licet enim Deus, in
 omnibus regnis, manifestauit suam &
 potetiam & prouidentiam, præcipuè ta-
 men in 4. monarchiis, de quibus. *Daniel.2.*
 Monarchæ siquidẽ confecerunt regulos

& Tyrannos ad internecionem vsque exciti à Deo, quos Gentiles vocant hæroas, quasi semideos. Demū vna monarchia cōfecit, aliam & penè extinxit. Psal.

Psalm. 74.

74. hunc humiliat, & hunc exaltat: quia calix in manu domini &c. Iniquitas eorum quos vicerunt, fecit eos victores, quemadmodum hoc tempore peccata Christianorum Turcas. Prima Assyriorū

Daniel. 2.

monarchia fuit Dan. 2. aurea, diues, in qua primus rex Nem-roth. gygas decem cubitorū, qui vi cœpit regnare in Babylone, primus hæreticus à diluuiio, afferens hominum fœlicitatem non esse à deo, sed virtutis propriæ, sic euocans homines à timore dei, vt Epicurus, negans Dei prouidentiam, & Pelagius tribuens virtuti proprię & bona opera, & salutem.

Ionico.

is Nemroth. *Δεόμαχος* extruxit turrin Babel, vt resisteret domino. Demum cœpit subiicere populos, edoctus tyrannidem à ionico quarto filio Noë, qui primus inuaserat terram Aetam, Primus tamen qui nactus est monarchiam iustam. Assyriorum fuit Ninus, quę terminata est in Balthasare, in qua 36. numerantur reges vsque Sardanapalum: & durat hoc regnum

1240. annis ex August. 4. Ciuit. & Trogo
 Pompeio, & Iustino quod regnū cœpit August. de
 ciuit. lib. 4.
 à latrocinio vt Romanorum. Secunda Iustinus hi-
 stori. lib. 1.
 monarchia fuit Medorum & Persarum
 sub Cyro & Dario, & extēditur vsque ad
 Darium filium Arsam, quem confecit A-
 lexander, & occidit de suis quindecies
 centum mille. habuit 14. reges in 252. an-
 nis, & dicitur regnum argentæum. Dan.
 2. ob eloquentiam & sapientiam. Ter- Daniel. 2.
 tia monarchia ænea Græcorum fuit ob
 eloquētiā, quæ cœpit in Alexandro, &
 in eo extincta est, quæ 5. annis extendi-
 tur. Quarta Romanorum ferrea, qui om-
 nia domantes, vicerunt per sapientiam
 exercitum armorum, & bonum regimen
 coluerūt: nempe iustitiam, per quam re-
 ges regnant, honorarunt omnes in ali-
 qua arte edoctos, & aluerūt. Ideo omnes
 potentes armis docti & artifices accede-
 bant ad eos. Omnes hæ monarchiæ per-
 secute sunt populum dei, Romana maxi-
 mē, sollicitantibus spiritibus malis. Dan.
 7. qui impiis ob eorum demerita præfunt: Daniel. 7.
 Daniel. 10.
 quemadmodum boni angeli regnis. Dā. & 12.
 Ecclesi. 17.
 10. & Eccle. 17. Michael enim præest dei
 populo. Dan. 10. & 12. Infidelium autem

DE REGNO

regna habent spiritus nequam, vnde de
 principe Babylonis. Isa. 14. de principe
 autem Tyri. Ezech. 28. & 29. de principe
 Ægypti, qui dicitur draco, Psalm. 73. &
 Amos 9. Omnia autem regna in hoc cō-
 ueniebant, vt colerēt principem mundi,
 per idololatriam. Vnde Romani audien-
 tes quòd Nabucod. destruendo deos
 gētium, quas subegit, incurrit eorum in-
 dignationem, & populorum defectionē,
 vt omnibus dominarentur, omnes deos
 gentium colebant, ideo constructum
 templum Pátheon, prætermisso tantum
 deo Israel. Nam ex Socrate vnusquisque
 deus colendus erat iis, quibus oblectaba-
 tur. Deus autem Israel solus volebat colī.
 Dominum (inquit Moyfes) deum tuum
 adorabis, & illi soli seruiēs. Gloriam enim
 suā nemini daturus est. Esa. 42. Attamen
 in his 4. monarchiis, cognitus fuit Deus
 Israel. de prima. Dan. 2. à Nabucod. In
 qua etiam prophetatū de Christo in 2. co-
 gnouit Cyrus Esa. 40. Tertius monarcha
 Alex. cognouit deum Israel, & adorauit.
 Sed longè amplius in quarta monarchia
 notus, & Deus & templū cultusque Dei,
 adeoque ipse Christus, sub qua natus. Lu-

Ezech. 28.
 & 29.
 Psal. 73.
 Amos 9.

πᾶν θεῶν.

Esaia 42.
 Daniel 2.
 Esaie 40.

Luca 2.

cæ 2. & auspicatus est regnum suū. Dan. *Daniel 2.*
 2. & 7. Lu. 1. & Esa. 19. Tunc licuit ob pa- *& 7.*
 cem, & principis vnitatem, vbi cunque *Luc. 1.*
 ambulare ad Euangelium prædicandum. *Esaie 19.*
 Illud regnum honorat Christus Lu. 2. *Luc. 2.*
 Matth. 17. & 22. & Paul. Act. 22. Vnde Esa. *Matth. 17.*
 26. Ciuitatem sublimem humiliavit. id *& 22.*
 est Romam, quæ hebræis excelsa dicitur. *Acto. 22.*
 Hoc regnum patris vniuersale est æter- *Esaie 26.*
 num, quo omnia sunt eius potentiæ sub- *Psal. 46.*
 iecta in cælo, terra, mari, & omnibus abis- *102. & 144*
 sis. Psal. 46. 102. & 144. Regnū tuū regnū *Apocal. 19.*
 omnium sæculorum Apoc. 19. Rex Regū,
 dominus dominantium: in cuius ditio-
 ne omnia sunt posita, & non est qui pos-
 sit eius resistere volūtati. Hester 13. Nam *Hester 13.*
 quæcunque voluit fecit in cælo & in ter- *Psal. 134.*
 ra & c. Psalm. 134. Licet hoc regnum igno- *Zach. 13.*
 rēt Epicurei, sed per Christum factum est *& 14.*
 hoc regnum notius. Zach. 13. & 14. Hac- *Cap 2.*
 tenus de vniuersali regno patris. Nunc *De regno*
 expendere oportet regnum Dei particu- *particulari*
 lare super populum suum, vnde dicitur *super nece-*
 rex Israel. Psalm. 113. Facta est iudæa san- *siam & po-*
 ctificatio eius, Israel potestas eius. Deut. *pulum dei.*
 32. Pars autem domini, populus eius. Ideo *Psal. 113.*
 quæritur dominus. 1. Reg. 8. & 12. Quod *Deut. 32.*
1. Regum 8.
& 12.

DE REGNO

Israelitæ non contenti Deo rege qui eos per iudices populi, ceu Dei vicarios moderabatur: efflagitarunt reges more gentium, qui licet sint à deo, Sapient. 1. & Ro. 13. Facile tamen labuntur in tyrannidem ob magnam potestatem, detractant subijci legi. Nam ex 10. Eth. Bonas fortunas non possunt ferre nisi valde boni: Reges legibus soluti, vt Ethnici, Luc. 22. & Mat. 18. non sunt grati Deo, siquidem absoluta ea potestas tyrannis nuncupatur. Iura regum Gentilium, quæ magis debent dici tyrannorum, exposuit Samuel Iudæis, more gētium petentibus regē, 1. Reg. 12. exponens futurā tyrānidem regū suorū, qui demum ex hebræis prophetauit de sæculo venturo, de Gog & Magog, & bellis eorum, de premiis iustorū, & pœnis improborē. Qualis autem debeat esse rex, populi Dei, exprimit Dominus. Deut. 17. Super omnia autem, vt nō teneat populum captiuum vt seruum. Nam ex 3. Polit. principatus temperatus est, ad commune bonum conferens, & secundum voluntatem subditorū: sed vitiatus quando deficit in vno vel vtroque. Vide illud regnum Hebræorum, quanta Dei prou-

Sapient. 1.
Roma. 13.

Aristoteles
Ethi. 10.

Luc 22.
Matth. 18.

1. Reg. 12.

Deut. 17.

Aristot.
Polit. 3.

dentia constitutum, defensum & auctum
 est, quandiu Deum coluerunt, 4. de Ci- August. de
 uit. cap. 34. At cum descuerunt à Deo, citat. lib.
 eorum iniquitas dedit robur hostib⁹ eo- 4. cap. 34.
 rum, & victoriã aduersus eos. vnde à Ie- Et cõuerso.
 conia nullum habuerunt regem ob ido-
 lolatriam & necem prophetarum Ierem. Ierem. 22.
 22. Ideo à captiuitate Babylonis, vsq; ad
 hæc tempora, nullum habuerunt regem
 de Iuda, sed nomine ducum rexerunt po-
 pulum A Zorobabel, vsque ad vltimum
 Ianum, qui fuerunt 15. duces. postmodum
 Machabeï, qui erant ex Leui, arrogarunt
 sceptrum vsque ad Herodem, tũc demũ
 amiserunt & sceptrum, adueniente nouo
 regno spirituali Christi. Nam primũ est
 animale, demum spirituale. Amiserũt mi-
 racula templi, vnctiones regum & facer-
 dotum. Ignem iugem, arcam, prophe-
 tiam, & Sachina ceu vrim & Thumim, de Exod. 28.
 quibus, Exod. 28. ex 3. antiquitatum Io- שכנה
 sephi, & lib. Sanedrim, vnde per annos Sachina ha-
 300. fuerunt sine prophetis vsque Ioan- bitatio Dei
 nem Bapt. post quem vltimus propheta, Iosephus an-
 missus à Deo fuit Christus. Hebr. 1. No- tiqui. lib. 3.
 uissimè locutus est, in filio suo, & Matth. Hebr. 1.
 21. Nouissimè misit filium suum, quo re- Matth. 21.

Pfal. 74. iecto, ablata est omnino prophetia *Pfal.*
 74. Item sceptrum, sacerdotium, miracu-
 la, templum, desierunt esse regnum Dei.
 Auferetur, inquit Christus, à vobis regnū
 Dei, non vltra super vos regnabit pater
 meus, sed princeps huius mundi, *Luce* 11.
Joan. 19. Spreuerunt enim suum regem Christum
Luc. 11. dicentes: non habemus regem nisi Cęsa-
 rem. Sed qui spernit filium, spernit & pa-
 trem qui eum misit. Tametsi postremis
 diebus, quęrent Dominum Deum suum
 & David regem suum. *Ozeæ* 3. Regnum
 illud vniuersale nactus est Christus *Heb.*
Ozeæ 3. 1. & 2. *Ioan.* 13. Omnia dedit ei pater in
Hebr. 1. manus & 17. Omnia mea tua sunt, *Matt.*
2. Ioan. 13. 11. Omnia mihi tradita sunt à patre meo,
Ioan. 17. & 28. Data est mihi omnis potestas, in cę-
Matth. 11. lo & in terra. Idem *Dan.* 7. *Apoc.* 19. *Eph.*
Dan. 7. 1. *Phil.* 2. 1. ad *Corinth.* 15. Christus enim
Apoc. 19. Deus quemadmodum est vnus cum pa-
Ephes. 4. tre. *Ioan.* 10. 14. & 1. *Ioan.* 5. Ita cum patre
Philip. 2. est vnus æternus rex, sed postquā factus
1. Cor. 15. est homo, constitutus est heres omnium,
Ioan. 10. *Heb.* 1. Sicut enim Adam, non habens a-
 & 14. liū patrem, à Deo dicitur eius filius. *Lu-*
1. Ioan. 5. cę 3. Hæres & princeps mundi, *Gen.* 1. &
Hebr. 1. *Pfal.* 8. sic Christus non habens alium pa-

CAP. 3.

Quomodo
 regnum pa-
 tris datum
 Christo.

Ozeæ 3.*Hebr.* 1.*2. Ioan.* 13.*Ioan.* 17.*Matth.* 11.*Dan.* 7.*Apoc.* 19.*Ephes.* 4.*Philip.* 2.*1. Cor.* 15.*Ioan.* 10.

& 14.

1. Ioan. 5.*Hebr.* 1.*Luc.* 3.*Genes.* 1.*Pfal.* 8.

trē carnis, quā Deū, dicitur filius Dei, *Cautē & sa-
piēter legito*
 etiam pręter diuinitatem, & omnium hæ-
 res & rex: Nam quemadmodum de Deo
 dicitur Esa. 45. Mihi flectetur omne ge- *Esaie 45.*
 nu, & confitebitur omnis lingua. Ro. 14. *Rom. 14.*
 Sic de Christo ad Phil. 2. In nomine Ie- *Philip. 2.*
 su flectatur omne genu, . cęlestium
 terrestrium, & infernorum, & omnis lin-
 gua confiteatur, quia dominus est Iesus
 Christ⁹, idq; in gloriā dei patris. Accede-
 re enim ad pedes alicuius, & genua flecte-
 re symbolum est reuerentię, & subiection-
 nis. Gen. 18. & 19. & 23. Quod est Deo pe-
 culiare. sed. Esa. 42. Gloriam meam alteri
 non dabo. Christus ergo deus est. Illud
 Christi supremum imperium patuit, cum
 omnia nutui eius obedierint, agnoue-
 rintque dominum suum, cęlum, terra,
 mare, venti, mors, vita, ægritudines, &
 quicquid fuit creaturam cum ille appa-
 ruit nobis in carne deus, in cuius solo no-
 mine facta sunt miracula à sua accessione
 in hunc mundum: in nomine enim suo
 omnia suis cultoribus obediunt. *Math. 17.*
 17. & *Marc. 16.* Et non tantum dono cõ-
 secutus est. Illud Imperium super omnia.
 quinimo etiam suo merito. *Ephes. 1.*
Heb. 2.

Philip. 2. 2. & *Phil. 2.* Factus obediens vsque ad mortem, propter quod deus exaltauit illum, & dedit ei nomen quod est super omne nomen, & *Lu. 24.* oportuit Christū pati, & sic intrare in gloriam regni sui.

Luc. 24.

Genes. 49. Vnde *Gen. 49.* Ei scilicet Messia, aggregabuntur populi glo. Hæb. rabbi Mossæ Hadarsan vsque ad Messiam reges. Dei cultores, regnarunt tantum apud Iudeos, sed Messia aggregabuntur omnes populi. *Psal. 71.* Dominabitur à mari vsque ad mare, & à flumine vsque ad terminos orbis terrarū. Idem. *Psal. 2.* & *Dan. 2.* Quod antiqui Talmudistæ de Messia intellexerunt. Vnde in Beressit rabba. *Gen. 42.* Ioseph. ipse potens factus est super terram Tradiderunt *בנינו*, Id est doctores nostri quod decem dominati sunt toti orbi deus primus qui dixit, & creatus est mundus. *Psal. 44.* Dominus vniuersorum tu es. Secūdus Nem-roth. post multiplicationem generis humani. Nam in principio Adam erat rex mundi. *Gen. 1.* Tertius Ioseph, quartus Salomon, quintus Nabucod. sextus Darius, septimus Cyrus. *1. Efd. 1.* & *1. Paral. vlt.* Octauus, Alexander, qui *Dan. 8.* dicitur hircus nouus

Octauia-

1. Esdr. 1.
2. Para vlt.
Dan. 8.

Luc. 21.

Luc. 21. De quibus fusissimè Iosephus & Egesipp⁹, terra, mare, pisces, panes, mors, vita, infernus, dæmones nedū vni Christo obtemperant, prætermisso vsu nature: Quinimo dedit suis eam facultatē, vt in nomine Christi subijciant omne quod non est Deus. Matth. 10. Luc. 9. & 10. &

Math. 10.

Luc. 9. & 10.

Marc. 16.

Matth. 7.

Mar. 16. & nedum iustis sed etiam impiis in nomine Christi. Matthæi 7. In nomine tuo prophetauimus, & virtutes multas fecimus, quibus dicit. Non noui vos &

Luc. 9.

Luc. 9. Præceptor vidimus quendam, in nomine tuo eijcientem dæmonia, & prohibuimus eum, quia non sequitur nobiscum seu nos, ideo iussit suum euāgelium

Marc. 16.

omni creaturæ proponi. Mar. 16. Quandoquidem omnes senserunt aduētum filij Dei in mundum & virtutem nominis

Hieronymus in vita Pauli primi heremite.

eius. Vnde Satyrus coram diuo Antonio fatetur Christū & rogat vt eum oret pro se & sociis suis, quem cognouerunt descendisse, & suscepisse humanam carnē.

Daniel. 2.

Nullus vnquam nactus est Monarchiam totius vniuersi præter Christum, cuius regnum oriturum erat tempore quartæ monarchiæ. Dan. 2. Licet nūc occultè regnet donec ponat inimicos suos sub pedibus

sed veniet quando patebit toti mundo,
 quando manifestabitur in nube. Act. 1. &
 Dan. 7. tunc ei omnia subijcientur tunc
 plena manifestatio regni Christi. Heb. 2.
 1. ad Corint. 15. Matth. 25. & 1. Timoth. 6.
 Tunc videbunt filium hominis in maie-
 state sua, cum omnibus angelis sanctis.
 Matth. 24. & Luc. 21. qui omnibus decer-
 net vt prudēs agonoteta secundū vniuf-
 cuiusque merita. Apo. vlti. Ecce venio ci-
 tō, & merces mea mecum est, dare vnicui
 que iuxta opera sua. Tunc non dicet Pi-
 latus ergo rex es tu. Nam videbit eū om-
 nis oculus & qui eum pupugerunt in ma-
 iestate sua. Equidem in primo suo aduē-
 tu, destraxit præcipuum omnium regno-
 rum, cui fidebant idololatriam videlicet.
 Nam religio est præcipuum in omni re-
 gno, & istud est maximū miraculū, quod
 nullus propheta potuit stirpitū delere
 omnē idololatriam. Sed in secundo eua-
 cuabit omnem principatum & potesta-
 tem. 1. Corin. 15. Tūc ei omnia erunt sub-
 iecta, præter eum qui subiecit sibi omnia.
 Enimuero vniuersale imperium obtinuit
 pro se Christus, sed possessionem pro no-
 bis. Mat. 25. Possidete paratum vobis te-

Acto. 1.
 Daniel. 7.
 Heb. 2.
 1. Corin. 15.
 Matth. 25.
 1. Timot. 6.

Apo. vlti.

Zacha. 12.
 Ioan. 19.
 Apoca. 1.

Religio est
 præcipuū in
 omni regno.

1. Corin. 15.

Matth. 25.

Roma. 14.
Galat. 4.

gnum: tūc nobis omnia subiecta, ceu co-
heredibus Christi. Rom. 14. & Gal. 4. tunc
non erimus sub tutoribus, ad Gal. 4. Ha-
ctenus de regno Christi vniuersali, quod
dono accepit.

C A P. 4.

*De peculiari regno Christi super Ec-
clesiam, quod dicitur regnum
caeli. Dan. 2.*

Psal. 77.

2. Regum 5.

& 7.

Numer. 20.

Deutero. 23.

Iudicum 20.

1. Reg. 17.

Iudicum 7.

Psal. 149.

Ioan. 18.

Mich. 5.

Regnum particulare patris su-
per ecclesiam est, & populū
suum, in quo regnat per fidē
verbum suum, & spiritū san-
ctum, vnde praecipue dicitur
rex Israel psal. 77. & 2. Reg. 5. & 7. Id est
populi fidelis, qui dicitur ecclesia Dei
Num. 20. Deut. 23. Iudicum. 20. 1. Reg. 17.
& Iudic. 7. Ecclesia sanctorum. Psal. 149.
Vnde quia rex est caelestis, & administra-
tio spiritualis, dicitur regnū caelorum: con-
trariū regno carnali de quo Ioan. 18. Re-
gnum meum non est de hoc mundo. Il-
lud praebitum est Christo. Mich. 5. Ex te
enim exiet dux, qui regat populū meum
Israel. Quod regnum Iudæi cum fanati-
cis anabaptistis, somniant tēporale. Nos
enim credimus illud spirituale habēs pro

sceptro crucem quæ est illis scandalum, cum præstolentur suum Christum victorem orbis, qui debet eos ditare feculentis istis diuitiis, & prosternere hostes eorum *Hest. 9.*

quemadmodum factum tempore Hester in Asseri imperio. vnde apostoli nõdum induti virtute ex alto quærunt primatus suos in illo regno. *Math. 21.* Dic vt sedeãt

duo filij mei vnus ad dexteram & alius ad sinistrã tuã in regno tuo, & *Act. 1.* Domine si in tẽpore hoc restitues regnũ Israel. *Act. 1.*

Sed vos cõuenio, ô Iudæi, Quid prodest illud regnũ si est tẽporale iis qui defuncti sunt vita ante natiuitatẽ Messie? quid iis, qui futuri sunt à morte Messie? Regnum enim Messie debet esse æternũ. *Daniel. 2. & 7.*

Esaie 9. Sed cũ mũdus debeat accipere finẽ. *Dan. 12. Math. 24. & Lu. 21.* Quomodo esset æternũ? Tota enim doctrina euangelica huc spectat, vt probet regnum Christi spirituale. *Ioan. 17.* Sicut ei dedisti potestatem omnis carnis vt omne quod dedisti ei, det eis vitã eternã. *Regni & sacerdotij Christi lata descriptio. Roma. 8.*

Hæc est autẽ vita æterna vt cognoscant te solum Deum, & quem misisti Iesum Christum vnde. *Rom. 8.* qui est in dextera Dei, qui etiam interpellat pro nobis.

- En regnum Christi & sacerdotium interpellare videlicet. Hæbr. 7. Sempiternū habet sacerdotium semper viuens, ad interpellandum pro nobis. Sedet id est regnat cum patre. Ephes. 1. Super omnem principatum, & virtutem, & dominationem, &c. dat spiritum sanctum & remissionem peccatorum, nos sanctificat. demū glorificat secū. Ioan. 16. & 17. resuscitaturus suos in nouissimo die. Lex regni Christi spiritualis est. Ioan. 4. Rom. 8. & bella. Ephes. 6. & 1. Pet. 5. & arma spiritualia. Item sceptrum regni spirituale est videlicet verbum, fides, & spiritus sanctus. Regnum igitur spirituale est. Ioan. 18. Regnum meum non est de hoc mundo. Christus Deus spiritus est. Ioā. 4. qui venit vt nos spirituales efficiat, & det bona quę mundus non potest, neque dare, neque intelligere, 1. ad Cor. 2. ex Esa. 64. Oculus non vidit, auris non audiuit & in cor hominis non ascendit, quæ preparauit Deus iis qui diligunt eum, dedit & pacem Spiritualem æternam. Esa. 9. Quā mundus non potest neque dare neque auferre. Ioan. 14. Quomodo deprimeret corda nostra ad ista terrena quæ spreuit?
- Heb. 7.*
- Ephes. 1.*
- Iohan. 16.*
& 17.
- Iohan. 4.*
Roma. 8.
Ephes. 6.
1. Petri 5.
- Iohan. 18.*
- Iohan. 4.*
- 1. Cor. 2.*
Esa. 64.
- Esaie 9.*
- Iohan. 14.*

Math. 8. Vulpes foucas habent, & volu- Math. 8.
 cres cæli nidos, filius autem hominis non
 habet vbi caput suum reclinet, & Zach. Zach. 9.
 9. Ecce rex tuus venit tibi iustus, saluator,
 & pauper, vt te iustificet, saluet, ditetque 2. Cor. 8.
 spiritualibus sua inopia 2. ad Corinth. 8.
 Voluit præterea suos terrena relinquere Rom. 8.
 vnde Rom. 8. Cohæredes Christi si ta-
 men compatimur vt & simul conglorifi-
 cemur: Spe enim salui facti sumus, con-
 templantibus nobis non quæ videntur, 2. ad Cor. 4.
 sed quæ non videntur, nam quæ videtur
 temporalia sunt, quæ autem non viden-
 tur æterna sunt: vnde regnum pacis Salo- 2 Reg. 7.
 moni promissum. 2. Reg. 7. & Psal. 88. Psal. 88.
 Haudquaquã potest intelligi nisi de re-
 gno Christi, quod est regnum pacis per-
 petuæ. August. 17. Ciuit. cap. 17. & 20. cap. Augustinus
de ciuit. lib.
17. cap. 17.
& lib. 20.
cap. 9.
 9. quod hic est sub cruce. Ioan. 15. & 16. & Iohan. 15.
& 16.
 2. ad Timoth. 3. Donec in consummatio-
 ne sæculi angelus canat receptui, vt re-
 quiescant à laboribus suis, quemadmo-
 dum corpus Christi passionibus subie-
 ctum fuit, donec acclamatum consum-
 matum est. Nunc. 1. Ioan. 3. filij dei, sumus. 1. Iohan. 3.
 & nondum apparuit quid erimus & Col. Coloss. 3.
 3. vita vestra abscondita est cum Christo

DE REGNO

in Deo. Cum autem Christus apparuerit
 vita vestra, tunc & vos apparebitis cum
 illo in gloria, sumus interim reges. 1. Pet.
 1. Petri 2. Apocalip. 5. 2. & Apoc. 5. sed nunc regnum nostrum
 absconsum est. Sumus enim sub tutori-
 bus vsque dum manifestetur regnū Chri-
 sti de quo, Luc. 6. adueniat regnum tuum
 id est, manifestetur quod erit in nouissi-
 mo die. Quemadmodum enim, Euange-
 lium est administratio spiritus, 2. ad Cor,
 3. sic regnum Christi spirituale est, vt ex-
 ponunt Apostoli. Act. 15. Dicta prophe-
 tarum loquentium de regno David, dan-
 do Messia, quod hic incipit fide, & con-
 summatione gloriæ terminatur & visio-
 nis Dei. 1. ad Corinth. 13, & 1. Ioā. 3. Quod
 dicitur regnum cœli. Dan. 2. regnum in-
 quam speritualem dans iusticiam: & vi-
 tam eternam afferens, & potentia Euan-
 gelij regens fideles. Vnde prædicatio re-
 gni, complectitur pœnitentiā, fidem er-
 ga Christum, & Euangelium & remissio-
 nem peccatorum, ceu gratiam. De quo
 Math. 3. 4. 10. Mar. 1. & 6. Lucæ 9. & 10. &
 24. Act. 2. 3. & 20. Christus enim regnat in
 suis per spiritum suum. Ioan. 14. & 16. &
 per fidem Euangelij, per quam suos iusti-

1. Petri 2.
 Apocalip. 5.

Luc. 6.

2. ad Cor. 3.

Acto. 15.

1. Cor. 13.

1. Iohan. 3.

Daniel. 2.

Math. 3. 4.
 10.

Mar. 1. & 6.

Luc. 9. &

10. & 24.

Acto. 2. 3.

& 20.

ficat & saluat. Lucæ 17. Regnum Dei in-
 tra vos est. Illud regnū, olim promissum
 in veteri instrumēto, per omnes prophe-
 tas: Sed in nouo testamento, reuelatum
 & manifestatum est per Ioannem Bapt.
 Christum & Apostolos. Ideo dicitur ve-
 nisse. Hierem. 31. Ezech. 34. & 37. Quod
 vocatur regnum Dauid. Oze. 3, Luc. 1. &
 Esa. 9. Nam Dauid fuit rex totius populi
 Dei, qui vocatur Israël, sic Christus nunc
 rex totius populi Dei, qui vocatur do-
 mus Iacob. Luc. 1. siue Israël. Nam veri-
 Israëlitæ sunt ij, qui colunt, & Deum, &
 Christum. Dicitur tamen hoc regnum,
 nouum. Regnum siquidem Dauid con-
 stabat vno populo hæbraico, sed istud ex
 Iudæis electis. Rom. 9. & 10. & gentibus.
 Ioan. 10. & 11. & Ephes. 2. Non enim est
 distinctio Iudæi & Græci. Rom. 10. Gen-
 tiles conuersi sunt Iudæi spirituales. Esa.
 44. Rom. 2. 3. 4. & 11. Carnales enim Iu-
 dæi, qui Christum negarūt regem suum,
 illis promissum. Zach. 9. Dicite filiæ syon,
 Ecce rex tuus venit tibi in commodum
 & decus tuum, hi non amplius censentur
 populus Dei. Daniel. 9. Non erit eius
 populus, qui eum negaturus est. Vnde

Luc. 17.

Hieremi. 31.

Ezech. 34.

Ez. 37.

Luc. 1.

Ozee. 3.

Esa. 9.

Luc. 1.

Roma. 9.

Ez. 10.

Iohan. 10.

Ez. 11.

Ephes. 2.

Rom. 10.

Esaie. 44.

Roma. 2. 3.

Zach. 9.

Zach. 9.

Daniel. 9.

Esaie 65. Eza. 65. vocabit seruos suos nomine alio,
 id est, Christianos & nomen vestrum erit
 in iuramentum. Sunt enim nunc Iudæi
Apo. 2. & 3. synagoga Satanæ. Apoc. 2. & 3. Nunc pa-
1. Cor. 15. ter per filium regit suum, Ecclesiæ regnū
 quòd in iudicio tradet patri. 1. Cor. 15.
 Qui regat per se, non per Christum ho-
 minem ceu vicarium. Enimuerò non vi-
 demus patrem qui, 1. ad Timoth. 6. lu-
1. Timo. 6. cem inhabitat, inaccessibilem, nec possu-
Exod. 20. mus audire vocem eius. Exod. 20. Lo-
 quere tu nobis & non loquatur Domi-
 nus. Ideo Apostoli cum audissent vocem
Math. 17. patris, ceciderunt in terram. Matth. 17.
 Christum autem hominem possumus &
 videre & audire. Tunc autem videbimus
 patrem sicuti est. 1. ad Cor. 13. quando ex
1. Cor. 13. Ecclesia militanti migrabimus ad trium-
 phantem ex hoc mundo ad patrem. Re-
 ges huius sæculi cum inaugurabantur, in-
 signiis regiis honestabantur, purpura vi-
 delicet, corona, seu diademate, fibula au-
 rea & sceptro. Sed præcipuum quod eos
 faciebat reges, erat diadema apud Ro-
 manos. Apud Iudæos, autem vnctio,
Vide episto- lam hebr. Ideo Christus noster & vnctus rex & sa-
 cerdos, vt Melchisedec. Olim primoge-

niti erant reges & sacerdotes vsque ad
 Ruben. Propter cuius scelus regnum da-
 tum est Iude, & sacerdotium tribui Leui.
 Sed Christus qui ex vtraque tribu ortus
 est, vnctus rex & sacerdos vnctione spi-
 ritus, de qua. *Psal. 2. 71. & 109. Esa. 9. & 61.* *Psal. 2. 71.*
 Rex spiritualis & cælestis, qui venit vt re- *109.*
 gnet in nobis, nostro & commodo, & ho- *Esa. 9. 61.*
 nore, loco Satane, vt Deus loco Pharao-
 nis regnabat super Israel. Vnde tota admi-
 nistratio istius regni spiritualis est, & cæ-
 lestis. *Ioan. 18.* Regnum meum non est de *Ioan. 18.*
 hoc mundo. Lex huius regni rex, iustitia,
 pax, bella, arma, victoriæ præmium, om-
 nia spiritualia sunt, hoc regnū non subij-
 citur more ethnicorum, neque loco, ne-
 que tempori, neque influentiis cæli sicut
 nec olim hebræi. *Deutero. 4. & 8.* Vnde. *Deuter. 4.*
Hiere. 10. A signis cæli nolite metuere. *8.*
 Nam qui sunt de hoc regno, vncti sunt in *Hebr. 10.*
 reges. Ideo dicti Christiani, id est vncti,
 quibus omnia sunt subiecta. *Rom. 8.* Hæ- *Roma. 8.*
 redes quidem Dei, cohæredes autem
 Christi. *1. ad Corin. 3.* Omnia vestra sunt,
 vos autem Christi, Christus autem Dei. *1. Cor. 3.*

CAP. 5. *Quomodo nomen regni cœlorum, multipliciter accipitur in scripturis.*

Daniel. 2.

Tunc vi, ar-
nis, infidiis,
diuitiis, sine
fœdere senie
bant reges
vnus in alte-
rũ. At deus
in Christo
sine his
in 4. monar-
chia suscita-
uit regnum
quod nõ dis-
soluetur.
Luc. 1.
Marc. 1. 16.
Genes. 49.
Daniel. 9.
Luc. 3.
Math. 3.
Mar. 1.
1. Corinth.
13. & 15.
Baruc. 3.
Sap. 5.
Eccle. 10.
Regnum di-
uersimode
accipitur.
Math. 25.

Regnum Messia dicitur regnũ
cœli vel cœlorum. Daniel. 2.
quod oriturum erat sub quar-
ta monarchia. Dan. 2. cessan-
te tēporali regno Dauid. Gene. 49. quod
adũbrabat regnũ spirituale Christi, post
cuius manifestationẽ cessauit vnctio illa
externa Iudæorum. Dan. 9. Quod primò
prædicat Ioan. Luc. 3. Matth. 3. & Mar. 1.
Demum Christus & Apostoli: vox antè
inaudita vsque ad lætam prædicationem
euangelij, significans aliquod regnũ glo-
riosum, iocũdum, fixum, perpetuum, sta-
bile, incorruptibile. Illius pax, tranquillitas,
securitas perpetua, quę in hac vita im-
perfecta, sed mutabũtur in melius. 1. Cor.
13. & 15. Opposita sunt autem in regnis hu-
ius mundi reges, regna, pax, diuitiæ, &c.
Instabilia sunt. Baruc 3. Sap. 5. & Eccle. 10.
Vide de 4. monarchiis, & aliis regnis.
Nota interim, quòd regnum cœlorum
aliquãdo accipitur pro gaudio, quo fruũ-
tur animæ per fidem ex hac vita migran-
tes, & ad Deum peruenientes. Matt. 5. 25.

& Luc. 13. Retributio videlicet iustorum Luc. 13.
 pro sua iustitia. Matth. 6. Vide Chriftost. Matth. 6.
 Grego. Cypr. super oratione dominica.
 Aliquando pro malorū retributione, pro
 sua culpa, & bonorum quæ contingent
 in iudicio, vbi manifestabitur regnum
 Christi. Matth. 25. & Luc. 21. De quo dici- Matth. 25.
 mus adueniat regnum tuum, expectātes Luc. 21.
 beatam spem, & aduentum glorię magni
 Dei, & saluatoris nostri Iesu Christi. Ali-
 quando autem regnum cœlorū locus est Ad Tit. 2.
 beatorum. Luc. 14. & Matth. 13. Aliquando Luc. 14.
 autem est cōgregatio credentiū. In terra Matth. 13.
 regnū ecclesię, cōmunitas hominū cœ-
 lestium, mente ciuium cœli quam Deus
 inuisibiliter regit & inhabitat. Matth. 13. Matth. 13. &
 & 25. Simile est regnum cœlorum, &c. 25.
 qui facti sunt cœlestes à spiritu Dei, renū-
 ciantes mundo, & veteri homini in ba-
 ptismate, qui non coacti spiritu seruitu-
 tis, sed volūtariē spiritu amoris obediūt:
 qui regnant & imperant super hostes spi-
 rituales, peccatum, Satanam, mortem, in-
 fernum, &c. cū omni iucunditate. Apo. Apo. 4. 5.
 5. Fecisti nos Deos, reges, &c. Regnum
 Christi & ecclesia, idem sunt: sed voca-
 bulum regni angustius est, cōstans ex iu-

DE REGNO

*Nota eccle-
siae Christi.* stis qui credunt Christo, & sanctifican-
 tur per spiritum sanctū, cuius notæ sunt
 purum verbum, & legitima sacramento-
 rum administratio: in quibus non domi-
 natur peccatum vel concupiscentia: sed
Ezech. 37. Christus rex pacis regit eos. Ezech. 37. &
Mich. 5. Mich. 5. Et regnat in cordibus eorum, fi-
 de, spe, & charitate. Spiritu sancto & ver-
Psal. 190. bo ceu sceptro. Psal. 109. Sceptrum vir-
 tutis tuæ emittet Dominus ex Syon. Nā
Esaie. 2. Esa. 2. De Syon exhibit lex, & verbum Do-
 mini de Hierusalem: regnat enim in do-
 mo Iacob, id est luctantium & militan-
 tium Deo. Israel enim Hebræis est prin-
 ceptum cum Deo: à far, id est princeps, &
 el id est Deus, miles vincens hostes. Imò
 fide & oratione vincens Deum. Gene-
 sis 32. Nomine etiam regni signatur ver-
Matth. 5. bum Dei, quo ut sceptro regit nos. Mat-
 thæi 5. Minimus vocabitur in regno cœ-
 lorum. Chrysostom. In opere imperfe-
 cto capit. 23. Regnum Dei scriptura est
Matth. 21. & verus & germanus eius sensus. Mat-
*Hieronimus
super. cap.* thæi 21. Auferetur vobis regnum Dei.
 Vbi enim verbum, Dei purum, ibi est
 regnum cœlorum, & Christi. Hieronim.
Matth. 13. super Matth. 13. Prædicatio Euangelij &

notitia, scripturarum deducēs ad vitā,
 est regnum cælorum, quæ Matth. 13. Cō-
 paratur grano synapis, & fermento. Dicitur
 etiamnum regnum cælorum fides &
 gratia, per quas vt leges, regnat Christus
 in nobis. Luc. 17. Rom. 14. & 1. ad Cor. *Luc. 17.
Rom. 4.
1. Cor. 4.*
 4. & etiam verba iustitiæ. Aliquando etiā
 dicitur regnum cælorum rex, vel domi-
 natus eius, & potestas Euangelij prædi-
 catio, virtus, operatio, & protectio Chri-
 sti. Nam in regno sunt plurima, quæ ta-
 men vno regni nomine significantur. *Quod galli-
cè dicitur le
regne.*
 Hoc duplex regnū patris videlicet, & vni-
 uersale regnum orbis datum est vnico fi-
 lio Dei à patre. Ioan. 13. Omnia dedit ei
 pater in manus. Quod tamen etiam iure
 belli voluit assequi. Ius enim erat in no-
 uacula cuspida, quòd aiunt. Ideo loquē-
 dum de bellis Christi, qui apparuit vt dis-
 soluat opera diaboli. 1. Ioan. 3. & Psal. 71. *1. Ioan. 3.
Psal. 71.*
 Siquidem ex ecclesia triūphante descen-
 dit ad militantem, vt dimicet & det suis
 victoriam, & pacem, quæ est finis belli. *Augusti. de
ciuit. lib. 19.*
 19. Ciuit. Dei.

CAP. 6.
*De bellis & triumphis regis Christi,
 quæ causa belli, & quomodo
 diabolus cæperit hoc bellum.*

Gen. 1.

Psalm. 96.

Hebr. 1.

Hebr. 1.

Coloss. 1.

Iob. 40.

Ezech. 29.

Coloss. 1.

Ephes. 1.

Moses Gen. 1. prius quàm lo-
 quatur de creatione primi
 hominis, nobis exponit do-
 minium Christi, & regnum:
 qui est hæres vniuersorum,
 per quem facta sunt sæcula. Ideo angelis
 data lex. Psal. 96. Adorent eum omnes
 angeli & Heb. 1. Cum introduxit primo-
 genitum in orbem terrarum, dixit, ado-
 rent eum omnes angeli, qui ex August. 5.
 Gen. & Bernardo cognouerunt filiũ Dei
 incarnandum, cui homini subijcerentur
 omnia. Detrahit autem patris angelus
 obedire Christo, patrisque legibus: qui
 tamen omnia creauit per filium. Ioan. 1.
 & Hebr. 1. & Colos. 1. etiam diabolus.
 Iob 40. sibi complacens, & quasi non ef-
 fet factus à Deo. Ezech. 29. Ego feci me
 ipsum, Deus ego sum: licet esset à Deo
 constitutus super alios angelos, vt Adam
 super omnes homines, & Christus super
 omnes angelos & homines. Colos. 1. &
 Ephes. 1. Ipsum dedit caput super omnẽ
 ecclesiam.

ecclesiam. Vnde sibi derelictus is angelus ex suo libero arbitrio, peccauit nemine tentante, spreuit Deum, & alios angelos. Esa. 14. & Lu. 10. Factus hostis Dei, & eius iustitiæ punientis, tunc in cœlo orta sunt duo regna, scilicet bonorū angelorum, quod est regnum Christi, qui est caput omnis ecclesiæ, etiam angelicę. Colof. 1. ad Phil. 2. In nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestium, &c. Aliud regnum fuit malorum, quorum caput diabolus, sicut postmodum in hoc mundo. Gene. 3. Cœperunt duo regna: Ecclesię, videlicet ab Abel, & mundi, à Cayn. Voluit enim diabolus angelos eum habere pro Deo suo, mēdacio deceptus. Ioan. 8. Sed boni angeli virtutibus cōtrariis peccatis diaboli, armati, virtute Christi & clypeo fidei eius vicerunt. Apo. 12. & eiecerunt eum de cœlo cum suis confectaneis. Lu. 10. & 2. Pet. 1. Sicut in iudicio separabūt malos de medio iustorū. Matt. 13. Tunc Michael suscipiens causam Christi & suorum, nactus est suum nomen: Michael enim quis sicut Deus interpretatur, cum spiritus nequam dixisset: similis ero altissimo. Vnde affecutus victo-

Esaie 14.

Luc. 10.

In calo duo
regna orta.

Coloff. 1.

Philip. 2.

Genes. 3.

Iohan. 8.

Apocal. 12.

Luce. 10.

2. Petri 1.

Matth. 13.

Michael

quid significet.

riam, factus est princeps illius ecclesie
 angelice, qui nunc est victor, & princeps
 ecclesie militantis. Dan. 10. & 12. Apo. 12.
 Victus tunc Satan à Christo per suam
 angelorum militiam, secundo victus est
 ab ipso filio Dei homine. Matt. 12. Luc. 11.
 Ioan. 12. & 16. Colof. 2. 1. Ioã. 3. & Apo. 20.
 Unde. Luc. 10. Videbam, inquit Christus,
 Satanam vt fulgur de cœlo cadentem, id-
 que ante hominis creationem. Tunc er-
 go erat Christus: ergo Deus erat, qui vi-
 debat cadentem antequam caderet, cum
 nondum essent angeli, cadentem in abyf-
 sum, & caliginem tenebrarum: & chaos
 illud informe. Nōdum enim erat sol ne-
 que luna, nec aliud lumen: & tunc sicut
 Michael nactus est suum nomen ob vi-
 ctoria de illo qui dicebat: ero sicut Deus,
 sic prim⁹ ille angel⁹ vocatus est *σαββατο*
 psal. 108. Id est calumniator Dei: quod ei
 fecerit iniustitiam: & suum crimen re-
 fert in Deum, accusat etiam & calumnia-
 tur pios. Apoca. 12. Proiectus est calum-
 niator fratrum, dictus est etiã Satan. Iob 1.
 Id est aduersarius, & demon, id est sciēs,
 sed in malum, tunc suo modo doluerunt
 angeli, ruinam suorum vt olim hæbrei

exitium tribus Bēiamin. Iudic. 21. & Hierem. 31. Vox in rama audita est, tunc toto nixu, desiderarūt salutem nostram, ad reparandam ruinam eorum, tūc sese addixerunt hominum obsequiis, maximè propter filium Dei, qui debuit fieri homo, & non angelus. Hebr. 2. Et quia homines futuri sunt in gloria, similes angelis. Matth. 22. post eam insignem victoriam, ecclesia angelorum militans facta est triumphans, sicut ecclesia nostra militans post vltimam victoriam fiet triumphans.

Iudic. 21.

Hierem. 31.

Heb. 2.

Matth. 22.

Quomodo diabolus, cæperit bellum in terra, contra Christum in suis.

CAP. 7.

Dostquam diabolus victus est in cælo cū suis, & extrusus, videns se non posse auferre Christo regnum cælestium, molitus est habere regnum terrestrium, & demum infernorum. Vnde adortus est Adam qui erat rex mundi. Gen. 1. & Psal. 8. in figura Christi regis. Rom. 5. qui est forma futuri, & Zach. 13. Adam exemplum meum, quo victo factus est Dominus eius. 2. Petri 2. à quo

O malitiam Sathane.

Genes. 1.

Psal. 8.

Rom. 5.

Zach. 13.

2. Petri 2.

quis superatus est, eius & seruus est. Arrogauit etiam sibi regnum eius, mundi videlicet, id est filiorum Adam carnaliū.

Ioan. 12.

14.16.

Iob. 41.

Luc. 11.

Ioan. 12.14. & 16. Dicitur princeps mundi, qui à nullo potuit pelli. Iob. 41. & Lu.

11. Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt omnia quæ possidet.

Nam spiritus ex Diony. est fortior omni re corporali. Homo creatus liberi arbitrij, poterat consentire vel non consentire. Vnde non inuito homine, vel coacto neque nolente Deo, sed permittente, victus est, cū esset Dominus quasi dormiens. Psal. 43. & 77. non excitatus gratiarum actione nec inuocatione, sicut cō-

*Efficaciter
scilicet.*

Psal. 43.77.

Matth. 26.

tigit Apostolis. Matth. 26. Cum enim homo esset imago Dei, quia creatura rationalis, item ad eius similitudinem creatus, vt illum imitaretur, & imitando proficeret ad gloriam visionis. 1. Ioan. 3. Tunc similes illi erimus. & Psal. 16. Satiabor cū apparuerit similitudo tua. Conat⁹ est diabolus eum sibi assimilare, & imprimere illi characterem suum. Vnde si homo coluisset Deum fide & charitate, & spe maiorum, iis quæ promittebat diabolus, fuisset nedum similis Deo, 1. Ioan. 3. Imo par-

1. Ioan. 3.

Psal. 16.

1. Ioan. 3.

Ioan. 10.

Ioan. 3. Imo par-

ticipatione Deus. Ioan. 10. Ego dixi, di-
 estis. Idcirco enim constitutus est primus
 homo huius orbis monarcha, vt omni-
 bus reb⁹ bene vteretur, & ordinaret eas.
 Vnde est origo omnium legum ciuiliū,
 quæ propter mandatum sibi datum, ap-
 probantur: imò ecclesia habet ipsum pri-
 mum mandatum, in quo timorem & fi-
 dem erga Deum exerceat: exinde diabo-
 lus, qui voluit rapere gloriã regni Chri-
 sti, sicut Adam thesauros sapientiæ &
 scientiæ Christi regis, de qua Esa. 7. & ad
 Colof. 2. ad circumueniendum primum
 hominem, vsus est sophismate æquiuo-
 cationis, quod vocant dialectici: Pollice-
 batur enim similitudinem Dei, quam &
 nos expectamus, sed per Christum, qui
 factus est similis nobis, per omnia absque
 peccato, non per Satanam, non per fru-
 ctus terræ, vel aliam creaturã: solus Chri-
 stus imago patris, reparat illam similitu-
 dinem per spiritum suum, & hic & in cœ-
 lo. Est etiam pollicitus quod nequaquã
 moreretur, quod intellexit de morte cor-
 porali. Nã si statim mortui fuissent, quo-
 modo humanum genus multiplicassent, *Genes. 1.*
 vt præceperat Dominus? Gen. 1. Attamẽ

*Sophisma æ-
quiuocum*

Ezech. 18.

per peccatū in anima mortui sunt. Ezech. 18. Anima quæ peccauerit, ipsa morietur. Addit quod aperientur oculi eorum, nō ad videndum omnia, sed suam nuditatem: scientes non omnia, præsentia, præterita & futura: sed bonū & malum. Ipsa experientia, vnde tandem victus amore sui vsque ad contemptum Dei, cecidit in infidelitatem de verbo Dei. Nā non credidit se moriturū, nec peccatum suum dignum morte. Vnde Gen. 3. Dixit Dominus ironice: Adam factus est sicut vnus ex nobis. Videte ne sumat de ligno vitæ, & viuat in æternum. En infidelitatem characterem diaboli, per quam constituuntur filij diaboli, habentes eius similitudinem, qui dicuntur semen eius, id est filij. Gene. 3. & Ioan. 8. vōs ex patre diabolo estis. Aufert siquidem similitudinem Dei per quam filij Dei sumus. Vnde datur à Christo nobis fides, per quam iterū sumus filij Dei. Ioan. 1. relicta infidelitate, & caractere, & semine diaboli. Dominus qui videbatur hæctenus dormire, apparet ad auram meridianam, qui patefacta potentia Satanæ, demum patefecit cōtra illā Euāgelium de Christo se-

Genes. 3.
Hironica
verba.

Genes. 3.
Ioan 8.

Ioan 1.

mine. Fuit enim amicitia inter mulierem
 & serpētē cū illa peccaret, sed ego inquit
 Dominus, dissoluam eam amicitiam, &
 ponam inimicitias inter te & mulierem,
 quæ est ecclesia. *Ephe. 5.* signans etiã Ma- *Ephes. 5.*
 riam matrem Christi. Nam semen pro-
 missum, est tātūm ex muliere. Quam de-
 mum denunciat virginem futurā. *Esa. 7.* *Esaie. 7.*
 Non enim loquitur Eux, quæ nō fuit im-
 mediatē mater illius feminis, sed Maria:
 sed conuertit sermonem suum ad serpen-
 tem, & comminando & denunciāns bel-
 lum Christi contra diabolum, & victo-
 riam. *Gen. 3.* Semen diaboli, sunt mali ex *Genes. 3.*
 peccato nati. *Gene. 3.* Multiplicabo con- *Si non pec-*
 ceptus tuos. Nam si non peccassent, soli *casset Adā-*
 electi fuissent nati: sed in pœnam pecca- *mus soli ele-*
 ti dictum est: multiplicabo conceptus *cti nati fuis-*
 tuos: Genuit enim & electos & repro- *set.*
 bos, vnde fuit Cayn primus filius diaboli,
 initium ecclesiæ Satanæ, & regni mundi:
 primum serpentis semen, ex maligno na-
 tum. *1. Iohn. 3.* Imitator inuidiæ ipsius dia- *1. Iohn 3.*
 boli, agricola sectator mundi. Vnde pri-
 mus ædificat in terra ciuitatem Enoch, &
 filij eius inuenerunt omnis generis opifi-
 cia, & artes, pro victu corporis & carnis.

DE REGNO

Fuit enim Cayn infidelis, vnde in targum hierosolymitan. dicitur quòd Cayn dixerit Abel, non est iudicium, neque iudex, neque sæculum aliud, neque merces bona dabitur iustis, neque vltio sumetur de impiis, nec ex misericordia Dei creatus est mundus, nec ex misericordia eius gubernatur, eo quòd accepta est oblatio tua cum beneplacito: à me vero non est suscepta, Abel autem asseruit plane oppositum omnium istorum. Quare occisus est à Cayn pro confessione fidei, quæ est fundamentum ecclesiæ Dei, quæ est asserens cõtraria his quæ confessus est Cayn, scilicet quòd sit vnus Deus, omniũ cteator & moderator, quòd sit aliud sæculum, quòd Deus iudex iustus reddet vnicuique iuxta opera sua, quòd sit vita æterna nobis parata in alio sæculo per Christum. Vnde infidelitas Cayn, est fundamentũ ecclesiæ Satanæ, & regni mundi, per quã infidelitatem vt sceptrum regnat diabolus in suis, ad Colof. 2. qui nunc operatur in filios incredulitatis: & dicitur princeps tenebrarum, id est infidelium, sicut Christus lucis, id est fidelium, habentium lumen fidei. Ephe. 5. Eratis enim aliquando

Psal. 61.

Coloff. 2.

Ephes. 5.

tenebræ, nunc autem lux in Domino, si enim Abel tantum inuidia fratris fuisset occisus, quomodo esset martyr Dei? qui tamen. Matth. 23. Pronunciatur primus martyrum? Iste error Cayn præualuit apud Gētiles, Epicurum, Lucianum, Democritum, Saduceos: & sæpius impetit nos, tētatio huius infidelitatis Cayn, quæ præualebit in nouissimis tēporibus. 2. Pet. 2. & 3. Et Iudæ cap. vni. væ his qui in viam Cayn abierunt. Abel semen mulieris benedictum, simplex pastor ouium, vbi contemplabatur Christum futurum pastore, qui pro ouibus immolatus est, in cuius fide & ipse obtulit. Heb. 11. Fide plurimam hostiam Abel quàm Cayn obtulit Deo, per quam testimonium cōsecutus est esse iustus, testimonium prohibente muneribus eius Deo, & per illam defunctus adhuc loquitur. Non coluit terram, non ædificauit in hoc mundo, ostendens se ciuem cœli. Expectabat enim fundamenta habentem ciuitatem, cuius artifex & conditor Deus, de qua Hebr. 13. Non habemus hîc manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus.

2. Petri 2.

S. Iud.

Hebr. 11.

Hebr. 13.

*Quomodo primum prædicatum
euangelium in paradiso, à Deo.**O paternam
bonitatem.**Lex in ec-
clesia insuf-
ficiens sine
euangelio
Christi.**Exod. 15.**Esaie 2.*

Ominus videns primum hominem deiecto animo & desperato, cuius miserationes super omnia opera eius, ceu Deus ex improviso apparēs, vt erigat animum primi hominis, denunciat euangelium promissionem seminis quod dissipet regnum Satanæ, de peccato & morte asseret nos in libertatem & gratiæ & vitæ. Illa prædicatio euangelij dedit initium ecclesiæ, & regno Christi. Nam in ecclesia non sufficit lex sine euangelio Christi, cuius gratia est remissio peccatorum, reconciliatio cum Deo, & persistencia in tentationibus & morte, fide promissionis eius saluati Adam & Eua. Et susceperunt consolationē in morte & vita, plena laboribus & affectionibus, postquam expulsi sunt de paradiso in terra illa Palestine, quæ demum data est Israclitis: in qua plantata est primum synagoga. Exo. 15. Plantabis eos in monte hæreditatis tuæ. Illic demum fundata est & Christi ecclesia. Esa. 2. De Sion exhibit lex,

& verbum Domini de Hierufalem, & Ioan. 4. Salus ex Iudæis est. Item Lu. 24. Ioan. 4. Luc. 24. Oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis, & ita intrare in gloriam suam, & prædicari in nomine eius pœnitentiam, & remissionem peccatorũ in omnes gentes, incipientibus ab hierosolyma. Quæ ecclesia à sua nascentia subdita est persecutionibus assiduis. Psal. 128. Sæpe expugnauerunt me à iuuetute mea. 2. ad Tim. 3. Hebr. 6. 11. 12. Idque ob verum Dei cultũ, quẽ nõ potest ferre Satan, qui tunc cœpit per sua membra persequi Christũ in suis. Apocal. 13. Apocal. 13. Agnus occisus est ab origine mundi. Idcirco suscitatus Cayn contra Abel vt extingueretur verbũ Dei, & sincera doctrina. Tunc patuit furor diaboli, & quid agat per suos quos agit. 2. ad Timoth. 2. Captiui tenentur ad eius voluntatem, quemadmodũ spiritus Christi agit filios Dei. Roma. 8. Rom. 8. qui spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei. Potentiam siquidem Satane in suos perspiciuè cernimus in Iuda. Ioan. 13. Mar. 14. Luc. 22. Ioan. 13. Mar. 14. Luc. 22. Cayn refert similitudinem diaboli, & Abel Dei, qui fuit figura Christi: & Cayn Iudæorum homicidarum, quibus datum signũ quẽ-

admodum & Cayn. Terra suscepit sanguinem Abel, qui adhuc clamat. Gen. 4. & Hebr. II. & terra ceu ager ecclesie suscepit sanguinem Christi ad bibendum. Matth. 26. & I. ad Corin. II. qui clamat misericordiam & reconciliationem. Heb. 12. accessistis ad sanguinem melius clamantem, quam Abel non videtur Abel hominibus viuis, nihilo fecius viuit Deo, & mortuus loquitur. Hebr. II. & 12. & Sap. 3. Visi sunt oculis insipientium mori, illi autem sunt in pace, non enim est Deus mortuorum. Matth. 22. Deus qui primū predicauerat euangelium post occisionem Cayn, denunciat demū iram suam. Nam Roma. I. primū nunciatur in euangelio Dei iustitia, qua gratis iustificat nos seu gratia, demum reuelatur etiam in euangelio ira Dei de cælo. Quapropter Dominus nunciat venturum iudicium horrendum, & pœnam homicidij, aliorūque peccatorum. Deflet Adam centum annis peccatum suum, cernens mortem Abel. Tunc enim cognouit damnum quod incurrit ex peccato. In his duobus filiis incœperunt bella Dei, de quibus Numer. 21. sicut dicitur in libro bellorū Dei. Enim-

Genes. 4.

Hebr. II.

Matth. 26.

I. Cor. II.

Hebr. 12.

O admira-

bile myste-

rium Sacra-

menti Eu-

charistici.

Sapient. 3.

Matth. 22.

Roma. I.

Quantum

iustitiæ attu-

lerit Ade

Abelismors.

Numer. 21.

uero ante Moysen non erat scriptura. Vnde pentateuchus dicitur liber bellorum Dei, maximè Gene.3. de inimicitia serpentis & mulieris, & filiorum Adam Abel & Cayn, & filiorum Cayn contra filios Seth. Dicitur etiam liber iustorum. 2. Reg.1. quemadmodum euāgelium est liber bellorū Christi, & Apocalypsis bellorum ecclesiæ. Cayn ciuis mundi & semen serpentis, cuius generatio multiplicata est, & constituit ciuitates, & regna, citius quàm generatio Dei. Nam post centum annos à morte Abel est natus Seth. Generatio Cayn corrumpit fidem, & mores in populo Dei filiis, videlicet Seth, qui filij Dei dicuntur. Gene.6. In quorum uisionem missus *κατάκλυσμος* Abel filius fuit benedictionis quando. Gene.1. Benedicti sunt Dominus primis parentibus: crescite & multiplicamini, &c. Cayn autem maledictionis. Gene.3. in pœnam & maledictionem. Multiplicabo conceptus tuos. Nam sine peccato illorum non fuisset natus Cayn, sed soli electi, operatus diabolus primum per Cayn contra Christum, in suis demū per mulieres in generationem Seth, quæ erat Dei. Gen.6. sicut cō-

*Sepher mid
chamot ado-
nai.
Genes.3.*

2. Regum 1.

*Id est dilu-
uium.
Genes.1.*

*Genes.3.
Vide mulie-
rum damna-
pessima.*

Genes.6.

3. Reg. 11.
Eccle. 47.
Numer. 25.
Neem. 13.

Hieronimus
lib. 2. con-
tra pelag. ad
Ctesiphote.

Genes. 3.

tra Salom. 3. Reg. 11. Eccle. 47. per Madia-
nitas mulieres, Nume. 25. erga Iudæos &
Cananæos, Neem. 13. sic hærefes primò à
viris, vt Cayn primus hæreticorum, sed
demum per mulieres, Constantiam, Eu-
doxiam, Iustinam, & alias. Vide Hieron.
lib. 2. contra Pelag. ad Ctesiphontem, Sy-
mon. mag. per Helenã meretricem, Mar-
chion aliam quam præmisit Romam, A-
pelles philomenem, Montanus priscam
& Maximillam, Donatus, Lucillam, Elpi-
dius, Agapem, Priscillianus gallam, & no-
stro seculo idipsum perichitati sumus. Vi-
de in Cayn exemplum peccati originalis
infidelitatem, diffidentiam, timorem, de-
sperationem, amorem sui. Nam solus vo-
luit esse hæres mundi. Eua arbitrata pro-
missionem de femine, Gene. 3. complen-
dam in Cayn, ideo dicit possedi hominẽ
per Deum: Cayn enim possessionem si-
gnificat. Secundus filius dictus est Abel,
idem superfluus vel spretus ab Eua, qui
tamen erat electus: sicut & Christus spre-
tus est à mundo cum suis: hi duo filij pri-
ma vasa sunt reproborum & electorum:
quia autem Christus descensurus erat ex
Seth, qui dicitur positus pro Abel scili-

cet, & dicitur fundamentum. Prouer. 10.
 Iustus quasi fundamentum, sic Christus
 per eum figuratus, dicitur fundamentum. *Prouerb. 10.*
 Matth. 16. 1. ad Cor. 3. & Esa. 8. Per Seth *Matth. 16.*
 enim restitutus est verus Dei cultus & *1. Cor. 3.*
 per Enosch. Gen. 4. Siquidem cultus Dei *Esaia. 8.*
 prophanatus erat per idololatriam à filiis *Genes. 4.*
 Cayn, vnde vocatus enosch quasi homo.
 Nam prius vt bruta viuebant sine Deo,
 demptis paucissimis. Post diluuium au-
 tem renouata est promissio de Christo:
 non destitit interim diabolus, quin moli-
 tus fuerit delere fidem promissionis de
 Christo, idque in cōfusione linguarum:
 Attamen remansit apud eos qui retinue-
 rant linguam hæbraicam, qua sola locu-
 tus est totus orbis, vsque ad cōfusionem
 illam linguarum. Et ne omnino interi-
 ret memoria promissionis factæ. Adæ de
 Christo (sine cuius fide nullus vnquam
 saluatus est) inuentæ sunt literæ Hebraicæ
 à Mose, demum græcæ à Cadmo tempo- *Iudic. 1.*
 re othoniel, deinde Latinæ à Carmenti *Quando lite-
re hebreæ
græcæ & la-
tina inuēta
& à quibus.
Iudic. 10.*
 de tempore Iait Iudicis, per quas literas
 renata est iterum cognitio promissionis
 de Christo venturo, vt patet in Bibliis
 Hebr. Item in translatione Caldaica &

*Notatu di-
gna sanè.*

Fathifcente.

græca septuaginta interpretum, quàm vi-
dit Plato, aliique plurimi philosophorū
in Ægypto. Vnde in sepulchro cuiusdam
philosophi apud Constantinopolim, in-
uenta est lamina aurea, in qua scriptum
erat Christus nascetur ex Maria virgine:
& credo in eum, ô Sol iterum me vide-
bis. Helenæ & Constantini temporibus.
Itē anno 1242. Imperante Fræderico se-
cūdo, tēpore honorij Papæ, regnante in
Castella, Ferdinando, à quodam Iudæo,
in Saxo nequaquam fathifcente, repertus
est liber in tribus linguis, hæbraica græca
& Latina, cuius folia erant lignea, in quo
scriptum erat quod in tertio sæculo.) Nā
diuidit tempus totum durationis mundi
in tria sæcula) Christus filius Dei nasce-
tur ex Maria virgine, & pro salute homi-
num patietur. Et erat ibi etiamnum scri-
ptum, quòd illo anno debebat inueniri,
regnante Ferdinando. Vnde Iudæus ille
cum omnibus suis credidit in Christum.
Qualem autem notitiam habuerint de
Christo venturo Sybillæ, eamque inuul-
garint apud suos Gentiles, notius est ex
Augustino & Lactatio, quàm vt opus sit
eorum adducere vaticinia fusius. Non
ociabatur

ociabatur interim Satanas, quin circui-
 ret terram. Iob. 1. vt custodiret atrium *Iob. 1.*
 suum, ciens graues persecutiones in eos
 qui profitebantur fidem Christi, patriar-
 chas, Iosephum, Iobum qui ortus erat ex
 iis primogenito Nachor fratris Abrahæ,
 is enim hiis (ex Philone) duxerat in vxo-
 rem dinam filiam Iacob. Promissionem
 de Christo nunciat Iacob moriens. Gen. *Genes. 49.*
 49. quæ est tertia. Nam de prima promif-
 sione Gen. 3. de secunda vero, Gen. 22. *Genes. 3. &*
 Has promissiones cognoscens *Ἰεσοῦχος* *22.*
 Ille Satan, redintegrat bellum & quidem
 solito grauius vt draco & Leo, in eccle-
 siam Dei, cuius caput Christus, qui in ea
 patiebatur. Apoc. 12. Vide persecutiones *Apocal. 12.*
 quas suscitatur contra Ioseph per fratres, il-
 lecebras vxoris Domini sui, & carceres:
 demum mortuo Ioseph, Exod. 2. Sæuit *Exod. 2.*
 in totum genus Israelis in inuidiam Chri-
 sti, & palam occidit animas per idolola-
 triam & diffidentiã de promissione Chri-
 sti. Corpora autem per regem Pharaonẽ.
 Vnde adigitur populus Dei vt ad Ra-
 uimvsque, clamet ad Dominum deside-
 rãs liberatorem Christum. Exod. 4. Mit- *Exod. 4.*
 te quem missurus es, quem pollicitus est

D

Genes. 49. Iacob. *Gen. 49.* Salutare tuum expecta-
Luc. 11. bo Domine, à quo solo debellandus erat
 ille sæuissimus hostis. *Luc. 11.* cum fortis
 armatus custodit atrium suum, in pace
 sunt omnia quæ possidet: si autem fortior
 illo superuenerit, & vicerit eum, vniuersa
 arma eius auferet, in quibus confidebat,
Matth. 12. & spolia eius distribuet. Idem, *Matth. 12.*
1. Ioan. 3. & *1. Ioan. 3.* Ille apparuit vt dissoluat ope-
 ra diaboli in cuius signum immolatus est
 agn⁹, *Exo. 12.* qui erat figura Christi agni,
Exod. 12. *Exech. 28.* *Ioan. 1.* sicut Pharao figura draconis, *Eze.*
Exech. 28. & *32.* & leonis *Psal. 90.* conculca-
Exod. 12. bis leonem, &c. Vnde volebat tollere om-
Exech. 28. nem expectationem illius seminis Chri-
Exech. 32. sti, & abolere Dei nomen, & perdere pro-
Psal. 90. missionis fidem, deglutire futuri regni
 spem, sed vide quomodo Christus con-
 triuit Pharaonem, & tot regna Ægypti.
Exod. 14. *Exod. 14.* Sapien. 18. Dum medium silen-
Sapien. 18. tium omnipotēs sermo tuus, &c. qui fuit
 durus bellator, & gladius acutus in Pha-
 raonem, & regnum eius? sed agnus popu-
 lo Dei. Nam Ægyptij volebant occidere
 primogenitum Dei, *Exo. 4.* respectu gen-
 tilium, & in illo Christum primogenitū:
Exod. 4. *Coloss. 1.* Vnde meritò primogenita corū
Coloss. 1.

omnia occisa, Exo. 15. dixit inimicus persequar, &c. Gene. 15. gentem cui seruituri sunt, &c. Victus in Pharaone sicut in Nabuchodonozor & Aman, volentibus delere genus, ex quo Christus, Rom. 1. & 3. & 9. Vnde ex illa victoria contra Ægyptū glorificatus Deus est, & factus notus mundo. Exo. 9. 15. Deut. 4. Rom. 9. & populus Dei exaltatus. Exo. 3. Rom. 3. Sed vide quomodo 40. annis pugnat cū populo Dei in deserto, quē pertrahit ad idololatriam vitulorū. Exo. 32. sicut postmodum tempore Hieroboan, & aliorum regū Israel. 3. Reg. 12. tunc aperte cœpit persequi prophetas Domini. Post exitum de Ægypto & mortem Moyfi, Aaron, Iosue, &c. Iudic. 2. Duxit ad idololatriā per mulieres alienigenas. Interim missi iudices 12. ad fugandam idololatriam, & tuendū populum Dei qui dicti sunt saluatores: Nam vicarij veri saluatoris Christi, quem optat Moyfes, Exo. 4. & 32. de quo, Deuter. 18. Post 12. iudices erectum est regnū David, quod est regnum Christi, Luc. 1. Dabit ei Dominus sedem David patris eius, Esa. 9. & Hier. 23. Quare Christus elegit alios duodecim iudices, Matth. 19.

Exod. 15.

Genes. 15.

Dani. 4.

Rom. 1. 3.

& 9.

Hest. 7.

Exo. 9. 15.

Deutero. 4.

Rom. 9.

Exod. 3.

Roma. 3.

Exod. 32.

3. Reg. 12.

Iudic. 3.

Exo. 4. &

32.

Deut. 18.

Luc. 1.

Esa. 9.

Hier. 23.

Matth. 19.

Sedebitis super sedes 12. iudicantes, &c.
 En 24. Iudices quos seniores vocat. Ioan.
 Apoc. 5. & 7. Isti 12. posteriores, videlicet
 apostoli, non sunt vsi gladio vt priores,
 Luc. 22. Sinite vsque huc: id enim tem-
 poris, venerat qui nasciturus erat ex illo
 semine, quod non oportuit tunc defen-
 dere materiali gladio, Luc. 22. Ego dispo-
 no vobis, sicut disposuit mihi pater meus
 regnū non armis, sed passionibus. Matth.
 26. Mitte gladium in locum suum. Ha-
 ctenus placuit Deo priorum gladius ma-
 terialis: Nunc autem spiritualis de quo
 Ephe. 6. & Hebr. 4. Viuus est sermo Dei,
 & efficax, & penetrabilior omni gladio
 ancipiti. Pugnaverunt quondam in ma-
 ximis periculis & discriminibus cum pau-
 cis, Iudic. 7. & Deute. 28. & 32. Vnus per-
 fequebatur mille. Plus tamen fide & ora-
 tione euaserunt victores, quam armis. Il-
 las victorias fecit Christus per suos, Esa. 7.
 Voca nomen eius, accelera, spolia, &c.
 Priusquā enim nasceretur de matre Chri-
 stus, vicit in Dauid cui facta promissio:
 idque sine auditione que per nullum pec-
 catum Dauid, vel posteriorum, potuit
 impediri quō minus staret Dominus suæ

pollicitationi, Psal. 50. Iustificeris in ser- *Psal. 50.*
 monibus tuis & vincas cum iudicaris. Sic
 promissiones Abrahæ, Isaac, & Jacob quas
 vrget Moyses, Exo. 32. Ostenditur enim *Exod. 32.*
 Deus iustus, Rom. 1. ex fide promittentis, *Rom 1.*
 in fidem eius qui promittenti credidit.
 Propter hanc promissionem cum diabo-
 lus redintegrasset bellum cœptū, Exo. 32. *Exod. 32.*
 In adoratione vitulorum, idque tempo-
 re Hieroboan: Christus qui tunc per suos
 certabat contra Satanam, donec in pro-
 pria conficeret illū, amandavit suos pro-
 phetas gladio verbi Dei armatos. 3. Reg. 11. *3. Reg. 11.*
 12. 16. 1. Paral. 24. & 36. de quibus Christus *12. 16.*
 Matth. 21. Quomodo missi hora, prima, *1. Para. 24.*
 tertia, sexta, vndecima, &c. Vnde Iehu pri- *36.*
 mus occisus est pro verbo Dei, & Anani, *Matth. 21.*
 2. Paral. Deinde missi Helias, & Helifæus, *2. Paral. 16.*
 & alij prophete. 3. & 4. Reg. penè innume- *3. Reg. 16.*
 ri. Patiebatur enim tunc grauiissimū bel-
 lum ecclesia Dei, ob Achab, & Hiezabel,
 qui fermè obliterarant cultum Dei, quā-
 do missus Helias: cuius genealogia non
 legitur, sicut nec Melchisedech, Hebr. 7. *Heb. 7.*
 Venit cum potentia verbi, & miraculo-
 rum, quæ sunt duo præcipua: qui post-
 modū ceu triūphans per currum igneum

4.Reg.2. raptus est in cœlum, 4. Reg.2. Cui suffe-
 ctus est Elisæus, cum illo duplici spiritu
 prophetiæ videlicet, & miraculorum. Ita-
 que cùm Elias operatus fuisset octo mi-
 racula, iste vsque ad 16. deuenit. Vix na-
 cta erat ecclesia Dei minimùm pacis, &
 ecce tibi de repente suscitatur diabolus
 4.Reg.11. Athaliam, 4. Reg.11. ad extinguendũ to-
 tum genus Dauid, à quo Christus oritu-
 rus erat, A 10. tribubus deuenit cultus
 Baal, in domum Dauid. Quo factum est,
 vt sauiet ira Dei & in Athaliam, & in
 domum Dauid, iuxta verbum Domini.
 Psal.88. Si autem dereliquerint filij eius
 legem meam, & in iudiciis meis non
 ambulauerint, visitabo in virga iniquita-
 tes eorum, & in verberibus peccata eo-
 rum: misericordiam meam non disper-
 dam. Ab eo idcirco seruat Dominus do-
 mum Dauid, 4.Reg.20. Quia autem Is-
 rael noluit audire prophetas Domini, sed
 3.Reg.19. occidit, 3.Reg.19. Prophetas tuos occide-
 rūt, & altaria tua suffoderūt, &c. Matt.23.
 Hierusalem quæ occidis Prophetas, &
 lapidas eos qui ad te missi sunt: Exinde
 subsequuta est captiuitas illa Babylonica,
 70. annorum in qua tamen ob promif-

sionē illam de Christo, missi sunt ad eos
 Prophetæ ad consolandum populū, pro-
 mittentes reductionem, & propinquum
 aduentum filij Dei, Dan. 9. Agge. 2. & Dan. 9.
Agge. 2.
Malach. 3. Malach. 3. Omnia enim beneficia illi po-
 pulo præstita à Deo, angelis, aliisque crea-
 turis propter Christum nasciturū ex eis
 præstita sunt. Bella etiam Satanæ contra
 illum populum fuerunt ob cultum Dei,
 sed præcipuè propter Messiam ne in eo
 benedicerentur omnes gentes, & periret
 fides promissionis factæ à Deo, Gene. 3. & Gene. 3.
15. & 22. Abrahæ, 15. & 22. Non potuit tamen im-
 pediri propositum Dei, Rom. 8. quos præ-
 sciuit, & prædestinauit vocauit, & iusti-
 ficauit, &c. idque per vnum Christum. Rom. 8.
 Non destitit interim Satanæ noua susci-
 tare bella. Exciuit contra populum Dei
 quatuor monarchias: cōtra mēbra Chri-
 sti (inquām) & in quibus ille patiebatur:
 at non potuerunt eum delere, quinimò
 in omnibus his quatuor monarchiis fuit
 cognitus Deus. Pater ex Nobucodon.
 Cyro, Alexan. Octauiano, qui etiam con-
 tulerunt illi populo plurima beneficia.
 Meditatur iterū diabolus nouum genus
 belli: procurat enim cōbustionem tem-

pli, legis, ciuitatis, item grauiſſima bella tempore Machabæorū. Demum, vt alienaretur populus à vero cultu Dei, ſuaſit duo fieri templa, vnum in Ægypto, ab Onia, fauore Ptolomei & Cleopatre, ambitione Oniæ, qui pro ſe adducebat ſcripturam, Eſa. 19. quòd altare Domini debebat eſſe in Ægypto. Id videre eſt ſecundo Machab. & lib. 12. cap. 6. antiquitatū Iosephi. Confluxere innumeri Iudæi ad eum in Ægyptum, quemadmodum noſtri Leuiculi Chriſtiani ad eccleſias hæreticorum, & ſciſmaticorum: & durat illud templū ad Veſpaſianum uſque. Haud ita multò poſt, tempore Alexandri, ad obliterandum verum Dei cultum, extructum eſt aliud templum in monte Garizin, quod in fauorem generi ſui Manaſſe fratris Iaddi ſummi ſacerdotis, ædificat Senaballa Satrapa Ethnicus, ſub Dario, & Alexandro gubernator Samarię, & regionis vltra Iordanem quam Bataneam vocant: de quo templo Ioan. 4. Patres noſtri in monte hoc adorauerunt: pro ſe enim citabant ſcripturam, quòd patres illorū illic adorauerant. Vnde variæ cõtentiones in populo Dei: quemadmodū

Ioseph. ii.
antiquitat.
ca. 7. & 12.
cap. 1.

obtigit diebus nostris nephastis magno
ecclesiæ dispendio, inter catholicos &
hæresiarchas, qui pro se adducunt etiam
scripturam, quæadmodum & Samaritæ,
& asseclæ Oniæ, de quo supra. De his cõ-
tentionibus hoc tẽporis exortis, Dan. II. *Dan. II.*
Verumenimverò templum Hierosoly-
mitanum tantum Deo probatũ, vbi com-
pletæ promissiones de Christo, Esa. 2. Ag- *Esa. 2. Ag-*
ge. 2. Malach. 3. Ecce ego mitto angelum *ge. 2. Ma-*
meum, qui preparavit viam, &c. Et statim *lach. 3.*
veniet ad templum sanctum suum domi-
nator, quem vos quæritis. At illucescente
Euangelio, Ioann. 4. Venit hora quando
neque in monte hoc, neque Hierosoly-
mis adorabitis. Postrema autem bella Sa-
tanæ, quæ præcesserunt aduentum Salua-
toris Christi, contra quem susceperat bel-
lum Satan, in membris Christi, & corpo-
re suo mystico, fuerunt longè grauiora
prioribus: quemadmodum & certamina
Ecclesiæ ante reditum Christi in hunc
mundũ: Suggestit enim antiquus ille ho-
stis populo Dei, vt ineat fœdus cum Ro-
manis. 1. Mach. 7. diffidens de Dei auxi- *1. Mach. 7.*
xilio, qui demum cita morte sublatis sunt.
Vide Dan. 7. Vnde parum durat regnum *Dan. 7.*

eorum, sed capitur à Romanis tempore Pompeij: sub qua captiuitate adhuc degunt sub quarta illa Monarchia Romanorū, quæ illa est bestia terribilis, de qua Daniel. 7. sub ea interim repleta sunt omnia mysteria de Christo, tunc ablatum sceptrum, Gene. 49. Esa. 11. Libanus cum excelsis cadet, id est sceptrum per Herodem ob dissidia. Ioan. & Aristoboli fratrum, qui nactus regnum, quātum potuit, deleuit domū Dauid regiam, imò sacerdotalem, quæ erant iunctæ. Audierat siquidem nouum regem venturum de domo Dauid, qui restitueret & domum, & regnum Dauid. Esa. 9. & Am. 9. Trucidauit enim ille tyrannus vxorem suam Mariamnem, ex tribu Leui, cum Alexan. & Aristobolo, quos genuerat ex ea, timens regno suo. Deinde sæuit in Christum, & propter eum in pueros. Idque Cæsaris authoritate, qui non est expers tam immanis sceleris. Matth. 2. Tandem Christus sub Rom. passus est, Luc. 18. Matt. 20. & 26. Hæc autem bella à principe Satana intentata sunt, nedum in mēbra Christi, Quinimo in ipsum Christum. Is autem Herodes vt leniret conscientiam suam,

Dan. 7.

Gene. 49.
Esa. 11.Esa. 9. &
Am. 9.

Matth. 2.

Luc. 18.
Matth. 20.
& 26.

tot post cædes, & vt æquaretur in gloria
 Dauid & Salomoni, sumptuosissimè ædi-
 ficat templū ex rapinis, quæ fuit vna cau-
 sa ruinæ templi. *Matth. 24.* Non relinque-
 tur lapis super lapidem. Demum timens *Dan. 7.*
 suo regno Diabolus, suscitatur contra Chri-
 stum Cæsarem, Herodem, Phariseos, Scri-
 bas, Saducæos & Senatū quem vocant
 Hebræi Sanedrīn, demum totum impe-
 rium Romanum, & decem imperatores.
 Inuadit etiamnum Christū *Matth. 4.* De-
 mum *Luc. 22.* Vnde dicit Christus: hæc *Luc. 22.*
 est hora vestra, & potestas tenebrarum:
 sed volens Dei consilium impedire, pro-
 mouit suo inuento sibi malum, accersuit
 vsque antehac de bellis diaboli tam in
 Ecclesia cœlesti cū esset militās, in qua
 persecutus est Christum angelorū caput.
ad Col. 2. & Eph. 12. Demū de bellis con-
 tra Ecclesiam Christi adhuc peregrinan-
 tem, & certātem in terra, in quibus etiam
 persequebatur Christum. *Apoc. 12.* Nunc *Apoc. 12.*
 exponendum est de regno Satanæ, quod
 suis bellis nactus est, à quo pulsus per
 Christum.

CAP. 9. De regno diaboli quod suis victoriis
consecutus est à quo pulsus
per Christum.

Postquam autem Michael nactus est victoriam cum suis aduersus Satanam, suscipiens causam Christi, cum adhuc illa angelica ecclesia esset viatrix & militans, donatus est principatu super reliquos angelos. Vnde dicitur archangelus. i. ad Thes. 4. & Iudæ cap. vnic. præcipue verò super angelos administratores ecclesiæ Dei, cuius est princeps & προβαρχος Dan. 10. & 12. pro qua assidue certat cum illa militia celestis quæ exercitus Dei vocatur. Ideo dicitur Dominus Deus Sabaoth. Esa. 1. & 5. Hierem. 11. & Iacobi 5. Hos angelos Michael regit, non suis legibus, sed Dei legibus (inquam) charitatis, quæ docent diligere Deum & totis conatibus promouere eius gloriam, vt ille & cognoscatur & adoretur. Idcirco per eos data lex, ad Galat. 3. factæ reuelationes, & miracula per quos etiamnum proteguntur, præcipue prædicatores verbi Dei, vt patet in prophetis,

1. Thes. 4.
Iudæ. cap.
vnic.

Daniel. 10.
& 12.

Id. st. exer-
citiuum.

Esa. 1. & 5.
Hierem. 11.

Iacob. 5.

Galat. 3.

apostolis, aliisque euangelizantibus ver-
 bũ Dei. Præterea lege charitatis ad pro-
 ximum, vt per eos deducantur homines
 ad salutem illorum protectione, illumi-
 natione, & victoria de hostibus malignis.
 hinc Luc. 15. gaudium est angelis super
 vno peccatore pœnitentiam agente. Ex-
 pende cum quanta lætitia deducunt la-
 zarum ad sinum & quietis & consolatio-
 nis. Luc. 16. Omnes etiam qui vicerunt
 cum Michael, dominantur spiritibus
 nequam, ceu captiuis eorum. 2. Petri 2.
 A quo quis superatus est, eius & seruus
 est. Vnde minimus angelus beatus, plus
 potest quàm omnes angeli nequam. At
 quemadmodum Michael factus est prin-
 ceptus angelorum bonorũ, sic primus an-
 gelus nequam & Satan, princeps eorum
 qui sibi adhæserunt. Vnde Lu. 11. In Bel-
 zebub principe dæmoniorum eiecit dæ-
 monia de cuius principatu Eph. 2. & 6. in-
 de dicitur Pluto, & princeps inferni. Non
 fuit ei satis angelis dominari, quinimo
 molitus est dominari mundo. Vnde di-
 citur princeps mundi. Ioan. 12. 14. & 16.
 & deus huius sæculi. 2. ad Corint. 4. non
 creatione, vt fomniat Manicheus, sed per-

3. Reg. 19.

4. Reg. 6.

Actu 5. 8.

12.

Luc. 15.

Luc. 16.

2. Petri 2.

Luc. 11.

Ephes. 2.

6.

1. Cor. 4.

DE REGNO

mittente Deo, captiuans enim primum
Gene. 1. hominem, qui erat rex & princeps huius
mundi. *Gene. 1.* subiicite, terram & do-
Pfal 8. minamini, & *Pfal. 8.* gloria & honore co-
ronasti eum, & cōstituiſti eum super ope-
ra manuum tuarum. Vnde per eam victo-
riam factus est princeps & Adæ, & suorū.
2. Petr. 2. 2. Pet. 2. à quo qui superatus est, eius &
Ro. 5. & 6. seruus est. Idem *Rom. 5. & 6.* vltra autem
illam insignem victoriam cōtra primum
hominem conatus est tribus exercitibus
totum subiicere mundum de quibus pri-
mæ *Ioan. 2.* Ioannis 2. Omne quod est in mūdo,
aut est concupiscentia carnis, aut oculo-
rum, aut superbia vitæ. Primus exercitus
dicitur manmon, id est auaritia. *Matth. 6.*
Leuit. 16. secūdus Azazel, de quo *Leuit. 16.* vbi nos
habemus caper emissarius, per quem no-
tatur superbia. Tertius Asmodeus de quo
Tob. 3. *Rom. 1.* *Sapient. 14.* *Tob. 3.* per quem luxuria, deduxerat etiā
mundum, ad idololatriam, *Rom. 1. & Sa-*
pient. 14. per quam honorem sibi arropa-
rat diuinum, cogebat homines ad immo-
lādum ei filios suos, ex *Eusebio & Ps. 105.*
Ezech. 16. & *Ezech. 16.* Plurimæ etiam ciuitates im-
molabant homines idolis, vt *Rhodij.* Itē
apud *Salaminam & Heliopolim:* ex Eu-

febio & Maineto Ægyptio historico. Iti-
 dē fiebat in innumeris locis, ex Dionysio
 halicarnasseo & Diodoro Siculo. Quod *Diadorus.*
 etiam fiebat in noua hispania ante rece-
 ptum euangelium ab hinc 40. annos. sed
 cum omnis princeps debeat suas habere
 leges, quibus cōtineat populum sibi sub-
 ditum, habet diabolus legem carnis, de
 qua Rom. 7. & ad Galat. 5. Nam vt lex quę *Rom. 7.*
 est gratia, agit filios Dei, Ro. 8. sic ille im- *Galat. 5.*
 petus sensus carnis filios diaboli. Idque *Rom. 8.*
 ex iustitia Dei, vt sint similes iumentis.
 Psal. 48. qui voluerunt esse similes Deo, *Psal. 48.*
 Gene. 3. Illa lex pugnat cum lege spiritus *Gene. 3.*
 Rom. 7. ad Gal. 5. quę dicitur lex carnis, *Rom. 7.*
 lex mēbrorum, lex peccati cōtraria Deo *Gala. 5.*
 eiusque legi, cuius stipendiū mors. Ro. 6. *Rom. 6.*
 Deus enim per suam legem quęrit fidem,
 & obedientiam sed lex diaboli diffiden-
 tiam & rebellionem sub ea lege concipi-
 mur, nascimur, vitiumus, donec regene-
 remur, Rom. 7. Quis me liberabit à cor- *Rom. 7.*
 pore mortis huius? gratia Dei per Domi- *8.*
 num nostrum Iesum Christum. & 8. Lex
 spiritus vitę liberauit me à lege peccati.
 Protoparentes dono iustitię poterāt co-
 gnoscere Deum & seruare legem, erant

DE REGNO

Luc. 3.

Deo obedientes, & illis omnia subiecta
 vt filiis Dei. Nam, Luc. 3. de Adam dicitur
 qui fuit Dei, scilicet filius sed relicto Dei
 mandato, diabolus princeps tenebrarum
 offudit tenebras obscurissimæ notitiæ
 Dei, quod patuit in Cayn negante prouid-
 entiam Dei. Iudicium aliud sæculum,
 &c. vt patuit supra. En percussio in intel-
 lectu. In voluntate autem loco charitatis
 Dei percussus est amore sui, & rerum
 mūdi à lege Dei pertractus est ad legem
 concupiscentiæ vnde secuta rebellio in
 sensu carnis contra voluntatem & inobe-

Sapient. 5.

Rom. 5.

& 6.

1. Cor. 5.

diētiam omniū creaturarū. Sap. 5. Arma-
 uit omnē creaturam in vltionē inimico-
 rū. Vitę immortalī successit mors. Ro. 5. &
 6. 1. ad Cor. 15. amorī successit timor nō fi-
 lialis sed seruilis quodam odio coniun-
 ctus, vice fidei dubitatio de Deo eius
 prouidentia misericordia & iustitia. Illud
 regnum diaboli latissimè patet munitum
 potentia. Imperatorum regum, &c. sa-
 pientia philosophorū, poetarum, orato-
 rum longè plures habens quam regnum

Ni. 11h. 20

Matth. 7.

Dei. Matth. 20. Multi sunt vocati, pauci
 sunt electi. & 7. lata est via quæ ducit ad
 perditionē & multi sunt qui ingrediun-
 tur per

tur per illam. Vide tempore Israclis prophetarum Apostolorum, &c. Vnde Augustinus de vero cultu, Credo tres partes mundi fore damnandas. Illud tamen regnum nō constat hominibus liberis, sed extremæ seruitutis: de qua fusissimè sequenti capitulo.

De misera hominis seruitute sub regno & tyrannide diaboli. CAP. IO

Tantum est bonum libertatis & inestimabile, vt multi pretulerint vitæ propriæ. Vnde ex Orosio lib. 4. regina Carthaginis cum præcipuis sponte profiliit in ignem, ne fieret captiua Romanorū. Hæc fuit præcipuè causa quòd strenuè & indefessè certauerint Romani non parcentes neque laboribus, neque vitæ ex August. de Ciuit. &c. Cicero & Iurisconsulti arbitratur postremum omnium malorum seruitutem, quam comparant morti. Illā fugiunt animalia, aues, & quicquid habet vitam. Vide Gen. 15. quādo reuelata seruitus Ægyptiaca Abrahamæ qualis eum horror inuaserit. quot clamores illius populi in illa dura captiuitate

August. de
ciuit. Dei.
Cic. 2. philippic. & de
Nat. Deor.
Iuriscon. in
l. seruitutem
ff. de reg.
Iur.
Gen. 15.

te Pharaonis, Exod. 3. De captiuitate au-
 tem Babylonis Psal. 136. Super flumina
 Babylonis illic fleuimus, & sedimus in fa-
 licibus: in medio eius suspendimus orga-
 na nostra. Quam etiam complebant vita
 defuncti, secundum Hebræos Hierem. 31.
 Vox in rama audita est, Rachel plorans
 filios suos transeuntes iuxta sepulchrum
 eius cum adducerentur in Babylonem.
 Ea tamen captiuitas tantum corporum
 erat. At per dies passim longè grauior
 est captiuitas spiritualis, & quanto perso-
 na est magis libera, dominans cæteris, tã-
 to grauior est seruitus. Homo autem ex
 ipso suo primordio, liber erat à peccato,
 omni miseria, imò omni seruitute quæ ex
 peccato primùm orta est, Gen. 9. & 19.
 de Ciuit. Erat præterea mundi rex, hæres
 omnium, ceu filius Dei, cui omnes crea-
 turæ obediebant, cui seruebant angeli,
 Hebr. 1. Omnes sunt administratores spi-
 ritus &c. & Psal. 90. Angelis suis manda-
 uit de te, sed per peccatum, redactus est
 in extremam seruitutem Rom. 5. & 6. &
 2. Petri 2. Et nos ex tali patre seruo nati
 serui Exod. 21. Filij seruorum erant serui:
 Præterea eramus filij iræ ad Eph. 2. Præ-

Exod. 3.
Psal. 136.

Hierem. 31.

Gen. 9. &
19. de Ciuit

Hebr. 1.

Psal. 90.

Rom. 5. & 6
2. Petri. 2.

Exod. 21.
Ephes. 2.

ter illam autem seruitutem paternam, vendideramus nosmet ipsos diabolo, Esa. 50. in iniquitatibus vestris venditi estis, Ambrosius de vita beata, Voluntarium seruum sibi diabolus auctonatur: neminē iugo seruitutis astrictū possidet, nisi ipse se prius ei, peccatorum ære, vendiderit. Illud autem æs est delectatio peccati. De illa seruitute 2. ad Timoth. 2. Captiui tenentur ad eius voluntatem. Enimuerò seruus non est dominus suæ voluntatis, sed eius dominus. Ideo faciunt quod suggerit diabolus, ex August. captiui sunt extra patriam suam ad exequendā voluntatem eius. Permaximè autem dominantur iis, qui sunt in erroribus Ephes. 2. & Coloss. 2. Operatur in filios incredulitatis. Idcirco dicitur princeps tenebrarum, Eph. 2. 4. 5. 6. & Luc. 22. id est infidelium & hæreticorum. Et cum ille sit omnibus hominibus fortior, Iob. 41. & Luc. 11. Nō est quisquam qui possit eripere hæreticū de manu eius nisi intercesserit magna Dei potentia 1. Pet. 4. & 2. Pet. 2. Unde de desertoribus fidei Luc. 11. assumit septem spiritus nequiores se, id est multos, & ingressi habitant ibi, & sunt nouissima pe-

Esa. 50.

15. quæst. 10.
Non est.

2. Timoth. 2.

Eph. 2. &
Coloss. 2.

Eph. 2. 4.

5. 6.

Luc. 22.

Iob. 41.

Luc. 11.

1. Pet. 4.

2. Pet. 2.

Luc. 11.

Hebr. 6. iora prioribus, Heb. 6. Impossibile est eos
 qui semel illuminati sunt, &c. & prolapsi
 sunt rursus ad pœnitentiam reuocati.
 Atqui quæadmodum Christus fide vnit
 sibi suum corpus mysticum, & eius mem-
 bra, sic diabolus infidelitate & corpus &
 membra sua, vt fit communicatio idio-
 matum. Quare dicitur diabolus homo.
 Matth. 13. & Psal. 51. & homo nequam di-
 citur diabolus Ioan. 6. vnus ex vobis dia-
 bolus est, scilicet Iudas. Illa enim seruitus
 durissima est primùm quia tyrannus for-
 tissimus est Iob. 41. & Luc. 11. Esa. 49. Nū-
 quid tolletur à forti, præda? solus enim
 Christus potens est, ad vindicandum à
 tali seruitute, Esa. 9. Matt. 12. & Coloss. 1.
 & 2. Siquidem ad hoc quod emergamus
 tali seruitute, opus est pœnitentia, quæ à
 Deo est 2. ad Timoth. 2. Si forsan det il-
 lis Deus pœnitentiam & respiscant à la-
 queis diaboli: opus est etiam fide dono
 Dei qua vincitur, 1. Pet. 5. cui resistite for-
 tes in fide. Ideo ei supra modum aduersa-
 tur, & molitur multifariam subuercere.
 Vnde Luc. 22. Satanæ expetiuit vos, vt
 cribraret sicut triticum: ego autem roga-
 ui pro te vt non deficiat fides tua. Secun-

dò immanis est illa seruitus. Quandoquidem ille tyrannus est inimicus noster, *μισάνθρωπος ἀσβιδάκτος*, hominum irrecōciliabilis hostis, qui (ex Gregorio) nullo placatur obsequio, *ἀνεύατος*, nullam dans suis requiem, *Trenor. 3.* Lassis non dabatur requies, *Hiere. 16.* Seruietis diis alienis qui non dabunt vobis requiē die neque nocte. Primò affliguntur sui hīc inopia *Psal. 33.* Diuites egerunt, & esurierunt *Luc. 15.* Is qui profectus fuerat in regionem longinquam cœpit egere. Tametsi inopia huius sæculi minima est prout est alia vêturi sæculi *Luc. 16. & Esa. 65.* Serui mei comedent, & vos esurietis. Adhæc sunt ligatis manibus & pedibus in carcere. *Matth. 18. & 22.* Adde quod is tyrannus non est proximus noster. Nam *Luc. 10.* dicitur proximus qui potest præstare misericordiam, vel cui potest præstari: quorum neutrum pertinet diabolo Vnde Gregorius, Stultū est offenso Deo, seruire diabolo, qui nullo placatur obsequio: cui quantò plus homo seruerit, tantò amplius eum torquebit. Is sæuissimus tyrannus non contentus patribus, iubebat filios immolari *Deut. 32. Psal. 106.*

Ezech. 16.

Eze. 11.

Ezech. 16. Eze. 11. Agamenon immolauit filium proprium, vt haberet ventos secundos. Pyrrhus immolauit Astyanactem filium Hectoris, ad sepulchrum Achillis. Suscitabat bella, vt impleretur infernus, Oenomanus philosophus & orator græcus, libro de falsitate oraculorum, cum Athenienses premerentur fame ob necem Androgæi, consulunt Apollinem, qui iussit vt singulis annis mitterent septē mares & tot fœminas in Crêtam, sacrificandas. Expende quæ turpia eo ciente committebantur in festis Veneris, Priappi, Bacchi: quæ in ludis scænicis inuenerunt etiam peccata innaturalia, de quibus, Rom. 1. & cōsulunt. Illud autem regnum super genus humanum, non est nactus diabolus suo merito, sed quoniam homo illi cōtra legem Dei consenserat, Dei iusto iudicio factus est captiuus sub eius tyrānide: quemadmodum Nabuehodon. sua mala voluntate subiecit populū Dei, qui tamen ex Dei iustitia merebatur esse subiectus & Dominus volebat illi solui tributum: quemadmodum & latro soluit lictori. Quapropter non erat faciendum satis illi tortori vt eximeremur illa serui-

Rom. 1.

tute sed Deo, qui donec pendamus peccati debitū nos subiecerat illi, quod nunc persolutum est à Christo.

Quomodo Christus debellavit Satanam, & expulit à regno suo.

CAP. II.

Imperatores post insignes suas victorias & triūphos, curarunt habere qui scriberent eorum prælia & victorias Herodotū, Homerum, Iustinum, Titum Lium, Suetonium, Valeriū, Eutropium: scriptura autem tam veteris quam noui instrumenti, tanquam vnum ex præcipuis mysteriis Messia, exponit & bella & victorias Messia, de quibus fusissimè Ezech. 38. 39. Zac. ultimo, & Soph. 4. & David, Psal. 71. Vnde de bella veteris testamenti, de quibus in lib. Moyfi. Iudicum & regum, adumbrabant bella & triumphos Christi, per quæ liberati sumus maximè à peccato, Psal. 71. & 129. Siquidem anima potior est corpore & bonis, quæ mūdus potest sibi subijcere tyrannide. Attamen liberatio à seruitute istorū corporalium plurimū confert ad libertatem anima: Quomodo (in-

Ezech. 38. 39.
Zach. vlti.
& Soph. 4.
& David
Psal. 71.

Psal. 71.
& 129.

136. & psal.
105.

quit) cantabimus canticum Domini in terra aliena? 136. & Psal. 105. Salua nos domine Deus noster, & congrega nos de nationibus, vt confiteamur nomini sancto tuo & gloriemur in laude tua. Vnde Rabbi Moyfes ben Maimon in suo Deu-tero. tit. de pœnit. c. 9. dicit, quod etiam liberatio corporalis, facit ad spiritualem à peccato, de qua numeri 23. Liberabit filios Seth, id est, omnes filios Noe, qui fuit ex Seth, Propter hoc (inquit) desiderarunt Israel & Prophetæ & sapientes eorū, dies Messie, vt quiescant à subiectione regnorum nequam, quæ dimittant Israel, vt laboret in lege & præceptis & inueniatur in eis requies & multiplicet iustitiam per quam mereatur vitam futuri seculi. Idem fermè dicit titulo de regibus & bellis eorum cap. vlt. tempore (inquit) Messie non erit bellum, fames, zelus, &c. sed omnia in abundantia vt nullam habeant curam nisi cognoscendi Deum. Idcirco Messias debet vincere omnes nationes gentium, & educere Israel ab earum subiectione. Dominus enim dicitur vir pugne. Exo. 15. In cuius nomine, 1. Reg. 17. Dauid deicit Goliath: quod quidem nomem com-

Exod. 15.

1. Reg. 17.

municauit Messiaë ex lib. Sanedr. cap.
 Zach. i. vir equitans, &c. Attamen oppo- *Zach. i.*
 situm eius quod dicit iste Rabbi, patet in
 rerum natura. Diuitiæ enim & pax tem-
 poralis potius dant occasionem peccati,
 Deuteron. 8. & 32. impinguatus, dilatatus *Deute. 8. &*
 incrassatus recalcitrauit, idē prouerbio- *32.*
 rum 20. Quod autem Messias non sit vē- *Prouer. 20.*
 turus vi armorum corporalium, Esa. 42. & *Esa. 42. &*
 Matth. 12. Non contendet, neque clama- *Matth. 12.*
 bit, &c. Zach. 9. Ecce rex tuus venit tibi *Zach. 9.*
 iustus saluator, & ipse pauper in secundo
 quidem aduētū liberabit ab omnimoda
 seruitute & peccati & miseriæ. Tūc enim
 adimplebitur quod tantoperè postula-
 mus, Matth. 6. Libera nos à malo, Iudæi *Matth. 6.*
 enim confundunt formam primi aduen-
 tus & effectum illius de quibus Esa. 42.
 Zac. 9. & Dan. 9. cū forma secūdi aduen-
 tus gloriosa de qua, Ezech. 39. Dan. 9. Zac. *Esa. 42.*
 9. Sophon. 4. Matt. 16. 24. & 25. Luc. 21. & *Zacha. 9.*
 1. ad Thessal. 4. Cuius effectus est iudica- *Dan. 9.*
 re & animaduertere in rebelles tā ex ho- *Ezech. 39.*
 minibus quam angelis. In primo autem *Dan. 9.*
 aduentu quoniam apparuit vt dissoluat *Zacha. 9.*
 opera diaboli, prouocauit eum ad singu- *Sophon. 4.*
 lare certamen, Matth. 4. qui habuit legiti- *Matth. 16.*
24. & 25.
Luc. 21. &
1. ad Thes. 4
Matth. 4.

mam causam pugnandi contra immanif-
 simum hostē Dei, qui arrogabat sibi cul-
 tum & adorationem Deo propriā Deut.
 32. Psal. 95. & 106. vt vellet etiam se adora-
 ri à Christo Matth. 4. Item erat hostis hu-
 mani generis quod fraude captiuasset.
 Priusquam autem congredierentur, Chri-
 stus, tanquam per feciales, ore prophe-
 tarum denunciauerat ei bellum, Gene. 3.
 Psal. 71. Et is ipse Christus Ioannis 12. quē
 ipse diabolus adortus est in deserto, Mat.
 4. tribus certaminibus voluptate scilicet,
 superbia & auaritia, primū deuicit ver-
 bo damnans omnem voluptatē, Matt. 10.
 & 16. & Luc. 16. prædicatque crucem, Lu.
 21. Superbiam autem humilitate deuicit
 quā etiam prædicat, Luc. 1. 18. & Matt. 23.
 auaritiam contēptu diuitiarum, Matth. 6.
 & 8. Certatū in morte iussu patris. Ioā. 14.
 sicut mandatum dedit mihi pater, sic fa-
 cio, ad hoc missus vt suis vulneribus con-
 sequeretur victoriam nouo pugnandi ge-
 nere: nam nobile vincendi genus est pa-
 tientia, Esa. 53. propter scelus populi mei,
 &c. Vicit nullo spirituali vulnere rece-
 pto Ioan. 14. venit enim princeps, &c. &
 in me, non habet quicquam. Sistitur an-

Deuter. 32.

Psal. 95. &
106.

Matth. 4.

Gene. 3.

Psal. 71.

Ioan. 12.

Matth. 4.

Matt. 10.

& 16.

Luc. 16.

Luc. 21.

Luc. 1. 18.

Matt. 23.

Mat. 6. & 8

Ioan. 14.

Esa. 53.

Ioan. 14.

te tribunal patris in horto, cruce: item coram Pilato, Herode, Iudæis & ab omnibus declaratur innocēs à Pilato, Hærode, vxore Pilati, Iuda centurione, latrone, à flentibus eum, denique à percutientibus pectora sua declaratur iustus, Act. 2. & 3. Dicunt Apostolis quid faciemus fratres? Vnde victoria Christi, dicitur Dei, Esa. 9. Sceptum eius superasti sicut in die Madian, Iudic. 7. At dices cùm victoria (ex August.) sit repugnātium subiugatio, quomodo sua morte vicit Christus, nam bellatores dissentiunt & Christus volebat suam mortem item pater & diabolus & Iudæi: respondetur quòd is bellat & militat qui suis laboribus, sudoribus, fatigationibus & cæteris id genus, opus alterius conatur destruere & eum extra possessionē exigere, quod plerunque contingit prudentia, artē, strategemate, bono que dolo contra hostem qui meretur illudi & falli, qui sapius proprio gladio iugulatur, & capitur laqueo, quē aliis parauerat, vt Aman Hest. 7. & licet iidem voluerint, non tamen eadem intentione. Vnde quæ Christus & passus est in vita & morte, eò spectabant, vt dif-

Act. 2. & 3.

Esa. 9.

Iudic. 7.

Hest. 7.

solueret opera diaboli & satisfaceret iustitiam diuinam. Qua satisfactione deleuit & vicit peccatum, delens chyrographum decreti ad Coloss. 2. & omnia quae consequuntur peccatum, diabolum videlicet, mortem, infernum & mundum diaboli regnum, Ioan. 16. Confidite, ego vici mundum. Praeterea tanquam mediator Dei & hominum, 1. ad Timoth. 2. conciliavit nobis patris amicitiam, vnde dicitur princeps pacis, Esa. 9. Triumphauit enim Christus non violentia, & dominatu, sed lege iustitiae, veritatis & sapientiae, vt iam non valeat potestas Satanae in homine reum mortis, eo quod interfecerit hominem iustum Christum videlicet. In quo nulla causa mortis, vt patuit confecto processu. Vnde iustissima lege tenetur dimittere credentes in Christum hominem quem iniuste occidit detinebat enim hominem captiuum tantum, vt executor diuinam iustitiam ob peccatum, quod erat causa propter quam dominabatur homini, & trahebat ad mortem: quare dicitur princeps mortis, Hebr. 2. & Sapient. 1. Inuidia enim diaboli mors intrauit in orbem terrarum. Quia tamen abusus est sua mortis

Colos. 2.

Ioan. 16.

1. Tim. 2.

Esa. 9.

Hebr. 2.

Sapient. 1.

potestate in filium Dei innocētem & dilectissimum, Matth. 3. & 17. amisit suam Matth. 3. & 17. potestatem super eos qui sunt Christi membra, & corpus eius. In quibus olim regnabat per peccatum & infidelitatem, præcipuè super Ethnicos. 2. ad Cor. 4. & Ephes. 2. & 4. à quibus pellendus erat per Christū, qui debebat regnare super eos. Eph. 2. & 4.
 Gen. 49. Esa. II. 42. 49. Ozeæ 1. & 2. & Gen. 49. Esa. II. 42. 49. Gen. 22. In semine tuo benedicetur omnes gentes. Vnde Ioan. 10. Habeo alias oves quæ non sunt ex hoc ouili, & eas oportet me adducere, & fiet vnum ouile, & vnus pastor. Nam ex Iudæis & gentibus constituit vnā ecclesiam. ad Eph. 2. Ephes. 2. Gen. 22. Ioan. 10. Num. 21. Psal. 47. Esa. 63.
 tum dominium diaboli super Israel ablatum erat post legem. Ideo serpens suspensus est. Num. 21. & Deus voluit dici Dominus Israel. De victoria autē, & triumpho Christi, Psal. 47. & Esa. 63. Vnde cantica istius triumphi decantantur in cælo assiduè s. 7. & 14. Apocal.

De armis, quibus vsus est Christus in suo certamine contra Satanam.

2. Cor. 10.

Ephes. 6.

Ephes. 6.

Ephes. 6.

Ephes. 6.

Ephes. 6.

Ephes. 6.

Ephes. 6.

Ephes. 6.

Ephes. 6.

Ephes. 6.

Ephes. 6.

Ephes. 6.

Ephes. 6.

Ephes. 6.

Ephes. 6.

Ephes. 6.

Ephes. 6.

Ephes. 6.

Ephes. 6.

Ephes. 6.

Ephes. 6.

Ephes. 6.

Ephes. 6.

Ephes. 6.

Ephes. 6.

Ephes. 6.

Ephes. 6.

Ephes. 6.

Ephes. 6.

Ephes. 6.

Ephes. 6.

Ephes. 6.

Ephes. 6.

Ephes. 6.

Ephes. 6.

Ephes. 6.

Ephes. 6.

Ephes. 6.

Arma, quibus vsus est Christus non sunt carnalia & huius sæculi, sicut nec bellum istud carnale est, sed spiritualia: 2. ad Cor. 10. & ad Eph. 6. quãdoquidem corporale nequaquam agit in spirituale per contactum, inimici verò sunt spirituales: ad Eph. 6. Ea autem arma duplicia sunt. Quædam enim quibus vsus est semel in carne sua mortali, quæ fuerunt eius caro & sanguis, tota denique natura humana assumpta, omniaque membra ipsius quibus tanquã instrumentis diuinitati vnitis, vicit & eiecit diabolum, ab his qui volunt esse milites sub Christo. Possumus etiam intelligere arma quibus vsus est in carne mortali, instrumenta passionis, crucem, clauos, lanceam, &c. quibus vsus exercens opus nostræ redemptionis contra diabolum, quem deuicit, vt mereretur regnũ super ecclesiam. Esa. 9. Factus est principatus super humerum eius, apprehendens arma & scutum, clauos, lanceam, coronã

quibus meruit apud patrem & manubias
 diaboli distribuit. Luc. 11. Si autem for- Luc. 11.
 tior illo superueniens vicerit illum, uni-
 uersa vasa eius eripiet, & spolia eius distri-
 buet. Abacuc 3. Cornua in manibus eius Abac. 3.
 Hieronymus, Cornua in manibus sunt
 vexilla crucis, & trophæa. Ibi est abscon-
 dita fortitudo quando dixit: Deus Deus
 meus vt quid dereliquisti me? Ecce no-
 uum regnandi modum. Alia sunt arma,
 quibus & nos vtimur sub Christo, mili-
 tantes videlicet, obedientia, humilitas,
 paupertas, patientia, &c. Zach. 9. & ad Zac. 9.
 Philip. 2. quibus armatus certauit, pro iu- Philip. 2.
 stitia ad vsque mortem. Hæc sunt quibus
 vulnerauit superbū Pharaonem. Psal. 88. Psal. 88.
 Vide ibi & victoriam, & gratiarum actio-
 nem. Lucæ 1. Fecit robur per brachium Luc. 1.
 suum. De his armis Psal. 44. Sap. 5. Psal. Psal. 44.
 90. Rom. 13. Fides, spes, charitas, patien- Sapient. 5.
 tia, humilitas, cæteraque virtutes arma Psal. 90.
 sunt nostri Imperatoris Christi, quibus Rom. 13.
 ineffabili modo mutat corda hominum
 destruens arma diaboli in omnibus qui
 sub rege Christo militare statuerūt Psal. 45.
 45. Venite & videte opera Domini, &c.
 auferens bella: arcum conteret, & con-

us in
 m.
 Chri-
 alia &
 ec bel-
 est, sed
 r. 10. &
 e neu-
 ctum,
 Eph. 6.
 adam
 ne sua
 nguis,
 mpta,
 anquã
 & eie-
 te mi-
 ntelli-
 mor-
 n, cla-
 rcens
 diabo
 regnū
 rincipi-
 endēs
 oronã

*Luca 12.**Ioan. 4.**Rom. 6.*

fringet arma, & scuta comburet igni. De quo Luc. 12. Illo igni liquefcit omnis armatura diaboli & confumitur tumor, arrogantia, præfumptio de fuis viribus, amor fui & huius sæculi. Ioan. 4. Qui biberit ex aqua quam ego dederò ei, non fitiet in æternum. Illa aqua eft charitas, & amor: qui etiam dicitur ignis qui confumpfit in Magdalena voluptatem, &c. Item ficut membra Chrifti fuerunt eius arma, fic noftra, quibus debemus pugnare aduerfus diabolum. Rom. 6. Exhibete membra veftre feruire iuftitiæ. Chriftus abftulit arma noftra, quibus certabamus contra Deum, & fecit pacem cum Deo. Attamen reliquit nobis bellum affiduum cõtra diabolum, & regnum eius. Docuit tamen nos pugnare contra illum tyrannum iam victum & dedit fua arma quibus eum oppreffit. Siquidem in omnibus Chrifto regeneratis, victus eft diabolus vt non dominetur ad interitum fempiternum. Victus eft, inquam, in his qui fpiritum fidei fufceperunt, non tamen ligatus omnino, neque exactus extra fines ecclefiæ. Vnde perdius & pernox impugnat & infidiatur, quia nondum eft completa

pleta victoria, sicut Iud. 3. relictis Chana-
 nei in exercitiū Israelitarum. Atqui quā-
 diu erimus in hac militante ecclesia, &
 campo certaminis, opus est assiduè pu-
 gnare. 1. Pet. 5. & orare ne nos inducas in
 tentationem, sed libera nos à malo. Data
 est enim potestas tentandi nos. at in bo-
 num nostrum. 2. ad Timoth. 2. Non co-
 ronabitur nisi qui legitimè certauerit. In-
 cessit nos siquidem per carnē, vt Adam
 per Euam. Genes. 3. quatenus auertatur
 mens à Deo per sensus internos exter-
 nōsque, à quibus dependent operatio-
 nes, intellectus, & voluntatis, quibus co-
 litur Deus spiritu & voluntate, fide & a-
 more: interim per Christum effractum
 est robur eius. Apoc. 20. Pugnavit olim
 in deserto Christus 40. diebus Mar. 1. ar-
 matus colloquio, diuino verbo, oratione
 perenni, & ieiunio: vt Moyses in monte
 Synai. Matth. 17. Hoc genus dæmoniorū
 non eijcitur nisi in oratione & ieiunio: in
 passione verò 40. horis pro quo certant
 pater, angeli, & omnes item creaturæ. At
 in secūdo aduentu debellaturus orbem,
 & euacuaturus omnem principatum &
 potestatem, intrusurus dæmonem cū suis

1. Pet. 5.

2. Tim. 2.

Gen. 3.

Apoc. 20.

Mar. 1.

Matth. 17.

Luc. 21.

in ignitum carcerem armabit totam cœlestem militiam. Luc. 21. Virtutes cœlorum commouebuntur, adeoque omnem creaturam in ultionem inimicorum. En bella, victoriam, arma nostri regis Messia, non carnalia, vt prestolantur in suo Messia Iudæi, sed spiritualia, qualia etiam cognouerunt Cabaliste eorum, alique presbiteris ingenij. Nunc velamen positum est super cor eorum cum legitur scriptura. 2.

2. Cor. 3. & Esa. 29.

ad Cor. 3. & Esa. 29. Sed veniet quando corda filiorum conuertentur ad corda patrum, vt sentiant cognoscantque differentiam primi & secundi aduentus Christi, quorum primus est in humilitate, & deiectione, alterum verò in potentia & gloria. Matth. 24. Tunc videbunt filium hominis venientem in nubibus cœli cum virtute multa, & maiestate: & tunc plangent omnes tribus terræ.

Matth. 24.

CAP. I3.

De victoria Christi, & premio victoriae.

CHristus occultè pugnauit, primùm aduersus Satanã & regnũ eius per suos Adam, Euã, Abel, Seth, Enoch, Noe, pa-

triarhas, & prophetas: qui fide Christi bellatoris futuri & victoris adepti sunt victorias insignes. Hebr. 11. Sancti per fidē Hebr. 11. vicerunt regna, &c. 1. Ioan. 5. Hæc est vi- 1. Ioan. 5. ctoria quæ vincit mundum fides nostra. Ita vt demum super eos diabolus neque regnaret, neq; dominaretur illis, ad perditionem & mortem sempiternam. Tamen si nondum esset contritum caput serpentis, regnum peccati scilicet, & mortis: quod erat vni Christo reseruatam, qui illud caput contriuit, & portas inferi reserauit, liberans iustos: imò & quosdam ex inferiori inferno ex August. in epist. August. epistol. ad Euod. diu. ad Euodium ianuas cœli aperuit eis qui contra serpentem illum sui triumphii vexilla protenderent Christus siquidem posuit hamum sub carne sua vnde diabolus mordens carnem captus est id est procurans mortem Christi per quam putabat eum deuorare sicut alios trahere ad regnum suum & delere nomen & regnū Christi quod tamen promouit per mortem eius Philip. 2. Deus exaltauit illum, Philip. 2. &c. siquidem accepit Christus regiam omnium potestatem & iudiciariam facultatēque fundandi ecclesiam suam,

DE REGNO

ex gentibus, & eam regendi. Nam ignorabat Satan se vincendum morte Christi, & eijciendum, gētēsque in Christo mortuo benedicendas. i. ad Cor. 2. Si cognouissent, nunquam gloriæ Dominum crucifixissent. Vicit Christus humilitate, patientia, & obediētia: quę tria in morte præcipuè eius eminuerunt. Coloss. 1. Eripuit nos de potestate tenebrarum, &c. Data est potestas ex seruis diaboli facere filios Dei. Vnde quando post suam mortem Christus receptus est à gentibus (Ioan. 10. & 11. Alias oues habeo, & cæt. Et 11. pas-
 furus erat vt filios Dei per gratiam electionis scilicet congregaret.) tunc cœpit destrui idololatria sicut prædictum fuerat, Esa. 11. Zach. 13. & 14. Hierem. 16. regnū Dei & ecclesiæ olim ex solis Iudæis constabat, nunc ex illis & gentibus. Ideo dicitur nouum. Cōtra quod armauit se Sathanas vt leo, suscitauitque fortissimum imperium Romanum, quod fermè 300. annis lacesciuit illud nouum regnū Christi. Quod imperium licet esset munitissimū & ferme inexpugnabile, Dan. 2. & 7. Attamen subiugatum est à Christo sine gladio, vt prædictum, Esa. 26. Ciuitas

1. Cor. 2.

Coloss. 1.

Ioan. 10.
& 11.

Esa. 11.
Zach. 13.
& 14.

Hierem. 16.
Apoc. 5.
Ioan. 12.

Dan. 2. & 7

Esa. 26.

sublimis humiliabitur, id est Roma. Itidē vaticinatae sunt & Sybillae, de quibus 18.

Ciuit. & Lact. libr. 1. & 4. Inter quas ery-

thraea sic loquitur: In vltima aetate humi-

liabitur proles diuina, vnietur diuinitati

humanitas, iacebit in foeno agn^o, & puel-

lari officio educabitur Deus homo, signa

praecedent apud Iudaeos mulier vetustis-

sima, scilicet Elizabeth, puerum concipiet, stella orbis mirabitur, & ducatum praestabit, scilicet Magis. Hic habens 30. annos, eliget sibi de piscatoribus abiectis-

que hominibus numerum duodenarium, unumque diabolum, Iudam videlicet,

Non in gladio bellove Aeneadem urbem,

id est Romam, regesque subijciet: sed in hamo piscatoris, scilicet Petri. Nam ex

August. per piscatorem lucratus est imperatorem. Huic quatuor animalia surgent in testimonium, id est quatuor euangelistae. Huic contradicetur a bestia, id est Machometo. Erit autem bestia horribilis, cuius rugitus usque ad gentes Punicas au-

dietur de victoria Christi contra diabolum, Psal. 19. 21. 29. 68. Esa. 9. 53. Zach. 9. 12. & 13. Abac. 3. Vnde tanquam victus ligatus est Sathan. Lucae 11. & Apoc. 20. non

F iij

Lactan. lib.

1. & 4.

Ioan. 6.

Psal. 19. 21.

29. 68.

Esa. 9. 53.

Zac. 9. 12.

& 13.

Abac. 3.

Luc. 11.

Apoc. 20.

in persona, sed in potentia, quæ omnino
 amisit suas vires post victoriam Christi,
 qui primum vicerat illum, Matth. 4. In
 cuius signum Demum solo verbo expel-
 lebat spiritus nequam, Matth. 8. 9. 12. & 15.
 Luc. 4. & Mar. 1. Nam quemadmodū de-
 bellato Adam, in eo etiam debellati sunt
 filij eius: sic oppresso Sathana, oppressi
 sunt & omnes filij eius: & quotquot atti-
 nent ad regnū eius, tam ex Angelis quàm
 hominibus ideo fide Christi vincimus &
 dæmones, & mūdum. 1. Pet. 5. & 1. Ioan. 5.
 ex quibus constat ecclesia Sathanæ. Inde
 potestas expellendi dæmones fide Chri-
 sti data est Apostolis, Matt. 10. & Luc. 9. &
 10. adeoque aliis credētibus, Mar. 16. At-
 qui in secunda victoria quam nactus est
 Christus in morte patuit exitium totius
 regni Sathanici. Colof. 2. expolians prin-
 cipatus & potestates traduxit cōfidenter
 palā triūphans illos in semetipso, Ioan. 12.
 Nunc princeps huius mundi eijcietur fo-
 ras & 16. princeps huius mūdi iam iudica-
 tus est. Cessauit statim idololatria. Zac. 13.
 Tunc disperdam nomina idolorum, &c.
 Cessarunt & oracula Delphicū, Pythium,
 aliāque oracula. In Bœtia olim multiuo-

Matth. 4.

Matth. 8. 9.

12. & 15.

Luc. 4.

Marc. 1.

1. Pet. 5.

1. Ioan. 5.

Matth. 10.

Luc. 9. & 10

Mar. 16.

Coloff. 2.

Ioan. 12.

Zach. 13.

ca dicta. Vnde Porphyr. libr. de oracul.
cessantibus.

*Ablata est Pithij vox haud reuocabilis vlli,
Temporibus longis etiam iam cessat Apollo
Clauibus occlusus silet : ergo rite peractis
Discedas patria & redeas ad limina sacris.*

Et in libro quem edidit contra religionē
Christianam : ex quo enim Iesus colitur
nihil vtilitatis à diis consequi possumus.

Quinetiā augustus hoc excepit oraculū:

Ἦραϊς ἑβραϊκῶν κελεταί με θεοῖς κακίστασιν ἀνάστων
τὸν ὃ δόμον προλιπεῖν κὶ αἶσιν ἀνδρῶν ἰκέτα
Δοῖπόν ἀπὸ δισγῶν ἐκ βωμῶν ἡμετερείων.

Puer hebræus dijs beatissimis imperans iubet me

Hæc domū linquere, & rursus in orcū reuertī

Quod superest, abi tacitus ex aris nostris.

Ipso enim die Christi mortis ex insulis
Echinadibus facta est vox à dæmonibus
magnum Deum Pan mortuum. vide Plu-
tarchum & Euseb. quod potest intelligi
de Christo Deo vel de ipso principe dæ-
moniorum cuius potestas eo die interiit,
Hebr. 2. Per mortem destruxit eum qui
mortis habebat imperium. Interrogatus
aliquando Apollo de vera religione, &
quæ esset omnibus superstes, sic respon-
dit: Ne me utinam supremum scisciteris

de sancto ac diuino genitore & sobole
 chara rebus magni induperantis & flatu,
 qui mundum astrictum cōtinet omnem,
 mōtes, tellurem, fluuios, mare, tartara &
 ignem, aëraque: heu templis is me disce-
 dere ab istis coget, linquetur quo edebā
 oracula limen. Vide in fine, 2. li. de peren-
 ni philosophia. Post incōparabilē Christi
 victoriam destrui cœperunt templa deo-
 rum, altaria, responsa, maximē præsentibus
 fidelibus, à quibus dæmones dicebāt
 se vexari: vestes, corpora, sepulchra san-
 ctorum, fugant dæmones. Quid ergo nō
 poterunt fides & orationes sanctorū ad-
 uersus dæmones, quos etiam olim iudi-
 caturi sumus? 1. ad Corinth. 6. De conuel-
 lenda illa idololatria, Ezech. 30. & Mal. 1.
 Hoc nō potuit Moyse nec quotquot fue-
 rūt prophete suis miraculis & portētis, ne
 patriarche quidem. Hoc vni Christo re-
 seruatum erat. Idcirco, Leui. 10, Nadab &
 Abiu volentes adolere cum igni alieno,
 puniti sunt de præsumptione, quòd vel-
 lent sacra offerre pro extraneis. Sequi-
 tur enim, Sanctificabor in propinquis id
 est Christo & Apostolis quibus præordi-
 nata fuerat extraneorū conuersio. Gene.

1. Cor. 6.
 Ezech. 30.
 Malac. 1.

Leuit. 10.

Gen. 49.

49. & Esa. 11. Leuabit Dominus signum, *Esa. 11.*
 & congregabit dispersos Israel, Ioan. 10. *Ioan. 10.*
 & 11. à quatuor v̄etis: de quibus, Matt. 24. *Matth. 24.*
 Vnde, Deuter. 30. Si ad cardines cœli fue- *Deute. 30.*
 ris dissipatus, inde congregabit te Domi-
 nus Deus tuus. Eapropter missi sunt A-
 postoli per vniuersum orbem. *Matth. 28.*
 Mar. 6. Rom. 10. & Colof. 1. id præcinne- *Mar. 6.*
 rat Esa. 27. 49. 66. ad hoc munus datæ om- *Rom. 10.*
 nium linguæ Apostolis. En quomodo *Colof. 1.*
 Christus sua victoria nactus est dominiũ *Esa. 27. 49.*
 super gētes, in quibus maximè regnabat *66.*
 diabolus. Ephes. 2. & 4. Aliud *vikesgov* vi- *Act. 2.*
 ctoriæ Christi est quòd ad se pertraxerit
 omnem virtutem numinum, Ioan. 12. Si *Ioan. 12.*
 exaltatus fuero à terra, omnia traham ad
 me ipsum. Enimuerò principatus qui erat
 super multorum humeros, nunc super so-
 lius Christi humerũ impositus est. *Esa. 9.*
 Currebatur olim pro diuersitate rerum
 ad diuersa numina, pro fruge, vino, victo-
 ria, secundo vento, in mari ad Cererem,
 Bacchum, Martem, Neptunum, &c. Nũc
 ad vnum Christum, in quo pater collo-
 cavit omnia. Ioan. 13. Omnia dedit ei pa- *Ioan. 13.*
 ter in manus & 17. omnia tua mea sunt &
 Matth. 11. omnia mihi tradita sunt à patre *Matth. 11.*

DE REGNO

meo, venite ad me omnes, &c. Ille diues
 est affatim in omnes qui inuocant illum,
 Rom. 10. & 2. ad Corint. 1. præterea pro se
 obtinuit Christus suæ resurrectionis ac-
 celerationem, sui que nominis manife-
 stationē, vt fuerit cognitus Deus. Ioan. 8.
 & 12. Cum exaltaueritis filium hominis,
 tūc cognoscetis quia ego sum, & 17. Cla-
 rifica me pater claritate quā habui prius
 quam mundus fieret apud te. Nactus est
 etiam omnium dominium. Matth. 28. &
 Philip. 2. vsque antehac de his quæ cesse-
 runt in gloriam Christi victoris. Sed quia
 nobis vicit sicut & pro nobis mortuus est,
 operę pretium est, quid nobis ex eius vi-
 ctoria contigerit, expendere. Nam vltra
 potestatem super dæmones de qua, Mar.
 6. & facultatem iudicādi eos. 1. ad Cor. 6.
 Angelos iudicabimus, à graui seruitute
 asseruit nos in libertatem filiorum Dei, &
 quidē solus, Ioan. 8. Si filius vos liberaue-
 rit verē liberi eritis. Quapropter in mor-
 te noluit neque apostolos socios, neque
 angelos liberatores. Matth. 26. vt benefi-
 cium cum creationis tum redemptionis
 vni verbo Dei per quē omnia facta sunt
 & restaurata debeat. Plus enim sumus

Rom. 10.
2. Cor. 1.

Ioan. 8. &
12.

Matth. 28.

Philip. 2.

Mar. 6.
1. Cor. 6.

Ioan. 8.

Matth. 26.

obnoxij Deo redemptionis beneficio
quam creationis. Ideo, Esa. 64. Exerta vo-
ce clamāt, torcular calcaui solus, qui vo-
luit fieri homo pro reparatione ipsius
Adæ qui voluit esse Deus.

Esa. 64.

*De captiuitate peccati, à qua vindi-
cati per Christum.*

CAP. 14

nter eximia quæ consequuti
sum⁹, victrice illa Christi mor-
te, est gratia, quam benedi-
tionē vocat sermo Hebræus

בְּרַכָּה de qua Gen. 22. In semine tuo bene-

Gene. 22.

dicētur omnes gentes, id est donabuntur

gratia & recōciliatione cū patre, Rom. 5.

Rom. 5.

2. ad Corint. 5. & ad Ephe. 1. per illam de-

2. Cor. 5.

uenimus ad gratiam illam cōsummātam,

Ephes. 1.

& regnum cœleste, quod iure belli nobis

acquisiuit, non sibi. Nam ceu filius Dei

heres erat vniuersorū, Heb. 1. 2. & 3. Ideo

Heb. 1. 2. 3.

proficiscēs ad mortem dicit, Luc. 22. Ego

Luc. 22.

dispono vobis morte mea regnum, sicut

disposuit mihi pater, & Ioan. 14. vado vo-

Ioan. 14.

bis parare locum. Alterū beneficium est

liberatio à captiuitate peccati, & quidem

grauissima, de qua Ioan. 8. Rom. 6. & 7.

Ioan. 8.

& ad Tit. 2. Illa siquidem seruitus eo gra-

Ro. 6. & 7.

Tit. 2.

Ioan. 1.

uior est quo vilior primum quia peccatū nihil est ex Augu. Ioā. 1. Sine ipso factū est nihil, id est peccatum, quod est duntaxat priuatio boni. Quādoquidem ens & bonum conuertuntur primo Eth. Vnde quia peccatū nihil habet entis, nec ideo bonitatis: ex August. de natura boni & Ansel. de conceptu virginali. Omnia siquidem facta à Deo sunt bona Genes. 1. Atqui peccatum non est à Deo. Non est igitur neque bonum, neque ens. Quare melius est esse seruū diaboli, qui est substantia, quàm peccati. Aliud quod nos reuocare debet à seruitute peccati est tyrannis eius in eos qui subsunt eius imperio. Nam primum eos excæcat 3. Eth. omnis malus ignorans: & Sapient. 2. Excæcauit eos malitia eorum Roman. 1. & Ephes. 4. Item serui eius nunquam fatiantur. Luc. 15. de filio exitij, qui nunquam potuit satiari in regione peccati. Item ab illa seruitute nullus potest semetipsum asserere viribus suis, non redire ad iustitiam, non vtique habere illam voluntatis rectitudinem & libertatem, quā possit esse & viuere absq; peccato. Adhæc liber est causa sui. At seruus alterius gratia pro quo la-

Sapient. 2.

Rom. 1.

Ephes. 4.

Luc. 15.

borat illi obedit. & Matth. 6. Nemo po- *Matth. 6.*
 test duobus dominis seruire. Vnde non
 promeretur neque gratiam neque glo-
 riam, quandiu viuit sub peccati tyrānide. *Matth. 7.*
 Matth. 7. non potest arbor mala bonos *Luc. 11.*
 fructus facere, & Luc. 11. qui non colligit
 mecum dispergit, Per totam noctem la-
 borātes (inquit) nihil cepimus. Amissum
 enim est tempus nobis quo sumus in pec-
 cato. Cæterum verberat & pūgit assiduè
 Esa. 63. 66. & Mar. 9. Vermis eorum non *Esa. 63. 66.*
 morietur vnde August. 1. Confessionum, *Marc. 9.*
 Iussisti Domine & sic est vt pœna sua sit *August. 1.*
 sibi omnis inordinatus affectus: peccatū
 enim adducit mœrorem quemadmodū
 & opus bonum, lætitiā 9. & 10. Eth. Et
 Prouerb. 16. securā mens quasi iuge con- *Prouerb. 16.*
 uiuium: item seruus peccati omni mo-
 mento est in timore. Leuit. 26. & Deut. *Leuit. 26.*
 28. Dabit tibi Dominus cor pauidum & *Deut. 28.*
 Prouerb. 28. Fugit impius nemine perse- *Prouerb. 28.*
 quente. Adde etiam quòd peccatum de-
 tinet assiduè seruos suos funibus vinctos
 de quibus Psal 118. Funes peccatorū cir- *Psal. 118.*
 cumplexi sunt me. & Prouerb. 5. Funibus *Prouerb. 5.*
 peccatorum quisque constringitur: de
 quibus Esa. 52. & 58. Illa vincula sunt pri- *Esa. 52. & 58.*

2. *Tim.* 3. mùm voluptas. 2. ad *Timoth.* 3. Voluptatum magis amatores quàm Dei Hieron. Ferreas mentes libido domat: secundo presumptio de Dei misericordia: Item 3. desperatio de venia: sed quartò aliorum exempla. Ecce quæ detinent hominem in peccato. Aliud quod nobis ostendit illius seruitutis immanitatem sub peccato, est quod vnus peccati seruus, statim fit seruus multorum. Nam peccatum vnū est pœna alterius peccati. *Rom.* 1. Malum siquidem malum trudit, vt est in prouerbio. Peccatum enim quod per pœnitentiam non diluitur mox suo pondere ad aliud trahit. Quanto plus homo manet in peccato tanto plus se inuoluit vt auis in visco. Nam cum sit extra gratiam & protectionem Dei, non potest à peccato abstinere cum lex carnis continuò operetur opus suum. *Rom.* 7. & *Gal.* 5. nisi adsit lex spiritus. Illa equidem lex carnis rationis iudicium peruertit, & facit vt voluntas trahatur ad appetitum sensitium, & ex rationali facit animale, destruit etiamnum corpus, & animam cum potentiis. Item peccatum diu obductum deducit ad publicum scelus, vt puniatur

Rom. 1.

*Gregor. in
Ezech. &
25. Moral.*

Rom. 7.
Gal. 5.

à Deo. De utroque ut constat ex parcemia
 peccatum antiquum noua confusio. Vi-
 de quî Dauid, Petrus, Iudas, ex vno pec-
 cato lapsi, in alia alioqui grauiora. ex diu-
 turnitate etiam peccati sequitur indura-
 tio incurabilis. Hierem. 5. & Iob 41. Opus Hi rem. 5.
 est enim à Deo trahi Ioã. 6. & donari gra- Iob. 41.
 tia à Deo per Christum. Demum sequi- Ioan. 6.
 tur longè grauius reatus scilicet & obli-
 gatio ad pœnam æternam quæ à Deo of-
 fenso & iudice remittitur quando iusti-
 ficamur gratia Dei quàm fide Christi cõ-
 sequimur. Et ut paucis absoluamus, pec-
 catum aufert gratiam, qua iustificamur,
 & qua in baptismo donati sumus: addu-
 cit culpam per quam peccator est in ira
 Dei, & debitor pœnæ æternæ. Et demum
 tertio nulla eius opera sunt grata Deo di-
 gna vita æterna. i. ad Cor. 13. Si tradidero 1. Cor. 13.
 corpus meum ita ut ardeam, si impartitus
 fuero omnes facultates meas, charitatem
 autem non habuero, nihil mihi prodest.
 Captiuatur volûtas à cõcupiscẽtia. Ro. 7. Rom. 7.
 ut non possimus prestare quod volumus.
 Cum enim dominatur concupiscentia,
 non parcit mater filio: quod pater de Se-
 miramide cõcubente cum filio proprio,

1. Reg. 3.
 Genes. 35.
 & 49.
 2. Reg. 16.
 1. Reg. 21.
 Dan. 4.
 Rom. 7.
 Ioan. 8.

qui tandem eam trucidauit. Amon cum
 forore, 2. Re. 13. Rubē cū nouerca, Gen. 35.
 & 49. Absalon cum concubinis patris,
 2. Reg. 16. Patet etiam de irascibili vi in
 Saule contra sacerdotes Domini, primi
 Reg. 21. Captiuatur etiam sensus ob pec-
 catum, vt cernere est in Nabucod. qui fa-
 ctus vt bos, Dan. 4. Per peccatum etiam
 ex regibus fiunt serui. Patet de Ieconia,
 Balthaf. & regibus Palestinæ, quos sube-
 git Iosue & intercudit. Passiones siquidē
 peccatorum fructificant morti. Rom. 7.
 Animaduerte quæso quàm lōgè grauior
 sit illa peccati captiuitas & seruitus Ægy-
 ptiaca & Babylonica, à qua non Moyfes,
 non Cyrus, non Esdras, qui & Malachias
 secundum Hebræos, nec alius quisquam
 liberat, sed solus Christus, qui dicit, Ioā. 8.
 Si filius vos liberauerit verè liberi eritis.

CAP. 15. *Quomodo per Christum liberati su-
 mus à peccati captiuitate.*

Rom. 8.

 Hristus veniens in similitudi-
 nem carnis peccati, Rom. 8. de
 peccato, id est de se ipso, facto
 hostia, pro peccato damnauit
 peccatum. Apud Hebræos enim eodem
 nomine

nomine vocatur peccatum & hostia pro peccato chata ^{חַטָּאת} Vnde Isai. 53. Si fuerit pro peccato animam suam videbit semen longæuum, & secundæ ad Corin. 5. cum qui non nouerat peccatum, pro nobis fecit peccatum, id est hostiam pro peccato, vt nos efficeremur iustitia Dei in ipso qui ad hoc venit vt tolleret peccata mundi. Ioan. 1. vnde, Matt. 1. Vocabis nomen eius Iesum, id est, saluatorem. Ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum, quemadmodum præcinnit Dauid. Psal. 129. Et ipse redimet Israel ex omnibus iniquitatibus eius. Lex enim nõ liberabat à seruitute peccati: quinimo lex erat virtus peccati, 1. ad Corint. 15. augens peccatum, Rom. 7. per affectum peccandi. Quare qui sub lege militabant, cauebant à peccatis externè, vel timore pœnæ, vel affectione commodi. Idque vi legis carnis non oppressa per legem spiritus, Rom. 7. condelector enim legi Dei secundum interiorem hominem: video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati: quis me liberabit? gratia Dei per Iesum Christum, per

quem contritum est caput serpētis, id est,
Gene. 3. regnum peccati, *Gene. 3.* Iugum oneris
Esa. 9. virga humeri & sceptrum diaboli. *Esa. 9.*
Colof. 2. Ad hoc siquidē passus est Christus vt suo
 sacrificio deleteret chyrographum decreti,
Matth. 26. ad *Colof. 2.* & impetraret vt verus sacer-
 dos remissionem omnium peccatorum
 suis. *Matth. 26.* hic est sanguis qui pro vo-
1. Ioan. 1. bis effundetur in remissionem peccato-
 rum. Ideo, *1. Ioan. 1.* dicitur sanguis Chri-
 sti emundat nos ab omni peccato, in quo
 habemus redemptionem & remissionem
 peccatorum. Virtus autem & sanguinis &
 mortis Christi nobis applicatur, fide & sa-
 cramentis, per quæ haurimus gratiam ex
 illo fonte, vt iam peccatum non regnet
 in nobis credentibus, sed gratia per iusti-
 tiam, *Rom. 6.* Nihil enim damnationis
Rom. 6. est iis, qui sunt in Christo Iesu, qui nō se-
 cundum carnem ambulant, sed secundū
 legem spiritus, quæ est charitas, quæ fa-
 cit vt iam non timore pœnæ, vel affectu
 proprij commodi, ex philautia, sed Dei
 amore, per quem moritur in nobis om-
 nis affectus peccandi, vt iam nō obedia-
 mus cōcupiscentiis nostris nec domine-
 tur in nobis peccatum, sicut nec mors in

Christo dominatur, in cuius morte baptizati sumus, ut omnino moriamur peccato. Per legem equidem carnis diabolus dominabatur mundo. At cum regeneramur, in Christo liberamur ab huius legis vi, atque dominatu, à peccati originis reatu & dānatione. Tametsi remaneat actu illa concupiscentia, quam Paulus vocat peccatum, id est pœnam peccati, sicut & Petrus, 1. Petr. 2. Pertulit in corpore suo peccata, hoc est pœnas peccatorum nostrorum per quas deleuit & pœnas & culpas suorum. Ea tamen concupiscentia inefficax est in regeneratis, nisi relinquāt legem spiritus, sintque desertores militiæ & vexillorum Christi, ut iterum seruiant carni & semetipsos subdant legibus diaboli ex filiis fidei fiant filij diffidentia: in quibus est efficax spiritus erroris, Ephe. 2. & Colof. 2. Atqui baptismus tollit peccatum, daturque in eo spiritus sancti gratia contra concupiscentiam, ut virtute spiritus iustificatio legis in nobis impleatur, qui non secundum carnem sed secundum spiritum ambulamus. Ideo si quis spiritum Christi non habet non est eius, qui est arabo hæreditatis nostræ, qui reddit testi-

Rom. 8.
Bernar. ser.
cœnæ domi-
ni de baptis-
mo.

1. Petr. 2.

Ephes. 2. &
Coloff. 2.

Rom. 8.
Eph. 1. & 4.
& 2. ad
Corint. 5.

Rom. 8. &
ad Gal. 4.

monium spiritu nostro quod sumus filij Dei, quādo sentimus nos haudquaquam accepisse spiritū seruitutis in timore, sed spiritū amoris & adoptionis: in quo clamamus Abba pater, siquidē nō timemus eum vt serui qui plus metuūt pœnā quā dominum, sed amamus vt filij patrem, seruiamus ei & obseruamus eius iussa amore.

Rom. 8. &
ad Gal. 4.

Qui tales sunt filij, sunt hæredes quidem Dei: cohæredes autem Christi. Ipsius autem baptismi vis tota vita exercenda est, vt illa concupiscentia radix omnis peccati sensim eradicetur, donec absorbeat quod mortale est, idque mortificatione & abnegatione sui.

2. ad Cor. 5.
Rom. 6. &
8. & 2. ad
Cor. 4.

CAP. 16

De seruitute miseriæ & mortis, à quibus asserti per victoriam Christi.

Rom. 8.
Iob 14.

EX seruitute culpæ (de qua supra) fusissimè sequitur durissima illa captiuitas innumerarū calamitatum de quibus Rom. 8. & Iob. 14. Fames, sitis, frigus, calor, egritudines, quas Physici dicunt esse trecentas, quibus subijcitur miserū corpus humanum. Vnde Salomon cū memoraf-

set bonam partem calamitatum huius vi-
tæ, Laudauit (inquit) magis mortuos quã *Eccles. 4.*
viuentes, & fœlicioſiorem vtroque iudica-
ui qui necdum natus eſt nec vidit mala
quę ſub cœlo fiunt. Vnde Thraces ex So-
lino lib. 2. Lugebant natales filiorum &
gaudebant in eorum morte. Puer incipit
vitam à fletu, nec ante 40. diem oſtendit
ſignum lætitiæ. Aiunt quendam Philo-
ſophum exiſtimaffe præcipuum bonum
hominis non naſci: ſecundum autem ſi
illud non contigerit, citò mori. Vnde A-
gamedes & Trophoniſus ædificato tēplo
Apollinis Pythij, orantes ſibi dari quod
optimum eſſet, cum obdormiſſent nun-
quam deinde ſurrexerunt vnde Poeta de
Amphirao,

Iuppiter hūc totis animis, hūc magn⁹ Apollo

Diligit, & iuſti metas non attigit æui.

Quam ſuperi miſerum ſtamen mortalibus æui

Neuere, vt viui deſtenda per omnia durent.

Præcipua miſeria quæ conſequitur pec- *Gene. 3.*
catum eſt ipſa mors, ex peccato illata ho- *Rom. 5. & 6*
mini cuius captiuitas omnibus eſt com- *1. ad Cor. 15*
munis, nullus expers eſt illius. Quis eſt *Eccle. 25.*
qui viuet & non videbit mortem? Siqui- *Pſal. 88.*
dem omnes morimur, & quaſi aquæ di-

labimur in terram quæ non reuertuntur.
 2. Reg. 14. Quemadmodum enim seruus timet Do-
 minum sic & homines mortem, Chri-
 stom. Qui mortem formidat seruus est,
 & omnia sustinet ne moriatur, de quo
 Hebr. 2. Hebr. 2. Liberaret eos qui per totam vi-
 tam, timore mortis, obnoxij erant seruitu-
 ti. Id quod plus facit mortem formida-
 bilẽ est mortis aculeus qui percellit nos
 & ducit ad mortem æternam, in qua de-
 tinentur captiui ligatis manibus & pedi-
 bus: vnde nulla est assertio Iob. 7. Qui
 descendit ad inferos non ascendet nec
 reuertetur vltra in domum suam. Adde
 etiam quod sine Christo authore vitæ &
 qui primitiæ est dormientium, perpetuo
 cõclusisset homines mors, vt nullus fuisset
 vnquam suscitatus. Idcirco gẽtes quæ
 virtutẽ Christi ignorarunt, inficiatæ sunt
 resurrectionem mortuorũ Act. 17. & 26.
 Act. 17. Ex Hebræis etiam Saducæi qui cum Epi-
 curo, Dicæarco, Leucippo, Democrito,
 & Plinio negabant æternitatem animo-
 rum Matth. 22. Hactenus de tyrannide
 mortis quam confecit sua morte Chri-
 stus, vt possimus nunc illi insultare. Vbi
 1. ad Cor. 15. est mors victoria tua, vbi est mors aculeus

tuus? &c. Deo autem gratias qui dedit nobis victoriam per Iesum Christum Dominum nostrum, qui destruxit mortem, illuminavit autem vitam & incorruptionem per euangelium, 2. ad Timoth. 1.

2. ad Tim. 1.

Quomodo liberati à captiuitate mortis per Christum triumphatorem. C A P . 17

Multi arbitrati sunt mortem ex conditione naturæ hominibus cōtingere, tametsi natura ipsa meditetur perpetuitatem & illam desideret. At longè aliud nobis promittit diuinus sermo Rom. 5. per vnum hominem peccatum intrauit in hunc mundum, & per peccatum mors. Idem 1. ad Corinth. 15. Initiū siquidem peccati à muliere, & per illam omnes morimur. Christus autem sua morte nactus est victoriā contra peccatum. 2. ad Cor. 5. quod est mors animæ Ezech. 18. Anima quæ peccauerit ipsa morietur, & causa mortis corporis & inferni qui ex peccato ardet. Debellator peccati debellauit & mortē foetum peccati. Oze. 13. O mors ero mors tua, de qua 1. Petri 3. Deglutiens mortem, vt vitæ æternæ hæ-

Rom. 5.

1. ad Cor. 15

Ecc. 25.

Rom. 6. & 8

2. ad Cor. 5.

Esa 53.

Ioan. 1.

Oze. 13.

1. Pet. 3.

redes efficeremur profectus in cœlū sub-
 iectis sibi angelis & potestatibus & vir-
 tutibus. Quare versa est mors nostra in
 somnū Ioan. II. postquam ademptus est
 illi aculeus, peccatum videlicet. I. ad Cor.
 15. Vnde nunc non intoxicat non occi-
 dit sed deducit nos à morte ad veram vi-
 tam. Nam temporalis vita æternæ vitæ
 cōparata, mors est potius dicenda, quàm
 vita: Christus enim qui est vita vestiuit se
 morte & vita, duello certauit cum mor-
 te, quæ tandem victa est à vita longè for-
 tiori morte. Prius enim mors uia erat ad
 mortem æternam: nunc autem est via ad
 æternam vitam. Ioan. 5. cap. Qui verbum
 meum audit, & credit ei qui me misit, ha-
 bet vitam æternam, & in iudicium non
 veniet sed transiet à morte ad vitam. Sti-
 pendia siquidem peccati mors: gratia au-
 tem Dei vita æterna. Rom. 6. Rex noster
 Christus per mortem descendit ad infe-
 ros, & rediit inde victor profectus ad vi-
 tam æternam ac cœlestem. Et hoc nobis
 obtinuit vt per mortem non descenda-
 mus ad inferos sed conscēdamus ad ve-
 ram vitam, æternamque. Enimvero in re-
 surrectione destruxit mortem corporum

Ioan. II.

I. ad Cor. 15

Ioan. 5.

Rom. 6.

primùm in semetipso, & demùm in suis.
 Eius enim resurrectio causa est nostræ, i.
 ad Cor. 15. Christus resurrexit à mortuis *1. ad Cor. 15.*
 primitiæ dormientium: quandoquidem
 per hominem mors & per hominem re-
 surrectio mortuorum: sicut in Adam om-
 nes moriuntur, ita in Christo omnes vi-
 uificabuntur. Effecit nos immortales &
 impassibiles, vt ante peccatum: & licet
 non possideamus actu, interim posside-
 mus meritò passionis Christi, & habitu
 (quod aiunt) Ephes. 2. nos cum resuscita- *Ephes. 2.*
 uit. Coloss. 3. vita vestra abscondita est *Coloss. 3.*
 Christo. Hoc tantillo temporis cum ma-
 nebimus in morte, videbitur mors do-
 dominari: attamē quia incorporati mor-
 ti Christi Rom. 6. & vitæ eius, in illo vi- *Rom. 6.*
 uimus. Interim expectamus beatam spē
 & aduentum gloriæ magni Dei & salua-
 toris nostri Iesu Christi, in quo triumphā-
 bimus de morte per Christum & spiritū
 suum, Rom. 8. qui sumus membra eius fi- *Rom. 8.*
 de & baptismo illi coniuncti. Nunc re-
 suscitauit nos à morte animarū illud ver-
 bum Dei, quod est vita: sed tunc demum
 à morte corporum. Ioan. 5. Sicut pater su- *Ioan. 5.*
 scitat mortuos, ita & filius tunc relegabi-

Esa. 25. tur mors. *Esa. 25.* Præcipitabit mortem in
1. ad Cor. 15 sempiternum & *1. ad Corinth. 15.* No-
Apoc. 21. uissimè inimica mors destruetur, tunc
 erit plena restitutio regni Christi de qua
Act. 1. Actuum 1. Domine si in tempore hoc
 restitues regnum Israel restituum (in-
 quit) sed dies & hora illius restitutionis
 erunt vobis ignota, quæ pater reposuit
 in sua potestate. Tunc adimplebitur quod
 tantoperè postulamus quotidie, libera
 nos à malo tam peccati quam miseriæ &
 mortis, quas adducit peccatum. Resurre-
 ctio Christi causa est bonorum resurre-
 ctionis cum immutatione: malorum ve-
1. ad Cor. 15 rò sine immutatione, *1. ad Corinth. 15.* &
Hebr. 6. *Hebr. 6.* Non rursus iacentes fundamē-
 tum pœnitentiæ ab operibus mortuis, & c.
 ac resurrectionis mortuorum & iudicij
 æterni. Christo enim data est omnis po-
 testas in cælo & in terra cœlestium, ter-
 restrium, & infernorum: igitur mortis &
Apoc. 1. inferni, *Apoc. 1.* qui secunda sua manife-
 statione renouabit macrocosmum & mi-
ad Phil. 3. crocosmum. Interim ad *Philip. 3.* saluato-
 rem expectamus Dominum nostrum Ie-
 sum Christum qui reformabit corpus hu-

mile nostrum & mortale corpori gloriae
 suae cōfiguratum. Pro argumento autem
 futurae resurrectionis iussit auferri lapi-
 dem sub quo conclusi tenebamus à mor-
 te, Ioan. 11. & Matth. 28. Per angelos abla-
 tus lapis sepulchri: Nam illi erunt mini-
 stri resurrectionis nostrae, 1. ad Corint. 15.
 1. ad Thes. 4. Matth. 13. & 24. Item in eius
 morte aperta sepulchra sanctorum qui
 in die resurrectionis cum Christo fuscita-
 ti sunt, Matth. 27. Olim mors cedebat in
 malum nostrum: Nunc autem in cōmo-
 dum. Siquidem diligentibus Deum om-
 nia cooperantur in bonum, Roma. 8. &
 1. ad Cor. 3. Omnia vestra sunt, siue mors
 siue vita. Mihi autem viuere, inquit Pau-
 lus, Christus est & mori lucrum, ad Phi. 1.
 Si enim viuimus, Domino viuimus: si au-
 tem morimur Domino morimur siue vi-
 uimus siue morimur Domini sumus, Ro.
 14. Christi autem resurrectio nedum est
 causa efficiens resurrectionis nostri, qui-
 nimo & exemplaris. Vnde primò voluit
 conformari nos suae passioi, quam glo-
 riae suae resurrectionis, Roma. 8. Si tamen
 compatimur vt & simul cōglorificemur
 & ad Phil. 3. ad cognoscendum illum &

Ioan. 11. &

Matth. 28.

1. ad Cor. 15

1. ad Thes. 4

Matth. 13. &

24.

Matth. 27.

Roma. 8. &

1. ad Cor. 3.

ad Phi. 1.

Roma. 14.

Roma. 8.

ad Phi. 3.

virtutem resurrectionis eius, & societate
 passionis illius, configurati morti eius, si
 quomodo occurram ad resurrectionem
 quæ est ex mortuis: vita nostra siquidem
 à solo Deo fonte vitæ est in quo viuimus,
 Act. 17. Et qui vitam largitur solus, resti-
 tuit amissam Deus scilicet. Sed humani-
 tas Christi instrumētum deitatis est. Vn-
 de patet Christum esse Deum, Roma. 1.
 Manifestatus est filius Dei in potentia ex
 resurrectione mortuorum. Ideo illi con-
 iuncti fide & baptismo, primū absolui-
 mur debito mortis, quæ cedit nobis in
 meritum, non autem in non regeneratis.
 Abluitur anima à peccato, cōfertur etiā-
 num vitæ æternæ hereditas, quam spe te-
 nemus, ad Titum 3. vt iustificati ipsius gra-
 tia, simus hæredes secundum spem vitæ
 æternæ, in corpore videlicet & anima,
 natura integra. Itē crucifigitur & minui-
 tur concupiscentia carnis, quæ etiam nō
 imputatur renatis Christo. Rom. 8. Nihil
 damnationis est iis, qui sunt in Chri-
 sto Iesu, qui non secundum
 carnem ambulant.

Act. 17.

Roma. 1.

Tit. 3.

Rom. 8.

Cur relicta mors aliæve pœnæ post vi-
Et oriam peccati & mortis.

CAP. 18

Vum gratia Christi multis
 parasanguis anteuertat pec-
 catum, Rom. 5. cap. sed non *Rom. 5.*
 sicut peccatum ita & donū.
 Rapietur quisquam in admi-
 rationem cur Christus veniens nō repa-
 rauerit omnia, quæ per peccatum nobis
 contigerunt, & restituta sit humana na-
 tura ad suam iustam integritatem, sine hu-
 ius vitæ pœnis & morte, hoc affatim ex-
 ponit, August. 12. Ciuit. & de baptis. par- *August. de*
 uulorum. At primum ne amitteretur go- *ciuit. Dei.*
 rona & triumphus martyrum, virginum,
 aliorumque piorum. Ea enim quæ prepe-
 diunt viam salutis, sublata sunt: at non ea
 quæ muniunt viam, vt puta tribulatio-
 nis, tentationes, persecutiones, & mors.
 Siquidem non est seruus maior domino
 suo: Oportuit Christum pati, & ita intrare
 in gloriam suam. Qui passus est nobis re- *Ioan. 15.*
 linquit exemplum vt sequamur vestigia *Luc. 14.*
 eius. 1. Pet. 2. Quamobrem per multas tri- *1. Pet. 2.*
 bulationes oportet nos intrare in regnū
 cœlorum, Act. 14. Si enim commortui *Act. 14.*

DE REGNO

2. Tim. 2.

Luc. 22.

2. Timo. 2.

Ioan. 14.

sumus & conuiuemus, si sustinebimus & conregnabimus, si negauerimus, & ille negabit nos. Character enim & tessera militum Christi crux est ideo inquit rex noster & triumphator Christus cōmilitonibus suis: vos estis qui permāsistis mecum in tentationibus meis: ego autem dispono vobis sicut disposuit mihi pater meus, regnum, &c. Non enim coronabitur nisi qui legitimè certauerit. Quomodo enim certaremus, quomodo pateremur exemplo capitis nostri & dūcis, si essemus & impassibiles, & immortales. Præterea si exemisset nos laboribus, & morte, amitteremus & fidem & spem futuræ vitæ. Nam quod videt quis, quid sperat? Cōcederent insuper omnes ad Christi baptismum non propter Deum vel vitam futuram: sed affectu commodi huius vitæ & ad fugiendam mortem, amore sui pertracti. Cæterum, oportet ex hominibus refarciri angelorum numerum qui lapsi sunt diuersorum ordinū: & differentis gloriæ. Nam in domo patris mei mansiones multæ sunt: secundum diuersitatem gratiarum, & operum. Nullus ibit inficias quin Seraphin, anteuortat Che-

rubin, & istæ inferiores ordines, quorum isti sunt principes quos & illuminant, & amandant Zach. 1. & 2. Si autem non esset mors, neque passio, neq; labores, omnes in illo regno pij essent æquales gloria. Nihil esset plus martyribus quã puello vnus diei: quod Paulus exerta voce diffitetur, 1. ad Corint. 15. alia claritas Solis, alia claritas Lunæ, alia stellarum: stella enim à stella differt claritate: sic & resurrectio mortuorum, & illa fœlicitas æterna: alioquin quomodo polliceretur Christus se daturum vniciuique & redditurũ iuxta opera sua. Matth. 16. & Apocal. vlt. & 1. Cor. 3. vnusquisque mercedem recipiet secũdum suum laborem & 2. Cor. 5. Quod clarissimè patet. Matt. 25. Alia causa est vt contineamur in humilitate sub iugo miseriæ huius vitæ, & recognoscamus beneficia Christi, eũque in passionibus imitemur in bonũ nostrum & coronam. Patientia enim tantum bonum est, vt dicat Gregorius, Maioris glorię esset mala pati cum patientia quam bene operari. Vnde post donum fidei, maximum donũ est pro Christo pati Philip. 1. In nullo terreamini ab aduersariis: quæ

Zac. 1. & 2.

1. Cor. 15.

Matth. 16.

Apoc. vlt.

1. Cor. 3.

2. Cor. 5.

Matth. 25.

Philip. 1.

est illis causa perditionis, vobis autem salutis & hoc à Deo. Quia à vobis donatum est pro Christo, vt non solum in eum credatis, sed etiam pro illo patiamini. super quo Chrysost. eructat verba digna se, id est aurea. Christus enim in primo suo aduentu tantum purgauit personas in se credentes: sed in secundo restituet totum humanum genus. Ideo quandiu viuimus in hac natura & massa corrupta, subijcitur concupiscentiæ fonti omnis peccati, & pœnis, & morti tantum ablatum est regnum & dominium horum. Rom. 6. Hęc enim nobis contingunt ex corruptione naturæ, originali iustitia destitutæ, & plus vni quàm alteri ex diuersitate dispositionis corpori. Enimuerò Christus abstulit ea quæ impediunt salutem nostram, quemadmodum est peccatum: nõ ea quæ promouent, vt istæ necessitates vitæ & mors quæ adigunt siquidem nos ad cognoscendam infirmitatem nostram. Esa. 26. Vexatio dabit intellectum. Item humiliant nos. Oze. 6. Humiliatio tua in medio tui: adeoque à culpa deterrent: cuius grauitatem coniectamus ex pœnis. Secundum enim quantitatem delicti est & plagarum modus.

Rom. 6.

modus. Iob. 6. Terrores Domini militant
 contra me: excitant etiam nos ad quaerendam vitam
 caelestem in qua erimus liberi his malis Mich. 2. Surgite, ite quia
 non habetis hic requiem. Mala enim quae nos hic premunt ad Deum nos ire
 compellunt. Christus in primo quidem suo adventu abstulit peccatum.
 Ioan. 1. In secundo autem absoluet nos omnibus poenis quas inuexit peccatum.
 Apoc. 21.

Iob. 6.

Dent. 29.

Mich. 2.

Gregor.

Ioan. 1.

Apoc. 21.

De libertate ac dominio & seruitute legis per Christum parta. CAP. 19

Non immerito Dominus pollicitus est nobis benedictionem per Christum. Gen. 22. & Gal. 3. Nam eramus omnes sub maledicto transgressionis legis constituti: cum siquidem essemus omnes peccatores, eramus & transgressores vel legis naturae, Rom. 2. vel scriptae Rom. 3. praeviaricatores enim reputavi omnes peccatores terrae. Psalm. 118. Omne enim peccatum est iniquitas ἡ ἀνομία, sed maledicti (inquit ps.) qui declinant à mandatis tuis, & de lege naturae quam omnes transgressi sunt. De lege autem Moyfi inquit Christus nemo

Gen. 22.

Gal. 3.

Rom. 2.

Psal. 118.

1. Ioan. 3.

H

ex vobis facit legē Ioan. 7. & Pet. Act. 15.
 onus quod neque nos neq; patres nostri
 potuerunt portare, sed per gratiam Do-
 mini nostri Iesu Christi credimus salua-
 ri. qui enim offenderit in vno factus est
 omnium reus Iacobi 2. Atqui quādiu lex
 carnis est in nobis quæ per animam con-
 cupiscit aduersus spiritum ad Gal. 5. non
 diligimus Deum ex toto corde: & ex to-
 ta anima ex August. de perfect. iustitiæ &
 Rom. 8. Nam quod impossibile erat legi
 quæ infirmabatur secundum carnem per
 legem carnis, Deus filium suum mittens
 de peccato id est de se ipso immolato,
 pro peccato damnauit peccatum, vt iu-
 stitia legis in nobis impleretur. Propterea
 dicitur Christus finis legis, ad iustitiam
 omni credenti. Rom. 10. Adde etiā quod
 non implemus illud præceptum non cō-
 cupisces ad Gal. 5. At omne peccatum re-
 ducitur ad illud non cōcupisces. Rom. 7.
 Hæc duo inquit August. Diliges Domi-
 num ex toto corde & tota anima, & non
 cōcupisces non plenè obseruamus in hac
 vita. Quare opus est vt quotidie dicamus
 Dimitte nobis debita nostra. Idcir-
 co opus iustitia Christi quæ dicitur Hebr.

Ioan. 7.
Act. 15.

Iacob. 2.

Galat. 5.

August. de
perf. iust.
Rom. 8.

Rom. 10.
Secundum
suam perfe-
ctionem &
in sensu quæ
facit.

Galat. 5.

Rom. 7.
August. lib.
de perfect.
iust. contra
pelagi.
Matth. 5.

benedictio בְּרָכָה Id est donum quam iustitiam fide consequimur, Rom. 8. & 10. Rom. 8. & 10.
 Quia lex spiritualis est & nos carnales, Rom. 7.
 Rom. 7. ad eam seruandã operæprætium Rom. 7.
 est à spiritu sancto nobis infundi gratiã,
 & charitatem. Is autem spiritus per fidem
 Christi nobis præstatur: sine quo spiritu
 charitatis seruamus tantum externè legẽ:
 non gratis, propter Deum duntaxat sed
 intus est amor commodi, vel timor pœ-
 nã qui non est cum charitate, 1. Ioan. 4. 1. Ioan. 4.
 Vna enim cupiditas carnalis qua pecca-
 tũ augetur non sanat alium. Vnde hi sunt
 filij ancillæ, Gal. 4. qui ex cupiditate mer- Gala. 4.
 cedis seruant legem. Nos igitur conuicti,
 & confessi præuaricatores legis, subijcie-
 bamur duplici maledicto: culpæ videli-
 cet & pœnã. Quare Christus suscepit ma-
 ledictum: pœnã opprobrium factus, &
 execratio, Gal. 3. & Roma. 15. cum iniquis Gala. 3. & Roma. 15.
 reputatus in morte, Esa. 53. Nos reputaui- Esa. 53.
 mus eum quasi percussum à Deo: susce-
 pit utique maledictum legis & execratio-
 nem, Deutero. 21. Maledictus qui pender Deut. 21.
 in ligno. Sicut dicitur peccatum, Rom. 8. Roma. 8.
 2. Corint. 5. Nullus enim nostrum habet 2. Cor. 5.
 completam legis iustitiam: quæ tamen

mus non pertracti vel timore seruili, vel mercenaria cupiditate, sed agimus spiritu Dei, spiritu inquam charitatis, qui testimonium perhibet quod sumus filij Dei. Enimvero eadem est lex Dei & nostra charitas: videlicet, 1. Ioan. 4. vt quemadmodum ille est, sic & nos in hoc mundo sumus, vt sicut ille per charitatem operatur, sic & nos ceu filij, imitemur patrem. Is enim qui est in lege amicus est iustitię: & ex amore cauet à peccato. Is autē dicitur esse sub lege, & spiritu seruitutis, qui solo timore pœnæ auocatur à malo: interim inimicus est iustitię: odio prosequens legem, & eius latorem. Cum enim peccatum omne ex ipsa concupiscentia oriatur. Illa autem irritata per legem, tantum abest vt minuatur, quin potius accrescit. Opus est ergo vt per spiritum sanctum fanetur voluntas, qui loco malę concupiscentię infundat bonam concupiscentiam: id est charitatem, & tum non indiget legis imperio, 1. ad Timoth. 1. Iustis non est lex posita. Nam vtrò operantur adacti amore, & charitatis lege illam iustitiam Christi. Lex ostendit & non exhibet, Roma. 3. 4. & Galata. 3. sed ad Chri-

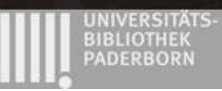
1. Ioan. 4.

Roma. 7. & Iac. 1.

1. ad Tim. 1.

Rom. 3. 4. & Gal. 3.

uita.
ni ha-
eteri-
quin
licet.
sem-
ristus
oftra,
Chri-
qui fa
& re-
Chri-
que si
& pet
fidei,
r à le-
quot-
vsque
amō-
cto le-
do li-
im fa-
erant
Ro. 6.
osita.
enim
serua-

stum nos remittit vt fide eius iustificemur. Nam lex per Moysen data est: gratia autem, & veritas per Iesum Christum. De illa iustitia testati sunt lex & prophetae, Roma. 3. De qua Bernardus, *Rom. 3.* Non tãquam inuitis imposta est lex sed voluntariis: eo liberaliter data, quo suauiter inspirata. *Matth. 11.* Iugum enim meum suaue est. Bona lex charitas quæ facit vt suauiter portentur leges Dei. Item tertio vindicati sumus per Christum à iugo legis cæremoniarum. *Galata. 5. & Act. 15. & iudicialium. Matth. 5. & Ioannis 8.* de quibus infra. Animaduerte autem quod nullus vnquam per legem consecutus est vitam æternam sed per fidem Iesu Christi. *Rom. 4. & Galat. 3. & 4.* Merces siquidem fidei est visio Dei. Opera verò legis habent suam mercedem, & augent hæreditatem, quam fide consequimur: quemadmodum Iacob dedit Ioseph partem extra fratres suos *Gen. 28. & Ioan. 4.* Lex tantum pedagogus est in Christo *Gal. 3.* seruans à malo & preparans ad fidem: qua reuelata in aduentu Christi, Sumus extra pedagogum & tutores *Galat. 4.* Apti ad hæreditatem capeßendam quam nõ dat

*Rom. 3.**Bernard. 11. Epi. ad Carthusienses. Matth. 11.**Galat. 5. & Act. 15. Matth. 5. & Ioan. 8.**Rom. 4. Gal. 3. & 4.**Gene. 28. & Ioan. 4. Galat. 3.**Gala. 4.*

ipse pedagogus, sed filiatio que nobis cō-
tingit fide. Ioan. 1. & Gal. 3. Vnde in Chri-
sto consequimur iustitiam legis: per iusti-
tiam fidei. Christus igitur nos auertit à
maledicto legis dominio, & iugo, à lege
peccati, & mortis in qua nascimur: & in
Christo exhibetur nobis remissio trans-
gressionum legis. Ephes. 1. Hebr. 9. Act. 5. *Ephes. 1.
Hebr. 9.
Act. 5.*
& 10. & 13. Per Christum vobis remissio
peccatorū annunciatur ab omnibus qui-
bus non potuistis in lege Moyfi iustifica-
ri in hoc omnis qui credit iustificatur. *10. & 13.*

*De libertate Christiana, quam nacti
sumus per Christum.* C A P. 20

EXposuimus iā qui in Chri-
sto benedictionem adepti
sunt: omnes gentes in Adā
maledictæ: cum ille factus
est sub maledicto, & in-
uētus sicut reus inter duos
maleficos crucifixus: factus est sub lege
tanquam seruus legis, vt nos vindicaret
ab eius seruitute. Gal. 4. Ipse demum cum
esset filius Dei liberrimus. Matth. 17. For-
mam serui accepit subditus morbis no-
stris, Heb. 3. & 4. Item morti quam timuit *Gal. 4.
Matth. 17.
Heb. 3. & 4.*

Matth. 26. vt seruus. *Matth. 26.* submittens se etiam
 hosti in mēbris suis, Hærodi, Pilato, &c.
Luc. 22. Hæc est hora vestra & potestas
 tenebrarum, quæ nūc mihi dominari vi-
 detur tanquam relicto à patre luminum,
 angelis lucis & apostolis qui erant lumi-
 naria mundi. Omnia nunc extingui vi-
 dentur & solæ tenebræ sese obtrudunt,
 Siquidem eramus peccati serui in conti-
 nuo timore seruorum. *Prouerb. 28.* Fugit
 impius nemine persequente. Vide quid
 timeant Adam & Cayn se abscondentes
Gen. 3. & 4 à facie Domini. *Gen. 3. & 4.* Degebamus
 miserrimè sub dura seruitute diaboli li-
 gatis manibus & pedibus. At rex noster
 Christus sua seruitute nos in gloriosam
 afferuit libertatem, *Luc. 1. & Gal. 4.* *Iac.*
1. & 2. si filius inquit vos liberauerit verè
 liberi eritis. Hæc autem libertas latius pa-
 tet & insignius, quàm libertas huius no-
 stri sæculi videatur. Vnde magnopere no-
 tandum quod ipsis etiam Apostolorum
 temporibus plurimi abusi sunt Christia-
 na libertate ex *August. 14.* de fide & ope-
1. Pet. 2. ribus & *1. Pet. 2.* quasi liberi non quasi ve-
 lamen habentes malitiæ libertatem &
Galat. 5. *Gal. 5.* ne libertatem detis in occasione

carnis. Illam libertatem quærebant Galatæ: illam expectant Iudæi: illam somniant Anabaptistæ & libertini. suadebāt enim se non teneri ad legem vel opera bona quòd sufficeret sola fides. Quam sentētiā etiam suo tempore tutati sunt multi hebræorum dicti carraim quorum antimachi facti sunt Rabbanim: & quorum sententiæ subscribit potior pars synagogæ huius nostri temporis, asserens præter fidem necessariam charitatem cū operibus bonis: Christus enim ultra fidē vrget & bona opera. *Mat. 5. & 7.* *Mat. 5. & 7.* Omnis arbor quæ non fecerit fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur, & *Mat. 21.* *Matth. 21.* 21. Maledicit arbori sterili de qua *Lu. 23.* In arido quid fiet? Contra hanc hæresim certat Paul. *Rom. 2. 6. 7. 8. & 13.* vsque ad *Rom. 2. 6. 7.* finem & ad *Ephes. 2.* Atqui in epistolis *8. & 13.* suis Paulus primùm de fide concionatur, *Ephes. 2.* demùm de operibus. Contra eos (inquit Augustinus) qui docuerunt sufficere fidē sine operibus, strinxerunt suas epistolas Petrus, Ioannes, Iacobus, & Iudas. Vnde in iudicio Christus non iudicabit de fide (qui enim non credit, iam iudicatus est) *Matth. 16.* sed de operibus *Mat. 16. 24. 25.* *Rom. 14.* *24. 25.* *Rom. 14.*

2. Cor. 5. & Apocal. vltimo. Præterea hili-
 bertini fatebantur se non teneri ad obe-
 dientiam principum maximè Ethnico-
 rum. Ioan. 8. Nemini vnquã seruiuimus.
 Ea ansa suscitauit plurima dissidia Iudas
 Theodas Symon Gaulanitis zelotæ, &c.
 Act. 5. Christus tamen, quem iussit pater
 auditum iri, obediuit Cæsari gentili &
 idololatræ. Luc. 22. Matt. 17. & iussit alios
 obedire. Matt. 22. Reddite quæ sunt Cæ-
 sari, Cæsari. Itidem Paulus Rom. 13. & 1.
 Pet. 2. Vnde & si seruitus hominum or-
 ta est ex peccato Gen. 9. & 19. Ciuit. Atta-
 men docet Paul. obedire dominis. 1. Cor.
 7. Eph. 6. & Coloss. 3. etiam discolis. Ideo
 maximopere expendendum est, quòd in
 fine mundi, in quo nunc sumus, hæretici
 promittat libertatem carnis 2. Pet. 2. quæ
 est vilissima seruitus vt viuant homines
 belial, id est, sine iugo vt siba, 2. Reg. 20.
 De talibus filiis Belial, quos nos liberti-
 nos nuncupamus. Deut. 13. & Iudic. 19.
 1. Reg. 2. 3. Reg. 21. & 2. Corinth. 6. conuē-
 tio Christi ad Belial; quo nomine voca-
 tus est & diabolus sine iugo: cuius mem-
 bra sunt, qui sequuntur hanc carnis liber-
 tatem quæ est omnium pessima seruitus.

Quam secuti sunt Epicuri, quorum secta
 numerosior fuit aliis tribus sectis philo-
 sophorum, item Machometani, Vualdē-
 ses, Albigenes & hæretici huius nostræ
 ætatis infelicissime, qui euocarunt 36. hæ-
 reticorum sectas olim ecclesiæ iudicio &
 sæculi gladio profligatas, huius impiæ li-
 bertatis primus assertor fuit, Mart. Luthe-
 rus monachus exititius, votifragus, à qua
 lerna orti anabaptistæ Zuingliani, & Ru-
 stici in Germania qui detrahebant obe-
 dire dominis suis. Ex quibus diuersis præ-
 liis contra dominos suos tam prophanos
 quam ecclesiasticos perierunt trecenta
 millia: Anabaptistæ enim statuerunt gla-
 dio delere omnes dominos, quos vocant
 impios: & damnant omnes magistratus.
 De illo prothoconcionatore libertatis
 carnis Luthero prædixit Petrus, 2. Petr. 2. 2. Petr. 2.
 & Judas in epistola. Nam Arrius debuit
 præcedere Machometum, quorum vter-
 que negat Christi diuinitatem & Mart.
 Lutherus antichristum quorum vter-
 que erit assertor libertatis carnis
 ad inescandos homines, & more Epicuri.

In quibus consistat libertas populi Christiani.

Quum ecclesia Dei à sua nascentia fuerit subdita afflictionibus & calamitatibus, sub dura seruitute dæmonū, infestatione, ante imperia & post imperia tyrannorum regum Ægypti, Babylonis, Assyriæ, Syriæ, Moab, Amon, Philistinorum, &c. Videtur libertas ecclesiæ nomen sine re: Attamē nusquam est libertas nisi in ecclesia, nō more Stoicorum qui dicunt solos sapientes liberos. Atqui alia est Christi libertas de qua Ioan. 8. Si filius vos liberauerit verè liberi eritis, non vmbra libertatis sed vera, deleto peccato cum incommodis quæ ad se trahit, vt cæcias nubes pacata ira Dei, abolita morte, sublatis humanis calamitatibus, donata æterna iustitia, luce, vita, gloria, Illam consequuti sumus per Christum, quæ in hac vita inchoatur dūtaxat: Nam non sumus omnino liberi à peccato & pœna. Quapropter oramus, libera nos à malo. Hic delibamus, sed in resurrectione erit integra, Ro. 8. & Apo. 21.

Ioan. 8.

Rom. 8. &
Apo. 21.

quando sublatis omnibus malis fruemur
vita æterna, familiaritate Dei & Christi
cuius Ioan.17. Sicut ego & tu pater vnum Ioan.17.
sumus, ita & ipsi vnum sint in nobis quã-
do erimus coniuncti & intellectu & vo-
luntate per visionem & amorem. Liber-
tatem hãc Christianam nanciscimur per
gratiam charitatem & spiritum sanctum
2. ad Cor.3. vbi spiritus Domini ibi & li- 2. ad Cor.3.
bertas: qui spiritus reddit mentes liberas,
assistit in tribulationibus vt mitiget & fa-
ciat, vt cooperentur in bonum, Rom.8. Rom.8.
ad gloriam Dei primum, Phili.1. Magni- Philip.1.
ficabitur Christus in carne mea siue per
mortem siue per vitam. Item ad commo-
dum proprium & ecclesiæ. Idcirco gau- Rom.5.
dent in tribulationibus, Rom.5. certi de
gloria æterna ad quam peruenitur per
tribulationes, Rom.8.2. Cor.1.& 2.ad Ti- Rom.8. &
2. Cor.1. &
2. ad Tim.3.
Act.14.
mot.1. Act.14. In illa vita erit consumma-
ta libertas. Spiritualem hanc & veram li-
bertatem ignorantes Ethnici in tribula-
tionibus & calamitatibus fracti sunt im-
patientia, desperatione, &c. nullam ha-
bentes consolationem. Vnde plurimi sibi
cõsciuerunt mortẽ, vt Hannibal, Cleopa-
tra, Cato, Polycrates, Nero, &c. Seruitus

peccati affert mala innumera sed libertas à peccato innumera bona, quæ per solum Christum nobis contingit cuius fide iustificati ex seruis peccati, sim⁹ filij liberi. Quapropter non potest diabolus accusare nos Apoc. 12. proiectus est accusator fratrum non lex Rom. 8. Quis accusabit aduersus filios Dei? Deus est qui iustificat, quis est qui condemnet? Nedum autem sumus liberi ab omni accusatione, quinimo ab ipsius legis maledicto per Christum, in quo deriuata tota ira patris aduersus peccatum. Esa. 53. Dominus posuit iniquitates omnium nostrum. Ideo dicitur maledictum sacrificium & victima pro peccato. En primum gradum libertatis Christianæ qui ostendit Deum nos habere protectorem, defensorem, amicum, ut non timeamus quicquid nobis obtigerit afflictionis & calamitatis. Alia pars libertatis est quia per Christum datus est nobis spiritus sanctus qui illuminat mentes noua luce, & fugat tenebras peccati, facitque novos motus in voluntate, aufert timorem, & affert amorem. 1. Ioan. 4. nos gubernat & agit, Roman. 8. dat auxilium ut obediamus legi non coacti & detur re-

Apoc. 12.

Rom. 8.

1. Ioan. 4.

Rom. 8.

missio peccatorum imputereturque nobis
iustitia Christi. Roman. 8. & 10. Is gradus Rom. 8. & 10.
reddit nos certos quod à spiritu sancto ^{10.}
adiutemur & gubernemur. Hæc conso-
lacio solabatur patres vtriusque testamē-
ti, patriarchas, prophetas, Apostolos, Ste-
phanum, Laurentium: quam consolatio-
nem non senserunt in suis calamitatibus
Gentiles, Pompeius, Themistocles, Ci-
cero, hannibal, M. Antho, &c. De illo spi-
ritu Luc. 11. Pater dabit spiritum bonum Luc. 11.
petentibus se. In magnis periculis manet
illa libertas, in quibus premimur vt serui
sub iugo. Illam libertatē non potest mun-
dus neque dare, neque auferre. Illam ha-
buit Ioseph in carcere, Daniel inter leo-
nes, inter carbones Laurentius. Tertius
libertatis gradus est esse liberum à lege:
pro qua libertate eminūs & cominūs cer-
tat Paul. ad Rom. Galat. Philip. Coloss. vt
eximat nos cæremonialibus & iudiciali-
bus: Nam ex Rab. Moyse Ben Maimon
lex habebat 613. præcepta 218. affirmati-
ua & 365. negatiua. Quorum potior pars
pertinebat ad cæremonias, ad tempus im-
posita ad probandam obedientiam, vt
præceptum Adæ, item vt ab idololatria

Hierem. 7. auocarentur. Hierem. 7. Non sum locutus de verbo holocaustatum & victimarum cum patribus vestris, & non præcepi eis in die qua eduxi eos de terra Ægypti. Non enim dederat Moyfi nisi decem verba quibus explicatur lex naturæ: sed videns eorum propensum animum ad idololatriam. *Exod. 32.* Addidit 103. præcepta cæremonialia, quæ continebāt eos in Dei cultu: erant figuræ & vmbra Christi & rerum Ecclesiæ cultusque spiritualis, quem illi non attendentes solis externis inhærebant: quos cultus internos sæpe exposuit Christus & Paul. *Roman. 2. Coloss. 2. & 1. Cor. 10.* Erant illa importabilia *Act. 15.* quæ consummata sunt in Christi passione, & resurrectione. Vnde quando post mortem Christi interiit Respub. Iudæorū, cessarunt illa mandata tum cæremonialia tum iudicialia, sicut tabulæ Solonis Athenis, & decemuirales Romæ. Iudicialia siquidem desierunt ablato sceptro & cæremonialia ablato sacerdotio & destructo templo *Hebr. 7. & 8.* Nam à Christo nouum regnum & sacerdotium orta sunt: ideo Iudæi non possunt seruare legalia non habentes neque

Rom. 2.
Coloss. 2.
1. Cor. 10.
Act. 15.

Gen. 49.
Heb. 7. & 8.

que sacerdotium, neque regnū quæ utique haberent si Deus vellet illa seruari. Item nec moralia possunt seruari sine spiritu charitatis qui nulli datur sine Christo ad Gal, 3. Vnde quæ nunc seruant Iudæi sunt iussa Phariseorum, eorumque doctorum sine verbo Dei, lex autem moralis: quæ est à lege Dei æterna immutabili & explicatio legis naturæ remanet perpetuò: Lex siquidem naturæ docet quod creatura debet subijci creatori, eū super omnia diligere eiq; obedire in iis, quæ iussit: item docet quod contra peccatum irascatur & quòd iustitia eius requirit pœnam peccatorum, quæ tota cecidit super Christū propter nos. Illa moralis lex est onus & iugum importabile viribus nostris. Esa. 9. & Actū. 15. Primò quia sine spiritu charitatis alleuiante sed est cum spiritu timoris, Rom. 8. & Hebr. 10. Irritam quis faciens legem Moyse sine vlla miseratione duobus vel tribus testibus moritur vnde illo spiritu timoris actus vellet non esse neque legem, neque legislatorem: seruat tantum exterius timore non internè: cum tamen Deus qui est mens requirat mentem. Ioann. 4.

- Veri adoratores adorabunt in spiritu & veritate. Atqui per fidem Christi datur nobis spiritus sanctus charitatis. Galat. 3. Accepistis spiritum ex auditu fidei, & nō ex auditu legis: per quem efficimur spirituales sicut & lex spiritualis est. Rom. 7. Et ex charitate quæ est plenitudo legis, implemus legē. Rom. 8. Qui spiritu Dei aguntur hi sunt filij Dei: tūc enim est vera libertas cum ex amore operamur & letitia. Vnde gratia & charitas faciunt nos liberos, quando non timore sed amore agimur. Metus siquidem legis ademptus est nobis per Christum. Rom. 8. Non accepistis spiritum seruitutis in timore quē exhibet lex, sed spiritum adoptionis qui fide nobis præstatur, per quē clamamus & intuocamus Deum vt patrem: & hoc est nomen Dei quod nobis prædicauit Christus. Ioan. 17. Manifestaui nomen tuum omnibus quos dedisti mihi, quod scilicet sis pater eorum reconciliatus beneuolus, & illorum amantissimus. Pater, inquit, meus amat vos quia vos me amatis. Moyfes autem prædicauit eum Dominum vindicem, minacem: vnde dicūt Exod. 20. Non loquatur nobis Dominus.

Ideo illa lex cum maximis terroribus data. *Exod. 19. & Hebr. 12.* Illi enim sub lege sunt, qui timore obseruant legem: sed in lege qui amore obseruant etiam si non esset lex *1. Timoth. 1.* Iustus non est lex posita. Hi autē qui sunt expertes fidei Christi, stant sub maledicto legis, habentque legem eos accusantem tam nature quam Moyse. At nihil damnationis est iis, qui sunt in Christo Iesu per legem spiritus vitæ, per quem asserimur à lege peccati & mortis in libertatem filiorum Dei vt iustitia legis in nobis impleatur per Christum. Vnde possumus insultare legi accusanti dicentes. Quid tu iudicas alienum seruum? Nam serui Christi sunt maximè liberi. *Exod. 19. Hebr. 12. 1. Timot. 1. Rom. 8.*

De libertate à legibus humanis.

C A P. 22

Asertores libertatis carnis, de quibus præmonuit nos Petrus & Iudas, astruunt nos liberos à constitutionibus humanis. Vnde dicunt ritus & constitutiones Ecclesiæ in adiaphoris non mereri remissionem peccatorum, non esse iustitiam euangelij &

quod non astringant ad peccatum. Quare extra casum scandali possunt omitti sine peccato. Item secundum eos proscribuntur hæc constitutiones, Ezech. 20. Esa. 29. & Matth. 15. Sine causa me colunt docentes doctrinas & mandata hominū. Dicunt præterea quod sine verbo Dei nō sunt fingendi cultus diuini, quemadmodum Iudæi commenti sunt, Exod. 32. Et Hieroboam, 3. Reg. 12. Itidem & gentiles. Nam vera Dei cognitio inuocatio & voluntas petenda sunt à verbo Dei. Quapropter dicunt oblationem in missa, inuocationem sanctorum, cœlibatum perpetuum sacerdotum esse contra verbum Dei. Ritus tamen (inquiunt) ordinati, pro bono regimine & ordine seruando, in ecclesia obseruandi sunt præter opinionem iustitiæ aut necessitatis. Nam hoc pugnat contra doctrinam euangelij & fidei (qua sola iustificamur) si astruamus illas constitutiones placare iram Dei, ad promerendam gratiam & remissionem peccatorum. Hinc sustulerunt delectum ciborum, aliasque constitutiones sanctas à principio nascentis Ecclesiæ receptas: eo quod statueremus abstinentiam aliasque

Ezech. 20.

Esa. 29.

Matth. 15.

Exod. 32.

3. Reg. 12.

constitutiones vtilis ad promerendam gratiam: secundò quia diuinis mandatis præferebantur, & tertio demùm quod grauarient conscientias: Non enim poterant omnes seruari, & tamen iudicabant eas esse cultus necessarios. Quamobrem dānant omnia bona opera abstinētiā monasticam, vota, &c. En ruinam & exitium & pietatis & totius Reipublicæ Christiane, hoc nostro infœlicissimo æuo. Pro responsione autem animaduertendum est primùm quòd veri Dei cultus sunt in spiritu, Ioan. 4. Veri adoratores adorabunt in spiritu & veritate, & psal. 49. Immola Deo sacrificium laudis, & redde altissimo vota tua, inuoca me in die tribulationis, eruā te & honorificabis me. De quibus affatim, Roma. 2. & 6. & Philip. 3. & Colof. 2. Attamen quādiu sumus in carne opus est ceremoniis externis, sine quibus labimur in atheismum. Israelite enim imo tota ecclesia ab Abel habuit suas cæremonias, quas reseruarunt etiam gentiles post confusionem linguarū, Gen. 11. Vnde quia audierant ex doctrina Adæ aliorumque iustorum qui præcesserunt cataclismum, & item ab ipso Noe quòd

olim immolādus esset homo pro restau-
 ratione generis humani, immolabant ho-
 mines seruabāntque ritus aliorum sacri-
 ficiorum more populi Dei, qui per illa sa-
 crificia protestabantur fidem vnici sacri-
 ficij expiatori Christi: cuius fide asseque-
 bantur remissionem peccati tum origi-
 nis tum etiam aliorum, & incorporaban-
 tur Christo fide & amore: & sic mandu-
 cabant spiritualiter Christum hominem,

1. Cor. 10.

1. Corint. 10. Patres nostri eādem escam
 spiritualem manducauerūt. Habuit Noe
 suas cæremonias. Abraham sine scriptu-
 ra seruauit mādata, iudicia, & cæremo-
 nias, Gene. 26. Istæ cæremoniæ pertinent

Gen. 26.

ad alendam societate in ecclesia ad pie-
 tatem promouent, ordo & decor seruatur
 in ecclesia. Faciunt etiam ad mysterium:
 sic ieiunia & festa statis temporibus, alia-
 que cæremoniæ quæ licet cernantur ex-
 teriūs, attamen interiūs signant spiritua-
 lia & inducunt ad illa: vt lumen in tem-
 plo adumbrat fidem, ignis charitatē, ve-
 stimenta sacerdotum virtutes quibus de-
 bent armari & ornari. Patet ex Clemen-
 te, Dionisio, Policrate, Origene homi-
 lia quinta numeri. Disciplina enim ser-

uanda est in ecclesia, & harmonia; & or-
do: quæ sine cæremoniis pereunt. Vnde
Apostolorû constitutiones, Act. 15. astrin- Act. 15.
gebât fideles, & alia quæ docuit eos Chri-
stus 40. diebus quibus locutus est de re-
gno Dei & illius administratione, Act. 1. Act. 1.
quæ ore tradiderunt Apostoli ecclesiæ si-
ne scriptura. Vide Augustinum ad Ianua.
In c. illa. 12. distinct. Vnde Lutherus sub
mortem suam conquerebatur de suis, in-
disciplinatis post relictas constitutiones
& cæremonias ecclesiasticas & quòd lō-
ge melior erat ille populus sub Papatu. vi-
de nunc confusionem quæ intercessit in
hæreticis, quot sectæ, quot conuentitiæ
cæremoniæ: Lupus siquidem rapit & di-
spersit oues postquam desciscunt à caulis
& vnico ouili Christi pastoris. Cū dicunt
refractarij isti, quòd cultus sine verbo nō
placant iram Dei: diuersum magnoperè
habet scripturâ: Nam ieiuniis orationi-
bus aliisque placarunt iram Niniuitę sine
verbo mandante, Ionæ 2. Rex indicit ie- Ionæ 2.
iunium, cui in ea re tenebantur obedire
Niuitæ: quo ieiunio placatus est Deus.
Item Dauid præcepit ieiunium, 2. Reg. 1. 2. Reg. 1.
Saul, 1. Reg. 14. sine verbo Dei iubente & 1. Reg. 14.

cui, tenebantur obedire subditi. Vnde parum abfuit quin Saul animaduernerit in Ionathan morte. Vide de Elia, Elifeo, Rechabitis, Hierem. 35. Samuele, Ezechia & aliis: in libr. Reg. 1. Efd. Iud. Hest. Daniele, Ioanne Baptista, Anna prophetissa, Luc. 2. Anachoretis, quorum ieiunia alięque obseruationes placuerunt Deo, & pacarunt iram Dei, alięque plurima beneficia obtinuerunt pro se & aliis: & tamen nullum erat verbum scriptum ista iubens. Scripturę autem quas adducunt, Ezech. 20, & Esa. 29. Damnant cultũ idololatrarũ, non ieiunia & alia quibus obtinuerunt misericordiam & veniam. Nõ est recens hęc doctrina damnans & constitutiones & cæremonias ecclesię Christi. Hoc enim primum suaserũt Chærintus, Iouinianus, Vigilantius, contra quos Hieronymus: Itẽ Vualdēsēs, Vuiclefuuus, Ioan. Hus, Ioan. de Vuessalia, & ceterę id genus pestes hæreticorum. Videmus plurimas legis trãsgressiones nõ puniri morte: attamen inobedientia sacerdotis dãnatur morte, Deut. 17. Ideo constitutiones Apostolorum communes toti Ecclesię, quas obseruat totus orbis Christianus

Luc. 2.

Exec. 20. &
Esa. 29.

Deut. 7.

ab oriente in occidentem, vt de quadra-
 gesima, verbo sacramētorū, orationibus
 pro iis qui in fide decesserunt, non cen-
 sentur humani sed diuini iuris; quas didi-
 cerunt ex ore Christi ante scripturam no-
 ui testamenti, sine qua stetit Ecclesia lō-
 go tempore: imò per 2000. annorum ste-
 tit sine scriptura, Ecclesia. Quantum atti-
 net ad delectum ciborum non eos dam-
 namus quasi immundos, vt pote qui sint
 à malo principio, vt docebāt Marchion,
 Manes, Tatiani, Eucratitæ, Priscilliani,
 Albigenes: sed eum delectum obserua-
 mus pro maiori abstinentia, & quia mi-
 nus alunt venerem. Enimuerò illa duo
 constitutionū genera quæ ponit August.
 ad Ianua. in can. illa. 12. dist. astringunt ad
 peccatum, vt peruium est, Act. 15. 1. Cor. Act. 15.
 11. & 14. Si enim leges ciuiles quæ subser- 1. Corint. 11.
 uiunt corporibus & fortunis, astringunt et 14.
 ad peccatum, Rom. 13. Subditi estote, nō Rom. 13.
 tantum propter iram, sed etiam propter
 cōscientiam, multo plus præpositorū Ec-
 clesiæ: quando quidem sacerdotium lon-
 gè præstat regiæ dignitati ex Chrysost. de Chrysost. de
 sacerdotio & Ambrosio. Vnde, Hebr. 13. Sacerd. et
 Obedite præpositis vestris, maximè quā- Ambr.
 Hebr. 13.

do iussa illa seruiunt disciplinæ, & tendunt ad pietatem. Tametsi iustificationē, remissionem peccatorum, & vim salutis non tribuamus neque ciuilibus, neque Ecclesiasticis decretis seu constitutionibus, sed vni Christo maximè remissionē culpæ: nec spem nostram constituamus in illis: sed in Christo & eius gratia & ea causa damnat Apost. legalia. Galat. 3. Coloss. 2. Ipse interim seruauit abstinentiam, & sanctificauit sabbatum. Act. 21. Circumcidit Timoth. Act. 16. tantum damnat quòd tribuatur eis iustificatio, & vis salutis, quæ vni soli Christo tribuenda est. Itē externa obseruatio istorū est inutilis coram Deo, nisi accedat animus, vtens eis in finem pietatis, ad quam sunt ordinata. Hæc arguit Christus. Matth. 15. & tamen modo rectè ordinentur vult ea obseruari. Matth. 23. Illa oportuit facere, ea tamen conditione, ne præcipua legis & grauiora postponantur. Contra illos autem libertinos carnis seu magis seruos huius temporis, vide Cyprianum sermone de ieiunio & tentatione Christi: Itē Hieron. in comment. Hierem. 3. Nulla inquit hæresis nisi propter gulam & ventrem con-

Galat. 3.
Coloss. 2.

Act. 21.
Timoth. 16.

Matth. 15.

Matth. 23.

Hier. m. 3.

struitur vt seducat mulierculas oneratas
 peccatis. 2. ad Timot. 3. Psal. 13. qui deuorant plebem meã, &c. Matt. 23. Comeditis domos viduarum, &c. Interim tamen vt adimant mœstitiã conscientiã & contritionem peccatorum, cantant suos psalmos humano ingenio compositos, vt illis ceu tubis exhortationis inflamment corda suorum: sic olim vsi donatistæ, ex August. ad inquisit. Ianuar. ca. 83. Vbi fu-
 sissimè loquitur de constitutionibus humanis. Doctrinam autem quòd constitutiones ecclesiasticæ non ligent desumpsit Mart. ex Geof. in lect. 6. de vita spirit. qui dicit quòd leges humanæ non obligant nisi fundentur in iure naturali vel iure positiuo. Vnde (inquit) potestares superiores non aliud agunt quam magistri legem Dei intimando, vel docendo: cuius contrarium superius probatum est: nam quemadmodum spiritus Pauli cum adulter excommunicaretur. 1. Corinth. 5. aderat, sic spiritus Christi in congregationibus & conciliis catholicæ ecclesiæ Matt. 18. Vbi sunt duo vel tres cõgregati in nomine meo in medio eorum sum & Ioan. 14. 14. Non relinquam vos orphanos: vado

2. Timot. 2.

Psal. 13.

Matth. 23.

1. Cor. 5.

Matth. 18.

Ioan. 14.

Lu. 10. & 21
 Matth. 10.
 2. Corint. 2.
 & 13.
 Matth. 5.
 Matth. 22.
 Marc. 7.
 Hebr. 13.
 Ephes. 6.
 Coloss. 3.
 Rom. 13.
 Ad Tit. 2.
 1. Pet. 2.

1. Cor. 11.

& venio ad vos: qui loquitur per os eccle-
 się & per eam obligat & astringit ad pec-
 catum. Christiana enim libertas non exi-
 mit nos obedientia parentum. Matth. 5.
 neque dominorum. Matth. 22. & Mar. 7.
 neque prælatorum Hebr. 13. vt videre est
 Ephes. 6. Coloss. 3. Rom. 13. ad Tit. 2. &
 1. Pet. 2. quando enim constitutiones spe-
 ctant bonum animę, conseruationem fi-
 dei & charitatis Christianę, pacē & tran-
 quillitatem Reip. ad coercendum con-
 tumaces & rebelles, sunt & optimę &
 obseruandę: ieiunia enim compescunt
 carnis concupiscentiam, festi dies exciēt
 mētem vt vacet Deo, faciātque spirituale
 Sabbatum proficiat in fide & charitate
 aliisq; internis virtutibus. Paulus enim
 super Christianos etsi liberos fatetur se
 habere potestatem in ædificationem. Et
 cum statuisset de cœna. 1. ad Cor. 11. in-
 quit si quis vult contentiosus esse nos ta-
 lem consuetudinem non habemus. En
 consuetudinem sine scripto de qua non
 contendendum. Præterea promittit alia
 se ordinaturum sine scripto. Christiana
 libertas non aufert ius gentium, non legē
 coniugalem, contractus iuramenta, ob-

seruantiã votorum, & promissorũ, non
 gradus affinitatis & cognationis in ma-
 trimonio quos natura decet ex August. *August. 16. ciuit. cap. 15.*
 16. Ciuit. cap. 15. Multa enim sunt homi-
 num statuta de rebus Reipublicæ neces-
 sariis & commodis, & sine quibus socie-
 tas humana nõ potest seruari, ex August. *August. 2. de doctr. christ.*
 2. de Doctr. Christiana, de quibus scri-
 ptura euãgelij ne quicquam statuit. Sine
 peccato siquidem eramus liberi à culpa
 & miseria omnique seruitute. Attamen
 fuisset diuersitas talëtorum & donorum
 & aliqui præfuisent aliis non tyrannicè
 nec pro suo commodo: nulla fuisset co-
 acta seruitus, quæ est ex peccato. Gen. 19. *Gen. 19.*
 ciuit. idque post diluuium scilicet: vnus
 hominis sub alio seruus dicitur qui ca-
 ptus in bello potuit occidi, tamen serua-
 tur vt seruiat victori: quod plus cedit in
 commodum victo, quam victori seruitus
 culpæ & miseriæ communis toti generi
 humano. Secunda seruitus sub alio ho-
 mine est particularis: nos eramus serui
 peccati, miseriæ, mortis: à qua non pote-
 ramus eximi, & apprehẽdere vitam æter-
 nam. Verum Christus qui nos occidere
 poterat morte æterna reseruauit nos li-

Galat. 4.
Hebr. 9.

2. Cor. 3.
Rom. 8. &
14.
1. Cor. 7.
2. Cor. 5.
1. Pet. 4.

Coloss. 1.

Rom. 8.

CAP. 23

Esa. 2. 9. &

11.

Psal. 71.

Matth. 10.

berans à seruitute. Galat. 4. Heb. 9. & manumisit nos vt ei seruiamus. Hæc ipsa seruitus magna censetur libertas & regnare Quocirca iusti pro magno honore vocantur serui Dei, qui seruiunt ei amore & charitate. 2. Cor. 3. Vbi spiritus Domini, ibi charitas Rom. 8. & 14. Domini sumus 1. Cor. 7. 2. Cor. 5. 1. Pet. 4. Prima & maxima libertas est in Deo, qui nulli subijcitur: in secundo gradu sunt beati expertes omnis mali & confirmati in bono: in tertio Adâ expertes omnis mali sed non confirmatus: in quarto nos Coloss. 1. eripuit nos expectantes perfectissimam libertatem in gloria quã spe tenemus. Rom. 8.

De pace regni Christi.

Mnes prophetae qui vaticinati sunt de rege Messia, & regno eius promittunt nobis pacem perennem à nullo interturbandam, Esa. 2. & 9. 11. & Psal. 71. quam Iudæi sibi pollicentur per suum Messiam, sed tantummodo corporalem. Christus autem non attulit eam sed potius bella, eorum censura, Matth. 10. Non veni pacem mittere, sed

gladium: & secundum Rabbi, Moysen, Ben, Maimon, fuit causa ruinæ Iudæorū. Ideo non recipiunt Christum nostrum pro Messia licet Rabbi heliezer dicat illam pacem Messiaē spectandam in sæculo venturo. Eapropter videndum est de triplici pace temporali videlicet & spiritali regni Christi in hoc sæculo, & demū de pace æterna regni cælorum. De prima attēdēdū est quomodo Christus venerit tēpore quartæ monarchiæ, Dan. 2. & 7. & Dan. 2. & 7. Gen. 49. quo tempore fuit pax vniuersa- Gen. 49. lis, vnde, Luc. 2. Exiit edictum à Cæsare Augusto vt describeretur vniuersus orbis: quæ durauit 115. annis vsque ad destructionem templi. Quam pacem infregerūt Iudæi per suum pseudomessiam Ben cozba sub quo rebellarūt Romanis. Tempore illius pacis floruerunt ingenia præclarissima maximè tempore Octauiani Augusti Romæ reperti sunt viginti septem miliones ciuium. Fuerūt tunc permultæ diuitiæ, vt patet in ædificiis & Romæ & hierosolymis in tēplo & aliis ædificiis per Hærodem. Nomine enim pacis Christus & Hebræi vocant omnimodam fœlicitatem. Sub illa pace propagatū est

Rom. 10.
Coloss. 1.

euangelium per totum mundū, Rom. 10.
& Col. 1. Illa enim pax temporalis maxi-
moperè necessaria est regnis: sub ea co-
luntur, horti, agri, vineæ, pascuntur tutè
animalia, homines abundant omnibus
bonis, ædificantur villæ, oppida restau-
rantur & ornantur, crescunt, opes, alun-
tur voluptates, vigent leges, studia, & ar-
tes, instituuntur iuvenes, senes quiescunt
in otio, virgines seruantur in sua purita-
te, floret Reipublice disciplina, feruet re-
ligio, pollet iustitia & humanitas. Ob il-
lam pacem Dominus suscitauit illos he-
roas medios inter Deos & homines phi-
losophorum iudicio, qui nutu Dei ere-
xerunt monarchias quibus Dominus ex-
hibuit sua miracula præcipuè Alexandro
ex Iosepho. Enimuerò quatuor monar-
chiæ Assyriorum, Persarum, Græcorum,
Romanorū suscitatae sunt Dei prouiden-
tia vt extinctis regulis tyrannis qui sese
mutuò conficiebant magno populorum
dispendio, potestas esset penes vnum pu-
blicæ pacis & iuris conseruandi gratia.
Succurrit nobis, Dan. 7. In hac parte. Bo-
na pacis affatim ostēdit Cassiodorus epi-
lib. 1. Pacem docet natura: nam similitu-
do

D. 11. 7.

do causa est dilectionis, Eccl. 13. Item ho- Eccl. 13.
 mo est animal mansuetum absque armis
 natum quod non contingit aliis anima-
 libus, quæ habet dentes, cornua, ungues,
 &c, id genus. Adde quod omnia quæ sunt
 hominis pacem suadent. Vnde finis belli
 hominum pax est, Augu. 19. Ciuit. Veget.
 libr. 3. cap. 5. Cicero lib. Officiorum & 10.
 Eth. Arist. Bellamus, vt pacem habeamus:
 ad hoc leges constitutæ vt viuamus in pa-
 ce & quidem cum Deo, qui non est Deus
 dissentionis sed pacis, 1. Corint. 14. Opti- 1. Cor. 14.
 mum sacrificium Deo gratum est pax, Psal. 133.
 Psal. 133. Ecce quam bonum & quam iocū-
 dū habitare fratres in vnum: & pau-
 lopost, quoniam illic mādauit Dominus
 benedictionem & vitam vsque in sæcu-
 lum. Dæmon autem *δαιμόνιον* est pero-
 sus pacem & suscitatur bella, quæ sunt exi-
 tium animarum, bonorum, religionis, iu-
 stitiæ, legum, virtutum & effrænis trans-
 gressio omnium mandatorum legis na-
 turæ scriptæ, & euangelij impunè: Vnum Gens. serm.
 enim ex quatuor peccatis de quibus vix causa dominis
 homo potest facere satis est cōsulere bel-
 lum maximè iniustum. Sicut enim donū
 pacis est maximum. 4. Reg. 20. & Esa. 38. 4. Reg. 20.
Esa. 38.

K

sic bellum est maximè signum iræ Dei.
 Nam post excacationem mentium de
 qua Esa. 6. 2. Cor. 4. & Ephes. 4. qua nunc
 plectuntur Iudæi. Roma. 11. Nullum gra-
 uius malum bello, quod refugit David.
 2. Reg. 24. Data illi optione plagarum
 Dei: Siquidem concordia res crescunt &
 discordia maximè dilabuntur. Nam om-
 ne regnū in se diuisum desolabitur. Mat-
 thæi 12. & Luc. 11. siue sit monarchia siue
 imperium: bella siquidem præstiterunt
 accrementum imperio. Turcarum hoc
 inauspicato æuo, auxerunt hæreticos
 Vualdenses, Husitas, Lutheran. Zuing.
 &c. Huiusmodi pestes, mala dissentionū,
 contra quas Paul. Roma. 16. & schismatū
 in ecclesia impediuerunt innumeras mi-
 riades infidelium à fide nostra suscipien-
 da: & alij qui recenter receperant descie-
 uerunt à fide: quod patuit tempore Ma-
 chom. in Manich. Nestorianis, Iacobitis
 & consectanæis Berylli, qui in odium Ca-
 tholicorū prodiderunt Machometo Sy-
 riam, Ægyptum aliasque Oriētis prouin-
 cias: & Sergius Nestorianus Monachus
 cum aliis duodecim: ex his quatuor sectis
 composuerunt Alchoranum Machome-

Esa. 6.

2. Cor. 4.

Ephes. 4.

Rom. 11.

2. Reg. 24.

Matt. 12.

Luc. 11.

Rom. 16.

ro. Inter quatuor enim flagella Dei (id est) famem, pestilentiam, bellum, & malas bestias grauior est plaga belli, quod est lerna & mare omnium malorum. Incirco poetæ dicunt bellum ab inferis immitti furiarum ministerio: Bellum siquidē dicitur per antiphrasim quia non bellum, vel à belluis dicitur. De malis quæ attulerunt bella in Græcia, Pannonia, Germania, & Galliis, vide Hieron. epistolam ad Heliodorum & ad Geruntiam de monogamia. Dominus enim prohibuit fundere sanguinem. Gen. 9. & vesci sanguine. Pythag. nolebat animalia occidi. hæc eò spectabant vt auocarentur homines ab homicidio quod bellum intēdit. Notandum autem plurimum est quod diabolus dissidiorum amicus, quādo soluetur in fine mundi Apoc. 20. Suscitabit grauiora bella cæteris præteritis, Mat. 24. & Luc. 21. quæ erunt signa propinqui iudicij, quod nunc nostro dispendio experimur ex bombardis, stlopis, artificialibusque fulgetris, & cæteris id genus armis: priscis ignotis. Romani enim tametsi Ethnici & sine Deo parcebant mulieribus, & pueris: & Gotthi fugiētibus ad edes

Gen. 9.

Apoc. 20.

Matth. 24.

Luc. 21.

Ephes. 2.

Gal. 4.

sacras. at nūc nulli sexui parcitur, vel æta-
 ti. Christus rex pacis, venit ad nos tempo-
 re pacis, Esa. 2. Docuit pacem, Zach. 9. &
 reliquit in testamento pacem, Ioan. 13. 14.
 17. sint vnū sicut ego & tu vnū sumus.
 Hęc pacē clamat Paul. Rom. 14. 1. Cor. 11.
 Ephes. 4. 1. Thessal. 5. & 1. Petr. 2. pro pace
 alenda iubet Christus: & consulit, Mat. 5.
 vt auferenti vestem detur & pallium, ci-
 tius quàm interrumpatur pax. Pro pace
 soluit tributum, Matt. 17. ad hoc enim da-
 tur tributum regibus, vt quiescat popu-
 lus in pace. Iudæis quibus promissum re-
 gnum tēporale temporalibus bellis opus
 erat: Iudic. 3. & pace quam promittit Do-
 minus, Leuit. 26. & Deutero. 28. At nos
 quorum regnum est spirituale, opus est
 habere bella spiritualia de quibus Eph. 6.
 Item pacem spiritualem quam mundus
 non potest dare, nec auferre, Ioan. 14. &
 16. Gaudium vestrū nemo tollet à vobis.
 Vnde quanto bella sunt immaniora
 pro Christo contra nos, tanto
 maior est pax.

Zach. 9.
 Ioan. 13.
 14. 17.

Roma. 14.
 1. Cor. 11.
 Ephes. 4.
 1. Thes. 5. &
 1. Petr. 2.
 Matth. 5.

Matth. 17.

Iudic. 3.
 Leui. 26. &
 Deut. 28.

Ephes. 6.

Ioan. 14.
 & 16.

De pace spirituali regni Christi.

CAP. 24

Vemadmodū omnia suam appetunt fœlicitatem tanquam finem: ita & pacem tanquam bonum vltimum: quæ est coniunctio aliquorum: ex qua resultat quies, & tranquillitas, quando res est in suo ordine naturali collocata. Illa verò est multiplex quædam corporis & partium eius inter se, alia corporis & animæ, alia autem rationis & partis sensitivæ, alia hominis ad Deum cuius legi obedit, alia verò hominum inter sese & concordia sub eadem lege: alia hominis ad animalia, aliasque creaturas: postrema æterna cum Deo, quando expertes omnis mali cum peccati, tū pœnæ, cōiungemur vni Deo: à quo processimus vt sicut ille est & nos simus, Ioan. 17. & 1. Ioan. 3. Hanc autem multiplicem pacem amissam in Adam, recepimus in Christo, licet æternam nō possideamus integram nisi merito Christi nobis exhibito & spe. Sed primū expendendum est de pace hominis cū Deo, quam amiseramus per peccatum. Iniquitates (inquit) vestre diui-

10. Eth. &
19. de ciuit.Ioan. 17. &
1. Ioan. 3.

Esa. 59. serūt inter vos & Deum vestrum, *Esa. 59.*
Sapient. 5. Qui armauit omnem creaturā aduersum
 nos *Sapient. 5.* certant contra nos inde-
 fessè mala peccati seu culpe & pœne pec-
 catorum, Vnde clamamus, Libera nos à
Esa. 9. malo. Noster autem Salomon rex pacis
 Christus, *Esa. 9.* conciliata nobis patris a-
 micitia, attulit pacem quam promiserunt
Matth. 10. propheta, acclamarunt angeli. Illam vo-
Luc. 2. luit & Apostolos & nos prædicare, *Matt.*
Rom. 10. & 10. *Rom. 10. &* 2. *Corint. 5.* Testis illius pa-
2. Cor. 5. cis est pater, *Mat. 17.* hic est filius meus di-
Matth. 17. lectus, in quo mihi complaceo, per quem
 alij mihi placent tanquam per eum recō-
Ephe. 1. ciliati, *Ephe. 1.* gratificauit nos in dilecto
Rom. 5. filio suo & *Rom. 5.* Cum inimici essemus,
 secundū tempus reconciliati sumus Deo
 per mortem filij eius. Item testis est spiri-
Rom. 8. tus sanctus, *Rom. 8.* Spiritus contestatur
 spiritui nostro quod sumus filij Dei: hanc
 testantur angeli, apostoli, & omnes crea-
 turæ: illam pacem adepti sumus per vni-
 cum Christum quem ad hoc dedit no-
Esa. 9. bis pater, *Esa. 9.* & *Ioan. 3.* idque ex bona
Ioan. 3. voluntate & gratia Dei, non ex operibus
 iustitiæ quæ fecimus nos, sed secundum
 suam misericordiam. Enimvero Christus

qui est pax & reconciliatio nostra, attulit
 remissionem peccatorum. Ioan. 1. Ecce ^{Ioan. 1.}
 agnus Dei ecce qui tollit peccata mūdi,
 & saluum fecit populum suum à peccatis
 eorum. Coloss. 2. Pacificans per sangui- ^{Matth. 1.}
 nē crucis eius, siue quæ in cœlis, siue quæ ^{Coloss. 2.}
 in terris sunt facta: siquidem remissione
 peccatorum quæ erāt causa dissidij cum
 Deo. Esa. 59. & Sap. 14. sublato peccato ^{Esa. 59.}
 & data gratia reconciliamur Deo: quam ^{Sap. 14.}
 reconciliationem demum sequitur pax,
 & tranquillitas mentis, à mordente con-
 scientia. Roma. 2. cogitationibus inter se ^{Rom. 2.}
 inuicem accusantibus, &c. Fide autem
 consequimur illam pacem. Rom. 5. Iusti- ^{Rom. 5.}
 ficati ex fide, pacem habemus ad Deum,
 per Dominum nostrum Iesum Christū:
 Nam fide ingeritur menti nostræ, quòd
 Christus pro peccatis nostris dependit.
 Vnde si cor nostrum reprehenderit nos,
 Deus maior est corde nostro. 1. Ioan. 4. ^{1. Ioan. 4.}
 Hāc autem pacem effert Salomon super
 omnia quæ in hoc mundo possunt desi-
 derari cum enim commemorasset deli-
 cias, honores, & diuitias mundi, tandem
 intulit Ecclesiasti. 1. hęc omnia vanitas, ^{Ecclesi. 1.}
 & afflictio spiritus. At secura mens quasi

Proverb. 15. iuge conuiuium, quæ affert nobis indici-
Rom. 14. bilem lætitiā. *Roma. 14.* Regnum Dei
 non est esca, neque potus, sed iustitia, quā
 fide consequimur, & pax & gaudium in
 in spiritu sancto. Nā fructus spiritus fidei,
Galat. 5. est iustitia, & pax, & gaudium in spiritu
 sancto. Huius pacis expertes sunt quot-
 quot extra Christum degūt. Non est (in-
 quit) pax impiis. *Esa. 48.* Alia autem pax
 est erga nos quæ ex priori proficiscitur
 quam largitur nobis spiritus sanctus mor-
 tificans concupiscentiam nostram ne do-
Rom. 8. minetur in nobis. *Roma. 8.* si spiritu facta
 carnis mortificaueritis, viuetis. Is spiritus
 concupiscit aduersus carnem vt non liti-
 get cōtra Dei mandata, sed faciat ex amo-
 re: hæc pax amica est virtutum, discordās
 à vitiis. Fac (inquit August.) iustitiā, &
 habebis pacem. Oritur etiam ex pace
 Christi pax cum proximo, quæ est tessera
 filiorum Dei. *Matth. 5.* beati pacifici, quo-
 niam filij Dei vacabūtur. Diligite inquit
 inimicos vestros, & benefacite iis qui
 oderunt vos: vt sitis filij patris vestri qui
 in cælis est. Illa est testamentaria quam
 legauit nobis Christus moriens. *Ioan. 13.*
14. & 14. Illa enim pax cum charitate nobis

infunditur ex August. super Ioan. Charitas semper habet pacem, quam facit. i. ad Corinth. 13. Illa est quæ facit duos populos vnum. Ephes. 2. Spiritus enim qui est nexus patris & filij, per charitatem vnit membra corporis Christi. Coloss. 3. Prima pax cum Deo oritur à gratia, per quæ est peccatorum reconciliatio cum Deo, & tranquillitas mētis: qui habet eam, habet pacem cum omnibus creaturis. Diligentibus enim Deum, omnia cooperantur in bonum. Rom. 8. Illa pax complectitur remissionem peccatorum, adoptionem in filios, pacem & victoriam, in vita & morte vitam & æternam foelicitatem, ad quam fit transitus per mortem. Ioan. 3. & 5. Illam nō dat lex, sicut nec gratiam: secus non esset gratia. Roma. 11. Si autem ex operibus, iam non est gratia, sed datur per fidem Christi, per quæ credimus promissionibus Dei. Vnde illa reddit nos securos & certos de remissione peccatorū, & benignitate diuina facit nos amicos Dei. Ioan. 15. & 16. sed amicorum omnia sunt communia: ideo pater cum Christo dedit nobis omnia. Roma. 8. Non est reconciliatio illa cum Deo, sicut est mundi

1. Cor. 13.

Ephes. 2.

Coloss. 3.

Aug. lib. retract.

Rom. 8.

Ioan. 3. & 5.

Rom. 11.

Ioan. 15.

& 16.

Rom. 8.

DE REGNO

reconciliatio: de qua dicitur ab inimico reconciliato, Libera nos & maximè hoc proceribus contingit. Ac Deus longè fecus plus se beneuolum exhibet reconciliatis, quam iis qui sine peccato vixerūt. Quod patuit de Petro, Paulo, Magdal. Matheo, latrone & publicanis, Luc. 15. & 19. Illam pacem nullus potest nobis neque dare, neque auferre nisi consentiamus peccato. Illam habemus inter passiones & tormenta huius sæculi, Ioan. 16. In mundo pressuram habebitis: in me autè pacē. Nam illa affert fœlicem successum & fœlicitatem, quam expectamus. Nōdū enim est illa pax absoluta: quandiu sumus vallati peccatis, pœnis, mundo, malis hominib⁹, & diabolo. Idcirco oramus quotidie libera nos à malo: quod erit cū per Christum deueniemus ad pacem triumphantis ecclesiæ: quādo erimus sine culpa, sine macula, sine ruga, sine pœnis: in libertate filiorum Dei: qui non esurient neque sitient amplius: quibus absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum & mors ultra non erit neque luctus neque clamor neque dolor. Tūc erimus separati à diabolo & membris suis. Mat. 3.

Luc. 15. &
19.

Ioan. 16.

Esa. 49.
Apoc. 7.
Apoca. 21.

Matth. 3.
& 26.

& 26. Illius pacis nullus erit finis. Sedebit ^{Esa. 9.}
 inquit populus meus in pulchritudine pa-
 cis, in tabernaculis fiducia, in requie opu-
 lēta, Esa. 32. Illa est pax quæ exuperat om-
 nem sensum: quam optabat Symeon,
 Luc. 2. Nunc dimitte seruum tuum Do-
 mine in pace. Vnde quemadmodū om- ^{1. de celo.}
 nis motus est ad quietem, sic nostri co-
 natus ad illam quietem & pacem: ad quā
 opus est peruenire per bella: sicut Chri-
 stus, Luc. 24. Nō coronabitur nisi qui le-
 gitimè certauerit ceu cataphractus miles
 Iesu Christi.

De præliis militum regni Christi.

C A P. 12

Christus nouus homo cœlestis,
 ex filio Dei factus est filius ho-
 minis, & hominū seruus: etiam
 impiorum: submissus pontifici-
 bus malis, Ethnicis hominibus, adeoque
 omnibus incōmodis nostris dempto pec-
 cato, Hebr. 2. & 4. vt nos vindicaret in li-
 bertatem: Imò ex seruis peccati, & dia- ^{Heb. 2. & 4}
 boli redderet filios Dei: qui ex amore ma-
 gna animi libertate seruiamus illi. Non
 enim nobis impartitus est libertatē car-
 nis, quam meditantur Chiliastæ & Ana-

baptistæ: contra quos Hierony. Esa. 60.
 & Matth. 19. tantum in suo primo aduen-
 tu liberavit nos malis culpæ, aliisque præ-
 pedientibus ab ingressu paradisi occlusi,
 Gen. 3. non à malis corporis quæ promo-
 uent nostram salutem. Vnde quandiu vi-
 uemus in hac militanti Ecclesia, cōtinuo
 certamini expositi erimus. Nam militia
 est vita hominis super terram. Christus
 rex triumphator, reliquit nobis pacē spi-
 ritualem cum Deo & conscientia nostra:
 sed interim reliquit nos in campo certa-
 minis: vt per bellum tandem ad pacem
 deueniamus. Vnde, Matth. 10. Ecce ego
 mitto vos sicut oues in medio luporum
 & Ioan. 15. Si me persecuti sunt & vos per-
 sequentur. De bello & armis militū Chri-
 sti, Rom. 13. 2. Cor. 10. Eph. 6. 1. Thes. 5. 1. ad
 Timo. 6. 2. Timot. 2. 3. & 4. Heb. 11. Gen. 3.
 & Eccle. 3. Vnde bella patrum veteris te-
 stamenti fuerunt figura nostrorum spiri-
 tualium, Grego. 31. Moral. & 23. quæst. 1.
 nisi bella. Item August. 12. Ciuit. 16. & 22.
 c. 24. Quapropter in baptismo vngimur
 vt milites, vnde dicimur Christiani vn-
 cti: Christus tamen qui in pace est præ-
 mium, in bello est virtus, 1. Cor. 1. & 15. qui

Esa. 60.

Matth. 19.

Gen. 3.

Matth. 5.

2. Cor. 1.

Iaco. 1.

Act. 14.

Rom. 8.

1. Pet. 1. & 2

Iob 7.

Matth. 10.

Rom. 13.

2. Cor. 10.

Eph. 6.

1. Thes. 5.

1. ad Tim. 6

2. Timo. 2. 3

& 4.

Hebr. 11.

Gene. 3.

Eccle. 3.

Grego. 31.

Moral. &

23. quæst. 1.

August. 12.

Ciuit. 16. &

22. c. 24.

1. Corint. 1.

& 15.

nusquam nō adest suis militibus. Ego (in-
 quit) vobiscū sum omnibus diebus. Adest
 & spiritus sanctus, induens nos virtute ex
 alto, cui non poterunt resistere neque vi-
 res, neque verba, neque sapientia mundi:
 per quem ecclesia terribilis est vt castro-
 rum acies ordinata, inexpugnabilis: pri-
 mū à Christo fundata, & doctrina &
 miraculis Apostolorum. Ideò in funda-
 mento ponuntur nomina eorum. Apoc. Apoc. 21.
 21. Item rigata sanguine martyrum, con-
 firmata in fide per doctores ex scripturis
 sacris & earum interpretationibus, à con-
 fessoribus, orationibus, & exemplis. At-
 tamen manebit in cruce vsque ad con-
 summationem sæculi & interitum mun-
 di. Deus enim hoc statuit vt omnes ele-
 cti sint cōformes Christo in passionibus: Rom. 8.
2. Cor. 1.
2. Timot. 3.
 crux enim est signum regis Christi, & mi-
 litia eius & tessera filiorum Dei, qui cor-
 ripit omnem filium quem diligit Hæbr. Hebr. 12.
 12. Sed quomodo Christus qui non gau-
 det malis nostris sed compatitur, voluit
 nos subijcere his calamitatibus? Nam om-
 nes qui piè volunt viuere in Christo Iesu 2. Tim. 3.
 persecutiones patiuntur, vel internè per-
 tentationes & angustias super afflictio-

nes proprias, vel errores peccati, aut mor-
Pfal. 16. 17. tis *Pfal. 16. & 17.* vel super malis ecclesie
 & proximorum, vt Hieremias, Daniel,
Rom. 9. Nehemias, Paulus *Roma. 9. 2. ad Cor. 11.*
2. Cor. 11. & 12. vel patiuntur externe persecutiones
12. vt prophetæ *Matth. 5. & 23.* Apostoli *Act.*
Matth. 5. & 23. 4. 5. 6. 7. aliique sancti & iusti *Hebr. 11.*
Act. 4. 5. Sed nota primùm quòd causa mortis &
6. 7. malorum huius vitæ, non est fortuna ne-
Heb. 11. que fatum neque influentiæ cælorum,
Esa. 45. sed Deus *Esa. 45.* Ego Dominus faciens
Tren. 3. pacem & creas malum, &c. *Tren. 3.* Quis
Am. 3. dicit vt fieret non iubente Domino &
Rom. 5. *Am. 3.* si est malum in ciuitate quod non
 fecerit Dominus malum videlicet pœnæ.
 Sed scaturigo omnium malorum est pri-
 mum hominis peccatum *Roma. 5.* à quo
 corrupta humana natura quæ habet etiã
 num alia peculiaria peccata quibus ac-
 cerfit iram Dei prauis cupiditatibus vt
 Cayn, Esau, fratres Ioseph, regnum Israel
 decem tribuum: demum regnum David
 in quo remanserat cultus Dei: sed vide iu-
 stitiæ Dei animaduersionem. Ad illa sce-
 lera incitat diabolus vt irritetur ira Dei
 & crescant mala nostra quæ ex inuidia &
 odio nobis optat de quo *Gen. 3. Luc. 11.*

1. Pet. 5. Apoc. 12. & toto libro. Licet enim 1. Pet. 5.
Apoc. 12.
 mundus assidue affligatur morbis, morti-
 bus, ruinis regnorum, regum, ciuitatum,
 &c. ecclesia tamen Dei multo grauiora
 patitur. Ioan. 16. Mundus gaudebit: vos Ioan. 16.
 autem contristabimini. Sauiunt impij in
 pios & denique mundus totus Gen. 3.
 inimicitias ponam inter semen tuum, id
 est filios tuos: & semen mulieris, id est fi-
 lios ecclesiae: quod patet Ioan. 15. 16. 17. & Ioan. 15. 16.
& 17.
 Hebr. 11. Lapidati sunt, secti sunt, tentati Hebr. 11.
 sunt, quibus dignus non erat mundus: pa-
 titur Abel à fratre, à fratribus Ioseph, sic
 Isaac & Iacob à fratribus à nepote, Esay.
 Hieremias à regibus, pōtificibus, & pro-
 phetis, Christus à pontificibus, Hærode,
 Pilato, Iuda, &c. Deficeret me tempus si
 recensuero quid patres, quid prophetæ,
 quid Apostoli, quid denique omnes pij
 passi sunt in hoc militantis ecclesiae cam-
 po: quæ est vnica Dei hæreditas propter
 quam creatur mundus Hierem. 32. Si nō Hier 32.
 esset fœdus meum cum ecclesia scilicet,
 statuta cœli & terræ non posuissem pro-
 pter quam omnia bona veniunt in mun-
 do August. Math. 5. Solem sum oriri facit Math. 5.
 super bonos & malos, sed propter bonos:

propter eam durat mūdus, vnde finis ec-
 clesie erit exitium mundi. Illa enim sem-
 per fuit in paucis Dan. 9. Imminuti su-
 mus plusquam omnes gentes: quæ dicitur
 pusillus grex. Luc. 12. & assiduis agita-
 ta procellis & tamen durat plusquam om-
 nes monarchie imperia & regna. In quo
 maximè relucet Dei prouidentia, contra
 Epicurum. Illa enim exauditur, liberatur,
 sustetatur in suis tribulationibus per quas
 Deus vult ostendere iram suam contra
 peccatum toti generi humano commu-
 ne, atque alia particularia etiam minima
 quibus non caret ecclesia. 1. Ioan. 2. Si di-
 xerimus quod peccatum non habemus,
 nos ipsos seducimus, &c. Oportet, inquit,
 vt iudicium incipiat à domo Dei: & si pri-
 mum à nobis quid iis, qui non credunt
 euangelio Domini nostri Iesu Christi?
 1. Pet. 4. & Hierem. 25. inquit Dominus.
 Ecce in ciuitate in qua inuocatum est no-
 men meum, ego incipio affligere, & vos
 quasi innocetes & immunes eritis. Vnde
 Grego. quoties mortem saluatoris atten-
 do, & patientiam Iob, & mortem Ioan-
 nis Baptistæ considero, dico tibi ô pecca-
 tor. hic considera quid passuri sunt illi
 quos

quos reprobat, si tantum patiuntur quos
amat si (inquit) in viridi ligno hæc faciunt,
in arido quid fiet? Cum enim iudica-
mur, à Domino, corripimur vt non cum
hoc mūdo damnemur. In morte Christi
maxima patuit ira Dei contra peccatum.
Alia causa tribulationū Ecclesiæ & exer-
citus Christi est. Deus enim plurima pol-
licetur bona suis, quæ tamen nō largitur
in hoc mundo: quin potius mali prospe-
ratur, de quo cōqueritur Dauid, *Psal. 72.* *Psal. 72.*
Hiere. 12. *Iob 21.* *Abacuc 1.* oportet ergo
esse sæculum longè melius, & aliam vitā *Abac. 1.*
præstantiorem ista, & iudicium futurum,
in quo puniantur mali & boni remune-
rantur, in corpore & anima. Alia etiam
ratio est vt cōtineamur in humilitate, *2. ad*
Corint. 1. responsum mortis accepimus, *2. Cor. 1.*
vt nō simus fidentes in nobis, sed in Deo
qui suscitatur mortuos, qui de tātis pericu-
lis nos eripuit. Mihi (inquit) bonum quia *Psal. 118.*
humiliasti me vt discamus iustificationes
tuas. De hoc, *2. Cor. 12.* *Esa. 26.* & *28.* tan- *2. Cor. 12.*
tummodo sola vexatio intellectum da- *Esa. 26.* &
bit. Item vt reluceat in ecclesia Dei po- *28.*
tentia, bonitas, & prouidētia: nam absque
præsidiiis humanis stat firma contra dia-

Math. 16. bolum & totum mundum, *Matt. 16.* Ad-
1. Pet. 2. de quod tribulationibus probatur fides,
Gen. 22. *1. Pe. 2.* quod patuit in Abraham, *Gen. 22.*
Iob 22. & *Iob 22.* *Deuter. 8.* adduxit te Dominus
Deute. 8. 40. annis per desertum, vt affligeret te, at-
 que tentaret, & nota fierent quæ in tuo
 animo versabantur. Crux enim est quasi
 tortura, per quam cognoscimus nos, &
 alij cognoscunt dona Dei in nobis. Item
Rom. 5. augent spem. *Rom. 5.* Tribulatio, patien-
 tiam operatur, patientia autem probatio-
 nem, probatio verò spem. Item est signū
Matth. 5. vitæ æternæ, *Matth. 5.* beati estis cum ma-
 ledixerint vos, & persecuti fuerint, &
 gaudete in illa die, & exultate: quoniam
 merces vestra copiosa est in cœlis. Beati
 qui nunc fletis quia ridebitis, de hoc, *Ioā.*
Ioan. 16. *Rom. 8.* *2. ad Timot. 2.* *Act. 14.* *Iacob. 1.*
Rom. 8. & *1. Petr. 1.* Item demum dant occasiōē
2. Tim. 2. inuocandi Deum, & gratias agendi pro
Act. 14. liberatione, *Psal. 49.* Inuoca me in die
Iaco. 1. tribulationis, eruam te & honorificabis
1. Pet. 1. me. Vide de Israelitis in omni captiuita-
Psal. 49. te, de tribus pueris, Daniele, Ioseph, Da-
 uid, Iona, Susanna, & Apostolis, aliisque
 iustis. Modus autem quo debeamus per-
 ferre tribulationes, est patiētia sine mur-

muratione, Luc. 21. Col. 1. & Philip. 1. Imò
 cum gaudio, Iacobi 1. & Rom. 5. Illam au-
 tem patientiam oportet petere à Deo, cū
 sit donum eius, Gal. 5. Psal. 61. ab ipso pa-
 tientia mea. Hoc enim statuendum est
 quòd omnia quæ proficiuntur à Deo,
 sunt bona. Istæ autem tribulationes sunt
 à prouidentia Dei, sine qua nō cadit pas-
 ser in terram, nec minimus capillus capi-
 tis nostri. Matth. 10. & Psal. 32. Qui intelli-
 git omnia opera eorum. Dominus enim
 mortificat & viuificat, pro consolatione
 autem nostra in omni angustia, hoc no-
 bis persuasum esto, quòd Deus est pater
 noster nostri amantissimus. Ioan. 16. Pa-
 ter amat vos, qui non permittit ista nobis
 contingere, nisi pro bono nostro: vt re-
 uocet à malo, & inducat ad pœnitentiã.
 1. Corint. 11. & virtutes, vt viuamus in ti-
 more Dei, & sapius oremus. Item con-
 stat nos Deum habere præsente[m], cum
 tribulamur ad auxilium, mitigationem
 tribulationum, vel liberationem omni-
 modam, Psal. 33. Iuxta est Dominus iis,
 qui tribulato sunt corde. & Psal. 90. Cum
 ipso sum in tribulatione, eripiam eum,
 & glorificabo eum: & Psal. 15. à dextris est

Luc. 21.

Col. 1.

Philip. 1.

Iaco. 1.

Rom. 5.

Gal. 5.

Psal. 61.

Matth. 10.

Psal. 32.

Ioan. 16.

1. Cor. 11.

Psal. 33.

Psal. 90.

Psal. 15.

Heb. 13. mihi, ne commouemur. Vnde, Hebr. 13.
 Non te deseram, neque derelinquam:
 Act. 18. quæadmodū pollicebatur Paulo, Act. 18.
 Noli timere, propterea quòd ego tecum
 sum. Item, in tribulationibus dat nouas
 vires, 1. Corint. 10. vult alioqui fidem pro-
 missionis suæ de exauditione exerceri
 per orationem, Iacob. 1. & Mar. 11. Qua-
 ramus igitur primùm remissionem cul-
 pæ, & gratiam. Matth. 6. Demum miti-
 gationem pœnæ. Istud enim est sacrifi-
 cium Deo acceptissimum, vt offeramus
 illi voluntatem nostram. Matth. 6. Fiat vo-
 luntas tua. & 26. Non mea voluntas sed
 tua fiat, exemplo, Iob 2. hæc omnia (in-
 quit Psal. 43.) venerūt super nos, nec obli-
 ti sumus tui, &c. hoc est sacrificium acce-
 ptabile pro amouēdis malis. Interim obe-
 diamus Deo, Psal. 37. Subditus esto Deo,
 & ora eum, & cum silentio expectes sa-
 lutare Dei.

CAP. 22. *Bella ecclesiæ post aditionem Christi
 in cælum primum à Synagoga.*

Ecclésiæ veteris bella fuerūt quidem
 grauias, sed longè grauiora nouæ ec-
 clésiæ, quam fundauit Dominus ex duo-

bus populis. Ioan. 10. 11. & Eph. 2. De qui-
 bus tota, Apoc. Vnde dicit cap. 12. v̄æ ter-
 ræ & mari, quia descendit diabolus ad
 vos, habens iram magnam, sciens quo-
 niam modicum tempus habet, & Domi-
 nus, Luc. 22. Satan̄as expetiuit vos vt cri-
 braret sicut triticū, de quo bello. 1. Petr. 5.
 & Ephe. 6. cuius immanitas patuit in Iu-
 da, & Apostolis: bellum equidem militū
 Christi, qui dederunt ei nomen, & acce-
 perunt donatium, est sicut militum Ge-
 dæonis. Iudic. 7. & Esa. 9. aduersus Ma-
 dian, in quo trecenti sunt præliati contra
 centum viginti milia, & vicerunt tubis
 prædicationis lagenis confractis, id est
 corporibus per mortem, lampadibus ac-
 censis, miraculorum quibus confirmarūt
 fidem, & ostenderunt mūdum spernen-
 dum. Nulli enim ex gentibus sic strenuē
 & læti mortui sunt pro sua religione, ne-
 que Iudæi à morte Christi, neq; Macho.
 Neque eius discipuli, Haly, Homar, Hu-
 bachar, Zeid, Abdalla, Motalif, Afferus,
 Heleanferus, Napheas, sed vi gladij coe-
 gerunt ad suam fidem. In his præliis du-
 rissimis & plusquam Achademicis. Habe-
 mus Christum præsentem, bellatorem,

Ioan. 10. 11.

Ephes. 2.

Apoc. 12.

Luc. 22.

1. Petr. 5.

Ephes. 6.

Iudic. 7.

Esa. 9.

Hier. 20. fortissimum, Hierem. 20. qui non so-
Luc. 24. lum voluit nos armare suo spiritu, Luc.
 24. & suis armis: quinimo dedit angelos
Psal. 33. suam cœlestem militiam. Psal. 33. castra-
 metatur angelus in circuitu timentium
Psal. 90. eum, & eripiet eos. Psal. 90. & Hebr. 1. vi-
Hebr. 1. de in Apoc. & Act. 4. 5. 7. & 12. Vnde bel-
Act. 4. 5. 7. lum ecclesiæ dicitur angelorum ex Au-
12. gust. Apoc. 12. ad adiiciendum nobis ani-
Apoc. 12. mum habemus & orationes vtriusque ec-
 clesiæ. Si enim tantum potuit suis oratio-
 nibus ad victoriam Moyses, Iosue, Da-
 uid, quid putas poterit oratio Christi in-
Rom. 8. terpellantis assiduè pro nobis? Roman. 8.
Heb. 5. 7. 9. Hebr. 5. 7. 9. quid orationes totius eccle-
 siæ militantis non poterunt & triumphã-
 tis? Sed exponamus de bellis ecclesiæ,
 postquam Christus receptus est in cœlũ,
 quandiu ille fuit in terris omne belli pon-
 dus in eum resiliuit, vt 3. Reg. 22. quo ab-
 eunte victore, super exercitum suum ce-
 cidit, id est ecclesiam. Matth. 10. Ego vos
Matth. 10. mitto. Vide Matth. 24. Luc. 21. Ioan. 15. 16.
Matth. 24. & Apocal. 12. venit facere bellum. Ali-
Luc. 21. quando diabolus agit draconem, aliquã-
Ioan. 15. 16. do leonem. primum bellum Apostolorũ
Apoc. 12. & ecclesiæ accepit suum initiũ à Iudæis,

à quibus Christus etiam passus est. *Matth. 17. 27.*
17. & 27. Heb. 10. & 1. Theff. 2. Inimici si- *Hebr. 10.*
 quidē hominis domestici eius. *Mich. 7.* *1. Theff. 2.*
Mich. 7.
 unde *Zach. 12.* plagatus sum in domo eo- *Zach. 12.*
 rum qui me diligebant. Post Christum
 persecuti sunt eius Apostolos, vt patet in
 actis. Vnde *Matth. 23.* Ecce ego mitto ad *Matth. 23.*
 vos prophetas, & ex eis occidetur, &c.
 Tandem videntes se non posse resistere
 Apostolis, & spiritui sancto qui loqueba-
 tur per eos. *Matth. 10.* *Luc. 21.* *Act. 6.* Item *Matth. 10.*
Luc. 21.
 miracula eorum etiā maiora quam Chri- *Act. 6.*
 sti. *Ioann. 14.* & audientes eos profunda *Ioann. 14.*
 scripturarum eructates, cum essent idio-
 tæ sine literis. *Act. 4.* conati sunt astu de- *Act. 4.*
 moliri fidem, & ecclesiam Christi. nam
 plurimi eorum fictē susceperunt bap-
 tismum, qui interim prædicabant Christū
 nō esse Deum, vt Hæbion, & Charintus:
 contra quos scripsit Ioannes, vocans eos
 antichristos. dicebant etiam legalia ob-
 seruanda cum euangelio. Actuum 15.
 transferentes gloriam Christi, per quem
 solum est gratia, iustificatio, reconcilia-
 tio, & gloria ad legem: cum observatio
 legis & fiducia sit plena negatio Chri-
 sti. Illi pseudoapostoli fecerunt maximū

DE REGNO

negocium Apostolis, cōtra quos Act. 15. Item Paul in epist. Rom. Gal. Phil. Colof. & 2. Corint. 11. Habuit siquidem ecclesia pseudoapostolos, quemadmodum & vetus Synagoga pseudopphetas. 2. Pet. 2. tandem vicerunt Apostoli, de quorum victoria Hylarius 1. Trinit. sequitur demū ira Dei super Iudæos primo fames. Act. 11. Derelinquūtur ab Apostolis. Matt. 23. & Act. 13. Postremum sequitur exitium regni sacerdotij templi & totius Reipub. Iudæorum secundum vaticinium Dan. 9. & Ioan. Baptistæ Matth. 3. Iam securis ad radicem arboris posita est & Christi Matth. 23. & 24. & Luc. 19. Quod quidem exitium intercessit anno natiuitatis Christi 72. & passionis 40. à condito templo 526. à creatione mundi 4035. Vnde amisso regno, ciuitate, sacerdotio, & templo, non potuerunt seruare neque cæremonialia, neque iudicialia. Nam illa requirebant templum, & ista sceptrum quod ablatum est. Gen. 49. & perseuerabit desolatio vsque in finē. Dan. 9. Oze. 3. Tunc patet vindicta sanguinis Christi, quam sibi accersierunt Iudæi acclamantes, sanguis eius super nos, & super filios nostros.

2. Pet. 2.

Act. 11.

Matt. 23.

Act. 13.

Dan. 9.

Matt. 3.

Matt. 23. &

24.

Luc. 19.

Gen. 49.

Dan. 9.

Oze. 3.

Vnde occiso capite, visi sunt occidisse totum corpus mysticum. Iccirco dicit Christus, Matth. 23. vt veniat super vos omnis sanguis iustus. Olim siquidem diabolus in inuidiam Christi ex Iudæis nascituri armauit contra Synagogam plurimos reges Ægypti, Babylonis, Assyriæ, aliósque finitimos. Item quatuor monarchias, at nō præualuerunt. Psal. 46. Quoniam ecce reges terræ congregati sunt, conuenerunt in vnum sed conturbati sunt, commoti sunt, tremor apprehendit eos, contriti sunt sicut Naues Tharsis, id est, maris Hæbraicè conteruntur à vehemēti vento, vt perspicuū est ex lib. Iud. reg. Paral. &c. donec negarunt Christum Messiam. eorum tunc desierunt esse populus Dei Dan. 9. Non erit eius populus: qui eum negaturus est. Tunc exautorati sunt, & facti extra protectionem Dei. Matth. 23. Ecce relinquetur, & excæcati: quorum excidium præcesserunt plurima signa iræ Dei ex Iosepho Egesippo Euseb. & lib. Sanedrin aliisque lib. Iudæorum ferme familiaris, quæ præcedent exitium vniuersi orbis.

Matth. 24. & Luc. 21.

Matth. 24.
Luc. 21.

*De bello Ethnicorum contra
regnum Christi.*

Vm Dominus donasset pace
 suam ecclesiam, oppressa Sy-
 nagoga, armavit diabolus
 imperium Romanum, & to-
 tam ferme gentem Ethnicā,
 ad expugnandum regnum Christi. Ty-
 berius enim incōsulto Senatu statuit re-
 ferre Christum inter Deos, factus certior
 de eius incontaminata vita, & miraculis:
 quod plurimūm exciuit animum Sena-
 tus Romani. Item quia cultus vnus Dei,
 quem prædicabat, eleuabat Deorū cul-
 tum: quos Romani colebant omnes, vt
 fauore eorum omnibus regnis potiren-
 rentur. Item quia templa & sacerdotium
 gentium ruebatur, sacerdotes & pontifices
 templorum, quorum quæstui plurimum
 detrahebatur, exuscitabāt immanes per-
 secutiones. Cæterum Symon Magus Sa-
 marites, qui dicebat se saluatorem mun-
 di destinatum, qui nihil nō poterat apud
 Neronem, exciebat eum aduersus Chri-
 stianos. His addendum est, quòd alij ma-
 gi, discipuli Symonis, Meander, Aroes,

*2. Eccles.
 historia.*

Arphaxat, edebāt signa cōtra signa Apo-
 stolorū. Item Bencozba pseudomesias,
 Iudæorum, ingentia pollicebatur, s̄auie-
 bātque immaniter aduersus Christianos.
 Philosophi adoriuntur suis rationibus, &
 oppugnant veritatem fidei. Sed omnia
 euincunt Apostoli, aliique eorum disci-
 puli, 2. ad Timot. 2. firmum fundamentū *2. Tim. 2.*
 Dei stat, ex Hilario, proprium est ecclesie
 vt tunc vincat, cum læditur: tunc intelli-
 gat, cum arguitur: tunc secura fit, cū de-
 feritur: tum obtineat, cum superata vide-
 tur, de persecutionibus Ecclesie, Dan. 7.
 maximè de illis quatuor animalium, quorū
 primum est leena, id est tyranni. Gentiles
 præcipuè duodecim, ex August. 18. Ciuit.
 & Orofio. prima Neronis, qui imperat 13.
 annos & 7. menses sub quo passi Petrus,
 Paulus, Iacobus minor, Mar. & bona pars
 discipulorum Christi, & discipulorū Pe-
 tri & Pauli. Ultimo anno imperij sui oc-
 cidit Petrum & Paulum, & illo anno de-
 claratur hostis Reipub. & cū fugeret, vi-
 dens se capiendum, iugulat semetipsum
 anno ætatis suæ 32. & anno Christi 70.
 Petrus enim venit Romam anno Christi
 45. & sedit Romæ 25. Vnde post ascensio-

nem Christi prædicauit 37. annis duobus mensibus & 24. diebus, & Paulus 34. annis. Moritur vterque anno Christi 70. Nero illorum trucidator fuit vltimus ex genere Augusti, sub quo turbata est pax Romanorum, quæ steterat 70. annis. De ista persecutione, Euseb. & Orosius. Secunda autem persecutio fuit Domitiani fratris Titi, qui fuit 12. Cæsarum, anno Christi 83. qui regnavit 15. annis. Ille ex Eutropio iubebat se vocari Deum & Dominum, qui anno ætatis suæ 45. declaratus hostis Reip. occisus est à Stephano quodam domicillæ procuratore, de quo Suetonius lib. vlt. & Euseb. lib. 3. cap. 26. & Eutrop. lib. 6. Nerva successor Domitiani retractat quæcunque statuerat domit. & adoptat Traianum hispanum. Tertia autem persecutio fuit sub Traiano 14. Imperatore, anno Christi 100. qui tandè oratione Plinij secundi mitigauit persecutionem Christianorum, obiit ventris profluuiio apud Seleuciam Isauriæ. Sub hoc Ioan. Euangelista qui 60. annis prædicauerat, videratque ruinam hierosolymorum, & plurimas Christianorum per-

*Oros. lib. 7.
Hier. in cat.*

Oros. lib. 7. & Hierony. in catalogo. Tertia autem persecutio fuit sub Traiano 14. Imperatore, anno Christi 100. qui tandè oratione Plinij secundi mitigauit persecutionem Christianorum, obiit ventris profluuiio apud Seleuciam Isauriæ. Sub hoc Ioan. Euangelista qui 60. annis prædicauerat, videratque ruinam hierosolymorum, & plurimas Christianorum per-

secutiones: reuocatus est ab Pathmo quādo omnia Domitiani fuerūt cassata. Regnat Traian⁹ annos 20. & dies 15. ex Paulo Orosio nunquam Romani persecuti sunt Christianos absque graui dispendio & quandiu eos honorarunt, successit illis foeliciter. Focas Martyr, sub Traiano prædixit mortem eius post tres dies, & quòd deducendus esset ad loca tormentorum, & sic euenit. Quarta persecutio excita est ab Antonino Vero, qui dicitur Marcus Antonius, sed non impunè: Nam secuta est magna pestis per totam Italiam, & bella per omnes prouincias Romanorū, terræ-motus, inundationes fluminum, agmen locustarum, & exercitus Romanus vbique fusus est in bello: tamen contra Marchomannos exercitus Rom. fermè oppressus erat, sed Christiani qui in exercitu aderant, inuocarunt Christum, dicētes Christe adiuua nos. Vnde illico descenderunt fulgura: quæ videntes & timentes Barbari, fuga sibi consuluerunt. Quare imperator tribuit Christo eam victoriam, & sententiā in Christianos reuocauit. Quinta persecutio fuit sub Seuero, qui in Britannia maiori obiit apud Ebo-

racum. Sexta à Maximiano, non impunè: Nam licet ante vicisset Germanos, postquam cœpit persequi Christianos, occisus est ab exercitu suo, anno 3. sui imperij. Septima à Decio, qui occiderat duos Philippos, patrem & filium Imperatores Christianos, & inuaserat imperiũ: sed citò occisus est cum filio suo. Octava à Valeriano, qui quandiu fauit Christianis, fuit victor: at cum eos persequi cœpit, Sapor rex Persarum captiuauit eum: vbi in vilissima seruitute consenuit. Nam quandiu vixit, habuit eum rex Persarum pro scabello ascensus equum. Eo tempore Romanum imperium gessit vbique bella, in quibus mortui innumeri, & omnes fautores & consentientes illi persecutioni deleti, amiseruntque perpetuò Romani Daciam extra Danubium. Vnde Galienus filius Valeriani & socius imperij hoc videns territus est, deditque pacem ecclesie. Nona obtigit iussu Aureliani, in qua innumeri trucidati sunt. Is Aurelianus hætenus euaserat victor, qui & triumphauit de Gotthis: sed postquam cœpit persecutionem, nunquam fuit victor, nec habuit vnũ letũ diem. Dominus

illū terruit, & monuit ad reuocandā sententiā, infueto fulmine de cœlo, signo irę Dei, qui tamen nō resipuit, vnde statim occisus est in Græcia. Euseb. libr. 6. & 7. *Euseb. lib. 6. & 7.*
 Decima immanior omnibus extitit tanquā vltima. Nam Dominus volebat statim persecutionibus ecclesię finem imponere. Illa inquā à Diocletiano initium sumpsit, viro prius obscuro, ex Salona ciuitate Dalmatię, & Maximiano imperij socio, vnus horū persequebatur in Oriēte regnum Christi, alter in Occidente, qui statuerāt omnino delere nomē Christi, destruebantur ecclesię seu templa, libri sacri comburebantur, canebant passim cantiones cōtra Christum, Christianamque religionem. Aliquando vno die necabantur centum millia Christianorū. Vnde latebant sancti in antris. *Hebr. 11.*
 In solitudinibus errantes, in montibus, in speluncis & cauernis terrę, vt Syluester, Paulus primus hæremita, aliósque myriades plurimę, quę profitebantur Christū. Marcellinus pontifex maximus coactus fuit adolere idolis, licet postea pœnituerit publicè, & decollatus est pro fide Christi. Decimo autem anno persecutionis,

DE REGNO

ob grauem morbum qui eos inuasit, reuocarunt sententiam: tandem cum deposuissent imperium, Maximianus à genere suo Cōstantio occisus est Massilia: Diocletianus verò apud Nicomediam seipsum iugulauit, timēs à Licinio & Cōstatio, quibus erat suspectus, eo quòd fauisset Maxentio. Post imperium istorum suscepit sceptrum imperij Cōstantius pater Constantini, in quo finita est persecutio Roma. Imperij aduersus regnum Christi, quæ durarat 270. annos, & sub eo cessauit idololatria, vt vaticinati fuerant, Esaias, Hier. Zach. Quæ idololatria durarat 2300. annos, à tēpore Nini filij Beli Niniuæ regis. Tunc vincētus Satanas, Apoc. 20. Soluendus post mille annos, id est anno 1270. Vide quot monstra hæreticorū orta sint ab eo tempore, quot bella inter Christianonos, quot inuētionēs armorum ad trucidandos Christianos, vnde luce clarius patet solutum esse Satanā principem tenebrarum, qui immensis erroribus offundit mentes infœliciū Christianorum ideo. Lu. 18. Quando filius hominis veniet, putas inueniet fidem super terram? vsque antehac de persecutione Gentilium

Gentilium post illam synagogā.

*De bello hæreticorum aduersus
regnum Christi.*

CAP. 28.

Nvado erat iam ecclesia Christi, nacta pacem ex Gentilibus & en secundū animal vrsus, de quo Daniel. 7. erupit hæreticorū Dan. 7. persecutio videlicet, licet enim in veteri synagoga non defuerint hæretici Zaducæi, Pharisei, &c. & hodie apud Iudæos sint recepta 17. genera hæreticorum. Tēpus etiam Apostolorum non fuit expers illarum pestium, quod habuit Hebionē, Cherintū, Nicolaum, pseudoapostolos, hermogenem, Alexandrū, Erarium, &c. id genus mōstra hæreticorum. Attamen nulla hæresis tantum inualuit, quantum illa Arrij: de qua Hieronym. 24. quæst. 3. Resecandæ: Arrius in Alexandria scintilla fuit, sed quoniam non statim oppressa est, totum mundum eius flamma populata est. Is Arrius presbiter Alexandris, habens speciem sanctimonix, & nonnihil eruditionis: cum ambiret episcopatum Alexādrinum, & alius fuisset electus epi-

M

scopus Alexander, videlicet, vir sanctus
 & eruditus, coepit in inuidiam & Eccle-
 siae & Alexandri inuulgare haeresim Ha-
 bionis & Cherinti, extinctam aduersus
 diuinitatem Christi: sed maiori astu. Na
 dicebat illum productum ante omnia si-
 milis substantiae cu[m] patre, sed non *omnino*
 id est vnus substantiae: & erat quando no[n]
 erat, id est quod pater praecessit filium, &
 fuit tempus quod non erat filius, qui ha-
 buit secundum eum prius non esse, qua[m]
 esse: non igitur fuit aeternus. erat ergo
 creatura, quia omne non eternu[m] est crea-
 tura. Cui respondent Ambrosius, Augu-
 stinus, & Hylarius in lib. quos ediderunt
 de Trinitate, aliique plurimi, tam ex Gra-
 cis, quam Latinis. Ille intercedente quo-
 dam sacerdote discipulo suo, circunue-
 nit Constantiam filiam Constantini, cu-
 ius opera descruerunt ad Arrianos tres fi-
 lij Constantini, Constantius, Constans,
 Constantinus iunior, Catholicorum cru-
 delissimi persecutores. Contra Arrium
 eo adhuc superstite, & Constantino pri-
 mo, factum est concilium Nycænum in
 Bytina, 318. episcoporum, vbi damnatus
 Arrius cum suo dogmate: heretici autem

co
 ce
 pe
 cle
 nu
 ue
 pr
 in
 Ex
 Di
 ue
 ro
 pu
 Ge
 dic
 nu
 ges
 sed
 the
 Pa
 In
 ca
 illa
 no
 Illi
 gui
 te c

contra illud concilium congregarūt sua conciliabula. Laodiceæ & Arimini cœperunt perfequi columnas catholicæ ecclesiæ: Athanasius Episcopus Alexandrinus fugit, & latuit in puteo 6. annos Treueri, in Gallia Belgica: omnes siquidem principes cum imperatore coniurauerāt in illum, cui nusquā patebat tutus locus. Exulat Eusebius Vercellensis Episcopus, Dionysius Mediolanensis, Paulinus Treuerensis, Hylarius Pictan. Martinus Turon. Tunc erant Arriani liberius episcopus Rom. Chyrellus Hierosolymitanus, Georgius Alexandrinus, Auxentius Mediolanēsis: omnes hi episcopi intrusi manu hæreticorum explosis catholicis, reges Gotthorum & Vuandalorum. Hanc sectā susceperunt Theodoricus rex Gotthorum. sæuit in Italia qui occidit Ioan. Papam, Symmachum & Bœtiū Gotthi. In Gallia & Hispania Vuandali, in Affrica maximè Genfericus & honoricus, in illa plures martyres quam sub Diocletiano. Vocabant catholicos Homousianos. Illic magna miracula & viri præcisis linguis loquebātur. Theodoricus mala morte occisus est à Deo, qui visus est post

mortē quomodo à Ioan. papa symacho
 & Bætio iactaretur. In os Vulcani alij pes-
 sima morte extincti sunt, Bellizarius ma-
 gister militiae Iustiniani expulit Vuanda-
 los ex Affrica, in Hispania suasu sancti
 Ysidori episcopi Hispal. & Leandri, Ri-
 chardus rex Gotthorum suscepit fidem
 catholicam. Illa persecutio Arrianorum
 prorogatur vsque ad tēpora Moricij Im-
 peratoris, & Greg. papæ. In illa persecu-
 tione multi de sectis & dissentionibus
 Christianorum scandalizati, descuerunt
 ad paganismū, cum essent recenter Chri-
 stiani: alij facti Machometani, sicut ho-
 die multi ob diuersa dogmata & schis-
 mata Christianorum fiunt Machom. alij
 sunt sequentes doctrinam Platoniorum
 & philosophorum, asserētes tantum vnā
 primā causam, negantes Christum, Moy-
 sen & Machometum. Numeratur inter
 persecutiones ecclesiæ vndecima à Con-
 stantio filio Constantini in qua innume-
 ri trucidati sunt, etiam super altaria, vt
 prædixerat sanctus Antonius, templa &
 altaria profanata, multi exilio damnati.
 At non euasit manum Dei Constantius.
 Nam statim vbique insurrexerunt bella

contra eum, & nūquam pace potitus est: tandem inopinata morte infœliciter cōcessit fatis. Contra illum inuehitur Hylarius. In Tholosanā (inquit) ecclesiā exercuisti furores: clerici fustibus cæsi, diacones plumbo elisi, & in ipsum (vt sanctissimi mecum intelligunt) Christum manus missæ. Arrius viam munivit Machometo, cuius fuit præcursor. Duodecima persecutio suscitata est à Iuliano apostata, iandudum Christiano & diacono nepote & filio adoptiuo Constantij, qui adortus est Ecclesiā doctrina sua, & libris à se editis contra religionem Christianā, cui respondet Cyrillus. Item supprimebat scholas Christianorum & incēdebat libros, plus nocuit suo astu, quàm armis: qui sanguinem Christianorū deuouerat idolis, proficiscens ad bellum Persarum in quo occisus à S. Mercurio martyre iam vita defuncto. Cum regnasset annū vnū & septem menses: qui moriens impleuit manum suam sanguine fluente à vulnere eius, quem iaciens in cœlum, clamauit: Vicisti tandem Galilæe. Vnde maximopere aduertendum est quomodo Dominus vltus est de persecutoribus ecclesiæ.

- Zach. 2.* Nam *Zach. 2.* Qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei, ex *Orosio* libr. 7. Sicut fuerunt 10. Imper. Romani Ethnici persequentes ecclesiam Dei, ita Dominus inflixit decem plagas eis sicut olim *Ægyptiis*: quot bella amissa Romanis, quot fames, pestes, terramotus, fulgura de cœlo, ægritudines, horrendæ mortes, Tyrannorum in illa immanissima persecutione 270. annorum, triumphat ecclesia sine armis, profligatur idololatria quod nunquã potuerunt prophetæ: reportat spolia. Nam pro vno qui occidebatur, mille conuertebantur, ex *Tertuliano* enim sanguis Martyrum fuit seges ecclesiæ, quæ est terribilis & fortis vt castrorum acies ordinata, dominatur in medio inimicorum suorum. *Matth. 16.* Portæ inferi non præualebunt aduersus eam, extinguuntur regna, monarchiæ, &c. At manet ecclesia inexpugnabilis, reportat coronam triumphii, *Matt. 5. 2.* ad *Timoth. 4.* *Apoc. 3.* Accusabunt sancti olim suos persecutores. *Sap. 5.* & iudicabunt, *Matth. 19. 1.* ad *Corinth. 6.* *Sap. 3.* Iudicabunt nationes, & dominabuntur populis. Triumphat etiam de hæreticis: *Arrius* horribili morte perit: Nã

cum esset disputaturus cum Alexandro episcopo Alexandriae Constantinopoli, cum ventrem purgaret, emisit omnia intestina, sic de aliis, Matth. 15. Omnis plantatio, quam non plantauerit pater meus, &c. Deu. 32. Vbinam sunt, cessare faciam ex hominibus memoriam.

De bello Machometi aduersus Ecclesiam Christi.

C A P. 29

Ubi ecclesia Christi esset in pace En. 3. bestia de qua, Dan. 7. scilicet pardus, varij coloris, id est machometus, à quo cœpit quinta monarchia, quæ plus nocuit Ecclesie, quàm omnes monarchiæ, vel imperia orbis: de qua Dan, 2. & 7. & bona pars, Apoc. & sybilla Erithræa de qua supra item beatus Methodius martyr fusissimè. Ista secta complectitur omnes errores priscorum hereticorum, sed præcipuè constat ex quatuor sectis hæreticorū scilicet Berilli episcopi Bostraneæ ciuitatis Arabiæ, qui dicit Christum cōceptum ex spiritu seu flatu Dei, & esse tantum hominem, cum Hæbione, Chærinto, Arriano, Photino, &

Dan. 7.

Dan. 2. & 7.

M iij

Paulo Samofetano: dicunt tamen diuinitatem habitare in Christo sicut in quouis iusto, licet excellētius in eo. Item cōstat hæresis Machometi secta Iacobitarū, qui baptizantur, & circumciduntur, & ponunt vnā naturam in Christo, negantque Trinitatem, qui fuerunt olim excommunicati, & proiecti ab Ecclesia Græcorum, per Dioscorum episcopum Constantinopolū. Item ex secta Manichæorum, qui dicunt Christum nō verè passum vel mortuum, & idē astruit Apelles. Item ex hæresi Nestorij qui dogmatizauit Christum habere & duas naturas, & duas personas, & quòd deitas non sit, vnita Christo personaliter, sed habitat in eo tanquā in templo vt solet in iustis, 1. ad Corint. 6. & 2. Cor. 6. & Ioan. 14. Et quòd beata virgo non est $\theta\epsilon\omicron\upsilon\tau\omicron\kappa\omicron\varsigma$, id est mater Dei, sed $\chi\epsilon\iota\sigma\tau\omicron\tau\omicron\kappa\omicron\varsigma$, id est, mater Christi, qui damnatus est in 3. synodo Ephesina 200. episcoporum vt patet distinct. 15. Canones. *Caesar. C. de heret. l. damnato.* Damnatur etiam lege Cæsar. C. de heret. l. Damnato vnde Sergius monachus Nestorianus, pro suis sceleribus extrusus suo monasterio, & alij 12. hæresiotæ istarum quatuor sectarum antè dictarum edide-

1. Cor. 6.

2. Cor. 6.

Ioan. 14.

Distinct. 15.

Caesar. C.

de heret. l.

damnato.

runt Alkoranum (id est) collectoriū præceptorū anno 620. Arabes sprete à Rom. soluentibus donatium cum conscriberentur milites cōtra regem Persarum deficientes ab imperio Romano elegerunt sibi ducem Machometum, sub quo occuparunt triplicem Arabiam, Ægyptum in qua tunc habitabant innumeræ centuriæ monachorum & Anachoritarum, quos interemerūt æquatis solo monasteriis, item totam Syriam prodentibus hæreticis eo quòd essent excommunicati & præcisi ab ecclesia catholica. Multa signa iræ Dei præcesserunt ortum Machometi, de quibus alibi super euangelio, Erunt signa in sole, &c. Exin Machom. quemadmodum Hieroban extruxit templa, & fudit vitulos, quos illic reposuit ne decem tribus adirent templum hierosolymorū & reuocarentur ad sceptrum domus Dauid: sic ille edidit nouam legem & ædificauit primū templum seu Mesquitum Damasci, demū occupauit Persiā, Mesopotamiā & Caldæam, quo mortuo Abdalla Motalif cū parte exercitus Machometi venit ad partes Occiduas, & occupat Affricam & Hispaniam, destruendo

DE REGNO

templa Christianorum, & cogēdo ad legem Machometi. Iomar gener Machometi occupat omnes prouincias Orientis vsque Indum fluuium. Iste ædificat templum Salomonis, quod nunc cernitur Hierosolymis ad honorē Dei & Machometi. Postmodum anno Domini 1063. ex Scythia superuenerunt Turcæ, qui receperunt legem Machometi, & occuparunt Armeniam, Asiam minorem, Græciam, & nūc, traiecto Helesponto, totam Græciam Dalmatiā vsque ad Vngariā, & omnes fermē prouincias ab Hystria vsque ad Taurisium, quod est limes regni Persarum. Deinde anno Domini 1212. venerunt Tartari Machom. & occuparunt Scythiam, & tres Indias, & omnes prouincias vsque Boristenem & Tanayn & Rusciā. Nostro æuo Ismael Sophi sub prætextu religionis, & reformationis legis Machometi cum esset concionator inuasit totam Persidem, cum prouinciis circūadiacentibus, vt possit contendere cum Turca: non dissimilibus artibus occupauit Charif regnum Fes, Marochiū, & maiorem partem Affricæ. Inter omnes autem qui presserunt ecclesiam est mo-

narchia Turcarum qui orti sunt ex Scythia, dicti Gog & Magog, Ezech. 38. 39. *Exec. 38. 39.*
 Apoc. 20. Magog est filius Iaphet a quo *Apoc. 20.*
 Scythæ: Gog tentorium dicitur lingua Scythica, Magog extra tentorium. Nam Scythæ in tentoriis habitant. Vide Gen. *Gen. 10.*
 10. & 1. Paralip. 1. Turca dicitur miles vel *1. Paral. 1.*
 populator, Diuus Methodius eos vocat vastitatem orbis: Machomet dicitur furor vel indignatio. Secta Machometi edita est anno Domini 630. quam nunc profitentur quatuor maiores Imperatores orbis videlicet Tartarus, Persa, Turca, & Cherif seu Caliph. Ruina Imperij Turcici erit signum propinqui finis mudi. Unde in expugnatione Damiatæ regni Ægypti a sancto Ludouico repertus est liber qui dicebat signum certissimum totius imperij Turcarum ruinæ quando sepulchrū Machometi destrueretur: quod factū est a paucis annis per fulgur quod cecidit super sepulchrum & corpus Machometi quod excidit in abyssum. Unde Arabes statuerant relicto Machometo cōuolare ad baptismum si non intercessisset quidam sacrificulus illius legis, qui ex suggestu exposuit illis Machometum

DE REGNO

sibi apparuisse sub noctem, dicentē quod Dominus statuerat perdere totam illam Arabiam desertam, vbi est ciuitas quę dicitur Medina Aluabi vbi est templum & sepulchrum Machometi, sed quod Macho. à Domino obtinerat quod tota iracaderet super corpus eius & sic continuit suos in illa brutali lege. Illa autem ciuitas est tantum 300. domorum distita à Mecha itinere vnus diei. De Machometo vaticinatus anno 300. S. Methodius martyr quem citat Hieronymus in libro illustrium virorum cui reuelata Apoc. intelligentia cum esset in cacere apud Calcedoniam. In nouissimo, inquit, sexto millennario sæculi exient filij Ismaelis de Heremo, & erit aduentus eorum castigatio sine mensura & misericordia, & tradet Deus in manibus eorū omnia regna gentium propter peccata, quæ operata sunt contra præcepta Dei. Ideo tradet nos Deus in manus Barbarorum quia oblitus sumus præcepta Domini. Facient enim Christiani multa illicita quia maculabunt se ipsos adeo quod turpissimū est dictum: propterea tradet eos Deus in manus Saracenorum. Perfida erit in captiuitate &

in occisione Capadocia & in captiuitate & occisione Cilicia, in tribulatione erit terra Syrię & solitudine, & eius habitatores captiui ducentur. Sicilia similiter & habitatores eius in gladio peribunt: Græcia in captiuitate erit & occisione, Affrica similiter Ægyptij, &c. ibi nominat idem Meth. Asiam, Hispaniam, Galliam, Germaniam & quomodo occidēt sacerdotes Machometani illi proijcient item reliquias sanctorum, deflorabunt virgines etiam in templis, & super altaria, ligabunt ad sepulchra sanctorum equos, incendēt ecclesias. Illa, inquit, est discessio, de qua Paul 2. ad Thess. 2. id est disciplina qua corripientur omnes habitatores terræ à Machometanis. De hoc Abbas

Ioachim in speculo visionum lib. 8. cap. 41. Itē hyldegardis quæ prophetauit anno 1079. in lib. Reuelat. Dei, parte 3. c. 14. S. Methodius in fine Reuelat. suarum cōcludit quomodo post castigationem

Christianorum destruetur tota
monarchia Machometi
appropinquante
iudicio.

*In speculo
visio. lib. 8.
cap. 41.*

De bello vltimi antichristi aduersus
regnum Christi.

Quarta bestia quæ inuadit regnum Christi quam Daniel non nominat erit antichristus, bestia, inquam, terribilis atque mirabilis fortis nimis, dentes ferreos habes magnos, comedens atque comminuens, reliqua pedibus suis conculcans quæ alias deuorabit: tunc finis belli ecclesiæ. Ideo erit bellum Archidamicum & grauiissimum quale non fuit ab initio mundi, Matt. 24. & Luc. 21. Tunc erit solutus Satan, Apoc. 20. Et nos relinquemus arma nostra primùm scutum fidei, Luc. 18. 1. ad Timot. 4. 2. ad Timo. 3. & 2. Pet. 3. vnde, Matt. 25. Dicit Christus se venturum nocte media, parte obscuriori, quando mundus erit in profundo errorū. Itē charitas, Matt. 24. 2. ad Tim. 3. & 2. Pet. 3. Item gladius verbi Dei de quo Ephe. 6. & Heb. 4. sine quo non est fides, Rom. 10. neque alitur. Amos 4. mittam famem verbi, 2. ad Timot. 4. à veritate quidem auertent auditum. Vnde quando est ventura aliqua tribulatio grauiissima, an-

Matt. 24.
Luc. 21.
Apoc. 20.

Luc. 18.
1. Tim. 4.
2. Timo. 3.
2. Pet. 3.
Matt. 25.

Mat. 24.
2. Tim. 3.
2. Pet. 3.
Ephes. 6.
Hebr. 4.
Rom. 10.
Amos 4.
2. Tim. 4.

recedit contemptus verbi Dei, 2. Paral. 2. Para. vlt.
 vltimo, Hiere. 3. 11. 14. Matth. 10. Si quis Hiere. 3. 11.
 nō receperit vos, nec audierit sermones 14.
 vestros, tolerabilius erit terræ Sodomorū Matth. 10.
 & Gomorræorū in die iudicij, quàm ci-
 uitati illi: Sine gladio enim verbi Dei nō
 est victoria, nec sine fide, Hebr. 11. 1. Ioā. 5. Heb. 11.
 & 1. Pet. 5. Attamen electi non peribunt. 1. Ioan. 5.
 Ioan. 10. Oves meas nō rapiet quisquam 1. Pet. 5.
 de manibus meis, & nō peribunt in æte- Ioan. 10.
 num. Matth. 24. In errorem ducentur (si
 fieri potest) etiam electi. Post flagellum
 concussa & contrita palæa, sub ea inue-
 nitur granum purissimum: sic de piis post
 flagellum Dei. Tunc descendet pro no-
 bis pugnaturus Christus, cum sua militia
 cœlesti angelorum. Luc. 22. Virtutes cœ- Luc. 22.
 lorum commouebuntur. Pugnabunt &
 omnia elementa sicut certarūt pro Chri-
 sto in morte eius. Tunc inimici videntes
 triumphum & coronas nostras, turbabū-
 rur timore horribili. Hi sunt quos aliquā-
 do habuimus in derisum, &c. Ecce quo- Sapien. 5.
 modo computati sunt inter filios Dei.
 Tunc audiemus vocem inuitantis Chri-
 sti: venite benedicti patris mei. &c. Euge
 serue bone & fidelis, tunc cātabimus cā-
 Math. 25.

1. Cor. 15. Apoc. 5. 7. 19. Ista omnia bella
 exuscitata sunt à Satana. Gene. 3. Inimici-
 tias ponam inter te & mulierē, id est ec-
 clesiam: tu insidiaberis calcaneo eius, qui
 est vel mors vel finis & interitus mundi.
 Periclitamur etiam nostris incommodis
 quàm sint fortia arma Satanæ, quæ fermè
 totum regnum Christi deuicerūt, quan-
 doquidem exuimus arma regis nostri.
 Quot Machometati, Schismatici, hereti-
 ci: heu zizania suffocauit bonum semen
 agricolæ! Luc. 8. nullo vigilante, neque
 eradicante, sentes, spinas, & vepres, Hie-
 rem. 1. & Esa. 5. vomere euangelij, de quo
 Luc. 9. vbi nunc peragrantes mundum
 vniuersum, ad promendum euangelium
 vt iubet Dominus, Mar. vlt. & Mat. etiam
 vltimo exemplo Pauli, Ro. vlt. & Act. 20.
*Impiger extremos currit mercator ad indos,
 Per mare pauperiē fugiens, per tela, per ignes.*
 Quis eò currit pro salute animarum? ex-
 ponūtur oues lupis, & pastores dormiūt:
 veternum curant denarios & sæculi ne-
 gotia: sumunt arma corporalia, non co-
 gitātes quomodo Moyse plus vicit ora-
 tione quàm Iosue armis. Paul. Eph. 6. Post
 descriptam

1. Cor. 15.

Apo. 5. 7. 19

Gene. 3.

Luc. 8.

Hiere. 1.

Esa. 5.

Luc. 9.

Mar. vlt.

Matt. vlt.

Rom. vlt.

Act. 20.

Ephes. 6.

descriptam panopliam militis Christiani
 pro coronide, adiungit per omnem ora-
 tionem & obsecrationē: dæmones enim
 ieiunio & oratione pelluntur. *Matth. 17.* *Matth. 17.*
 plus cruce viua, quàm mortua. sic vicit
 oratione Alexander Arrium. atqui im- *Ex meta-*
 perium facilè iis armis retinetur, quibus *morph.*
 initio partum est. Ij, quos Christus extu-
 lit reliquerunt arma: Christi perfugæ &
 desertores militiæ Christianæ, pugnan-
 tes etiamnum contra Christum, & in ma-
 terna viscera vires conuertūt: Quos que-
 ret Christus & ecclesia propugnatores à
 filiis deserta, qui confugerūt ad hostem,
 & induerunt arma eius, ic̄to fœdere cum
 eò? Pro armis siquidē de quibus *Ephes. 6.* *Ephes. 6.*
 acceperūt lorica inuistiitiæ, scutum pru-
 dentia carnis, galæam amoris mundani,
 gladium carnis, quod est verbum men-
 dax diaboli. Olim contra tyrannorum ra-
 biem erat constantia martyrum: contra
 versutiam hæreticorum sapientia docto-
 rum. Nūc autem queritur ecclesia *Psal. 37.* *Psal. 37.*
 37. Amici mei, & proximi mei aduersum
 me steterunt, &c. Prudentia carnis de qua
 Christus *Luc. 21.* attendunt congerendis *Luc. 21.*
 opibus: sacerdotiis: & studiis eorum quæ

DE REGNO

faciunt ad lucrum: non ad animarum salutem: Item ambitionibus, non attendentes exempla Dathan & Abiron, Iudæ, Symonis Magi, Ozeæ regis: sperantes temporalia: ut olim in lege: idque à principibus. Non aduertunt periculum in prælationibus: sed lucrum. Arma diaboli sunt fortissima & acuta hoc tempore, quæ exsim & punctim & cominus inferunt nobis vulnera: membra videlicet nostra: de quibus Rom. 6. quæ exequuntur concupiscentias honorum, diuitiarum & voluptatum. Hostes igitur ecclesiæ & præcipuè hæretici vincendi, oratione & verbo Dei & nunquam deponenda arma Christi: maximè in morte: in qua diabolus suadet non esse gehennam, non timendum, sicut dixit Eux: nequaquam moriemini. Aduerte interim seriò quod quemadmodum Arrius præcessit Machometum cui muniuit viam: sic Lutherus antichristum. Is enim & consecranei sui, subvertentes totam Rempub. Christianam: sacerdotium, sacramenta, templa, imagines: & reuocantes omnia quæ hætenus ecclesia tenuit: in dubium quid aliud præstant nisi quod sternunt viam antichristo,

Rom. 6.

qui inueniet omnia parata? At veniet
Christus quarta vigilia noctis: omnibus
desperatis: qui tunc clamabit ego adsum
nolite timere, qui imperabit ventis &
mari.

*De initio regni Christi, &
antiquitate.*

CAP. 31.

Considerandum venit quando
& quibus auspiciis cœperit re-
gnum Christi: qui enim memo-
riæ produnt regna huius mun-
di nituntur plurimum perquirere eorum
initia. Regnum enim Babylonicum vnū
ex primis orbis, accepit suum intium à
Nemroth tyranno: anno à creatione mū-
di 2509. Regnum Ethan paulo ante à Io-
nico quarto filio Noe. Scytharum autem
regnum à Thanao: à quo Thanais flu- De ciuit. 18.
uius desumpsit nomen anno 2643. Assy-
riorum verò à Belo anno 2930. Ægyptio-
rum autem à Sores 2773. Hispaniæ à Tu-
bal quinto filio Iaphet anno 3109. Fran-
corum anno Christi 452. tempore Valē-
tiniani. Imperium Germanorum ab Ot-
thone primo anno Christi 962. tempore
Leonis papæ. Turcarū autem anno Chri-

DE REGNO

sti 1300. sub Othomano qui regnavit 28. annis. Regnum Persarum sub Sophi, ab Ismaele Sophi, nouo legis Machometi interprete: secundum doctrinam haly generi Machometi anno 1400. Sed regnū Christi nostri ab æterno: in præordinatione & actu: quando creata natura angelica: cuius ipse caput est. Eph. 1. & Coloss. 1. vnde Hebr. 1. cap. Adorent eum omnes angeli Dei ex Psal. 96. Illum enim constituit heredem vniuersorum: per quem fecit & sæcula omnia: dedit ei pater in manus & data est illi potestas in cælo & in terra vt moderetur & iudicet. Hanc regiam dignitatem & iudiciariam ambiuit Satan & traxit tertiam partem stellarum. pro Christo certat Michael princeps militiae cælestis & triumphauit cū suis propter sanguinem agni Apoc. 12. à quo omnis est victoria. Nam Christus est virtus patris. 1. Corint. 1. & Hebr. 1. Victus autem Satan incarceratur 2. Petr. 1. peccantibus angelis non pepercit sed rudentibus inferni detractos in barathrum tradidit cruciandos. Videbam inquit Christus Satanam de cælo cadentem. Mollitus est autem exactus regno cæli, regnare in terra

Ephes. 1.
Coloss. 1.
Hebr. 1.
Psal. 96.

Apoc. 12.

1. Corint. 1.
Hebr. 1.
2. Petr. 1.

debellato Adam. Vnde præmisit suū ve-
 xilliferum Behemot. *Iob. 4.* in cuius ve-
 xillo scriptum erat, comedamus & biba-
 mus, & c. *1. Cor. 15.* & *Esa. 22.* sub quo Adā
 relicto vexillo & mandato Dei militat. *1. Cor. 15.*
Esa. 22.
Gen. 3. Sic Esau militans sub Behemot,
 ob cibum vendidit primogeniturā. *Gen. 25.*
25. & *Hebr. 12.* Sic Israelitæ *Exo. 16.* & *32.*
Hebr. 12.
 & *Psal. 70.* Qui omnes in deserto mortui
 sunt, quotquot exierant Ægyptum præ-
 ter duos. Moyfes dux populi Dei missus
 est, qui agni sanguine, figura Christi *Ioā. 9.* & *19.*
9. & *19.* proscripto Satana, erexit exerci-
 tum Dei, baptizavit & pavit. *1. Cor. 10.*
1. Cor. 10.
 cui adfuit toto illo itinere Angelus Do-
 mini. *Exod. 14. 23. 32.* Aderat & Sachina *Exo. 14. 23.*
Exo. 14. 23.
 quam vocāt Hebræi: id est certa Dei ha-
 bitatio cum eis: qui apparebat loqueba-
 tur, præcedebat & subsequēbatur. Bibe-
 bant (inquit) de spiritali consequēte eos
 petra: qui erat Christus. Nullum enim sa-
 xum naturale sequutum est illum exerci-
 tum Dei. Quare perperam exponunt
 Zuingliani, petra erat Christus: id est fi-
 gura Christi: imo ipsissimus erat qui se-
 quebatur eos, qui est fons vitæ, prote-
 ctor & conseruator populi Dei. Tandem.

DE REGNO

Matt. 11.

Galat. 5.

Luc. 1.

Dan. 2.

missus Christus præmisit suum vexilliferum Ioannem, per viam pœnitentiæ quâ clamat & verbo & ipso suo opere. Venit (inquit) Ioannes non manducans neque bibens, &c. Regnum enim Christi est regnū crucis & mortificationis carnis. Gal. 5. Qui Christi sunt carnem suam crucifixerunt: cum vitiis & concupiscentiis. Regnum igitur Christi à cruce cœpit. Nam oportuit illū pati & ita peruenire ad gloriam regni: quod cōstituit ex duobus populis: pulso Satana qui præcipuè dominabatur in gentibus. Cruce etiam alitur & retinetur hoc Regnum Christi cuius non erit finis. Luc. 1. & Dan. 2. Suscitabit Deus cœli Regnum quod in æternū non dissipabitur. Comminuet autem & consumet Regna hæc: & ipsum stabit in æternum. Christus siquidē resurgens ex mortuis non moritur. Mors illi vltra non dominabitur. Non igitur cōtinget inter regnum: erit ipse rex perpetuus cum suo populo, in quo nunc regnat per gratiam & olim in cœlo per gratiam. Itaque Rex, Populus, Lex regni, & iustitia erunt æterna.

Quomodo rex Christus moderetur CAP. 32.
nunc regnum suum.

Christus verè Deus & homo, regnat & imperat pari gloria & potentia cum patre: quod nobis ingerit scriptura dicens illum sedere ad dexteram patris. Nam sedere regum est & iudicium. Dexteram autem signat potentiam, Psal. 43. Brachium eorum nõ saluabit eos: sed dextera tua, id est potentia, huic potentia omnia sunt subiecta. Matt. 28. Ephes. 1. & Hebr. 1. Ipse cum patre & spiritu sancto omnia sustinet, Hebr. 1. & Col. 1. Is noster summus pontifex & rex verus Mechisedech obit munus pontificis fidelis, omnes nostras causas assumit & pertractat coram patre, cui immolat assidue nostra sacrificia, dona, preces, &c. Id genus stat assidue ante vultu Dei pro nobis, Heb. 9. cui offert suam passionem, plagas, sanguine: orat, intercedit pro nobis medius sequester, nobis perpetuo benedicat. Illius victima perpetua, qua nos mundat & sanctificat, Ioan. 17. Ego pro eis sanctifico me ipsum, id est, immolo vt

DE REGNO

sancti sint is noster pontifex vnicus noster doctor est qui per spiritum sanctum, & verbum suum nos semper docet, largitur doctores veros, fidos & synceros, quos docet scientiam doctorū, de qua, Sap. 10. & Prouerb. 30. accumulatur eos suis donis. 1. Cor. 12. & Ephe. 4. Tuetur ab omni malo, Matth. 10. Nolite timere, capilli vestri capitis omnes numerati sunt. De suis predicatoribus dicit, Ioan. 18. Sinite eos abire. Pro eis rogat patrem: nō rogo vt tollas eos de mundo, sed vt serues eos à malo. Cerne (quæso) quomodo tutatus est eos. Act. 4. 5. 12. 18. Is est qui baptizat, qui vngit, qui consecrat diuinissimum sacramentum, qui absoluit à peccatis, qui iungit matrimonia. Quod (inquit) Deus coniunxit, homo non separet. Nos autem sumus duntaxat ministri Christi, & suorum sacramentorum. Agit & munus regium assiduè in rem nostram. Nam nullo indiget, nullam vtilitatem accipit à suis, nudos suscipit, esuriētes. Luc. 1. ca. & Esa. 61. Euangelizare pauperibus misit me, non quærit fortitudinem, sanctitatem, sapientiam, sed dat, 1. Cor. 1. & 4. Quid enim acciperent; abs rege, si ista haberent? Non

Sapient. 10.

Pro. 30.

1. Cor. 12.

Ephe. 4.

Matth. 10.

Ioan. 18.

Act. 4. 5. 12
18.

Luc. 1.

Esa. 61.

1. Cor. 1. &

4.

enim (inquit) veni vocare iustos, sed peccatores. Res est illi cū cæcis claudis, &c. Mat. 22. Regnum siquidem eius & gloria regni abscondita sunt. In hoc mundo sub ignominia, diuitiæ sub paupertate, gaudiū sub tribulatione, vita sub morte. idq; fide quæ nititur verbo Dei, quæ rex Christus non gubernat, innumeris est obnoxius tyrannis, durissima necessitate & angustia præssus à diabolo, peccato, carne, inferno, maledicto legis, morte, mala conscientia, in timore mortis inferni, iudicij. Dabit (inquit) tibi Dominus cor pauidum. *Leuit. 26. & Deuter. 28.* At qui fide suscipit Christum regem, gaudet. *Leuit. 26. Deut. 28. Romanorum 5. & 14. Gala. 5.* Nihil timēs, sciens regem suum dominatorem mortis, vitæ, peccati, inferni, diaboli, gratiæ cæli, &c. qui venit vt nos liberaret ab innumeris tyrannis, & solus nos regeret, faceretque sui similes filios Dei, Ioan. 1. hæredes, Rom. 8. puros à peccato liberos, potentes & beatos. Nam est rex gratiæ, vitæ, fœlicitatis, qui nos suauissimè regit gratia & spiritu qui non solum nos liberauit à tyrannis, mundo, peccato, diabo. morte, inferno, & agit regem nostrū, sed etiam

Matt. 9.

Leuit. 26.

Deut. 28.

Rom. 5. 14.

Galat. 5.

Ioan. 1.

Rom. 8.

DE REGNO

Rom. 8.

Esa. 40.

Zach. 9.

Matt. 21.

2. Cor. 6.

Colof. 3.

se totum cum omnibus suis donauit nobis, Ro. 8. Vnde de eius bonis possumus gloriari plusquam de nostris, Esa. 40. Cōsolamini popule meus, loquimini ad cor Hierusalem, dimissa est iniquitas eius, suscepit de manu Domini duplicia: fide spiritum sanctum & Christum cum omnibus bonis suis. Talis est nunc rex noster Christus, qualis cum ingrederetur Hierusalem, auspicaturus regnum suum, humilis, mansuetus. Zach. 9. & Matth. 21. Ecce enim rex tuus venit tibi mansuetus, iustus, saluator, plenus compassione, plorans. Videtur enim dolere se olim fuisse terribilem mundo. Olim non audiebatur, nisi iustitia, nunc nisi gratia & misericordia. Ecce nunc (inquit) tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. 2. Corin. 6. Nūc enim manifestata est benignitas saluatoris nostri Dei. Alia regna sunt mortis, peccatorum, bellorum, sed in isto regno contraria omnibus his. Sentimus equidē mortē, sed vincimus ablato aculeo eius, sub qua latet vita nostra. ad Colof. 3. Vincimus hostes qui sumus de regno Christi, mortem, peccatum, infernū, &c. Portæ (inquit) inferi non præualebūt.

sceptrum huius regni est verbum Dei po-
 tentissimum. Rom. 1. Euangelium enim *Rom. 1.*
 potentia Dei est ad salutem omni creden-
 ti, quod nobis affert Christum, & omnia
 nobis necessaria, commoda, cuius fide
 euadimus victores omnium. Ascendit in
 cœlum rex noster, vt regat & impleat om-
 nia, Ephe. 4. Illuminet, protegat, conser- *Ephes. 4.*
 uet, prospiciat à longè, det dona, præser-
 uet ab hostibus, interpellet, mittat seruos
 & operarios secundum tempora, vt bo-
 nus rex respicit omnes nostras molestias,
 iuuat in tēpore opportuno, protegit sub-
 alis suis, Psal. 90. sine tædio vel labore, au- *Psal. 90.*
 dit nostras querelas, cui patēt omnes no-
 stræ cogitationes. Subuenit in necessita-
 tibus, alit in fame, consolatur in tribula-
 tione. 2. Corin. 1. Subleuat oppressos, ar- *2. Cor. 1.*
 rogantes deprimit, Luc. 1. prouidet de bo- *Luc. 1.*
 nis regibus. Hierem. 3. Dabo eis pastores *Hierem. 3.*
 secundū cor meum, prout necessitas Ec-
 clesie exigit: ab hostibus visibilibus & in-
 uisibilib⁹ protegit, per se & angelos suos:
 dat robur, & mittit copias auxiliares se-
 cundum grauitatem bellorum impendē-
 tium. Ipse regnat super nos per verbum,
 & nos per eum super omnes hostes spiri-

DE REGNO

Rom. 8.

Ioan. 11.

Ioan. 7.

Luc. 22.

Matt. 11.

Mat. 24.

Matt. 13. &
25.

tuales? Mittit spiritum qui faciat nos spirituales, doceat omnem veritatē de Christo beneficiis & voluntate eius, faciat nos orare, Rom. 8. consoletur. Ioan. 15. Alium paracletum dabit vobis. Vnde fructus spiritus est, gaudium, pax. Patientia confirmat nos ne deficiamus à regno Christi ad regnum Satanæ, & fiant nouissima peiora prioribus. Dat remissionem peccatorum. Christus enim quod orat, Impetrat. Ioan. 11. Ego scio pater quia semper audis me. Impetrat autem iustitiam, & vitam æternam, & ecclesiæ conseruationē. Pater sancte serua illos. Luc. 22. Rogavi vt nō deficiat fides tua. In omni igitur necessitate oportet confugere ad regem nostrum. Matt. 11. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis & 24. Vbicūque fuerit corpus, ibi cōgregabuntur & aquilæ: Nam non derelinquam vos orphanos, non deerunt in hoc regno hæretici & mali vsque ad iudicium, Matt. 13. & 25. Sed ego vobiscum sum vsque ad cōsummationem sæculi: qui etiam mittam vobis spiritum sanctum, vt meum vicarium, qui maneat vobiscum in æternum. Illum regem vt ducem nostrū sequi debemus,

& vita & moribus, cuius regnum hūc in-
choatur fide, spe, charitate & spiritu san-
cto : & consummatur in vita æterna: hoc
enim regnum pater instituit, & cōfirma-
uit suis promissionibus, quod in Christo
constitutum est, cui pater dedit, *Psal. 2. Psal. 2.*
Postula à me, & dabo tibi gentes hæredi-
tatem tuam, & Ioan. 17. tui erant, & tu eos *Ioan. 17.*
mihi dedisti : qui autem est autor huius
regni, etiam est conseruator : Christus
enim quia rex tuetur suos : Quia autē sa-
cerdos interpellat pro suis. sempiternum
enim habet regnum, & sacerdotium.

De differentia regni Christi à regnis CAP. 33.
huius sæculi.

INter cætera quæ solent tribui
regibus huius mundi, est no-
bilitas, quæ in aliquibus à Deo
est, vt illa Saul & Dauid qui
prius erant pastores, alia ab hominibus
ob virtutes nobiles, seu notabiles, eorum
qui virtute & prudentia rexerunt popu-
lum, & fortitudine defenderunt. Alij suis
opibus releuarūt inopiam populi. Ex his
eligebantur reges, quos prouidentia Dei
voluit esse ad conseruationem Rerump.

DE REGNO

Vide Dan.
4. & Sap. 1.

Id est rex est
imago Dei
animata.

quas Dominus debebat vocare per euan-
gelium, præcipuè electos, propter quos
conseruatus est mundus, & Respub. vnde
reges, ex Platone de regno, debent alios
præcedere prudentia & iustitia, vt sint si-
miles regi cœlesti. per primum cognosci-
tur quod est bonum ad quod operatio-
nes humanæ debent dirigi: per secundū
humana gubernare. Primum pertinet ad
contemplatiuam, secundum ad actiuam.
In reliquis autem debent esse conciuēs
& socij subditorum, & tales erga subdi-
tos, qualem erga se optant Deum *ὁμοῦν*
δὲ ὁ βασιλεὺς ἐστὶν ἐμφικὸς θεῶν, inquit Menan-
der. Ideo vocantur dij, & vt quoddam
diuinum numen adorantur. Vnde Mar-
dochæus noluit adorare Aman, qui ta-
men adorauit Assuerum. Optabat Pla-
to tantum vnum regem esse in terra, si-
cut est in cœlo. Idem Homer. 2. Ilia &
Arist. 12. Metaph. Regibus parum confe-
runt vires membrorū, sed scientia regen-
di facit hominem regium, intelligētia &
robur animi regis sunt quæ Reipub. con-
ferunt ex Plat. & Cic. 1. offic. Oportet vt
reges commodorum propriorum quæ-
rant vtilitatem Reipub. & curent: alioqui

totum corpus Reipub. non vnum mem-
brum relictis aliis. Dominiū regale opti-
mum est. 3. Polyt. Quare Dominus non
detractat assumere nomen regium ma-
ximè & præcipuè populi fidelis cum quo
inijt fœdus, & cui dedit suas leges. Reges
qui sunt fidei cultores, debēt habere pro
tutione regni fortes sacerdotes, & prædi-
catores pro lege, & prophetas qui orent
pro illis: vt 1. Reg. 10. Christi regnū nō est
more regnorū huius sæculi. Ioan. 18. Re-
gnum meum non est de hoc mundo: re-
ges enim mundi quærunt honorem &
cōmodum, Christus autem honorat nos.
Quòd rex cœli & angelorum sit rex, ve-
rissimū. Item regnat in nostrum commo-
dum, vt sua nobis impartiat. Mundus do-
minatur potentia carnali, & mundi legi-
bus: Regnum vero Christi nō armis car-
nalibus acquiritur, sed verbi gladio & e-
uangelij, quod est virtus Dei, & per illud
regnat Christus in cordibus credentium,
qui largitur pro peccato iustitiā, pro cru-
ce gaudium, pro morte vitam, pro infer-
no cœlum: Regnum mundi constat ma-
nu militari: sed regnum Christi in poten-
tia carnali passionibus, afflictionibus, iu-

1. Reg. 10.

Ioan. 18.

DE REGNO

stitia, æquitate, bonitate, vita æternâ. non defenditur exercitu armato, sed sanguinis effusione, qui est semen ecclesiæ. Nâ quantò plures occiduntur tantò plures sunt Christiani. Ioan. 12. Si mortuum fuerit, multum fructum affert. gladio enim spirituali & passionibus paratum est illud regnum & illis protegitur. Regna mundi corruptibilia sunt, Eccles. 10. Omnis potētatus vita breuis, hodie rex, & cras morietur. Baru. 3. vbi sunt principes gētium, qui dominantur, &c. qui argentum fabricāt & aurum? mortui sunt, & ad infera descenderunt. Transferūtur regna. Eccles. 10. & Dan. 2. De monarchiis vide aliis que regnis Iudæorū quidem, etiamsi essent populus Dei, durat regnum 485. annis, sub 22. regibus. regnum Argiuorum 544, sub 13. regibus. Athenarum 487, sub 18. regibus. Latinorum 625. sub 21. regibus. Medorum 259. sub 8. regibus. Persarum verò, 252. annis, sub 14. regibus. Macedonum 644. sub 39. regibus, Assyriorum, 1240. annis. sub 36. regibus. Omnium siquidē rerum vicissitudo, & nihil stabile sub cælo. Sed regnum Christi tametsi minimū, inter tot bella, & dæmonum & regnorum mundi,

Ioan. 12.

Eccles. 10.

Eccles. 10.

Dan. 2.

mundi, sine armis corporalibus, persistit, triumphat, manet in æternum: quî enim debellaretur à mundo regnum Christi què Christus fudit. Ego (inquit) vici mundum, qui à Satana quem deiecit & oppressum nobis subegit. Dedi (inquit) potestatem vobis calcandi super serpentes, & scorpiones, & super omnem virtutem inimici. Victoria autem Christi nobis est Donata. *1. Cor. 15.* Vnde nihil minus Deo potest expugnare regnum Christi. Maior enim est qui in vobis est quam qui in mundo. Regnum enim ecclesie est columna veritatis. atqui veritas semper manet & vincit spiritus sanctus. Illam congregat per verbum, sanctificat in agnita veritate, gubernat, ornat, variis & donis consolatur & erigit in cruce. Facit eam producere fructus spiritus. *Galat. 5.* Deo gratos habet Christum & spiritum sanctum manentes cum ea in æternum. hoc addendum quod regnum Christi constat præcipue ex electis. *Rom. 8.* quos prædestinavit hos & vocavit ad ouile & regnum Christi sic Paul. ad Tit. 1. Fidem ecclesie vocat fidem electorum, quos congregavit Dominus per Apostolos suos *Ioan. 11.* vt filios Dei

DE REGNO

qui erant dispersi congregaret in vnum
 congregandos postmodū in iudicio per
 Matih. 24. angelos Mat. 24. Mittet angelos suos, cō-
 gregabunt electos eius à quatuor ventis,
 &c. propter quos factus est mūdus & per-
 sistit: propter eos (inquam) impartit Deus
 bona huic mundo. August. in 5. cap. Mat.
 Solem suū oriri facit super bonos & ma-
 los, pluit super iustos & iniustos: sed pro-
 pter iustos (inquit) propter electos venit
 Ioan. 10. Christus, & mortuus est. Ioan. 10. Animā
 meam pono pro ouibus meis. propter ele-
 ctos breuiabuntur dies iræ Dei, impēden-
 te iudicio. Matt. 24. Omnia (inquit Pau-
 lus) sustineo propter electos. 2. Cor. 2. De-
 deficientibus electis, deficient & mundus. Illi
 Ioan. 10. quidem non possunt perire. Ioan. 10. Nō
 peribunt in æternum, neq; rapiet quisquā
 eos de manibus meis, qui iam sunt salui
 Rom. 8. spe. Roma. 8. & ad Tit. 3. Hi soli Deo noti
 Tit. 3. sunt. 2. ad Tim. 2. Cognouit Domin⁹ qui
 2. Tim. 2. sunt eius: nos fide cognoscimus vnā san-
 ctam ecclesiam, & vnum Christi regnū:
 Ioan. 6. ad quod mittuntur omnes electi. Ioan. 6.
 Omnis qui audiuit à patre, & didicit, ve-
 nit ad me: omne quod dat mihi pater, ad
 me veniet: & eum qui venit ad me, non

eijciam foras. Extra illud regnum nō est
 salus. Est enim vnū corpus cum Christo.
 Rom. 12. & 1. Cor. 12. & Ephe. 4. vnde qui Rom. 12.
1. Cor. 12.
Ephes. 4.
 nō est in hoc corpore, nō manet in Chri-
 sto: sed si quis in me non manserit (inquit
 Christus) mittetur foras sicut palmes, & Ioan. 15.
 arefcet: & in ignem mittent eū, & ardet.
 Hoc regnum est templū Dei, & spiritus
 sancti: à quo sanctificatur: ideo dicitur re-
 gnūm sanctum ecclesia sancta. eò modo
 pro prædestinatis accipit nomē ecclesie:
 sæpius August. in Enchir. & Paschas. lib.
 de Sacram. quamuis largè accipiatur pro
 iis qui communicant in fide, doctrina, &
 sacramentis ecclesie: etiamsi sint in pec-
 cato. Matth. 13. & 25. & August. de fide ad Matt. 13. 15.
 Petrum parte 2. cap. 13. & cōtra literas Pe-
 tiliani. Igitur electi ex quibus propriè cō-
 stat regnum Christi non possunt obrui,
 nec Christus qui est omnipotens. Manet
 ergo regnum istud inæternū. Character
 autem eorū qui sunt huius regni electo-
 rum est perseverantia in fide. Matt. 10.
Luc. 21.
 Luc. 21. Vnde dicit Dominus in errorem
 ducentur (etiamsi fieri potest) electi: qua-
 si diceret, non possunt saltem quod illic
 hæreant & quia pauci hodie perseverāt.

O ij

In fide signum est electos esse paucos.

CAP. 34

*Quid necessarium ut simus de
regno Christi.*

Ephes. 2.
Colos. 2.

Ephes. 5.

Rom. 6.
Hebr. 11.

Via Christus regnat in nobis per fidem sicut diabolus, per infidelitatē, Eph. 2. & Colos. 2. qui propterea dicitur princeps tenebrarū, id est infidelium. Eratis enim aliquando tenebræ. Ephe. 5. Igitur ad hoc quod sumus ascriptitij in regno Christi, necessaria est fides in Christum, & sacramentum fidei, id est baptismus, quo initiamur, & protestamur fidem de Christo pro nobis mortuo, Rom. 6. & Heb. 11. Deserimus regnum Satanæ, carnis & mundi. Vnde renunciamus diabolo & pompis eius, obseruamusque in ipso baptismo caeremonias eorum qui addicebantur militiæ. Illi enim dabant sua nomina: sic & nos in baptisate: signabantur punctis, & nos cruce in fronte: conceptis verbis iurabāt se ad omnia ducis iussa preſto futuros: formam iuramēti expromit Vegetius: item mori pro Rep. dabatur donatiuum, veluti pignus & autoramentum: non pugna-

bant nisi qui iuramento essent astricti,
 nec qui exautorati: nos in ipso baptismo
 & professione religionis Christianæ, ab-
 iuramus diabolum, damus nomen regi
 Christo, accipim⁹ pignus spiritus, Eph. 4.
 Expectantes coronam gloriæ post pugna:
 abnegamus nosmetipsos. Matt. 10. & 16.
 exuimus veterem hominem. Ephes. 4. &
 Colof. 2. cui debemus esse mortui & no-
 ua creatura: resurgere (inquam) in nouam
 vitam Christi spiritualē. Ioan. 3. 1. Cor. 5.
 Gal. 3. Ephes. 2. 1. Pet. 2. nihil de nobis sen-
 tire debemus præ rege nostro Christo, sed
 in eum fidere. Ioan. 3. 5. 11. & Rom. 10. Ad
 eum per orationem confugere quemad-
 modum ille ad patrem, Matt. 26. Luc. 22.
 Heb. 5. habere Christum regem nostrum
 pro armis, scuto, & asylo, amare & seruare
 eius verba. Ioã. 14. & 15. & leges regni: Hy-
 lari vultu ex amore, Rom. 8. Nam perfe-
 cta charitas foras timorē mittit. 1. Ioan. 4.
 Præterea opus est non deficere à rege no-
 stro ad Satanam & eius regnum, Apoc. 2.
 esto fidelis vsque ad mortem, & dabo ti-
 bi coronam vitæ. Nō enim oportet præ-
 tergredi mensam & saleam. Enimuero in
 iis qui redeunt ad veterem hominē, non

Matt. 10.
 Ephes. 4.
 Colof. 3.
 Ioan. 3.
 1 Cor. 5.
 Galat. 5.
 Ephes. 2.
 1. Pet. 2.
 Ioan. 3. 5. 11.
 Rom. 10.
 Mat. 26.
 Luc. 22.
 Heb. 5.
 Ioan. 14.
 & 15.
 Rom. 8.
 Vide l. deser-
 torem ff. de
 re milit.
 Apoc. 2.
 11. 10. 3. 1

DE REGNO

2. Cor. 3.

Ioan. 8.

Matth. 10.

24.

Luc. 10.

Io. 15. & 16.

2. Tim. 2.

3.

Act. 14.

Rom. 8.

Matth. 24.

Ephes. 6.

1. Cor. 11.

Ephes. 1. 4. 5.

Col. 1. & 2.

Act. 4.

1. Cor. 11.

aboletur legis sententia dominium, tyrannis, maledictio, damnatio, execratio, 2. Corint. 3. Velamen positum est vbi non est spiritus, per quē facti iusti sumus sub lege, Ioan. 8. Si filius vos liberauerit, verē liberi eritis, secus non: sed serui. Item vt finis de regno Christi, operæpretium est pro eo pati, cum profiteamur crucem Matt. 10. & 24. Luc. 10. Ioan. 15. & 16. 2. ad Timot. 2. & 3. Act. 14. & Rom. 8. Illa sunt arma Christi & insignia, crux videlicet. Matt. 24. Tunc apparebit signum filij hominis, arma illa non in veste, sed corpore: & pro Christo, non pro mundo: non contra Christum, vt milites mundi. oportet sequi Christum regem, vita, moribus, & doctrina, & nunquam expoliari armis eius, Ephes. 6. Quia enim Christus rex regum dicitur. eo nomine explicatius cernuntur eius beneficia, & priuilegia populi Dei: Respectu autem Ecclesiæ dicitur caput. 1. Cor. 11. Ephes. 1. 4. 5. Colos. 1. & 2. Act. 4. Ad Ecclesiæ autem vnitatē & Regni Christi, non pertinet nō habens charitatem, 1. Cor. 11. August. cōtra Crescen. lib. 1. cap. 18. Nexus membrorum corporis Christi est spiritus charitatis. Quocir-

ca mali vniti sunt corpori Christi, nō spiritu, sed corpore vt pallea grano.

De dignitate eorum qui sunt de regno Christi.

CAP. 35.

Vemadmodū princeps huius mundi terrenorum videlicet hominum diabolus attexit suos sibi, cuius est caput tāto nexu, vt ille sapius dicatur homo & mali homines diabolus dicantur: sic Christus caput eorum qui sunt de eius regno tanta vnione sibi coniungit, vt omnes dignitates eis communicet. vt enim ille filius est natura, sic & illi filij Dei adoptione. Ioan. 1. & 1. Ioan. 3. Rom. 8. & Gal. 3. & 4. Ille dilectus patri sic & illi per eum Ephes. 2. gratificauit nos in dilecto filio suo. & Ioann. 16. pater amat vos, sicut ille est omnium hæres. Hebr. 1. Ita & isti hæredes inquit Dei cohæredes autem Christi. Rom. 8. & Gal. 4. Ille cœlestis est. 1. Cor. 15. sic & isti, qui habent suū πολιτεία & municipatum in cœlis, vbi nomina eorum scripta sunt. Non enim (inquit) habemus ciuitatem permanentem, sed futuram inquirimus. Hebr. 13.

O iij

DE REGNO

Vnum quod maximè tribuit Christo, diuinus sermo est quod sit vnctus à patre per spiritum, rex & sacerdos. Vnde omnes sui regni eadem vnctione spiritus sancti dicuntur, & reges sacerdotes. Apoc. 1. & 5. Fecisti nos Deo nostro reges & sacerdotes & 1. Pet. 2. vos estis genus electum, regale sacerdotium, Municipatus Romanus magno pretio emebatur. Act. 22. At qui nacti erant eam ciuilitatem non donabantur regia, vel imperatoria dignitate, vel Põtificia: quemadmodum ij, qui sunt ciues sanctorum, & domestici Dei sub rege Christo. Notandũ tamen, quòd duplex est sacerdotium, sicut & regnum, quoddam internum, alterum autem externum & publicum: Regnum internum commune est omnibus Christianis, qui Christi regis facti sunt membra in ipso baptisate, illos regit, inhabitatque inuisibiliter vt dissipet omne malum. Rex (inquit Salomon) qui sedet in folio, dissipat omne malum. Illos inquam per spiritum suum, vngit eos reges sicut ipse est rex potentissimus super carnem, mundum, diabolum, peccatum, mortem & infernum: sic & Christiani per Christum in eis re-

Apoc. 1. & 5.

1. Pet. 2.

Act. 22.

Proverb. 20.

gnatem quos oportet vincere. diabolum cum omnibus eius tentationibus, & carnem cum eius illecebris, ita peccatum & mundum vt consequamur coronam regiam. Id autem præstare non poteramus sine Christo rege. Quinimo eramus horum serui. At nunc per Christum non tantum asserti sumus à seruitute istorum, sed & facti superiores, & reges super omnes hostes spirituales, peccatum, mortem, infernum, diabolum. *Luc. 10.* Dedi vobis potestatem calcandi super serpentes & scorpiones, & super omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit. Omnia (inquit Paulus) possum in eò, qui me confortat. *Philip. 4.* Illi enim sunt veri reges qui dominantur suis malis affectibus. Maior est (inquit Salomon) qui dominantur animo suo expugnatore urbium. De illa autem vntione *Proverb. 16.* spiritus sancti qua sumus reges & sacerdotes, fusissime loquitur. Paul. *Ephes. 1. & 4. 1. Thes. 4. 2. ad Tim. 1. & 1. Ioan. 2.* Tandiu enim sumus reges, quandiu Christus regnat in nobis. Istud regnum spirituale cognouerunt Seneca de clemētia, & epistola 25. & 37. ad Lucillum. & Cicero in orat. pro Marcelio Ouid. epist. 4. & 3. de

Tristibus & Bœtius 3. Cōsolat. Qui se vo-
let esse potentem, animos domet ille fe-
roces, &c. Nulli tamen cōsecuti sunt hoc
regnum, nisi per fidem vnus Christi re-
gis. Alterum est autem regnum externū,
non commune omnibus: aliās polytia po-
puli Dei fuisset omnium pessima. Tribui
Iuda siquidem datum est regnum Israel.
Gen. 49. 2. Reg. 7. Quod regnum solum
erat verum: institutum à Deo. Cætera au-
tem regna primum ortum habuerunt à
Tyrannide, vt patet de Nemroth, Nino,
Romanis, &c. Hactenus de regno eorum
qui sub Christo militant.

Gen. 49.
2 Reg. 7.

CAP. 36. *Quomodo omnes Christiani sint sacer-
dotes, & de duplici sacerdotio.*

Non desunt hæretici qui asse-
rant omnes Christianos ex
ipsa vnctione baptismi esse
sacerdotes, nihili pendentes
vnctionem sacerdotalem (qua hactenus
vsa est ecclesia) cum Ioan. V uiciefuo Pet.
V ualdone & cæteris id genus pestibus.
Igitur aduertendū est quòd olim in po-
pulo Dei primogenitus erat rex & sacer-
dos & illud erat ius primogenitura de

Psal. 104.
Nolite tan-
gere cristos
meos.

quo, Gen. 28. Nos verò qui nacti sumus *Gene. 28.*
 illam primogenituram per Christum qui
 est primogenitus, Colof. 1. Indepti sumus *Colof. 1.*
 utrūque videlicet & regnum & sacerdo-
 tiur. De regno paulò antè: nūc de sacer-
 dotio differēdum, quod similiter est du-
 plex, sicut de regno præfati sumus, inter-
 num videlicet, & externum publicum.
 Interni enim interest offerre Deo sacrifi-
 cium internum, Ioan. 4. Veri adoratores, *Ioan. 4.*
 adorabunt in spiritu & veritate, cuius sa-
 crificij signum est sacrificium visibile, ex-
 ternum 10. de Ciuita. Illud internum sa-
 crificium est, quo quis offert se & sua in
 Dei obsequium, animam per contritio-
 nem & humilitatem, Psal. 50. Sacrificium
 Deo spiritus cōtribulatus, cor contritum
 & humiliatum Deus non despicias. Item
 corpus, Rom. 12. Primo illud exponendo *Rom. 12.*
 morti pro Christo, ad Phil. 2. & 2. ad Ti- *Philip. 2.*
 mot. 4. Ego enim iam immolor, & tem- *2. Tim. 4.*
 pus meæ resolutionis instat: secūdo mor-
 tificatione, 1. Corint. 9. Castigo corpus *1. Cor. 9.*
 meum, & in seruitutē redigo, & 2. Cor. 4. *2. Cor. 4.*
 Semper mortificationem Iesu Christi in
 corpore nostro, circumferentes vt & vita
 Iesu manifestetur. In corporibus nostris.

Tertiò demum addicendo illud ad exe-
 quēda opera iustitiæ, & diuini cultus, bo-
 na externa per eleemosynā & opera cha-
 ritatis, Hebr. 13. beneficiæ & commu-
 nionis nolite obliuisci: talib⁹ hostiis pro-
 meretur Deus. Illud sacrificium internū
 omnibus Christianis commune est, co-
 lere Deum in spiritu, quod nō possumus
 sine spiritu Dei, per quem colimus ipsum
 Deum fide, spe, charitate, timore Dei, &
 obedientia. Extremum autem etiam om-
 nibus Christianis commune, est offerre
 orationem, Psal. 140. Eleuatio manuum
 mearū sacrificium vespertinū. Item lau-
 dare, gratias agere pro beneficiis receptis
 per Christum, gratia, remissione peccato-
 rū, vita æterna, &c. Psal. 49. Immola Deo
 sacrificium laudis, & Psal. 115. & Esa. 61.
 Plantatio Domini sumus ad glorifican-
 dum illum. Item confiteri, laudare no-
 men Domini, inuocare, glorificare, ho-
 norare, commēdare publicè gloriā Dei,
 vt alij Deo fidant & colant, Psal. 33. ma-
 gnificate Dominum mecum & 65. veni-
 te, audite, & narrabo vobis quanta fecit
 animæ meæ, sic Psal. 20. Exaltare Domi-
 mine in virtute tua demum cantabimus,

Hebr. 13.

Psal. 140.

Psal. 49.

Psal. 115.

Esa. 61.

Psal. 33. & 65.

Psal. 20.

& psallemus virtutes tuas. Idem, Psal. 9. *Psal. 9. 21.*
 21. 117. & 144. Magnitudinem tuam nar- *117. & 144*
 rabunt. Ista pertinent ad 2. præceptum,
 quemadmodum & interna sacrificia ad
 primum. Ad tertium autem præceptum
 pertinet ista sacrificia: audire verbū Dei,
 meditari, admirari, docere alios, quiesce-
 re in verbo Dei, Luc. 10. Colere Deum sa *Luc. 10.*
 cramentis, baptismo, Eucharistia, patien-
 tia, &c. Alia autem consistunt in mortifi-
 catione sui, & operibus charitatis, per quæ
 agimus Deo gratias pro beneficiis eius,
 testamur obedientiam nostram, quæ præ-
 stat omnibus externis sacrificiis. *1. Reg. 15.*
 veluti & misericordia, *Matt. 9.* Oz. 6. Mi- *Matt. 9.*
 sericordiam volo, & non sacrificium. Per *Oz. 6.*
 bona etiam opera, quæ sunt externa sa-
 crificia, exercemus fidē, inuitamus alios
 ad Deum laudandum, *Matth. 5.* Videant *Matth. 5.*
 opera vestra bona, & glorificent patrem
 vestrum qui in cœlis est. Cognitio autem
 Dei, quam natura habemus, *Rom. 1.* In- *Rom. 1.*
 ducit nos ad præstandum ei obsequium,
 & testandum de eius cognitione: non tã-
 tum quòd sit, quinimo quod omnia gu-
 bernet & cõseruet. Vnde illum colimus,
 honoramus, gratias agimus: Sacrificium

DE REGNO

enim est præcipua pars cultus diuini. Vnde ex Aristotele i. cœli. natura docet nos sacrificare Deo, quẽ colim⁹, hymno, adoratione, & sacrificio, seu oblatione. Quãobrem diabolus sciens sacrificari esse cultum Dei, volebat sibi sacrificium non solum animalia, imò filios & filias, Psal. 105. Immolauerunt filios suos & filias suas dæmoniis, Deut. 32. 3. Reg. 11. & Hiere. 32. cultum Dei verũ & Deo gratum, qui est sacrificium Eucharisticũ: docet nos spiritus sanctus qui per fidem in Christum datur, Gal. 3. a quo omne bonum. Item fides præcipuè quam habemus de vero sacrificio expiatorio Christi, quod spectabant omnia antiquorũ sacrificia, Heb. 11. Fide vberiorẽ hostiam obtulit Abel. Illa fide sacrificij Christi in remissionem peccatorum expers fuit Cain. Idcirco sacrificium suum externum haudquaquã fuit Deo gratum, & acceptũ. Ista fide caruerunt Gentiles qui tantũ naturæ instinctu sacrificarunt: quorum sacrificia non probauit Dominus. Illi siquidem tantum externa sacrificia patrum imitati sunt, nõ interna nec fidem. Nam cum audissent quòd Abraham qui iussu Dei voluit im-

Psal. 105.
Deut. 32.
3. Reg. 11.
Hierem. 32.

Hebr. 11.

Gene. 22.

molare filium suum, placuit Deo, sine verbo Dei immolarunt filios suos. Patrum siquidem sacrificia protestabantur fidem de sacrificio Christi. Item per illa ostendebant se gratos Deo pro eius beneficiis, ut Noe, Gen. 9. Immolat Deo quod con- *Gene. 9.*
 seruasset eum in diluuiio. eodem modo Iacob in reditu de Mesopotamia, Gen. 32. *Gene. 32.*
 Si enim Adam non peccasset, utique fuissent sacrificia Eucharistica, id est laudis, & gratiarum actionis Deo grata: Nec fuisset opus sacrificio expiatorio pro peccatis, quod solus Christus absoluit, qui vna oblatione sanctificauit in sempiternum sanctificatos, Heb. 10. At nunc post ca *Hebr. 10.*
 sum generis humani nullum obsequium, nulla laus, nulla gratiarum actio est Deo grata sine sacrificio illo expiatorio Christi, quod solum nos reconciliat Deo, solum emundat conscientias nostras ab operibus mortuis, dat remissionem peccatorum, satisfacit pro peccatis, placat iram Dei ad aeternam iustitiam. Ego inquit Dominus, Ioan. 17. pro eis sacrifico me ipsum. *Ioan. 17.*
 per illud nos sumus grati Deo, Ephe. 2. & sacrificia nostra grata, tametsi imperfecta. Illius sacrificij fuerunt umbra & figura

DE REGNO

omnia veteris legis sacrificia ex August. 10. de Ciuit. & de fide ad Petrum 20. lib. contra Faustum & 1. lib. contra aduersarium legis & prophetarū. Vnde nos quos creauerat Dominus ad sacrificandum ei hostiam laudis, vt eum cognosceremus & amaremus, nihil horum possumus prestare sine Christo, & eius sacrificio. Hactenus de sacerdotio spirituali, & sacrificiis expiatorio & eucharistico.

CAP. 37 *De externo & publico sacerdotio.*

Non est recens hæresis asserens omnes Christianos esse sacerdotes. Hęc enim in ipso nascētis ecclesiæ exordio, præcipuè à morte Apostolorum, superfeminata est à fatore zizaniorum diabolo ex Tertuliano, de præscriptionibus hæreticorum, & Cypriano epistola 9. 3. lib. ad Rogatianum episcopum. Eam hæresim reduxit in medium Mart. Luth. lib. de capt. Babylonica. Vnde pro cognitione huius notandum venit quod à principio orbis conditi, fuit differētia inter sacerdotes, reges & vulgus, Primus homo Adam constitutus est à Deo rex orbis. Gen. 1. & Psalm. 8.

Gen. 1.
Psalm. 8.

qui

qui postmodum facta promissione de Christo venturo, qui sua morte contereret regnum peccati & mortis, per fidem Christi recepit spiritum sanctum. per cuius vnctionem factus est sacerdos & rex, qui demum ccepit sacrificare Domino, vt per sacrificia illa externa, protestaretur fidem vnus sacrificij Christi, per quod saluatus est, à quo sine scriptura vsque Moysen didicerunt omnes posteri eius, sacrificare Abel, Enoch, Noe, Abraham, Isaac, Iacob, &c. Hinc factum est, vt omnes primogeniti populi Dei, exēplo Adę essent sacerdotes & reges, seu Domini aliorum. Melchisedech enim, Gen. 14. *Gen. 14.* quem dicunt Hebræi fuisse Sem primogenitum Noe, erat Rex & sacerdos: sic & Gethro. Exo. 3. & 18. vsque ad Ruben primogenitū Iacob, qui suis sceleribus amittit primogenituram, vnde regnum datū est tribui Iuda, & sacerdotium tribui Leui. Gen. 49. Tanti enim erat apud Gentes sacerdotalis illa dignitas, vt multi reges sibi sacerdotium vendicarent: vt patet de Magis Matt. 2. qui ex Chrysostomo *Matth. 2.* erāt reges Persici, qui ex hystoria tripart. erant etiam sacerdotes. Itaque erant Phi-

August.
20. lib.
aduersa
os quos
ndum ei
ceremus
nus pre
cio. Ha
& sacrifi

dotio.

asserens
e sacer
o nascē
rācipuē
inata est
x Tertu
ticorum,
Rogatia
e reduxit
pt. Baby
ius notā
rbis con
tes, reges
constitu
Psalm. 8.
qui

Iosophi reges & sacerdotes, Dardanus, Priamus, reges Troianorum erant sacerdotes. Vnde Poëta:

*Rex Anius rex idē hominū Phæbiq; sacerdos
Vitis & sacra redimitus tempora Lauro.*

Apud Hebræos enim erat, & regnum verum, & sacerdotium: non tamen omnes

Deut. 17.
Exod. 28.
Num. 4.

erant reges. Deut. 17. & lib. Reg. nec omnes sacerdotes Exo. 28. & Num. 4. Vide

Num. 16.
2. Reg. 6.
2. Paral. 28.
1. Pet. 2.

quā inmaniter est animaduersum à Deo in eos, qui nisi sunt sibi munus sacer-

dotale, arrogare: vt patet Num. 16. 2. Reg.

6. 2. Paral. 28. Ideo illa Petri sententia quā

adducit hæreticus. 1. Petr. 2. vos estis ge-

nus electum, regale sacerdotium. desump-

pta est ex Exo. 19. & dicta erat Iudæis. si

ergo omnes Christiani sint sacerdotes,

externi erunt & reges, & apud Iudæos

omnes fuissent & reges sacerdotes: quod

statim probauimus falsum. Nam soli de

tribu Leui erant sacerdotes, & de tribu

Iuda reges. Vnde in nouo testamēto pri-

mi sacerdotes à Christo pontifice ordi-

nati sunt super corpus eius verū. Luc. 22.

Luc. 22.

Hæc quotiescunque feceritis, in mei me-

moriam facietis: hoc facite in meam cō-

memorationem. Hoc, videlicet offerre

myftice, benedicere myftica benedictio-
 ne, id eft confecrare, recipere, distribuere,
 orare, & gratias agere. Super corpus
 autem myfticum Chrifti, id eft ecclefiam,
 præbita eft illis sacerdotalis potestas. Ioã. Ioan. 20.
 20. Quorum remiseritis peccata, & quo-
 rum retinueritis, &c. Demum successo-
 res Apostolorum ordinati funt ab eis, &
 eorū successoribus. ad Tit. 1. & 1. ad Tim. Tit. 1.
 4. vnde 1. ad Corint. 14. Nunquid omnes 1. Tim. 4.
 Apostoli? nec quidem omnes sacerdo- 1. Cor. 14.
 tes. nemo quippe sibi sumit honorem, ni-
 si qui vocatus à Deo tanquam Aaron.
 Hebr. 5. Qualis esset *πολιτεία* si omnes ef-
 sent reges? contra doctrinam Pauli Rom. Rom. 13.
 13. & 1. Petr. 2. Item si omnes essent sacer- 1. Petr. 2.
 dotes? Nam secundum hæreticos episco-
 pus non differt à sacerdote, omnes ergo
 essent episcopi, contra illud Act. 20. & Act. 20.
 Hebr. 13. Inter Gentiles enim semper ex- Hebr. 13.
 titit differētia: inter sacerdotes & vulgus,
 quod perspicuum est ex Genes. 47. & hi- Gen. 47.
 storiis Ethnicorum. de quo Hieronym.
 contra Iovinianum. ad destruendā enim
 legem nihil magis conducit quàm abo-
 lere sacerdotium Hebr. 7. vnde Cyprian.
 ad Cornel. papam. epist. 3. lib. 1. Neque

enim aliunde hæreses ortæ sunt, aut nati-
 scismata: quàm inde quod sacerdoti Dei
 non obtemperatur, nec vnus in ecclesia
 sacerdos ad tempus & ad tempus iudex
 vice Christi cogitatur cui secundum ma-
 gisteria diuina obtemperet fraternitas
 vniuersa. Item Cypr. planè episcopi non
 de voluntate Dei fiunt, qui extra eccle-
 siam fiunt, sed contra dispositionem &
 traditionem euangelij fiunt, sicut Domi-
 nus per Oze. 8. Ipsi regnauerunt, & non
 ex me. Et Esa. 8. væ filij desertores, vt face-
 retis consilium, & non ex me. Vt autem
 in summa concludam, qui sunt de regno
 Christi, vocantur dij. Ioan. 10. similes an-
 gelis. Matth. 22. Reges omnium quod pa-
 tebit in manifestatione regni Christi. Re-
 gnum & sacerdotium erunt æterna, sicut
 & Christi. soli illi vocantur sancti. Rom. 8.
 Eph. 1. amici Dei Ioan. 15. Fratres Christi
 Hebr. 2. & Matth. 25. cohæredes Christi.
 Rom. 8. & Gal. 4. sunt oues ouilis Christi
 pastoris Ioan. 21. matres Christi. Matth. 12.
 quibus obedit ad nulum. Ios. 10. obedi-
 te Deo voci hominis sunt veri & soli no-
 biles. Nã vera nobilitas est virtus ex phi-
 losophis, poetis, Hieronymo ad Celan-

Oze. 8.
Esa. 8.

Ioan. 10.
Matth. 22.

Rom. 8.
Eph. 1.
Ioan. 15.
Hebr. 2.
Matth. 25.
Rom. 8.
Galat. 4.
Ioan. 21.
Matth. 12.
Ios. 10.

tiam: sed nulla est virtus sine fide. Roma. Rom. 74.
 14. Hebr. 11. Sunt inquam ciues cœli Eph. 2. Hebr. 11.
 Heb. 13. En quanta dignitas est esse de re- Ephes. 2.
 gno Christi, de quo Coloss. 1. Transtulit Heb. 13.
 nos in regnum filij dilectionis suæ. Coloss. 1.

De legibus regni Christi.

CAP. 38

IN omni regno & Republica
 sunt pernecessariæ leges ad
 religionis disciplinam, & quæ
 conducant ad salutem & uti-
 litatem humanam. Nam aliqui sunt pro-
 ni ad virtutem, ex dispositione vel con-
 suetudine, aut potius munere diuino,
 quibus satis est doctrina & admonitio-
 ne. Alij verò proni sunt ad vitia, qui faci-
 lè verbis moueri non possunt, quos oportet
 vi & metu cohiberi, ne aliis officiant:
 & ipsi assuescant virtuti, vt tandem volũ-
 tariè præstent: quod antè vi & metu præ-
 stabant. 1. Polyt. & Cic. 3. de legib. Sine le-
 gibus enim non potest stare domus, non
 ciuitas, non hominum genus, non deni-
 que mundus. Lex enim (ex Chrysippo)
 est humanarum diuinarumque rerum co-
 gnitio, recti iussio, prauique depulsio: do-
 num Dei, dogma hominum sapientum,

Isidor. 5. E-
 thimo. in c.
 erit 4. dist.
 in cōsuetudo
 1. dist.

Plato in
Tim. Phe.
gorg. 1. de
leg. & min.

August. 1. de
libero arbi.
& Cic. 1. de
leg.

cuius à Deo est origo, orta simul cū mente diuina. Prima autem lex est in Deo, à qua omnes leges. Illam legē in Deo nos prouidentiam appellamus. Lex enim est dictamen rationis practicæ, in præfidente quo subditi gubernantur. Et quia tota communitas vniuersi regitur à prouidentia diuina, Ipsa ratio rerum gubernandarum à Deo habet rationem legis, quæ dicitur lex æterna, quæ est summa ratio, unde omnes leges proficiscuntur. Ab illa æterna lege ut omne verum à primo vero. Illa lex facit ut omnia sint ordinatissima. Lex æterna non differt à voluntate Dei, & prouidentia qua mūdum regit. ex August. enim idem est voluntas Dei, & lex æterna. voluntas respectu boni, ut eum acceptans & lex ut ordinat quod bonum est. Ratio diuinæ sapientiæ, ut est directiua omnium actuum & motuum, mouens omnia ad debitum finem, seu ratio gubernationis rerum in Deo & diuina prouidentia, cui omnia obediunt. Habet vim legis, cui subduntur omnia. Tria autem concurrunt ad legem, autoritas, quæ tribuitur patri: veritas, quæ filio: & bonitas. (Nam ordinatur ad bonū) spiritui sancto,

Illi subijciuntur omnia, & licet leges hu-
 manæ non puniant omnia peccata, ta-
 men secundum illam legem æternã nul-
 lum malum impunitum. De hoc August.
 19. Ciuit. primo. de libero arbitrio, de ve-
 ra religione & lib. cõfess. Leges quæ par-
 ticipât de ratione recta, omnes sunt à le-
 ge æterna. & quia lex æterna est summa
 ratio in Deo, ars diuina, sapientia ordinãs
 creaturam, & motum eius. Tunc sumus
 recti quando conformamur legi æternæ
 Dei, vt velimus quæ ille vult nos velle, ad
 illam aspiciendũ vt illam impleamus vo-
 luntatem quæ nobis patet per legem re-
 uelatam quam dicimus volũtatem signi.
 Lex æterna imprimit in anima nostra le-
 gem naturalem, vt suam imaginem quæ
 cum natura nobis indita est, quæ est regu-
 la liberi arbitrij, quod potest aliquid ap-
 petere, vel nõ, vnde regulat eum in ope-
 rationem boni, ne subijciatur inferiori,
 id est peccato: vel sensui corporis. Leges,
 ostendunt debitum boni faciendi, & ma-
 li vitandi gratia, & virtutes præstant ad id
 facilitatem. Lex naturalis ita impressa est
 indelebilis per essentiã, sicut imago Dei:
 sed delebilis quãtum ad actum per tene-

Matt. 7.
Tob. 4.
Eccl. 17.

Rom. 1.

Rom. 1.

Rom. 1.

Psal. 48.

Rom. 7.

bras peccati, illa dictat in genere quid bonum vel malum. Non facias aliis, *Matth. 7. Tob. 4. Eccle. 17.* Quoad prima principia practica omnibus communis, quantum attinet ad notitiam & dictamē, sicut prima principia speculatiua notis terminis, quod illa docet vniuersaliter, lex moralis docet in particulari. Illa naturalis docet Deum colendum vt seruetur religio. Nam cognitio Dei omnibus est impressa. *Rom. 1. & Damas.* docet præterea diligēdum proximum, vt seruetur pax & tranquillitas. Illa docet facere aliis quæ nobis optamus fieri. Non enim tantum ex lege naturæ est notus Deus, quinimò eius sempiterna virtus & diuinitas, *Ro. 1.* Quod sit æternus & quod sua diuinitas creat, gubernat, & cōseruat omnia, quod præmiet bonos, & puniat malos. Ex peccato tamen primi hominis contraximus errorem in intellectu, & impietatem in voluntate, *Rom. 1.* vt nō possimus in particulari cognoscere Deū, neque amare. Nam homo comparatus est iumentis, *Psal. 48.* Animalis autem homo non percipit ea quæ Dei sunt scilicet cognoscere eum verè, & verè diligere, *Rom. 7.* Non

enim quod volo hoc facio. Non enim erat oblitterata lex naturæ, sed obscurata, Rom.1.& Act.17. & August. quæst 4.lib. *Rom.1. Act.17.* quæst.noui & veteris testamenti:vnde opus erat spiritu sancto, Ioan.16. qui doce- *Ioan.16.* ret nos omnē veritatem, infunderet nobis fidem & charitatem, vt possimus eum adorare in spiritu & veritate. Dominus ergo per angelos dedit legē Moyfi, Gal.3. *Gal.3. Act.7.* & Act.7. quæ exponit nobis in particula- ri lege naturæ voluntatē Dei, & quomodo poterimus esse grati Deo, & ostendit opera quæ placent Deo: quæ primū data est Iudæis, Rom.3. eo quòd ex illis na- *Rom.3.* sciturus esset Christus, propter quem data tot priuilegia illi populo, & non tantū data est ad explicationem legis naturæ, sed etiam in signum discretionis illius populi, electi à Deo, & professionis fidei vnus Dei. Illa requirit perfectam obedientiam, & internam ex toto corde, Deut.6. & 10. Ios.12.& 14. & Matth.22.& *Deuter.6. & 10. Ios.12 & 14. Matth.22.* damnat eos qui non præstant. Deut.27. *Deute.27. Gal.3.* & Gal.3. Facit cognoscere peccatum, sed non remittit. Rom.3.4.5.7. Illa tamen lex decalogi Moyfi data ob legem carnis si- *Rom.3.4. 5.7.* ne spiritu (qui concupiscit aduersus car-

quid
aliis,
prima
unis,
amē,
notis
liter,
natu-
uetur
is est
æter-
r pax
s que
ntum
nimò
Ro.1.
nitas
quòd
pec-
imus
m in
par-
nare.
entis,
per-
cere
Non

nem, & facit nos spirituales, est occasio
Rom. 7. peccati, *Ro. 7.* Ideo remittit nos ad Chri-
 stum, per cuius fidem datus spiritus san-
 ctus, & gratia. Lex enim pedagogus est
Gala. 3. in Christo, ad *Gal. 3.* coercens nos, accu-
 sans, terrenus, damnans, *Rom. 4.* Lex iram
Rom. 4. operatur. Ideo non quietat cōscientiam,
 sed fides promissionis per Christum. Vn-
 de iustificati fide & recepto spiritu sancto
 per eā præstamus quæ Deus vult amore.
 Vt autem paucis exponamus leges regni
 Christi: Nota quòd triplex est lex, qua il-
 lud regnū regitur, scilicet naturæ, quæ est
 aterna: secunda est lex Mosis scripta, quæ
 est explicatiua legis naturæ, & euāgelica,
 quæ non est alia à lege Moyfi, si literam
 attendas: sicut nec illa à lege naturæ: Nā
 quemadmodum ab Abel vsque ad vlti-
 mum electa non est nisi vna Ecclesia, cu-
Ephes. 1. 4. 5. ius caput est Christus, *Ephes. 1. 4. & 5. &*
Colos. 1. *Colos. 1.* à quo tota gratia membrorum.
Ioan. 1. *Ioan. 1.* & est vna fides de Deo & Christo
 promisso, sine qua nullus vnquā saluatus
Heb. 5. & 11. & 2. Cor. 4. est, *Heb. 5. & 11. & 2. Cor. 4.* Habētes eūdem
2. Cor. 4. spiritum fidei. Item *Act. 4.* Non est aliud
 nomen sub cœlo, &c. Ita fuit semper vna
 lex ab vnitāte fidei, quæ quidem fides est

vna ab vnitare obiecti, id est Christi capituli nostri, & redemptoris, quem expectabant ab Abel omnes iusti: in quo nobiscum acceperunt repromissiones. Heb. 11. De quo August. lib. hypenast. responsione tertia. Item secundo contra aduersarium legis & prophetarum, & libro de nuptiis. Præterea vnus est legislator in lege & euangelio, scilicet Deus: in veteri testamento per angelos & prophetas, in nouo testamento per Christum Heb. 1. *Hebr. 11.*

Item est vnitas spiritus, qui locutus est per prophetas & Apostolos. Est vnitas fidei & termini communis vtriusque testamenti. At in illa vna lege quædam sunt essentialia legis, quædam verò accidentalialia, quæ fuerunt diuersa in lege naturæ scripta, & euangelio. Essentialia legis sunt decalogus. Exo. 19. in duabus tabulis. Accidentalialia: alia ante Abraham, alia tempore illius, alia post eum. Nam antè non fuit circuncisio. Gen. 17. Iudicialia fuerunt propolitia huius populi. Nam viuebant legibus regum, sub quibus degebant, quæ cessarunt ablato sceptro. Cæremonialia autem erant pro cultu Dei, & ne colerēt idola, & essent figuræ rerum noui testa-

*Hebr. 11.**Hebr. 1.**Exod. 19.**Gen. 17.*

menti, quæ consummata sunt in morte Christi, & velū scissum. & quia per Christum ablata est idololatria, & per eum impletæ figuræ: qui seruaret ea fateretur Christum non venisse, & Deum esse mendacem, qui promisit Christum venturum, ablato sceptro. *Genes. 49.* Item post 70. hebdomadas annorum, & stante secundo templo. *Malach. 3.* & *Aggei 2.* Tamen quia scriptura promittit nouam legem, *Hiere. 31.* & *Hebr. 8.* videtur quòd euāgelium sit alia lex, vel quòd Deus pater sit mutabilis, vel quòd filius aboleuerit legem paternam: cum tamen protestatus sit se non venisse vt solueret legem sed adimpleret. Quare maximè notandū venit, quòd Apostolus & alij cōferendo legē ad euāgeliū, nō cōparat legē Moyli scriptam foris, ad legē euāgelicam, etiam foris scriptam: quia eadem est: neque cognitionem vnius ad cognitionē alterius: sed ad id quod Moyse fecit dādo legē, & Christus. Nam Moyse nihil fecit dando legem foris, nisi quia exhibuit scripturam de actibus virtutum, & præcepta operū quæ debent facere vel vitare. Nam lex ex Cicerone dicitur quia in ea legimus quid

*Gen. 49.**Malac. 3.*
*Aggei 2.**Hier. 31.*
Hebr. 8.

faciendum. Ideo Rom. 3. dicitur lex ope- Rom. 3.
 rum, sed Christus tradendo legem euang-
 elicam, operatus est in nobis spiritum
 fidei, & charitatis, seu spiritum sanctum
 per fidem, qui infundit charitatē. Rom. 5. Rom. 5. 8.
 8. Liberans nos à dominio peccati, vt ex
 amore faciamus. Rom. 8. non accepistis Rom. 8.
 spiritum seruitutis, &c. qui spiritu agun-
 tur: qui iuuat infirmitatem nostram. Vn-
 de dicitur lex fidei, iustitiæ Dei, lex spi-
 ritus vitæ. Rom. 3. 8. vide 2. Cor. 3. & Au- Rom. 3. 8.
 gust. de spiritu & litera. Decalogus occa- 2. Cor. 3.
 sionaliter est litera occidēs, nisi adsit au-
 xilium gratiæ ad implendum legem. Au-
 gust. contra Faustum. in lege veteri sunt
 præcepta vitæ agendæ, & præcepta vitæ
 significandę. Vnde moralia determinant
 vniuersalia legis naturæ, cæremonialia
 cultum Dei, quem docet lex naturæ. Iu-
 dicialia sunt de iustitia seruanda inter ho-
 mines: lex ordinat nos quoad Deum &
 proximum: Cæremonialia docent nos
 de cultu interno quem adumbrant. Psal. Psal. 49. 50
 49. 50. Ioan. 4. Rom. 2. Coloss. 2. Deut. 3. Ioan. 4.
 & 10. Ideo conqueritur Dominus de Iu- Rom. 2.
 dæis, quòd tantum externè eum colerēt. Coloss. 2.
 Esa. 29. Matth. 15. & alibi affatim: & Chri- Deut. 3. 10.
Esa. 29.
Matth. 15.

stus docet sabbatum spirituale Iudæis, quasi imperfectis & pueris, promittebantur terrena pro obseruatione legis.

Deute. 28.

Leuit. 26.

Esa. 1.

Ioan. 17.

Rom. 4.

Gal. 3. & 4.

Deuter. 28. Leuit. 26. Esa. 1. sed per fidem promittuntur æterna. Ex August. enim præmium fidei est visio, de qua Ioan. 17.

Si enim ex lege esset hæreditas, abolita est fides. Rom. 4. Galat. 3. & 4. Nam per fidem sumus filij Dei, & non per legem. Si autem filij, & hæredes. Opera autem legis augment illam hæreditatē, in qua vnusquisque mercedem accipiet secundum suum laborem. Matth. 16. 1. Cor. 3. Sicut

Matth. 16.

1. Cor. 3.

Iacob dedit Ioseph hæreditatem cum cæteris filiis, sed propter præstita obsequia dicit, Genes. 48. Do tibi extra fratres tuos partem & prædium, &c. de quo Ioan. 4.

Genes. 49.

Iuan. 4.

Nouum autem testamentum propriè est gratia, quæ est præcipuum in euangelio. Nam 9. Eth. Vna quæque res videtur illud esse quod est in ea potissimùm. Sed potissimùm & in quo tota virtus noui testamenti consistit, est gratia spiritus sancti, quæ datur per fidem Christi. Itaque dicitur lex fidei. Roman. 3. & spiritus lex.

Rom. 3. & 8.

Rom. 8. August. de spiritu & litera. Lex factorum scripta est in tabulis lapideis,

sed fidei in cordibus fidelium, quæ non est aliud quàm præsentia spiritus sancti & gratia eius. Vnde euangelium non continet nisi ea quæ pertinent ad gratiam spiritus sancti, vel vt dispositiua: quemadmodum est fides in intellectu, quæ exponit credenda de diuinitate & humanitate Christi. Quantum ad affectum docet contemptum sui & mundi, per quem fit capax spiritus sancti, quem mundus non potest capere. Ioan. 14. qui arguit mundum *Ioan. 14.* de peccato: vel continet quæ pertinent ad vsum gratiæ spiritualis, opera virtutũ, & ad illa mouet. Igitur per fidem de Christo per quem gratia datur, & spiritus sanctus, pertinet homo ad nouum testamentum. Augu. contra Adamant. Breuis differentia legis & euangelij, timor & amor. vetus testamentum est scriptura legis, quæ ostendit infirmitatem nostram, & peccatum: sed non aufert. Ideo ostendit necessitatem gratiæ Christi, ad quam nos remittit. Vnde lex est occasio ad fidem Christi. Gal. 3. sine quo nõ datur gratia, remissio peccatorum, Spiritus sanctus, iustificatio. Nam iustitiã quæ est ex lege, non possumus opponere iræ Dei, cum perfectè

Galat. 3.

Psal. 129. non satisfaciamus legi. vnde. *Psal.* 129. Si
Psal. 142. iniquitates obseruaueris domine, &c. &
142. Nō intres in iudiciū cum seruo tuo,
quia non iustificabitur in conspectu tuo
omnis viuens. Idem *Iob.* 9. *Eccl.* 7. 3. *Reg.*
Iob. 9. *Eccl.* 7. 3. *Reg.* 3. 2. *Paralip.* 6. August. vę hominum vitæ,
3. *Reg.* 3. 2. *Paralip.* 6. August. vę hominum vitæ,
2. *Paralip.* 6. quantuncunq; laudabili, si remota mi-
sericordia iudicetur. Vnde euangeliū cō-
plectitur duo, scilicet remissionem pec-
catorum, & penitentiam, quæ est via ad il-
lam *Luc.* 24. Nostra iustitia est confessio
nostræ iniustitiæ. 1. *Ioan.* 2. Si cōfiteamur
peccata nostra, &c. idē hieronymi lib. 1.
contra Pelagianos. Quotidie enim defi-
cimus à regula nostra, id est a lege Dei.
Ideo spes nostra nō est in iusticia nostra,
vel operibus: sed in misericordia ignoscē-
te iniquitates nostras per Christum. *Psal.*
Psal. 31. & *Rom.* 4. Beati quorum remissæ sunt
31. & *Rom.* 4. Beati quorum remissæ sunt
iniquitates *Lu.* 21. In remissionem pecca-
torum eorum *Act.* 13. Per illum datur re-
missio &c. Est ergo confugiendum ad iu-
sticiam Christi 1. *Cor.* 1. *Rom.* 5. 8. & 10. 1.
1. *Cor.* 1. *Rom.* 5. 8. & 10. 1.
& 10. *Cor.* 15. 2. *Cor.* 5. Oportet nos tegi Chri-
1. *Cor.* 15. 2. *Cor.* 5. Oportet nos tegi Chri-
2. *Cor.* 5. Oportet nos tegi Chri-
Psal. 31. & induere illum, & iusticiam
Psal. 31. & induere illum, & iusticiam
Rom. 13. *Gal.* 3. vt compareamus co-
Rom. 13. *Gal.* 3. vt compareamus co-
Gal. 3. ram tribunali Dei, sicut Iacob in veste
Gal. 3. ram tribunali Dei, sicut Iacob in veste
Esau

Esau primogeniti. Non igitur sufficit lex factorū sine iustitia Christi, quæ fide nobis datur. In nobis sumus Adam, & in Christo iusti. Augustinus super Ioan. tractatu 3. cap. 1. Lib. 5. cōtra Iulianum 2. retract. & serm. 3. Psal. 118. Hierony. 2. & 3. cōtra Pelag. Cypr. 2. de immort. animæ. Ambrosius 1. de fuga sæculi. En necessitatem legis gratiæ, ad quā nos remittit lex, quæ non sanat vetustatem veteremque hominem, qui tantum spiritu renouatur, qui datur per fidem. Non enim lex dicitur vetus testamentum à tempore. Nam euangeliū prius est lege decalogi, Gen. 3. Vbi promissa est gratia, remissio peccatorum, & reconciliatio per Christum: illud autem est euangelium. Vbi autem est iubēs litera, siue sit in scriptura legis Moy- si, siue euangelij, ibi est vetus testamen- tum, docens quid requirat Deus à nobis, quid facere vel omittere debeamus, ex- ternè & internè, quod ex amore non ti- more, vel affectione commodi, sed vir- tutis amore: & tamen non exhibet vires necessarias ob legem carnis, quæ obsistit legi Dei. Rom. 7. 8. & Gal. 5. Opus est igitur spiritu sancto qui innouet & sanet vo-

.d. 118

.p. 1101

.d. 118

.l. 1101

.d. 118

.l. 1101

.d. 118

.l. 1101

.d. 118

.l. 1101

Rom. 7. 8.

Gala. 5.

Q

129. Si
&c. &
no tuo,
tu tuo
3. Reg.
m vitæ,
ota mi-
eliū cō-
m pec-
via ad il
nfessio
teamur
ni lib. 1.
m defi-
ge Dei.
nostra,
gnosce-
m. Psal.
sæ sunt
pecca-
atur re-
n ad iu-
& 10. 1.
i Chri-
sticiam
nus co-
n veste
Esau

Gen. 6. luntatem pronam ad malū, Gene. 6. & ad
 amorem sui, idque per charitatē, quæ fo-
 ris mittit timorem, 1. Ioan. 4. & adimit illū
 amorem sui inordinatum. Sine illo spiri-
 tu lex non operatur iustitiā, sed iram: non
 auferit vetustatē peccati, sed auget, Ro. 7.
 & 8. Erimus iusti coram hominibus, sed
 non coram Deo, qui videt interiora. Illa
 est disputatio Pauli cōtra Iudæos, qui ar-
 bitrantur se posse satisfacere legi, & iusti-
 ficari sine Christo & eius gratia. Euange-
 lium enim, quod est bona nuntiatio, nū-
 ciat remissionem peccatorū & spiritum
 innouantē: a quo est etiam remissio pec-
 eatorum, 1. Cor. 6. Dicitur etiam euange-
 lium, Rom. 1. virtus in salutem: quia affert
 virtutem & salutem omni credenti. Illa
 Christi iustitia erat velata in veteri testa-
 mento, Rom. 3. Gal. 3. 2. Cor. 3. Sed reue-
 lata in nouo ad Titum 2. & 3. & Ioan. 1. Il-
 le spiritus etiam quem affert euangelium
 docet nos omnia bona opera tribuere
 Deo: ille concupiscit aduersus carnem, &
 mortificat eam, Rom. 8. & Gal. 5. Illo agū-
 tur filij Dei tanto impetu gratiæ, vt vix
 agant. Lex igitur ostendit peccatum, &
 Euangelium tollit, Lex ducit ad pœnite-

Gen. 6.

1. Ioan. 4.

1. Cor. 6.

Rom. 1.

Rom. 3.

Galat. 3.

2. Cor. 3.

Tit. 2. & 3.

Ioan. 1.

Rom. 8.

Gal. 5.

tiam, & Euāgelium affert gratiam, quam
consequimur per Christum. Ioan. i. Lex
per Moysen data est: quæ explicata est
per Christum. Mat. 5. 6. 7. 12. Ioan. 4. & 7.
Mala. vlt. Conuertet corda filiorum ad
patres, vt idem credant quod patres, &
eodem modo intelligant legem, cuius in-
tellectum corruperant Pharisei. Matth.

Ioan. 1.
Matth. 5. 6.
7. 12.
Ioā. 4. & 7.
Mala. vlt
Matth. 5. &
15.

De iustitia regni Christi.

C A P. 39

Ex & iustitia regni Christi,
arguit per spiritum sanctum
mundi iustitiam. Ioan. 16. ar-
guet mundum de peccato,
& de iustitia. Notandum ta-
men est ex doctrina Pauli, quod triplex
est iustitia, opposita triplici generi pecca-
ti. Vnum dicitur crimen. i. Timot. 3. & ad
Tit. 1. quod punitur à iustitia ciuili, cui op-
ponitur iustitia legalis, qua homo cauet
crimina ne possit accusari, & euadat pœ-
nas legis, consequaturque promissa tem-
poralia legis. Esa. 1. Rom. 10. viuet in illis.
Illa est iustitia regnorum huius sæculi ci-
uili, quæ est ex operibus: cuius præmium

Ioan. 16.
1. Timo. 3.
Tit. 1.
Esa. 1.
Rom. 10.

Q ij

est honor, gloria, æstimatio. Illa suum ius
 vnicuique tribuit. vide Cic. lib. 1. & 2. Of-
 fic. & 2. de Inuent. & 2. posterioris Rheto-
 ricæ, cuius species sunt religio, metus deo-
 rum, cæremonia, pietas erga patrē & pa-
 rentes, gratia id est memoria beneficio-
 rum; remuneratio amicitiarum, obser-
 uantia erga eos qui præminent dignita-
 te, ætate, sapientia, vindicatio, veritas in
 promissis, nulli nocens, nulli officiēs: hæc
 conseruat societates hominum & firmat
 Respublicas. Cicero 1. de leg. Talis habet
 hîc suum præmium, vt Romani 5. de Ci-
 uit. quibus datum imperium, sic Cyrus &
 Tamberlanes victor totius Asiæ, & me-
 lioris partis Europæ, cum duodecies cen-
 tū millibus anno 1405. tales sunt qui pœ-
 nitent ob pestem, & alias plagas Dei. Illi
 habent hîc benedictiones Esaii, id est fœ-
 licitatem rerum sæculi, & mitiùs punien-
 tur in alio sæculo. Illa (inquam) seruit plus
 sibi quàm Deo, & est seruorum nō filio-
 rum timore pœnæ, vel amore commodi,
 & nō Dei obseruata. Illa gignit hypocri-
 tas superbos mente cordis sui. Luc. 1. fal-
 sos & temerarios iudices aliorum, quales
 erant Pharisei. Luc. 7. & 18. Illam arguit

Gen. 27.

Luc. 1.

Luc. 7. & 18

spiritus sanctus, vt insufficientem ad salutem externā, sine interiori: quam Deus qui scrutatur corda requirit in spiritu & veritate. Aliud autem genus est peccati, originis, natale, alienum, de quo Romanorum 5. istud facit priorem iustitiam nō esse bonam. non potest arbor mala bonos fructus facere. Vnde Esaiaē 64. Facti sumus immundi omnes, & omnes iustitiæ nostræ tanquam pannus menstruatae. Omnium (inquit August.) infidelium vita peccatum est. Vbi enim deest cognitio veræ sempiternæque veritatis, falsa virtus est etiam in optimis moribus. Istud incurabile est viribus humanis, quod etiam post baptismum remanet actu, donec absorbeat quod mortale est. Rom. 7. & 8. Psal. 77. Recordatus est quia caro sunt, spiritus vadens, id est anima, per quam concupiscit caro, donec erit vadens id est vsque ad mortē, sed non rediens, id est anima cum redibit ad corpus, nō erit carnalis. imō ipsum corpus erit spirituale. 1. Cor. 15. Illud vocant Hebræi יוֹרֵעַ הַיְּמִינִים iustitia huic contra-ria est originalis, non illa prima qua donatus fuit homo ante peccatum, quam

Rom. 5.

Esa. 64.

Acta spiritus
infidelitatis.

Rom. 7. 8.

Psal. 77.

1. Cor. 15.

Vide midras
Tehilim.

Q iij

Ioan. 1.

amisit, sed est ab origine & natiuitate se-
cunda, de qua Ioan. 1. Dedit eis potesta-
tem filios Dei fieri his, qui credunt, &c.
Et tertio nisi qui renatus fuerit ex aqua
& spiritu sancto, &c. Illa est aliena, scilicet

Rom. 5.

Christi. Rom. 5. Per vnus iustitiam iu-
sti constituntur multi. Hæc fit nostra per
fidem quæ nunciatur in euāgelio. Rom.
1. Iustitia Dei in eo reuelatur: sequitur, iu-
stus autem ex fide uiuet. Hæc est iustitia

Ephes. 1.
Rom. 8.

non legis, sed gratiæ fundamentum, &
tota substantia hominis Christiani, quæ
facit nos Deo gratos, & opera nostra: ta-
meti imperfecta. Eph. 1. gratificauit nos,
& Rom. 8. Nihil damnationis est iis, qui

Ephes. 1.
Rom. 8.

sunt in Christo Iesu, &c. Facit Christum
nostrum cum omnibus quæ eius sunt.
Enimvero Adam primus, est forma futu-
ri Adæ, id est Christi. Roma. 5, quemad-

Rom. 5.

modum enim ille communicat omnia
mala sua filiis, ita Christus sua bona filiis
suis fide. Illa est gratia noui testamenti, iu-
stitia æterna, sicut Christus est æternus:
de qua Dan. 9. & Roma. 14. & Matth. 21.

Dan. 9.
Rom. 14.
Matth. 21.
Zach. 9.

ex Zach. 9. Ecce rex tuus venit tibi iu-
stus, ut te iustificet, non ut puniat: nō au-
dis equos, nō arma, sed asinum & oliuas.

iustitiam autem vocant Hebræi summam
morum rectitudinem, & absolutam bo-
nitatem: sicut apud nos iustitia est nomē
commune omnium virtutum. Iustitiam
verò punitivam vocat scriptura iudiciū.

Gen. 15. & 13. Iudex populorum Psal. 61. Gen. 13. 15.
Psal. 61.
1. Cor. 11.
id est vindex vt i. Corinth. 11. Si nos ipsos
diiudicaremus, non vtique iudicaremur:

hoc etiā tribuit scriptura Christo, quod
faciat iudicium & iustitiam in terra. Esa. Esa. 8.
Hier. 22.
8. & Hierem, 22. 2 Reg. Sed illud iudiciū
reseruauit in secundo aduētū Ioan. 3. ve-

nit non vt iudicet mundum. Tunc dies
iræ & iudicij Rom. 2. Matth. 25. 1. Cor. 4. Rom. 2.
Mat. 25.
1. Cor. 4.

2. Timoth. 4. Act. 3. & 10. Iustitia regni est
benedictio, misericordia, gratia Dei no-
bis collata in Christo. 1. Corint. 1. de qua 2. Timoth. 4.
Act. 3. & 10.
1. Cor. 1. & 13.
Esa. 56.

Esa. 56. Iuxta est salus mea vt veniat, & iu-
stitia mea vt reueletur. Interna spiritualis
fidei euangelij gratiæ quæ ex amore im-
plet legem, habens Christum, qui est im-
pletio legis. Rom. 10. qui dat spiritum san-
ctum Ioan. 16. per quem est iustificatio Rom. 10.
Ioan. 6.

legis iis, qui secundum spiritum ambulāt:
quæ iustificatio nō est vt illorum qui fal-
so per calumniam accusati declarantur
infontes, sed est remissio eorum qui con-

Q iij

uicti de peccato, per legem fiunt iusti, &
 absoluuntur per Christum (cui & iustitiæ
 eius sumus inferti per fidem) perinde at-
 que non peccassemus. Lex arguit & con-
 uincit nos de peccato, & adigit ad cōfes-
 sionem criminis, confessos pronunciat
 peccatores, & damnat: damnati recurri-
 mus fide ad Christum, quia sententia illa
 nos absoluit, dat peccatorum remissionē,
 & iustitiam, qua ex malis simus boni per
 spiritum sanctum, quem dat, remittit pee-
 cata, & renouat voluntatem nostram, fi-
 des impetrat hæc sine merito suo, alias
 non esset gratia. Primus quidem motus
 quo tendimus in Deum, est per fidem,
 Heb. 11. & Ephes. 2. per quam Christus ha-
 bitat in nobis. Ephes. 3. quæ non est sine
 charitate, per quam etiamnum dicitur
 Deus manere in nobis. Ioan. 14. & 1. Ioā.
 4. Nam fides nobis explicat meritum
 Christi, & certificat nos de remissione
 peccatorum. Hæc duo complectitur: pri-
 mō habitum, quo absque vlla hæsitatio-
 ne assentimus iis quæ à Deo pro salute
 nostræ ecclesiæ reuelata sunt, scripto vel
 viuæ vocis oraculo, viuâq; Christi tradi-
 tione, aut Apostolorum, quos docuit per

Hebr. 11.

Ephes. 2.

Ephes. 3.

Ioan. 14.

1. Ioan. 4.

40. dies. Act. 1. ea quorū non erāt capaces *Act. 1.*
ante mortē Christi, Ioā. 16. Secūdo cōple *Ioan. 16.*
tatur ultra mētis ascēsum firmā fiduciā,
qua fidelis Dei verbo, veritatiq; ita inni-
titur, ita fidit, vt habeat illud certū quod
verbo promittitur, perinde atque manu-
teneret, & non timeret aggredi quæcūque
pericula, si Deus iubeat. Prima illa fides
communis est omnibus, & æqualis. Nam
si erraret, in vno credendorum non esset
vera fides, cū tota fides infusa amittatur
per vnum solum errorem, vt & tota gra-
tia per vnum mortale peccatum: sic vt de
aliis credendis non habeat nisi opinio-
nem. Ideo facilè errabit in aliis articulis
fidei. Sed ista secunda, scilicet fiducia, nō
est æqualis in omnibus. *Matth. 8.* obiurgat
Christus Apostolos, vocans eos modicæ
fidei, & Petrum, *Matth. 14.* Modicè fi-
dei quare dubitasti? efferēs fidem Cana-
neæ quòd esset magna, *Matth. 15.* & cen-
turiōnis, *Matth. 8.* illam requirebat Chri-
stus ab iis quos sanabat, *Matth. 8. 9. 15. 17.*
Matth. 8. 9.
15. 17.
Mar. 11.
Iac. 1.
Marci 11.
Iac. 1.
Marci 11. Credite quia accipietis, & fiet
vobis, & Iacobi 1. postulet in fide, nihil he-
sitans. Hæc habet sua incrementa & pro-
fectus, hæc stabilit nostram voluntatem

instabilem, & animum, quæ maximè requiritur ad miracula. Est & alia fiducia à charitate mutua, quæ est ex Dei amore. Vnde Deum amantes, non dubitamus nos amari à Deo, illique esse curæ quicquid accidat. Quare bonis Dei ut nostris utimur. Nam amicorum omnia communia, & sic pij sæpius solo iussu, imperio, & non oratione operantur miracula. Iosue 10. ex secundo dialo. Gregorij. Illa iustitia solius regni Christi est: Idcirco diffidentes de verbo Dei, reijciuntur à suo regno: iustitia autem punitiva utuntur leges, Rom. 13. & 1. Pet. 2. Vnde Pharaeo commune nomen Regum Ægypti, significat ultionem. Gen. 47. Nabucodonosor dicitur planctus iudicij vel coarctans iudicium. At rex noster Christus non est Pharao, non Nabucodonosor, sed Iesus, qui venit ut saluet. Zach. 9. Ecce rex tuus venit tibi iustus & saluator, qui venit nobis, non contra nos, ut iustificet nos, & reconciliet patri. Matth. 1. Saluum faciet populum, &c.

Iosue 10.

Rom. 13.
1. Pet. 2.
Gene. 47.

Zach. 9.

Matth. 1.

iust
iust
cle
stit
li,
Ista
iust
tium
te e
pro
7.8
cre
De
mu
fun
mit
iud
ope
atto

De iustitia legis, & operum in regno Christi.

CAP. 40.

Quoniam autem iustitia fidei purgat mentem, & lex & iustitia legis ornat eam, & locupletat operibus bonis, per quam completur hominis iustificatio. Iac. 2. Abraham ex operibus iustificatus est. Opera pretium est enucleare illam iustitiam, quæ est fructus iustitiæ fidei, quæ opponitur peccato actuali, quod à peccato originali, promanat. Ista iustitia est originalis, fluens à fide, & iustitia essentiali, originali, ex secunda natiuitate quæ præcedit, Psal. 85. Iustitia ante eum ambulauit. Ista est iustitia operum precedentium à fide, de quibus Rom. 6. 7. 8. ad Tit. 2. Ephe. 2. Ipsius factura sumus creati in operibus bonis, quæ præparauit Deus, vt in ipsis ambulemus. Si aspiciamus ad opera nostra nuda, serui inutiles sumus, Luc. 17. & acclamandum est. mitte nobis debita nostra, Non intres in iudicium cum seruo tuo. precandum ne opera nostra sine Christo discutiantur, & attollendi sunt oculi ad propitiatorē no-

Iac. 2.

Psal. 85.

Rom. 6. 7. 8.

Tit. 2.

Ephes. 2.

Luc. 17.

Matt. 6.

Psal. 142.

Cypr. de immor. anima.

& de Fem.

Ambr. de fsga su. Aug.

de natura

& grat.

strum Christum. Rom. 3. per quem nos & nostra placemus Deo: Secus enim opera nostra non essent in fide. 1. Corinth. 9. Ego curro, nō quasi in incertum. 2. Pet. 1. Satagite vt per bona opera certam vocationem faciatis. Talia quæ Christo nituntur, habent suam mercedem. Gen. 12. Eccl. 9. 2. Paral. 15. Matth. 16. & 25. 1. Cor. 3. Tales enim qui operantur in Christo, et si ceciderint, non collidentur: cū maximum sit signum electionis bene operari ex fide vsque ad mortem, & exponere lucro talēta Domini; quibus dicet o bone serue & fidelis, quia in pauca fuisti fidelis supra multa te constituam. Matth. 25. Vnusquisque enim donum Dei habet, vt diuerso quidem calle, ad vnum perueniamus finem & quietem, quæ erit finis omnis laboris, vt requiescant à laboribus suis. Apoc. 14. Per istam iustitiam membrorum Christi, quæ est ex operibus hominis iustificati, consummatur iustificatio, quam habemus à capite Christo per fidem. Matth. 3. Sic oportet nos implere omnem iustitiam, & Apoc. 22. Qui iustus est, iustificetur adhuc, & Iacobi 2. Hæc iustitia dicitur nostra, quia cooperamur

1. Cor. 9.

2. Pet. 1.

Gen. 12.

Eccl. 9.

2. Paral. 15.

Mat. 16. 25.

1. Cor. 3.

Matth. 25.

Apoc. 14.

Matth. 3.

Apoc. 22.

Iacob 2.

primæ iustitiæ quam per Christum nacti
 sumus, quæ est conuersatio bona in ope-
 ribus bonis. Primò in mortificatione car-
 nis & concupiscentiæ, Gal. 5. Qui Chri- Gal. 5.
 sti sunt, carnem suam crucifixerunt, vt
 assiduè imminuatur ille fomes peccati la-
 tens in carne. Ad hoc faciunt eleemosi-
 ne, orationes, & ieiunia secundò in cha-
 ritate ad proximum. Tertio in humilitate
 & timore erga Deum. Hæc inquam iu-
 stitia est fructus iustitiæ fidei. Gal. 5. Fru- Gal. 5.
 ctus spiritus id est spiritualis hominis per
 fidem Christi. Ioan. 3. Quod natum est ex Ioan. 3.
 spiritu, spiritus est: id est, spirituale, hæc
 perficit priorem iustitiam, laborat vt de-
 struatur vetus Adam, & corpus peccati,
 odit se, & diligit proximum: non quærit
 quæ sua sunt, sed quæ alterius, 1. Cor. 10. 1. Cor. 10.
 & 13. Primum est crucifixio, secundum cha-
 ritas, & sic viuit, sibi sobriè, iustè proxi-
 mo, & piè Deo: & hoc modo implet Dei
 voluntatem, & fit Christo cõformis: per
 istam nos sumus Christi & nostra, sicut
 per primam dicitur Christus noster, cum
 omnibus suis. Illa opera hominis iustifi-
 cati per Christi iustitiam, sunt arma ad-
 uersus Satanam. Rom. 13. Ideo suscitatur qui Rom. 13.

auocent homines ab operibus bonis lucis, cum ipse sit princeps tenebrarum. Bifariam autem tentamur de bonis operibus: primum de superbia & gloria operum, quibus credimus mereri gratiam & gloriam ex eis tantum, hoc modo alucinati sunt Pharifæi, ignorantes Dei iustitiam, Roma. 10. Per iustitiam legis & operum, etiam sine Christo arbitantes se saluandos, quorum sententiam conuellit vsquequaque Paul. Nam sic gratis Christus esset mortuus. Lex enim seruata non sufficeret, nec quisquam eorum (propter legem carnis sine gratia, quam consecuti sunt per fidem Christi) potuit illam seruare, nec habere remissionem transgressionis legis. Hanc hæresim ceu postliminio resuscitarunt Pelagius & Celestius damnati in concilio Mileuitano & Cartagini. à 218. episcopis. Hoc dogma Pharisaicum & Pelagianum mordicus retinent Iudæi huius temporis. Secundo verò de bonis operibus tentamur quòd nihili apud Deum pendantur, sed sit satis ad salutem credere in Christum, niti eius iustitiæ & operibus, quæ pro nobis exhaustit id est pro prædestinatis

Rom. 10.

quos oves suas appellat. Ioan. 10. & Mat. ^{Ioan. 10.}
 26. hic est sanguis qui pro vobis & pro ^{Matth. 26.}
 multis effundetur. Atqui prædestinati so-
 li Deo sunt noti. 2. Timoth. 3. Cognovit ^{2. Tim. 3.}
 Dominus qui sunt eius. & Ioann. 13. Ego ^{Ioan. 13.}
 scio quos elegerim. Quare non oportet
 hæreticos gloriari quòd Christus egerit
 pro eis bona opera, cum perspicuum sit
 eos non esse electos, qui desciverint ab
 ovili Christi, extra quod omnes sunt ex-
 positi Leonibus & lupis. Ex nobis inquit
 Ioan. prodierunt, sed ex nobis non erant, ^{1. Ioan. 2.}
 si ex nobis fuissent, permansissent utique.
 Oves meas (inquit Christus) Ioan. 10. nō ^{Ioan. 10.}
 rapiat quisquam de manibus meis. Eadē
 autem est manus & Christi & ecclesiæ,
 cum sint vna caro. Ephes. 5. Qui ergo sunt ^{Ephes. 5.}
 egressi ecclesiam catholicam, vnicā, ex-
 tra charitatem quæ est vestis nuptialis,
 expelluntur à Christo, nullam cum eo
 partem habentes. Dicunt enim hæretici
 quod opera nostra nihil meretur, neque
 gratiæ neque gloriæ: & quòd homo ca-
 reat libero arbitrio. Idem sentiētes cum
 Manichæo, quòd sufficiat sola fides. he-
 refis fuit tempore prophetarum Mich. 3. ^{Mich. 3.}
 principes eius. Vide ibi Hieronym. De-

mum renouata à quibusdam Iudæis, di-
 ctis Rabbini, contra quos surrexit alia se-
 cta, dicta Charaim. Tempore etiam Au-
 gust. orta est hæresis ex scriptis eius, con-
 tra quos idem August. in epist. ad Valēt.
 & 14. De fide & operibus. Eundem erro-
 rem reuocauit ab inferis Lutherus, idem
 sentiens cum Eunomio inimico bonorū
 operum, quæ spernebat, dicens quòd qui
 tenerent fidem, quam ille docebat, essent
 salui: quantuncunque peccata commit-
 terent, contra quem scripserūt Basil. Gre-
 gor. Nissen. & Gregor. Nazien. qui etiam
 damnatus. In secunda Synodo Constan-
 tinopolitana. Nota quòd peccatori, qui
 nondum fuit regeneratus Christi baptis-
 mo & sanguine, neque particeps fuit pas-
 sionis Christi, obtrudenda est fides, per
 quam inseratur Christo: sed ei qui fuit lo-
 tus, aliquando eius particeps, spiritu sanc-
 cti templum, persuadenda est pœnitentia.
 2. Corint. 7. & 12. Ad hoc enim datur
 fides vt per eam bene operetur. Vnde do-
 ctrina Pauli est primum de fide, secundo
 de bonis operibus, De quibus Rom. 7. 8.
 12. Galat. 6. & Eph. 2. Fides enim quæ per
 charitatem operatur, separat nos fideles

2. Corint. 7.
8. 12.

Roma. 7.
& 12.
Galat. 6.
Eph. 2.

à Dæmonibus. Iacobi 2. Vnde qui Deo Iacob. 2.
 credit, facere debet quod præcepit Deus.
 siquidem per bona opera gratias agimus
 Deo. Ephes. 5. Item glorificatur per illa) Ephes. 5.
 Matth. 5. Propagamus eius gloriam, su- Matth. 5.
 mus exemplo bonorum proximis: illis ali-
 tur fides nostra, sicut operibus malis ob-
 tenebratur. Præterea reddit nos certos 2. Pet. 1.
 electionis nostræ, & vocationis. 2. Petr. 1.
 Ideo bona opera signa sunt quibus expri-
 mimus fidem nostram, cognoscimus nos
 habere spiritum sanctum per fructus spi-
 ritus, & ita filios esse Dei, & hæredes. De-
 mum illa bona opera remunerat primo 2. Cor. 9.
 temporaliter. 2. Cor. 9. 1. Tim. 4. & Luc. 6. 1. Tim. 4.
 Date & dabitur vobis Marci 10. Centu- Luc. 6.
 plum accipiet in hac vita, & in futuro vi- Marc. 10.
 tam æternam possidebit. Vide quomodo
 prouidit in temporalibus Paulo, Eliæ, vi-
 duæ, & sanctis patribus. In eremo item
 remunerat augmento gratiæ, cuius in ba-
 ptismo recepimus primitias: tum etiam
 auctione gloriæ. Mat. 16. & 26. & 1. Cor. 3. Mat. 16. 26.
 Tametsi ius gloriæ per solum Christum 1. Cor. 3.
 cōsequamur, cuius fide gratiam adipisci-
 mur, & per sacramenta fidei, per quam
 sum⁹ filij & hæredes vitæ æternæ. ad Tit. 3. Tit. 3.

R

DE REGNO IESV CHRIS.

Saluos nos fecit per lauacrum regenera-
tionis & renouationis spiritus sancti, vt iu-
stificati gratia, hæredes simus secundum
spem vitæ æternæ per Iesum Christum,
qui est princeps lucis: cuius arma sunt
opera lucis, sine quibus non cognoscit
eos qui gloriantur se esse milites Christi.

Matth. 25.

Matth. 25. Nescio vos, sed eos tantum
qui fide per charitatem operan-
tur, quam nobis concedat
rex noster potentissi-
mus Christus.

Amen.

FINIS.

INDEX CAPITVM HV-
ius operis, de regno Domini nostri Ie-
su Christi: a, primam folij faciem, b, se-
cundam denotat.

- T**ractatus de regno Domini nostri Iesu
Christi. 1.a
Quomodo regnum patris datum Christo. 7.b
De peculiari regno Christi super Ecclesiam,
quod dicitur regnum cœli. 10.b
Quomodo nomen regni cœlorum multipliciter
accipitur in scripturis. 14.b
De bellis & triumphis regis Christi, quæ cau-
sa belli, & quomodo diabolus cœperit hoc
bellum. 16.b
Quomodo diabolus cœperit bellum in terra cõ-
tra Christum in suis. 18.a
Quomodo primum prædicatum Euangelium in
paradiso à Deo. 21.b
De regno diaboli quod suis victoriis cõsecutus
est, à quo pulsus per Christum. 30.b
De misera hominis seruitute sub regno & ty-
rannide diaboli. 33.a
Quomodo Christus debellavit Satanam, &
expulit à regno suo. 36.a
De armis quibus vsus est Christus in suo cer-
tamine contra Satanam. 39.b

I N D E X.

- De victoria Christi, & premio victoriae.
 41.b
- De captivitate peccati, à qua vindicati per
 Christum. 46.a
- Quomodo per Christum liberati sumus à pec-
 cati captivitate. 48.b
- De servitute miseriae & mortis, à quibus asser-
 ti per victoriam Christi. 50.b
- Quomodo liberati à captivitate mortis per Chri-
 stum triumphatorem. 52.a
- Cum relicta mors alia ve poenae post victoriam
 peccati & mortis. 55.a
- De libertate ac dominio & servitute legis per
 Christum parata. 57.a
- De libertate Christiana, quam nacti sumus per
 Christum. 60.a
- In quibus constat libertas populi Christiani.
 62.b
- De libertate à legibus humanis. 66.a
- De pace regni Christi. 71.b
- De pace spirituali regni Christi. 75.a
- De praelis militum regni Christi. 78.a
- Bella Ecclesiae post aditionem Christi in caelum
 primum à Synagoga. 82.b
- De bello Ethnicorum contra regnum Christi.
 85.b
- De bello hæreticorum aduersus regnum Chri-

INDEX.

	<i>sti.</i>	89.a
	<i>De bello Machometi aduersus Ecclesiam Christi.</i>	
	<i>sti.</i>	92.a
	<i>De bello vltimi Antichristi aduersus regnum Christi.</i>	95.b
	<i>De initio regni Christi, & antiquitate.</i>	98.a
	<i>Quomodo rex Christus moderetur nunc regnū suum.</i>	100.a
	<i>De differentia regni Christi à regnis huius sæculi.</i>	103.a
	<i>Quid necessarium vt simus de regno Christi.</i>	106.b
	<i>De dignitate eorum qui sunt de regno Christi.</i>	108.a
	<i>Quomodo omnes Christiani sint sacerdotes, & de duplici sacerdotio.</i>	109.b
	<i>De externo & publico sacerdotio.</i>	112.b
	<i>De legibus regni Christi.</i>	115.a
	<i>De iustitia regni Christi.</i>	122.a
	<i>De iustitia legis & operum in regno Christi.</i>	126.a

Finis Indicis.

EXCVDEBAT PARISIIS
ANNETVS BRIERE TYPO-
graphus, stipendiis hoñ. viri Petri
l'Huillier Bibliopolæ: Ann.
Do. M. D. LXVI.
Idibus Nouemb.

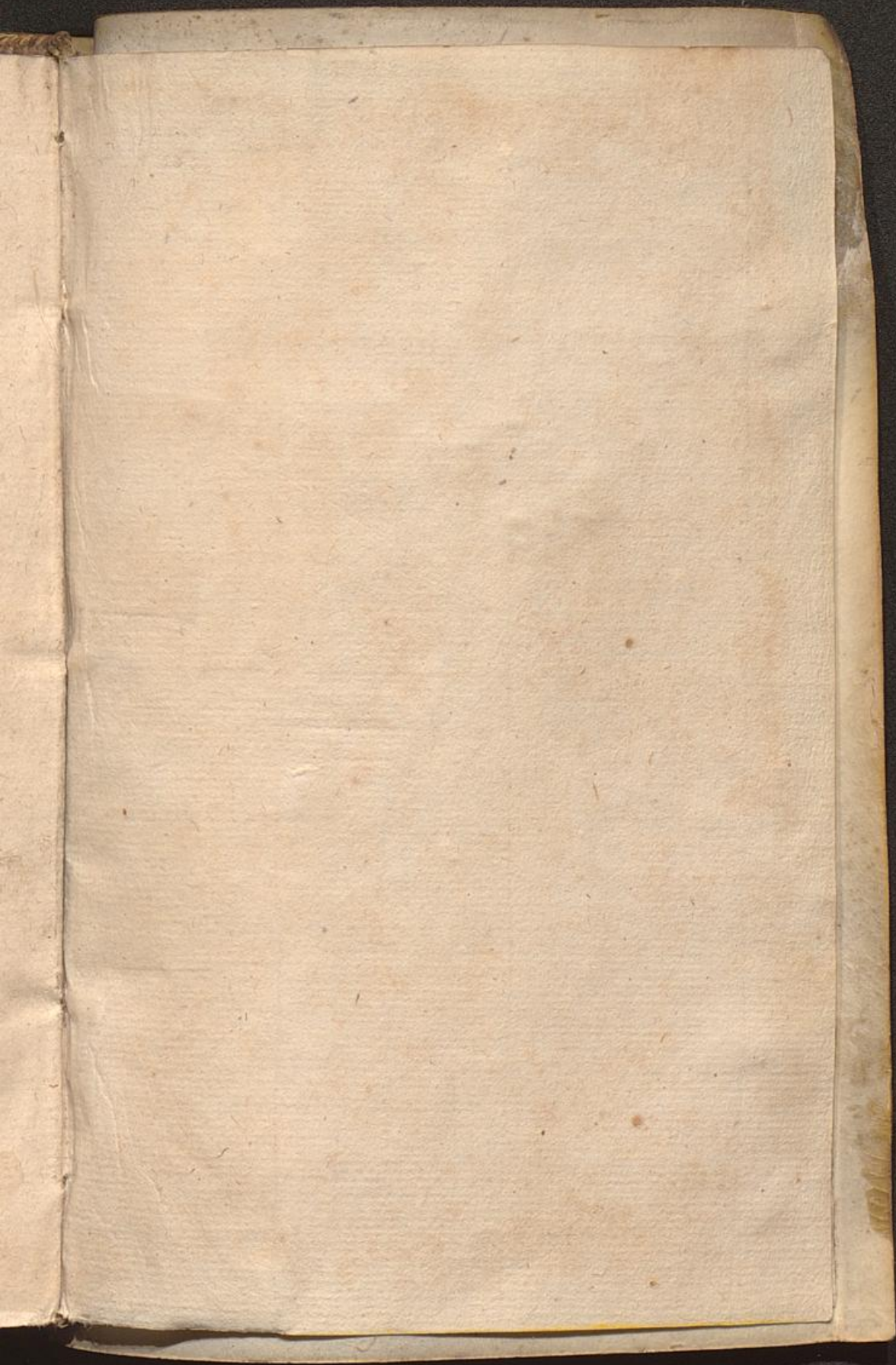
SIIS
YPO-
Petri
n.

T
C
G

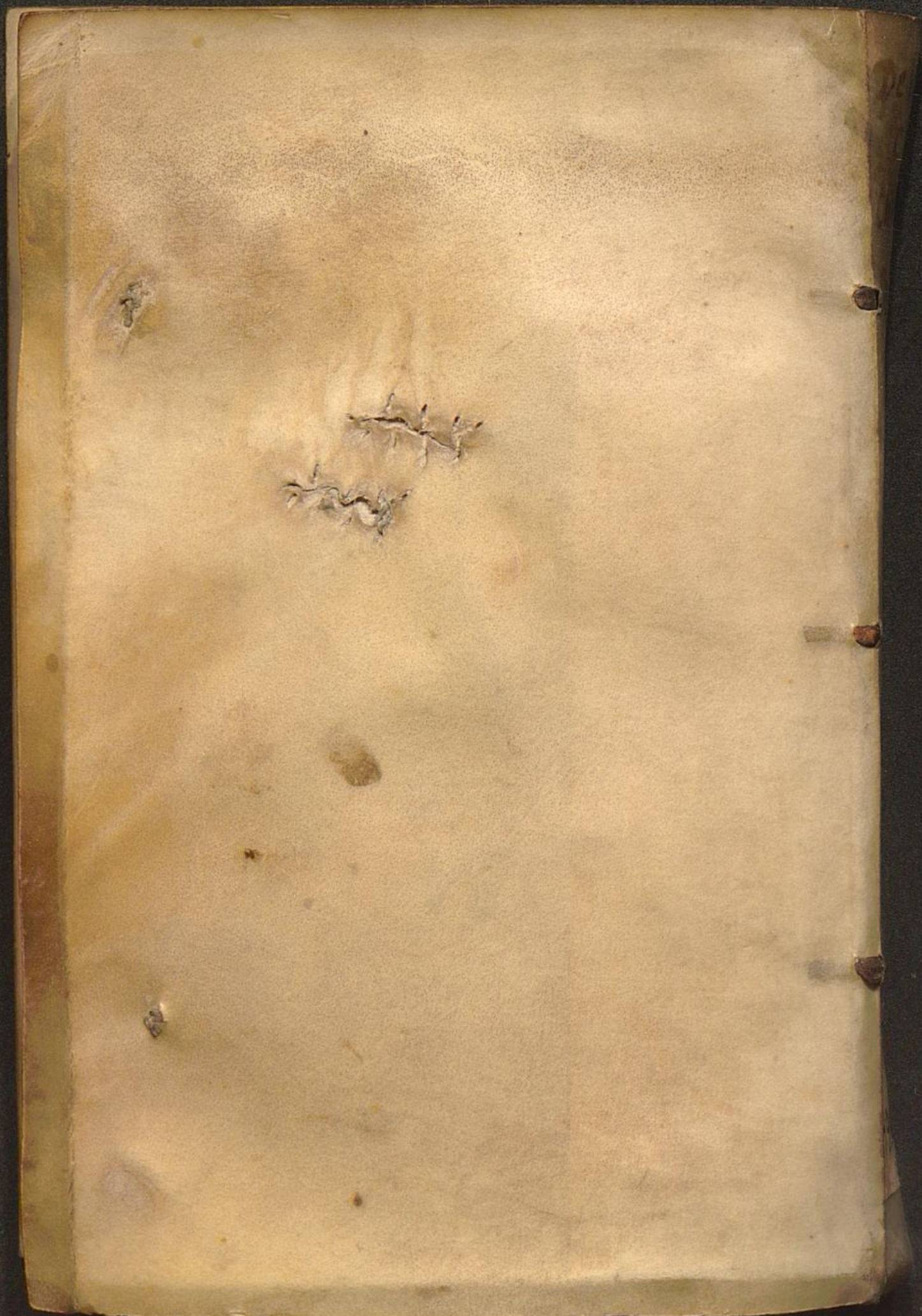
C
D
po
bē
Au

Dat
docete o

Illia
& serm

De regno
Christi
Chronologus

De unica
relic

Th

4926